

DAMA CU CAMELII

Alexandre Dumas fiul

DAMA CU CAMELII

Alexandre Dumas-fiul

Cuprins

I.....	5
II.....	11
III.....	17
IV.....	24
V.....	32
VI.....	40
VII.....	47
VIII.....	57
IX.....	64
X.....	73
XI.....	82
XII.....	92
XIII.....	100
XIV.....	109
XV.....	118
XVI.....	124
XVII.....	133
XVIII.....	140
XIX.....	147
XX.....	153
XXI.....	159
XXII.....	166
XXIII.....	173
XXIV.....	181
XXV.....	191
XXVI.....	198
XXVII.....	211

I

Eu sunt de părere că nu poți crea personaje decât dacă ai studiat îndelung oamenii, după cum nu poți vorbi o altă limbă decât cu condiția să o fi învățat temeinic.

Nefiind încă la vârsta la care imaginezi, mă voi mulțumi doar să povestesc.

Îl rog, deci, pe cititor să fie convins că această povestire este adevărată, iar personajele, cu excepția eroinei, sunt toate în viață.

De altminteri, se găsesc la Paris destui martori care au asistat la cea mai mare parte a faptelor adunate aici și care ar putea să le confirme dacă mărturia mea nu este îndeustulătoare. Printr-o împrejurare deosebită, numai eu puteam să le aștern pe hârtie, fiindcă am fost singurul confident al celor din urmă amănunte, fără de care ar fi fost cu neputință să se închege o povestire interesantă și completă.

Iată cum am aflat aceste amănunte.

În ziua de 12 martie 1847 am văzut, pe rue Lafitte, un afiș mare, galben, care încunoștința pe trecători despre vânzarea la licitație a unor mobile și a unor obiecte rare și scumpe. Vânzarea avea loc în urma unui deces. Anunțul nu menționa numele persoanei decedate; vânzarea urma să aibă loc în rue d'Antin nr. 9, în ziua de 16, între orele 12 și 5 după amiaza.

Afișul mai spunea că atât apartamentul, cât și mobilele puteau fi văzute în zilele de 13 și 14.

Am fost totdeauna amator de curiozități. Mi-am spus că nu trebuie să scap această ocazie; chiar de n-ar fi să cumpăr nimic, cel puțin să văd despre ce este vorba.

A doua zi m-am dus în rue d'Antin nr. 9.

Era încă devreme, dar apartamentul roia de vizitatori și chiar de vizitatoare, care, deși îmbrăcate în catifele scumpe,

învăluite în cașmiruri și așteptate la intrare de cupeurile lor elegante, priveau cu mirare, cu admirație chiar, la luxul ce se desfășura sub ochii lor.

Am înțeles mai târziu această admirație și uimire; privind și eu mai cu atenție, mi-am dat cu ușurință seama că mă aflam în apartamentul unei femei întreținute. Or, dacă există un lucru pe care doamnele din lumea bună doresc să-l privească – și se aflau acolo destule doamne din lumea bună – este tocmai interiorul unor asemenea femei, ale căror echipaje le împroașcă zilnic cu noroi pe ale lor, care au, ca și ele și alături de ele, loja rezervată la Operă sau la „Théâtre des Italiens”, și care își etalează, la Paris, nerușinata opulență a frumuseții lor, a bijuteriilor și a scandalurilor.

Acea la care mă aflam nu mai era în viață: chiar femeile cele mai virtuoză puteau deci să pătrundă până în alcovul ei. Moartea purifica aerul acestei splendide cloace, și, de altminteri, ele puteau invoca, la nevoie, scuza că nimeriseră la o licitație fără să știe despre cine era vorba. Citiseră afișele, voiau să vadă lucrurile despre care era vorba în aceste afișe și să-și facă alegerea din vreme; nimic mai simplu; ceea ce nu le împiedica să adulmece, în mijlocul tuturor acestor minunății, urmele vieții de curtezană, despre care, fără îndoială, li se spusese atâtea lucruri stranii.

Din nenorocire, tainele muriseră o dată cu zeița, și, cu tot zelul lor, doamnele nu putură să afle decât ceea ce era de vânzare după deces, dar nimic din ce se vindea în timpul vieții locatarei.

De altfel, aveai de unde să alegi. Mobilierul era superb. Mobile din lemn de trandafir, mobile de Boule, vase de Sèvres, vase chinezești, statuete do Saxa, atlazuri, catifele și dantele, nimic nu lipsea.

M-am plimbat și eu prin apartament și m-am luat după doamnele curioase care sosiseră înaintea mea. Ele intrară într-o cameră tapisată cu stofă persană, și eram să intru și eu acolo, când deodată le-am văzut cum se dau înapoi zâmbind, ca și cum le-ar fi fost rușine de această nouă curiozitate. Acum doream cu atât mai mult să pătrund în acea încăpăre. Era camera de toaletă, din care nu lipseau nici cele mai minunțioase detalii, unde setea de risipă a celei ce murise părea să fi atins culmea.

Pe o masă mare, lipită de perete, o masă lată de trei picioare și lungă de șase, străluceau toate comorile lui Aucoc și Odiot. Era o colecție magnifică, și nici unul din zecile de obiecte atât de necesare toaletei unei femei de felul aceleia la care ne aflam nu era din alt metal decât din aur sau argint. Totuși, această colecție nu putuse fi adunată decât încetul cu încetul, și nu același amor o completase.

Pe mine, care nu mă înspăimânta spectacolul camerei de toaletă a unei femei întreținute, mă amuza să examinez detaliile, oricare ar fi fost ele; am observat că toate aceste ustensile splendid cizelate purtau inițiale felurite și coroane diferite.

Priveam la toate aceste obiecte – care dezvăluiau fiecare prostituarea sărmanei fete – și îmi spuneam în sinea mea că Dumnezeu a fost îndurător cu ea, pentru că a cruțat-o de obișnuita pedeapsă, lăsând-o să moară în mijlocul luxului și în plină frumusețe, înainte de bătrânețe, această primă moarte a curtezanelor.

Într-adevăr, ce poate fi mai jalnic decât bătrânețea vicului, mai cu seamă la femei? Este lipsită de orice demnitate și nu inspiră nici un interes. Această căință veșnică, nu din pricina drumului greșit pe care au apucat, ci a socotelilor proaste și a banilor rău întrebuințați, este unul din cele mai triste lucruri ce pot fi auzite.

Am cunoscut o bătrână curtezană căreia, din tot trecutul ei, nu-i mai rămăsese decât o fată, care, după spusele contemporanilor săi, era aproape tot atât de frumoasă pe cât fusese și mama. Această biată copilă, căreia mama sa nu-i spusese „tu ești fata mea” decât pentru a-i porunci să-i aducă bani ca să aibă cu ce-și îngriji bătrânețele, după cum și ea o îngrijise pe când era copil, această biată fată, cu numele de Louise, ascultându-și mama, se dăruia fără voință, fără pasiune, fără plăcere, ca și cum ar fi făcut meseria, dacă s-ar fi gândit cineva s-o învețe vreuna.

Neîncetatul spectacol al desfrâului, un desfrâu precoce, întreținut și de veșnica stare bolnăvicioasă a fetei, stinseseră în ea puterea de înțelegere a răului și a binelui, pe care poate că Dumnezeu i-o sădise, dar pe care nimeni nu se gândise să i-o cultive.

N-am să uit niciodată această tânără fată, care ieșea pe bulevarde, mai în fiecare zi la aceeași oră. Mama sa o însoțea de fiecare dată, cu conștiinciozitatea unei adevărate mame care și-ar fi însoțit o adevărată fiică. Eram tinerel pe vremea aceea și dispus să accept morala ușuratică a secolului în care trăiam. Îmi amintesc totuși că spectacolul acestei supravegheri revoltătoare îmi inspira și dispreț, și dezgust.

Mai adăugați faptul că niciodată pe chipul vreunei fecioare nu s-a deslușit un asemenea sentiment do nevinovăție, o asemenea expresie de suferință melancolică.

Părea întruchiparea resemnării.

Într-o zi, însă, figura fetei se luminează.

În mijlocul desfrâului, al cărui program era întocmit de mama sa, i se păru păcătoasei că Dumnezeu i-a îngăduit să guste și ea un strop din fericire. Și de ce oare, la urma urmei, Dumnezeu, care o crease plină de slăbiciuni, ar fi lăsat-o fără nici o consolare, sub povara dureroasă a vieții sale? Într-o zi, prin urmare, Louise își dădu seama că va avea un copil, și tot ce mai rămăsese curat în ființa ei tresări de bucurie. Sufletul are tainițe ciudate. Louise alerga să-i împărtășească și mamei sale vestea care o făcea atât de fericită.

Este rușinos de spus, totuși noi nu vorbim aici despre imoralitate din plăcere, noi povestim un fapt adevărat, pe care poate că am face mai bine să-l trecem sub tăcere dacă nu am fi încredințați că trebuie, din timp în timp, dezvăluit martiriul acestor ființe, care sunt condamnate fără a fi ascultate și care sunt disprețuite fără a fi judecate; este rușinos, spuneam, dar mama îi răspunse fetei că n-aveau îndeajuns nici pentru ele două și, prin urmare, cu atât mai mult n-au să aibă pentru trei; că astfel de copii sunt nefolositori și că o sarcină înseamnă timp pierdut.

A doua zi, o moașă, de care vom spune doar că era o prietenă a mamei sale, veni să o vadă pe Louise, care zăcu la pat câteva zile și se sculă apoi mai palidă și mai slăbită ca înainte.

Trei luni mai târziu, un bărbat se înduioșă de soarta fetei și se consacră tămăduirii ei sufletești și trupești; dar ultima lovitură fusese prea violentă, și Louise muri din cauza urmărilor avortului.

Mama sa trăiește încă și astăzi. Cum? Numai Dumnezeu știe.

Toate aceste amintiri mi se depănaseră prin minte cât timp contemplasem serviciile de toaletă de argint și de aur și, după cât se pare, se scursese o bună bucată de vreme, deoarece în tot apartamentul nu mă mai aflam decât eu și un paznic, care, din pragul ușii, mă observa cu mare atenție să nu șterpelesc ceva.

M-am apropiat de omul acesta de treabă, căruia îi prilejuisem atâta neliniște:

— Domnule, îi zisei, ai putea să-mi spui numele persoanei care locuia aici?

— Domnișoara Marguerite Gautier.

O cunoșteam pe fata aceasta și după nume, și din vedere.

— Cum, spusei paznicului, a murit Marguerite Gautier?

— Da, domnule.

— Și când asta?

— Acum trei săptămâni, cred.

— Și pentru ce se permite vizitarea apartamentului?

— Creditorii s-au gândit că acest lucru o să atragă mulți amatori. Cumpărătorii pot vedea din timp efectul pe care îl fac stofele și mobilele; înțelegeți, desigur, în chipul acesta se decid mai ușor la cumpărat...

— Avea deci datorii?

— Oh, domnule, o grămadă!

— Dar banii scoși din vânzare o să le acopere, fără îndoială?

— O să le și depășească.

— Și surplusul, atunci, cui o să-i revină?

— Familiei.

— Are deci o familie?

— După cât se pare, da.

— Mulțumesc, domnule.

Paznicul, liniștit asupra intențiilor mele, mă salută, iar eu plecai.

„Sărmana fată, îmi spuneam întorcându-mă acasă, de bună seamă ca a avut o moarte jalnică, pentru că, în lumea ei, nu ai prieteni decât dacă ești bun-zdravăn.” Și fără să vreau m-am înduioșat gândind la soarta Margueritei Gautier.

Poate are să pară multora ridicol, dar în ceea ce mă privește, am o îngăduință fără margini pentru curtezane, și nici nu-mi dau măcar osteneala să analizez această îngăduință.

Într-o zi, pe când mergeam la prefectură să-mi ridic un pașaport, am văzut, pe una din străzile laterale, cum doi jandarmi duceau cu ei o tânără femeie. Nu știu ce făcuse această fată, tot ce pot să spun este că plângea în hohote, ținând la piept un copil de câteva luni, de care, arestată fiind, trebuia să se despartă. Din acea zi n-am mai putut să disprețuiesc o femeie la prima vedere.

II

Licitația era fixată pentru ziua de 16.

Fusese lăsată o zi între vizitare și vânzare, pentru a da răgaz tapițerilor să demonteze draperiile, perdelele etc.

În acea vreme eu tocmai mă întorsesem dintr-o călătorie. Era destul de firesc ca știrea despre moartea Margueritei să nu-mi fi fost adusă la cunoștință ca una din noutățile importante pe care prietenii le comunică întotdeauna aceluia care se reîntoarce în capitala noutăților. Marguerite era frumoasă, dar pe cât de mult zgomot face viața complicată a acestor femei, pe atât de puțin zgomot provoacă moartea lor. Ele sunt ca soarele, care, uneori, apune la fel cum răsare, fără strălucire. Moartea lor, atunci când mor de tinere, este aflată de toți amanții lor în același timp, deoarece la Paris aproape toți amanții unei „fete” cunoscute se învârtesc în același cerc. Se mai schimbă câteva amintiri despre ea, și viața unora și a altora continuă, fără ca să fie tulburată de acest incident, măcar cu o lacrimă.

Astăzi, la 25 de ani, lacrimile au devenit un lucru atât de rar, încât nu poți să le dăruiești primei-venite. Abia dacă obții acest lucru părinții, care plătesc pentru a fi plânși, și asta în raport cu cât au dat.

În ceea ce mă privește, deși inițialele mele nu se aflau gravate pe nici unul din lucrurile care aparținuseră Margueritei, această îngăduință instinctivă, această milă naturală pe care o mărturiseam adineauri mă făceau să reflectez asupra morții ei mai îndelung poate decât ar fi meritat.

Îmi aminteam că o întâlnisem adeseori pe Marguerite la Champs-Élysées, unde venea cu regularitate, în fiecare zi, într-un mic cupeu albastru, tras de doi splendizi armăsari murgi. De câte ori o vedeam, mă impresiona în făptura ei o

distincție puțin obișnuită la semenele ei, distincție pe care o accentua încă și mai mult o frumusețe cu adevărat excepțională.

Aceste nefericite creaturi, când ies, sunt însoțite totdeauna de nu se știe cine. Cum nici un bărbat nu consimte să-și arate în văzul lumii dragostea nocturnă ce le-o nutrește, și cum acestor ființe le e groază de singurătate, ele ies însoțite fie de altele, care, mai puțin norocoase, nu posedă trăsură, fie de câte o bătrână elegantă, al cărei lux rămâne o taină, și căreia i te poți adresa fără nici o teamă dacă vrei să afli amănunte despre femeia pe care o însoțește.

La Marguerite nici vorbă de așa ceva. Sosea la Champs-Élysées totdeauna singură, în trăsură ei, în care stătea într-un colț, cât mai retrasă cu putință, iarna înfășurată într-un șal lung de cașmir, vara purtând rochii foarte simple; și deși pe alea ei preferată se plimbau multe persoane cunoscute, atunci când, întâmplător, le surâdea, acel surâs nu putea fi văzut decât de cei cărora le era destinat, și chiar și o ducesă ar fi putut să surâdă astfel.

Nu se plimba niciodată prin piața circulară de unde începe Champs-Élysées, așa cum fac și o făceau colegile ei. Căi o duceau într-o goană până în pădure. Acolo cobora din trăsură, se plimba vreme de o oră, apoi se urca din nou în cupeu și se întorcea acasă în trapul vioi al celor doi murgi.

Toate aceste scene, la care asistasem uneori, se perindau acum din nou prin fața ochilor mei, și regretam moartea acestei femei, așa cum îți pare rău de distrugerea totală a unei frumoase opere de artă.

Era cu neputință să întâlnești frumusețe mai fermecătoare decât a Margueritei.

Înaltă și subțire până la exagerare, ea posedea în cel mai înalt grad arta de a ascunde această mică scăpare a naturii doar prin simpla aranjare a lucrurilor ce le purta. Șalul ei de cașmir, atât de lung că aproape atingea pământul, lăsa să se întrevadă, de o parte și de alta, volanele bogate ale unei rochii de mătase, iar manșonul stufos care îi ascundea mâinile, și pe care îl ținea la piept, era mărginit de niște cutulițe atât de meșteșugit aranjate, încât chiar ochii cei mai pretențioși cu putință n-ar fi putut să găsească nici un cusur formelor sale.

Capul, o adevărată minune, era obiectul unei cochetării deosebite. Un cap micuț, pe care maică-sa, cum ar fi spus Alfred de Musset, părea să-l fi făcut anume așa pentru a-l face mai cu grijă.

Într-un oval de o grație ce nu poate fi descrisă, puneți doi ochi negri, cu niște sprâncene atât de fin arcuite, încât păreau pictate; peste ochii aceștia, aruncați vâlul genelor lungi, care, plecându-se, umbreau frăgezimea trandafirie a obrajiilor; trageți și un nas fin, drept, spiritual, cu nările ușor deschise de o năzuință arzătoare către viața senzuală; desenați o gură frumos conturată, cu buzele întredeschise grațios, pentru a lăsa să se vadă niște dinți albi ca laptele; colorați pielea cu puful mătăsos al piersicilor neatins de mână omenească, și veți obține tabloul complet al acestui căpșor fermecător.

Părul negru ca tăciunile, ondulat natural sau nu, se despărțea pe frunte în două șuvițe dese, care se pierdeau înapoia capului, lăsând să se vadă vârful urechilor, la care străluceau două diamante, fiecare în valoare de câte patru-cinci mii de franci.

Cum de s-a putut ca viața ei mistuitoare să nu schimbe de pe figura Margueritei expresia feciorelnică, copilărească chiar, ce o caracteriza, iată un lucru pe care suntem nevoiți să-l constatăm fără a-l înțelege.

Marguerite poseda un minunat portret al ei, făcut de Vidal (*Vincent Vidal*, 1811–1887, pictor francez, autorul a numeroase lucrări – portrete, peisaje și scene de gen – realizate în pastel), singurul om al cărui talent putea să-i redea frumusețea. După moartea ei, am avut la mine acest portret pentru câteva zile, și asemănarea era atât de uimitoare, încât, mulțumită lui, am putut da unele amănunte, pentru care n-ar fi fost suficiente, poate, numai amintirile mele.

Unele detalii din acest capitol nu le-am aflat decât mai târziu; le scriu totuși acum, pentru a nu mai reveni asupra lor când voi începe să povestesc viața acestei femei.

Marguerite asista la toate premierele și își petrecea toate serile la spectacole sau la baluri. Ori de câte ori se juca o piesă nouă, puteai fi sigur că ai s-o vezi, împreună cu trei lucruri de care nu se despărțea niciodată și care se găseau așezate totdeauna în fața ei, pe balustrada lojii de rangul

întâi: binoclul de teatru, o pungă cu bomboane și un buchet de camelii.

Timp de douăzeci și cinci de zile pe lună, cameliile erau albe, cinci zile, roșii; nimeni n-a cunoscut vreodată cauza schimbării culorii, fapt pe care îl menționez fără a-l putea explica, și pe care îl remarcaseră de asemenea și obișnuiții teatrelor pe care le frecventa cel mai des, ca și prietenii ei.

Niciodată Marguerite n-a fost văzută purtând alte flori decât camelii. Din această pricină, cei de la doamna Barjon, florăreasa ei, o porecliseră „Dama cu camelii”, și așa avea să-i rămână numele.

Mai știam, de altminteri ca toți cei care trăiesc într-o anumită lume la Paris, că Marguerite fusese iubita tinerilor celor mai eleganți, că nu se sfia s-o mărturisească și că ei înșiși, de asemenea, se lăudau cu asta; ceea ce dovedea că și amanții și amanta fuseseră mulțumiți unii de alții.

Totuși, de vreo trei ani încoace, în urma unei călătorii la Bagnères, se spunea că trăia doar cu un bătrân duce străin, enorm de bogat, și care încercase să o rupă de viața ei trecută, ceea ce ea, de altminteri, păruse să accepte de bunăvoie.

Iată ce mi s-a povestit în această privință.

În primăvara anului 1842, Marguerite era atât de slăbită, atât de schimbată, încât medicii îi prescrieră o cură de ape, drept care plecă la Bagnères.

Acolo, printre bolnavi, se afla și fiica ducelui de care a fost vorba mai sus și care nu numai că suferea de aceeași boală, dar semăna leit cu Marguerite, încât ai fi putut jura că erau surori. Numai că tânăra ducesă era bolnavă de ftizie în ultimul grad și, la puține zile după sosirea Margueritei, își dădu sfârșitul.

Într-o dimineață, ducele, care rămăsese la Bagnères, neîndurându-se să părăsească pământul în care își înmormântase o parte din sufletul său, o zări pe Marguerite la încrucișarea unor alei.

I se păru că vede trecând umbra copilei sale și, îndreptându-se spre ea, îi luă mâinile, plângând, o îmbrățișă și, fără s-o întrebe cine era, o imploră să-i îngăduie s-o revadă și s-o iubească întocmai ca pe imaginea vie a fiicei sale moarte.

Marguerite, care se afla la Bagnères singură, doar cu camerista, și neavând, de altminteri, nici o teamă de a se

compromite, acceptă rugămintea ducelui. Erau la Bagnères unele persoane care o cunoșteau și care se prezentară, îndatoritoare, să-l informeze pe duce asupra situației exacte a domnișoarei Gautier. Pentru bătrân a fost o adevărată lovitură, deoarece aici înceta asemănarea cu fiica sa, dar era prea târziu. Tânăra femeie devenise pentru sufletul său o adevărată necesitate, era singurul pretext, singura scuză de a mai trăi încă.

Nu-i făcu nici un reproș, nici nu avea dreptul să-i facă, dar o întrebă dacă se simțea în stare să-și schimbe viața, oferindu-i în schimbul acestui sacrificiu toate compensațiile pe care ea le-ar dori. Marguerite îi promise.

Trebuie să spunem că în vremea aceea, Marguerite, o fire atât de entuziastă, era suferindă. Trecutul îi apărea ca una din cauzele principale ale bolii ei, și un fel de superstiție o făcea să speredă că Dumnezeu se va îndura și că în schimbul pocăinței și al îndreptării sale îi va lăsa frumusețea și sănătatea.

Într-adevăr, datorită apelor, plimbărilor, oboselii naturale și somnului, era aproape restabilită când sosi sfârșitul verii.

Ducele o întovărăși pe Marguerite la Paris, unde continua să vină să o vadă, întocmai ca la Bagnères.

Această legătură, a cărei adevărată origine nu se cunoștea, după cum nici adevăratul motiv, provoca la Paris o mare senzație, fiindcă ducele, cunoscut pentru bogăția sa, devenea acum cunoscut pentru dărnicia sa.

Apropierea dintre bătrânul duce și tânăra femeie fu pusă pe seama libertinajului, des întâlnit la bătrânii bogați. Se presupuneau atâtea, doar adevărul, nu.

Totuși, sentimentele acestui tată față de Marguerite izvorau dintr-o sursă atât de pură, încât orice altă legătură cu ea, în afară de cea sufletească, i s-ar fi părut un incest, și nici odată el nu i-a adresat vreun cuvânt pe care fiica sa nu l-ar fi putut auzi.

Departate de noi gândul de a face din eroina noastră altceva decât era. Vom spune deci că atâta timp cât ea rămăsese la Bagnères, promisiunea făcută ducelui nu fusese greu de ținut și că fusese ținută chiar; dar după întoarcerea la Paris, acestei fete, obișnuită cu viața de petreceri, cu baluri, cu orgii chiar, i s-a părut că singurătatea, curmată doar de vizitele

regulate ale ducelui, are s-o facă să moară de plictiseală, iar suflul dogoritor al vieții ei de altădată se abătea și peste mintea și peste inima sa.

Mai adăugați că Marguerite se reîntorsese din această călătorie mai frumoasă ca oricând, că avea 20 de ani și că suferința adormită, dar nu învinsă, făcea să trezească, iarăși, acele dorinți înfierbântate, care sunt aproape întotdeauna urmarea bolii de piept.

Ducele suferi nespus de mult în ziua în care prietenii săi, veșnic la pândă să descopere vreun scandal de-al Margueritei – cu care, după spusa lor, acesta se compromitea – venira să-l informeze și să-i aducă dovezi că, la orele când ea era sigură că ducele nu va veni s-o vadă, primea vizite care adeseori se prelungeau până a doua zi.

Întrebată, Marguerite mărturisi ducelui tot, sfătuindu-l, fără nici un gând ascuns, să înceteze de a se mai ocupa de ea, fiindcă nu se mai simțea în stare să-și respecte angajamentele luate și nu voia să se bucure mai departe de ajutorul unui om pe care-l înșela.

Timp de opt zile ducele nu-și făcu apariția; atâta a fost în stare să reziste, fiindcă în cea de a noua zi veni s-o implore pe Marguerite să-l primească iarăși, promițându-i s-o accepte așa cum este, numai să-l lase s-o vadă, și jurându-se că nu-i va mai face niciodată vreun reproș, chiar de-ar fi să moară.

Așa stăteau lucrurile trei luni după reîntoarcerea Margueritei, adică prin noiembrie sau decembrie 1842.

III

În ziua de 16, la ora 1, m-am dus în rue d'Antin.

Încă de la poartă se auzea cum strigă portăreii și funcționarii care se ocupau de licitație.

Apartamentul gemea de curioși.

Toate celebritățile viciului își dăduseră întâlnire aici, examinate pe furiș de câteva doamne din lumea mare, care se folosiseră încă odată de pretextul licitației pentru ca să vadă mai de aproape unele femei cu care, altminteri, n-ar fi avut niciodată prilejul să se găsească laolaltă și pe care le invidiau, poate, în taină pentru plăcerile lor atât de lesne obținute.

Doamna ducesă de F... stătea cot la cot cu domnișoara A..., unul din exemplarele cele mai jalnice printre curtezanele noastre moderne; doamna marchiză de T... ezita să cumpere o mobilă pentru care licita și doamna D..., cea mai elegantă și mai cunoscută femeie adulteră a epocii noastre; ducele de Y..., despre care la Madrid se spunea că-și toacă averea la Paris, iar la Paris că se ruinează la Madrid, și care, în realitate, nu-și cheltuia nici măcar venitul, în timp ce vorbea întruna cu doamna M... – una dintre cele mai spirituale povestitoare ale noastre, care binevoiește din când în când să scrie ceea ce spune și să semneze ceea ce scrie – schimba priviri tainice cu frumoasa doamnă de N..., fidelă plimbărilor lungi pe Champs-Elysées, aproape totdeauna îmbrăcată în trandafiriu sau albastru și proprietară a unui echipaj tras de doi armăsari negri, pe care Tony i-a vândut ei cu zece mii de franci și pe care, culmea, ea i-a plătit; în sfârșit, domnișoara R..., care numai cu talentul ei își poate oferi dublul a ceea ce femeile din lumea bună își iau cu dota lor și triplul a ceea ce altele obțin cu trupul lor, venise și ea, cu toată vremea rece, să

cumpere unele lucruri, și nu s-ar fi putut spune că nu erau destule priviri ațintite asupra sa.

Am putea să mai cităm încă inițialele multor persoane adunate în acest salon, și tare mirate de a se găsi laolaltă; dar ne este teamă să nu-l plictisim pe cititor.

Să spunem doar că toată lumea era de o veselie nebună, și că multe din doamnele ce se aflau acolo, o cunoscuseră pe decedată, dar nu păreau să-și reamintească de ea.

Se râdea tare; portăreii strigau cât îi ținea gura; negustorii, care invadaseră băncile așezate în fața meselor de licitație, cereau zadarnic să se facă liniște, ca să-și încheie afacerea în voie. Cred că nu mi-a fost dat să văd o adunare de oameni mai pestriță, mai zgomotoasă.

Mă strecurai, smerit, prin vârtejul acestui tumult, care nu putea să nu mă întristeze, gândindu-mă că avea loc lângă camera unde-și dăduse sfârșitul biata ființă careia i se vindeau acum mobilele pentru a i se plăti datoriile. Venit aici mai mult să observ decât să cumpăr, priveam la mutrele furnizorilor care scosesea lucrurile la mezat: fețele li se umpleau de bucurie ori de câte ori un obiect atingea un preț la care nu se așteptaseră.

Oameni în aparență cinstiți, care speculaseră prostituarea acestei femei, care câștigaseră sută la sută la ce-i vânduseră, care n-au lăsat-o în pace nici în ultimele clipe ale vieții, urmărind-o cu tot felul de popriri și de citații, și care veneau acum, după moartea ei, să culeagă fructele „onorabilelor” lor calcule și dobânzile obținute din creditele lor rușinoase.

Câtă dreptate au avut cei din antichitate când au consacrat negustorilor și hoților același zeu.

Rochii, cașmiruri, bijuterii se vindeau cu o iuțea de necrezut. Dar nimic din toate acestea nu mă ispitesc, și așteptam încă.

Deodată am auzit strigându-se:

— Un volum, foarte frumos legat, cu marginile aurite, intitulat: *Manon Lescaut*. Are ceva scris de mână pe prima pagină. Zece franci...

— Doisprezece, rosti o voce după o liniște destul de lungă.

— Cincisprezece, spusei eu.

De ce? Nici eu nu știam. Fără îndoială din pricina celui *ceva scris de mână*.

— Cincisprezece, repetă agentul judecătoresc.
— Treizeci! exclamă primul licitator pe un ton care părea să desfidă orice concurență.

Chestiunea luase întorsătura unei lupte.

— Treizeci și cinci! am strigat și eu atunci, pe aceeași ton.

— Patruzeci!

— Cincizeci!

— Șaizeci!

— O sută!

Mărturisesc că dacă aș fi avut de gând să produc senzație, atunci reușita ar fi fost deplină, deoarece, la auzul acestei sume, se așternu o mare tăcere, și fiecare mă privea, vrând să știe cine era acest domn care părea atât de hotărât să intre în posesia aceluia volum.

Se pare că modul în care am accentuat ultimul meu cuvânt l-a convins pe adversarul meu; preferă deci să se retragă dintr-o luptă care nu ar fi avut alt rezultat decât să mă facă să plătesc acest volum de zece ori cât valora și, închinându-se, îmi spuse cu foarte multa amabilitate, deși cu oarecare întârziere:

— Am cedat, domnule.

Nimeni nemiadăugând nimic, cartea mi-a fost adjudecată.

Cum mă temeam acum de vreo nouă încăpățănare, pe care amorul meu propriu ar fi încurajat-o poate, dar de pe urma căreia, cu siguranță, punga mea s-ar fi resimțit, mi-am înscris numele, am cerut ca volumul să fie pus deoparte și am plecat. De bună seamă, că am dat mult de gândit celor care, martori ai acestei scene, se întrebau fără îndoială în ce scop venisem să plătesc o sută de franci pentru o carte pe care puteam s-o obțin de oriunde pentru zece sau cel mult pentru cincisprezece franci.

O oră mai târziu, am trimis să mi se aducă ceea ce cumpărasem.

Pe prima pagină, scrisă elegant, cu pana, dedicația celui care dăruise cartea. Dedicția nu cuprindea decât următoarele cuvinte:

„*Manon, Margueritei,*

Umilință”

Era semnată: *Armand Duval.*

Ce voia să însemne acest cuvânt: „Umlință”?

Recunoștea oare Manon în Marguerite, prin opinia acestui domn Armand Duval, o superioritate în privința desfrânării, sau a inimii?

Cea de-a doua interpretare era mai verosimilă, deoarece prima nu ar fi însemnat decât o impertinență, sinceritate pe care Marguerite n-ar fi acceptat-o, oricare ar fi fost opinia ei asupra propriei sale persoane.

Am ieșit din nou în oraș și nu m-am mai interesat de carte decât seara, la culcare.

Desigur, *Manon Lescaut* este o povestire emoționantă, și nici un amănunt al ei nu-mi este necunoscut, și totuși, ori de câte ori am la îndemână cartea, mă simt din nou atras de ea, o deschid, și pentru a suta oară trăiesc alături de eroina abatelui Prevost. Și eroina aceasta este atât de adevărată, încât am impresia că am și cunoscut-o. În noile împrejurări, acea comparație făcută între ea și Marguerite dădea un farmec neașteptat acestei lecturi, iar indulgenței mele i se alătură și mila, încercând un sentiment aproape de iubire față de sărmana fată, de pe urma căreia dobândisem cartea. Este adevărat, Manon murise într-un deșert, însă murise în brațele bărbatului care o iubea din tot sufletul și care, după ce și-a dat sfârșitul, i-a săpat un mormânt, l-a udat cu lacrimile sale și și-a îngropat și inima în acel mormânt; în timp ce Marguerite, care păcătuse ca și Manon și poate, ca și ea, se pocăise, murise în mijlocul unui lux somptuos, dacă mă luam după ceea ce văzusem, în patul în care își trăise trecutul, dar și în mijlocul aceluși deșert al inimii, mult mai sterp, mult mai întins, mult mai nemilos decât cel în care fusese îngropată Manon.

Într-adevăr, Marguerite, așa cum am aflat de la câțiva prieteni care cunoșteau ultimele amănunte din viața ei, nu avusesese parte să aibă la căpătâi o consolare adevărată în timpul celor două luni cât durase lentă și dureroasa sa agonie.

De la Manon și de la Marguerite gândurile mi se îndreptară spre alte fete pe care le cunoșteam și pe care le vedeam cum pășesc, cântând, pe același drum, spre o moarte întotdeauna aceeași.

Sărmane creaturi! Dacă a le iubi înseamnă o greșeală, cel puțin să le compătimim. Compătimiți pe orbul care n-a văzut niciodată lumina zilei, pe surdul care n-a auzit niciodată

acordurile naturii, pe mutul care n-a putut niciodată să-și exprime prin viu grai ceea ce simte, și, sub un fals pretext al pudoarei, nu voiți să deplângeți această orbire a inimii, această surzenie a sufletului, acest mutism al conștiinței care duc la nebunie pe nefericita îndurerată și care, fără voia ei, o fac incapabilă să vadă binele, să audă vocea Domnului și să rostească graiul curat al dragostei și al credinței.

Hugo a scris *Marion Delorme*, Musset a scris *Bernerette*, Alexandre Dumas, *Fernande*, gânditorii și poeții din toate timpurile au adus curtezanei ofranda iertării, iar uneori vreun om mare le-a reabilitat prin dragostea lui sau dăruindu-le chiar numele. Dacă insist asupra acestui punct, asta se datorește faptului că printre cei ce mă vor citi se vor afla poate mulți gata să arunce această carte, în care se tem să nu găsească decât o apologie a viciului și a prostituției, iar vârsta autorului contribuie fără îndoială la justificarea acestor temeri. Să-i liniștim pe cei ce gândesc astfel; pot citi mai departe, dacă îi reține numai această teamă.

Eu sunt doar convins de un principiu și anume: femeii căreia educația nu i-a arătat ce înseamnă binele, Dumnezeu aproape întotdeauna îi deschide două cărări ce o duc spre tărâmul binelui; aceste cărări sunt durerea și iubirea. Amândouă sunt spinoase și acelea care o apucă pe această cale își sângerează picioarele, își rănesc mâinile, dar își lasă, în același timp, în mărăcinii de pe drum gătelile viciului și ajung la capătul lui în acea stare de goliciune de care nu te rușinezi în fața Domnului.

Cei ce întâlnesc în cale aceste drumețe curajoase trebuie să le întărească, să spună tuturor că le-au întâlnit și, vorbind astfel și altora despre fapta lor, să le arate calea pe care trebuie s-o apuce.

Nu este vorba aici de a pune orbește, la intrarea vieții, doi stâlpi, unul purtând inscripția: *Calea binelui*, iar celălalt avertismentul: *Calea răului*, nici de a le spune celor care vor să intre: „Alegeți”; trebuie, ca și Isus, să arăți celor ce-au căzut pradă ispitelor întâlnite cărările care duc de la a doua cale la cea dintâi, și mai ales nu trebuie ca primii pași pe această cale să fie prea dureroși, și nici ca ea să pară prea de ne-străbătut.

Creștinismul, cu minunata parabolă a fiului risipitor, ne îndeamnă la indulgență și la iertare. Isus a arătat o iubire nețărmurită față de aceste suflete rănite de patimele omenești, oblojindu-le cu balsamul scos din propriile lor răni și aducându-le tămăduirea. Astfel, Isus spunea Mariei Magdalena: „Multe îți vor fi iertate, pentru că mult ai iubit”, sublimă iertare ce avea să trezească o credință sublimă.

Și noi de ce-am fi mai aspri decât Isus? De ce, luându-ne cu încăpățănare după părerile acestei lumi, care se face mai aspră decât e pentru ca să se creadă în puterea ei, de ce-am respinge, alături de această lume, suflete ale căror răni sângerează adesea și prin care, întocmai ca sângele stricat al unui bolnav, se scurge tot răul trecutului, suflete ce nu așteaptă decât o mână prietenă care să le aducă alinarea și tămăduirea?

Mă adresez generației mele, acelora pentru care teoriile domnului Voltaire nu mai au, din fericire, nici o valoare, acelora care înțeleg, ca și mine, că omenirea s-a lansat de vreo cincisprezece ani încoace într-unul din cele mai îndrăznețe avânturi. Știința binelui și a răului a fost cucerită pentru totdeauna, credința se reclădește, respectul lucrurilor sfinte ne-a fost redat; și dacă lumea nu devine cu desăvârșire bună, cel puțin, se face mai bună. Strădaniile tuturor oamenilor inteligenți tind către același țel, și toate marile voințe slujesc aceluiași principiu: să fim buni, să fim tineri, să fim adevărați! Răul nu este decât o vanitate, să avem orgoliul binelui, și mai cu seamă să nu deznădăjduim. Să nu disprețuim femeia care nu este nici mamă, nici soră, nici fiică, nici soție. Să nu restrângem stima numai la familie, indulgența la egoism. Din moment ce cerul se bucură mai mult de pocăința unui păcătos decât de o sută de drepti care nu au greșit niciodată, să încercăm să bucurăm cerul. Poate că ne va răsplăti însutit. Să semănăm pe drumul nostru milostenia iertării față de cei pe care dorințele pământești i-au pierdut, pe care o speranță divină îi va salva poate, căci, cum spun bătrânele atunci când te sfătuiesc să iei vreun leac pregătit de ele, chiar dacă n-are să-ți facă bine, în orice caz rău nu poate să-ți facă.

Cu siguranță, trebuie să pară cam îndrăzneț din partea mea să încerc să obțin atât de mari rezultate din firavul subiect de care mă ocup; dar sunt dintre aceia care cred că în

puțin se afla totul. Copilul este mic, dar în el este cuprins omul; creierul este strâmt, dar el adăpostește cugetarea; ochiul nu este decât un punct, clar îmbrățișează spații imense.

IV

Două zile mai târziu, vânzarea era complet terminată. Rezultatul: o sută cincizeci de mii de franci.

Creditorii își împărțiseră două treimi din sumă, iar familia, alcătuită dintr-o soră și un nepoțel, moștenise restul.

Soră-sa holbase strașnic ochii când agentul judecătoresc a înștiințat-o în scris că moștenea cincizeci de mii de franci.

De mai bine de șase-șapte ani fata nu-și mai văzuse sora, care dispăruse într-o bună zi, fără să se mai afle, din momentul dispariției, nici de la ea, nici de la alții, cel mai mic amănunt în legătură cu viața ei.

Prin urmare, sosise în mare grabă la Paris, și nespuse a fost uimirea celor ce o cunoscuseră pe Marguerite văzând că unica sa moștenitoare era o fată zdravănă și frumoasă de la țară, care până atunci nu mai scosese nasul din satul ei.

Aceasta se trezi deodată bogată, fără ca măcar să știe de unde îi pică această avere nesperată.

Mi s-a spus mai târziu că s-a reîntors acasă, la țară, după când cu sine, de la moartea surorii ei, o mare tristețe, compensată totuși de plasamentul cu patru și jumătate la sută dobândă pe care îl făcuse.

Peste toate aceste întâmplări cu mare ecou în Paris, orașul-mamă al scandalurilor, începuse să se aștearnă uitarea, iar cât despre mine, aproape că nu-mi mai aminteam în ce măsură luasem parte la aceste evenimente, când o nouă întâmplare mă făcu să cunosc întreaga viață a Margueritei și să aflu amănunte atât de emoționante, încât mă cuprinse dorința să scriu povestea ei, ceea ce am și făcut.

Apartamentul, golit de toate mobilele vândute, era de închiriat de trei sau patru zile, când, într-o dimineață, cineva sună la mine la ușă.

Valetul, sau, mai degrabă, portarul meu, care îndeplinea și această slujbă, se duse să deschidă și se înapoie cu o carte de vizită, spunându-mi că persoana care i-o înmânase dorea să-mi vorbească.

Îmi aruncai ochii pe cartea de vizită și citii aceste două cuvinte: *Armand Duval*.

Mă străduii să-mi amintesc unde mai întâlnisem acest nume, și mi-am adus aminte de prima pagină din volumul *Manon Lescaut*.

Oare ce dorea de la mine persoana care dăruise acea carte Margheritei? Am dat poruncă să fie poftit imediat înăuntru.

Pe ușă intră un tânăr blond, înalt, palid, în haine de drum, pe care părea că nu și le scosese de pe el de câteva zile și nici măcar nu-și dăduse osteneala să le perie la sosirea în Paris, atâta erau de pline de praf.

Domnul Duval, adânc emoționat, nu făcu nici un efort pentru a-și ascunde emoția și, cu lacrimi în ochi și vocea tremurândă, îmi spuse:

— Domnule, să-mi scuzați, vă rog, vizita și îmbrăcămintea; dar în afară de faptul că tinerii nu sunt prea protocolari între ei, țineam atât de mult să vă văd încă astăzi, încât nu mi-am îngăduit nici să trec pe la hotelul unde mi-am trimis cuferele, și am venit într-o fugă la dumneavoastră, cu teama totuși că, deși atât de devreme, n-am să vă găsesc.

Îl rugai pe domnul Duval să se așeze lângă foc; se așeză și își scoase din buzunar o batistă, cu care își acoperi o clipă fața.

— De bună seamă că nu înțelegeți, reluă el suspinând trist, ce vrea de la dumneavoastră un vizitator necunoscut la o asemenea oră, într-o astfel de ținută și plângând, după cum vedeți. Vin, domnule, numai pentru a vă ruga să-mi faceți un mare serviciu.

— Vorbiți, domnule, sunt cu totul la dispoziția dumneavoastră:

— Ați asistat la vânzarea lucrurilor Margheritei Gautier?

Pronunțând numele acesta, emoția pe care tânărul și-o stăpânise o clipă deveni mai puternică decât el și se văzu silit să-și ducă mâinile la ochi.

— Trebuie să vă par nespus de ridicol, adăugă el, vă rog să mă scuzați încă o dată, și fiți convins că n-am să uit răbdarea cu care binevoiți să mă ascultați.

— Domnule, i-am răspuns eu, dacă serviciul pe care se pare că aş putea să vi-l fac este în măsura să vă îndulcească puţin tristeţea, spuneţi-mi repede cu ce vă pot fi de folos, şi veţi găsi în mine un om fericit să vă îndatoreze.

Durerea domnului Duval îmi inspira simpatie, şi, fără să-mi dau seamă de ce, aş fi vrut să-i fiu agreabil.

Îmi spuse atunci:

— Dumneavoastră aţi cumpărat ceva la licitaţia Margueritei?

— Da, domnule, o carte.

— *Manon Lescaut*?

— Întocmai.

— Mai aveţi aceasta carte?

— Se află la mine, în camera de dormit.

La auzul acestei ştiri, Armand Duval îmi apărură parcă uşurat de o mare povară şi îmi mulţumi, ca şi cum aş fi început să-i fac un serviciu păstrând acest volum.

Atunci m-am ridicat, m-am dus în camera de culcare să iau cartea şi i-am dat-o.

— Da, aceasta este, spuse el privind dedicaţia de pe prima pagină şi răsfoind filele, aceasta este cartea, şi două lacrimi mari picară pe pagini. Ei bine, domnule, spuse el ridicându-şi privirea spre mine, fără ca măcar să încerce să-mi ascundă că plânsese şi că era pe punctul să plângă iarăşi, ţineţi mult la această carte?

— De ce mă întrebaţi?

— Pentru că am venit să vă rog să mi-o cedaţi.

— Iertaţi-mi curiozitatea, spusei atunci. Aşadar, dumneavoastră i-aţi dat cartea Margueritei Gautier?

— Eu însumi.

— Aceasta carte este a dumneavoastră, domnule, luaţi-o, sunt fericit că pot să v-o înapoiez.

— Dar, reluă domnul Duval încurcat, cel puţin să vă achit suma pe care aţi plătit-o pentru ea.

— Permiteţi-mi să vă ofer această carte. Preţul unui singur volum la o vânzare asemănătoare este o nimica toată, şi nu-mi amintesc cât l-am plătit.

— L-aţi plătit o sută de franci.

— Este adevărat, spusei, aflându-mă la rândul meu în încurcătură. De unde ştiţi?

— Este foarte simplu. Speram să sosesc la timp la Paris, ca să iau parte la vânzarea lucrurilor Margueritei, dar n-am ajuns decât în dimineața asta. Voiam neapărat să am un lucru de-al ei, și am alergat într-un suflet la portărel, să-i cer voie să-mi arunc ochii pe lista obiectelor vândute și a numelor cumpărătorilor. Am văzut că acest volum fusese cumpărat de dumneavoastră și m-am hotărât să vă rog să mi-l cedați, deși prețul pe care l-ați plătit m-a făcut să mă tem ca nu cumva și pe dumneavoastră să vă lege vreo amintire de această carte.

Vorbind astfel, părea evident că Armand se temea să n-o fi cunoscut și eu pe Marguerite așa cum o cunoscuse el.

M-am grăbit să-l liniștesc:

— N-am cunoscut-o pe domnișoara Gautier decât din vedere, i-am spus. Moartea sa m-a impresionat cum impresionează totdeauna pe orice tânăr moartea unei femei frumoase, pe care o întâlnea cu plăcere. Am vrut să cumpăr ceva cu ocazia vânzării, și m-am încăpățânat să supralicitez acest volum, nici eu nu știu de ce, poate pentru plăcerea de a-l face să turbeze pe un oarecare domn care își pusese în cap să-l aibă și care părea să desfidă că l-aș putea obține eu. Vă repet, deci, domnule, această carte vă stă la dispoziție și vă rog din nou s-o primiți, ca să n-o aveți de la mine în aceleași condiții în care am dobândit-o eu de la portărel și ca ea să însemne pentru noi făgăduiala unei cunoștințe mai îndelungate și a unor legături mai trainice.

— Bine, domnule, îmi spuse Armand, strângându-mi mâna, primesc și vă voi fi recunoscător toată viața.

Ardeam de dorința să-l descos pe Armand despre Marguerite, fiindcă dedicația cărții, călătoria tânărului, dorința lui de a avea acest volum îmi ațâțau curiozitatea; dar mi-era teamă ca, punându-i întrebări vizitatorului meu, să nu creadă că nu i-am primit banii decât spre a avea dreptul să mă amestec în chestiunile sale personale.

El parcă mi-ar fi ghicit dorința, fiindcă îmi spuse:

— Dumneavoastră ați citit acest volum?

— În întregime.

— Ce-ați gândit despre cele două rânduri pe care le-am scris?

— Numai de cât am înțeles că în ochii dumneavoastră biata fată căreia i-ați dăruit această carte ieșea din categoria obiș-

nuită, căci nu puteam să nu văd în aceste rânduri altceva decât un compliment banal.

— Și aveți dreptate, domnule. Această fată era un înger. Iată, îmi spuse el, citiți această scrisoare.

Și îmi întinse o hârtie ce părea să fi fost citită și recită de nenumărate ori.

Am deschis-o; iată ce cuprindea:

„Scumpul meu Armand, am primit scrisoarea pe care mi-ai trimis-o, văd că ai rămas la fel de bun, și pentru asta îi mulțumesc Domnului. Da, sunt bolnavă, prietene, de o boală care nu cruță; dar atenția pe care mi-o arăți încă îmi alină mult din suferință. Fără îndoială, n-am să mai trăiesc îndeajuns încât să am fericirea să strâng mâna care a scris calda scrisoare pe care am primit-o de curând și ale cărei cuvinte m-ar însănătoși, dacă ar mai exista ceva care să mă poată vindeca. N-am să te mai văd, fiindcă sunt foarte aproape de clipa morții, și fiindcă te despart de mine sute de kilometri. Bietul meu prieten! Marguerita ta de odinioară e tare schimbată, și poate că e mai bine – decât să o vezi în starea în care se află – să n-o mai vezi niciodată. Mă întrebi dacă te iert; oh! din tot sufletul, dragă prietene, căci răul pe care ai vrut să mi-l faci nu era altceva decât o dovadă a dragostei tale pentru mine. A trecut o lună de când stau în pat, și țin atât la stima ta, încât scriu zi de zi la jurnalul vieții mele, din clipa în care ne-am despărțit și până în clipa în care nu voi mai avea puterea să scriu. Dacă interesul pe care mi-l arăți tu, Armand, este sincer, atunci, când ai să te întorci, du-te la Julie Duprat. Ea are să-ți înmâneze acest jurnal. În el ai să găsești motivul și scuza celor ce s-au petrecut între noi. Julie este atât de bună cu mine; vorbim adesea despre tine. Era aici când a sosit scrisoarea ta și, citind-o, am plâns amândouă.

O rugasem, în cazul în care nu mi-ai fi dat nici o știre, ca la sosirea ta în Franța să-ți înmâneze aceste hârtii. Nu ai de ce să-mi fii recunoscător. Reamintirea zilnică a singurelor clipe fericite din viața mea îmi face nespus de bine, și dacă, citindu-mi însemnările, ai să găsești în ele scuza trecutului, eu, recitindu-le, găsesc o neconținută ușurare.

Aș dori să-ți las ceva care să-ți reamintească întotdeauna de mine, dar la mine totul este sechestrat, și nimic nu-mi mai aparține.

Înțelegi, dragă prietene? Sunt pe moarte, și din camera de culcare aud cum pășește prin salon paznicul pe care creditorii mei l-au instalat acolo pentru ca nu cumva să se scoată ceva din casă și să nu-mi rămână nimic dacă o fi să nu mor. Să sperăm că au să aștepte să-mi dau sfârșitul și după aceea au să înceapă să vândă.

Vai! oamenii sunt fără milă! Sau, mai degrabă, mă înșel. Dumnezeu este drept și neînduplecat.

Ei bine, iubitul meu, ai să vii la licitație și ai să cumperi ceva, căci dacă aș pune deoparte pentru tine un lucrușor cât de mic și s-ar afla, ar fi în stare să te dea în judecată pentru sustragere de obiecte sechestrate.

Tristă viață părăsesc!

Ce milostiv ar fi Dumnezeu de mi-ar îngădui să te mai văd o dată înainte de a închide ochii pentru totdeauna! Este cazul, cred, să-ți spun adio, dragul meu prieten; iartă-mă dacă nu-ți scriu mai mult, dar cei ce spun că au să mă vindece îmi sleiesc puterile luându-mi sânge, iar mâna mea nu mai este în stare să scrie nimic.

MARGUERITE GAUTIER

Într-adevăr, ultimele cuvinte de-abia se mai puteau desluși.

I-am înapoiat lui Armand scrisoarea, pe care, de bună seamă că, în timp ce eu o citeam pe hârtie, el o recitise în minte, deoarece îmi spusese:

— Cine ar putea crede vreodată că această scrisoare a fost scrisă de o fată întreținută!

Și cu totul copleșit de amintiri, privi câțva timp rândurile de pe scrisoare, apoi o duse la buze și o sărută.

— Și când mă gândesc, reluă el, că a murit fără s-o pot vedea, că n-am s-o mai văd niciodată, când mă gândesc că ea a făcut pentru mine ceea ce nici o soră n-ar fi făcut, nu-mi pot ierta că am lăsat-o să moară astfel! Moartă! A murit gândindu-se la mine, scriindu-mi și rostindu-mi numele, sărmana, scumpa mea Marguerite! Și Armand, dând frâu liber gândurilor și lacrimilor, îmi întinse mâna, continuând: Lumea

m-ar socoti tare copilăros dacă m-ar vedea jeluindu-mă atât după o ființă ca ea; oamenii nu pot ști cât am făcut-o să suferă pe această femeie, cât am fost de crud și cât de bună și de resemnată a fost ea. Credeam că eu sunt acela care aveam de iertat, dar astăzi mă găsesc nedemn de iertarea pe care ea mi-o acordă. Oh, aș da zece ani din viață să pot să plâng o oră la picioarele ei!

E tare greu să alini o durere de care ești străin, dar cum prinsesem o deosebită simpatie pentru acest tânăr, care îmi mărturisea cu atâta sinceritate nefericirea lui, am socotit că nu-i vor fi indiferente câteva cuvinte din partea mea:

— Nu aveți rude, prieteni? Nu fiți deznădăjduit. Căutați-i, au să vă consoleze. Eu tot ce pot face este să vă compătimesc.

— Este adevărat, spuse el ridicându-se și plimbându-se cu pași mari prin cameră, vă plictisesc. Scuzăți-mă, nu mă gândisem că nu are de ce să vă pese prea mult de durerea mea și că vă inoportunez cu un lucru care nu poate și nu trebuie să vă intereseze întru nimic.

— Vă înșelați asupra înțelesului cuvintelor mele, și sunt cu totul la dispoziția dumneavoastră; numai că regret că nu sunt în măsură să vă alin suferința. Dacă compania mea și aceea a prietenilor mei pot să va mai distragă de la gândurile dumneavoastră, în sfârșit, dacă aveți nevoie de mine câtuși de puțin, țin să vă asigur că mi-ar face mare plăcere să vă fiu agreabil.

— Iertați-mă, vă rog să mă iertați, îmi spuse el, durerea mă orbește. Îngăduiți-mi să mai zăbovesc câteva clipe aici, să-mi șterg ochii, pentru ca gură-cască de pe stradă să nu se minuneze la vederea unui tânăr care plânge. M-ați făcut foarte fericit dându-mi această carte; nu știu cum am să-mi pot arăta vreodată recunoștința pentru ceea ce vă datorez.

— Acordându-mi puțin din prietenia dumneavoastră, i-am răspuns eu lui Armand, și încredințându-mi pricina nefericirii dumneavoastră. Destăinuindu-ți suferințele, îți alini durerea.

— Aveți dreptate; dar astăzi simt tare nevoia să plâng și n-aș putea rosti decât cuvinte fără șir. Într-o zi am să vă povestesc pe îndelete totul, și veți vedea câtă dreptate am s-o regret pe biata fată. Și acum, adăugă el, ștergându-și pentru ultima oară ochii și privind-se în oglindă, spuneți-mi că

nu vă par prea caraghios și îngăduiți-mi să mai vin să vă vizitez.

Privirea tânărului era deschisă și blândă; eram gata-gata să-l îmbrățișez.

Cât despre el, ochii începuseră din nou să i se împăienjenească de lacrimi; observând că băgasem de seamă acest lucru, își întoarse privirea în altă parte.

— Acum, curaj, i-am spus eu.

— Adio, îmi răspunse.

Și făcând un efort nemaipomenit ca să nu-l podidească plânsul, aș putea spune că mai degrabă fugi decât ieși pe ușă.

Am dat la o parte perdeaua de la fereastră și l-am văzut urcându-se în gabrioleta care îl aștepta la poartă; dar nici nu se suise bine, că și izbucni iar în lacrimi, ascunzându-și fața în batistă.

V

Se scursese destulă vreme fără să mai fi auzit ceva despre Armand, în schimb, despre Marguerite venise adesea vorba.

Nu știi dacă ați observat, este de-ajuns ca numele unei persoane ce părea că-ți va rămâne necunoscută sau cel puțin indiferentă să fie pronunțat o singură dată în fața ta, pentru ca apoi în jurul acestui nume să se grupeze o serie întreagă de amănunte și pentru ca toți prietenii să înceapă să-ți vorbească de lucruri despre care mai înainte nu aduseseră nici-odată vorba.

Descoperi atunci că persoana aceea îți era destul de apropiată, îți dai seama că a trecut de multe ori prin viața ta, fără s-o fi remarcat; găsești în întâmplările care ți se povestesc despre ea, coincidențe, afinități cu anumite întâmplări din propria ta existență. Nu mă aflu, desigur, în această situație în privința Margueritei, pentru că o văzusem, o întâlnisem și pentru că o cunoșteam din vedere și știam ce fel de viață duce; totuși, cu începere de la acea licitație, atât de des îmi ajunsese la ureche numele ei, iar în împrejurarea pe care am relatat-o în capitolul anterior acest nume era atât de strâns legat de o nefericire așa de adâncă, încât mirarea îmi crescuse, sporindu-mi neîncetat curiozitatea.

Ajunsesem până într-acolo încât nu-mi mai întâmpinam altfel prietenii, cărora nu le vorbisem niciodată despre Marguerite, decât întrebându-i:

- Ați cunoscut pe o anume Marguerite Gautier?
- „Dama cu camelii”?
- Chiar ea.
- Bine de tot!

Acest „bine de tot” era însoțit uneori de surâsuri ce nu puteau să lase nici o îndoială asupra semnificației lor.

— Ei bine, cine era fata aceasta? continuam eu.
— O fată bună.
— Asta-i tot?
— Doamne sfinte! Da, mai mult cap și poate ceva mai mult suflet decât celelalte.

— Și nu știți nimic deosebit despre ea?
— A ruinat pe baronul de G...
— Numai pe el?
— A fost iubita bătrânului duce de...
— Era într-adevăr amanta lui?
— Așa se spune; în orice caz, îi dădea mulți bani.
Și totdeauna urmau aceleași detalii generale.

Totuși, aș fi fost curios să aflu ceva despre legătura dintre Marguerite și Armand.

Am întâlnit într-o bună zi pe unul dintre aceia care trăiesc de obicei în intimitatea femeilor cunoscute. L-am descusut.

— Dumneavoastră ați cunoscut-o pe Marguerite Gautier?
Mi-a răspuns cu același „bine de tot”.

— Ce fel de fată era?

— O fată frumoasă și cumsecade. Vestea morții ei m-a mâhnit adânc.

— N-a avut ea oare un amant cu numele de Armand Duval?

— Un tânăr blond și înalt?

— Da.

— A avut.

— Cine era acest Armand?

— Un băiat care, cred, și-a tocat cu ea puțina avere pe care-o poseda și care a fost nevoit s-o părăsească. Se spune că aproape înnebunise, nu altceva, din aceasta pricină.

— Și ea?

— Ea îl iubea la fel de mult, spune lumea, dar în felul în care iubesc astfel de fete. Nu trebuie să le ceri mai mult decât pot da.

— Și ce a devenit Armand?

— Nu știu nimic. L-am cunoscut foarte puțin. A rămas cinci sau șase luni cu Marguerite, dar la țară. Când ea s-a întors la Paris, el a plecat.

— Și nu l-ați mai revăzut de atunci?

— Niciodată.

Nici eu nu-l mai revăzusem pe Armand. Ajunsesem să mă întreb dacă atunci când venise la mine, sentimentele de odioasă nu-i fuseseră cumva exagerate de vestea recentă a morții Margueritei, pe care poate c-o și uitase între timp, după cum își uitase și făgăduiala de a reveni să mă vadă.

Această presupunere ar fi fost verosimilă pentru oricare altul, dar în disperarea lui Armand erau accente prea sincere, și trecând de la o extremă la alta, mi-am închipuit că tristețea se transformase în boală, iar dacă nu mai aveam știri despre el, însemna că era bolnav, sau poate mort de-a binelea.

Mă interesa tânărul chiar fără să vreau. Poate că în acest interes era și o doză de egoism; poate că sub această durere întrevăzusem o mișcătoare, poveste de dragoste; poate, în sfârșit, că dorința mea de a cunoaște povestea lor juca un rol însemnat în îngrijorarea pe care mi-o pricinuia tăcerea lui Armand.

Și deoarece domnul Duval nu venea la mine, m-am hotărât să mă duc eu la el. Pretextul n-ar fi fost greu de găsit; numai că, din nenorocire, nu-i cunoșteam adresa, iar cei pe care-i întrebam n-o știau nici ei.

M-am dus în rue d'Antin. Poate că portarul casei unde locuise Marguerite știa adresa lui Armand. Dar portarul era nou. Nici el n-o cunoștea. M-am interesat atunci de cimitirul unde fusese îngropată domnișoara Gautier. La cimitirul Montmartre.

Aprilie își făcuse din nou apariția, timpul era frumos, și de bună seamă că mormintele nu mai aveau acel aspect dureros și dezolant pe care li-l dă iarna; în sfârșit, era destul de cald pentru ca cei vii să-și amintească de morți și să-și îndrepte pașii spre cimitir. M-am dus la cimitir, zicându-mi: „O simplă privire la mormântul Margueritei îmi va fi de-ajuns ca să știu dacă durerea lui Armand mai dăinuiește încă, și poate am să și aflu ce s-a mai întâmplat cu el”.

Am intrat în încăperea paznicului și l-am întrebat dacă în ziua de 22 februarie o femeie cu numele de Marguerite Gautier nu fusese înmormântată în cimitirul Montmartre.

Omul răsfoi un registru gros, unde erau trecuți și numeroși toți cei care intră în acest ultim lăcaș, și îmi răspunse că,

într-adevăr, în ziua de 22 februarie, la prânz, fusese înmormântată o femeie care purta acest nume.

L-am rugat să mă conducă la mormântul ei, deoarece este foarte greu să te descurci fără călăuză în acest oraș al morților, care își are străzile sale, întocmai ca și orașele celor vii. Paznicul chemă un grădinar, căruia îi dădu indicațiile necesare, dar acesta îl întrerupse spunând:

— Știu, știu... Oh, este foarte ușor de recunoscut mormântul! continuă el, întorcându-se spre mine.

— De ce? îl întrebai eu.

— Pentru că pe mormânt sunt flori cu totul deosebite de altele.

— Dumneavoastră aveți grijă de el?

— Da, domnule, și aș dori ca toate rudele să aibă grijă de morții lor așa cum are tânărul care mi-a dat în grijă acest mormânt.

După câteva ocoluri, grădinarul se opri și îmi spuse:

— Iată că am ajuns...

Într-adevăr, în fața ochilor îmi apărură un răzor de flori, pe care nu l-ai fi luat niciodată drept mormânt dacă acest lucru n-ar fi fost indicat de o placă de marmoră albă, cu un nume gravat pe ea.

Placa de marmoră era așezată drept, un grilaj de fier mărginea bucata de pământ cumpărată, și tot locul era acoperit de camelii albe.

— Ce părere aveți? mă întrebă grădinarul.

— Este foarte frumos.

— Și de fiecare dată când se ofilește o camelie, am primit ordinul să pun alta.

— Și cine a dat acest ordin?

— Un tânăr care a plâns mult de tot când a venit prima oară; vreun vechi prieten de-al moartei, fără îndoială, fiindcă mi se pare că era cam ușuratică dânsa. Se spune că era foarte frumoasă. Domnul a cunoscut-o?

— Da.

— La fel ca celălalt domn? îmi spuse grădinarul, cu un zâmbet șiret.

— Nu, nici măcar nu i-am vorbit vreodată.

— Și dumneavoastră veniți s-o vedeți aici; este foarte frumos din partea dumneavoastră, deoarece nu se prea îngheșue nimeni s-o vadă pe biata fată...

— Nu vine, prin urmare, nimeni?

— Nimeni, în afară de acest tânăr, care a venit o singură dată.

— O singură dată?

— Da, domnule!

— Și n-a mai fost de atunci.

— Nu, dar are să vină din nou la întoarcere.

— Este deci plecat în călătorie?

— Da.

— Și știți cumva unde se află?

— Cred că este la sora domnișoarei Gautier.

— Și ce caută acolo?

— Vrea să-i ceară autorizația s-o deshumeze pe moartă și s-o îngroape în altă parte.

— Și de ce n-ar lăsa-o aici?

— Știți, domnule, că, și în privința morților, fiecare își are ideile lui. Noi,ăștia de aici, vedem în fiecare zi tot felul de lume. Acest teren n-a fost cumpărat decât pentru cinci ani, și tânărul vrea un loc de veci și un teren mai mare; în cartierul nou ar fi mai bine.

— Ce numiți dumneavoastră cartierul nou?

— Terenurile noi care se vând acum, în partea stingă. Dacă cimitirul ar fi fost întreținut totdeauna atât de bine ca acum, n-ar exista un altul la fel în toată lumea; dar sunt încă multe de făcut până să fie cum ar trebui. Și apoi oamenii sunt atât de caraghioși.

— Ce vreți să spuneți?

— Vreau să spun că există oameni pe care nu-i părăsește mândria nici aici. Această domnișoară Gautier se pare că și-a cam făcut de cap în viață, scuzați-mi expresia. Acum, sârmana, e moartă; și o să se aleagă din ea tot atâta cât o să se aleagă și din cele despre care n-are nimeni nimic de zis și pe care le udăm în fiecare zi. Ei bine, când rudele persoanelor care sunt îngropate alături de ea au aflat cine era, ce crezi că le-a trecut prin cap? Au spus că se opun ca să fie îngropată aici și că ar trebui să existe locuri separate pentru astfel de femei, ca și pentru săraci. S-a văzut vreodată așa ceva? Le-am tras o

săpuneală strașnică; mari rentieri care nu vin nici măcar de patru ori pe an să-și viziteze morții, care își aduc singuri florile – și priviți ce flori! – care se calicesc să pună pe cineva să îngrijească mormintele celor pe care pretind că-i jelesc, care pun să se incrusteze pe aceste morminte lacrimi pe care ei niciodată nu le-au vărsat, și care vin să facă pe grozavii în ceea ce privește vecinii! O să mă credeți dacă o să vreți, domnule, n-o cunosc pe această domnișoară și nici nu știu ce-a făcut, dar cu toate acestea, ei bine! eu țin la ea, la această sărmană micuță, am grijă de ea, și-i dau toate cameliile la prețul cel mai modest. Este moarta mea preferată. Noi, ăștia, domnule, suntem nevoiți să ținem la morți, deoarece, fiind atât de ocupați, aproape că nu avem timpul să ținem la altceva.

Priveam la acest om, și unii dintre cititorii mei, fără să mai fie nevoie să le explic de ce, vor înțelege emoția pe care o resimțeam ascultându-l.

El își dădu seama, fără îndoială, de acest lucru, deoarece continuă:

— Se spune că au fost oameni care s-au ruinat pentru această fată și că avea iubiți care o adorau. Ei bine, când stau și mă gândesc că astăzi unul nu-i cumpără măcar o floare, mi se pare un lucru nespus de trist și de ciudat. Și încă moarta asta e fericită că are barem un mormânt și că există totuși cineva care-și mai aduce aminte de ea. Dar avem aici fete de aceeași teapă și de aceeași vârstă cu ea, care sunt aruncate în groapa comună, și mi se rupe inima de durere când aud cum li se prăvălesc bietele trupuri în pământ. O dată ce-au murit, nimeni nu se mai îngrijește de ele. Nu-i totdeauna veselă meseria noastră, mai ales atâta timp cât ne mai rămâne un dram de inimă. Ce vreți? Asta-i ceva mai puternic decât mine. Am și eu o fată frumoasă, de douăzeci de ani, și ori de câte ori e adusă aici vreo moartă de vârsta ei, mă gândesc la ea, și fie că este vorba de vreo doamnă din lumea bună, fie de vreo fată fără căpătâi, nu pot să mă împiedic să nu fiu mișcat. Dar fără îndoială că vă plictisesc cu poveștile mele, și dumneavoastră n-ați venit aici ca să mă ascultați pe mine. Mi s-a spus să vă conduc la mormântul domnișoarei Gautier, ia-tă-vă în fața lui; pot să vă mai fiu de folos cu altceva?

— Știți cumva adresa domnului Armand Duval? l-am întrebat pe grădinar.

— Da, locuiește în strada... Acolo, cel puțin, am fost ca să încasez prețul tuturor acestor flori pe care le vedeți aici.

— Mulțumesc, prietene.

Am aruncat o ultimă privire asupra mormântului înflorit și, fără voia mea, scrutai adâncimile pentru a vedea ce făcuse pământul din frumoasa ființă care-i fusese încredințată, apoi m-am îndepărtat, copleșit de tristețe.

— Domnul dorește oare să-l vadă pe domnul Duval? reluă conversația grădinarul, care mergea alături de mine.

— Da!

— Sunt absolut sigur ca nu s-a întors din călătorie, altminteri l-aș fi văzut aici.

— Sunteți deci convins că n-a uitat-o pe Marguerite?

— Nu numai că sunt convins, dar aș pune și rămășag că dorința dânsului de a-i schimba mormântul nu înseamnă decât dorința de a o revedea.

— Cum asta?

— Primele cuvinte pe care mi le-a adresat venind la cimitir au fost: „Ce să fac ca s-o mai văd o dată?” Acest lucru nu putea avea loc decât prin schimbarea mormântului, și atunci l-am lămurit asupra tuturor formalităților ce trebuiau îndeplinite ca să obțină schimbarea, deoarece știți ca pentru a muta morții dintr-un mormânt într-altul trebuie să fie recunoscuți, și numai familia poate să-și dea încuviințarea la această operație, la care trebuie să asiste și un comisar de poliție. Tocmai pentru a obține această autorizație s-a dus domnul Duval la sora domnișoarei Gautier, iar prima sa vizită va fi, fără îndoială, aici.

Ajunsesem la poarta cimitirului; am mulțumit încă o dată grădinarului, punându-i în palmă câteva monede, și m-am îndreptat către adresa pe care mi-o dăduse.

Armand nu se înapoiase.

I-am lăsat câteva rânduri, rugându-l să vină să mă vadă de îndată ce va sosi, sau să mă anunțe într-un fel unde l-aș putea găsi.

A doua zi, dimineața, am primit o scrisoare de la Duval, în care mă încunoștința despre întoarcerea sa și mă ruga să trec

pe la el, adăugind că, frânt de oboseală, îi era cu neputință să iasă.

VI

L-am găsit pe Armand în pat.

Văzându-mă, îmi întinse mâna, ce-i ardea de febră.

— Ai febră, i-am spus.

— Nu-i nimic, doar oboseala unei călătorii făcute în mare grabă, asta-i tot.

— Vii de la sora Margueritei?

— Da, de unde știi?

— Ai obținut ceea ce doreai?

— Am obținut și acest lucru; dar cine te-a informat despre călătorie și despre scopul pe care îl urmăream?

— Grădinarul cimitirului.

— Ai văzut mormântul?

Abia dacă îndrăznii să mai răspund, deoarece tonul ultimelor cuvinte îmi dovedea că cel care le pronunțase era iarăși pradă emoției la care mai fusesem martor, și că ori de câte ori gândurile sale sau vorbele cuiva îl vor duce din nou la acest subiect dureros, multă vreme încă această emoție va fi mai tare decât voința de a și-o înfrâna.

M-am mulțumit deci să-i răspund dând din cap.

— L-a îngrijit bine? continuă Armand.

Două lacrimi mari se rostogoliră peste obrajii bolnavului, care își întoarse capul spre a și le ascunde de mine. M-am făcut că nu le observ și am încercat să schimb subiectul discuției.

— Iată că s-au scurs trei săptămâni de când ai plecat, am spus.

Armand își trecu mâna peste ochi și îmi răspunse:

— Exact trei săptămâni.

— A fost o călătorie lungă.

— Oh, n-am fost toată vremea pe drum! Timp de cincisprezece zile am fost bolnav, altminteri m-aș fi înapoiat de

mult; de-abia ajuns acolo, m-au apucat frigurile și am fost silit să stau în casă.

— Și ai pornit din nou la drum fără să fii complet vindecat?

— Dacă mai rămâneam încă opt zile pe meleagurile acelea, sunt sigur că aș fi murit acolo.

— Dar acum, că te-ai înapoiat, trebuie să te îngrijești; prietenii dumitale au să vină să te vadă. Eu, cel dintâi, dacă o să-mi îngădui.

— Peste două ore am să mă scol.

— Ce imprudență!

— Trebuie!

— Dar ce ai de făcut atât de urgent?

— Trebuie să mă duc la comisarul de poliție.

— De ce nu rogi pe altcineva să se ocupe de această chestiune, care ar putea să-ți agraveze boala?

— Dimpotrivă, este singurul lucru care ar putea să mă vindece. Trebuie să o văd. De când am aflat că a murit, și mai ales de când i-am văzut mormântul, nu mai pot să dorm. Nu-mi pot închipui că femeia aceasta, pe care am părăsit-o atât de tânără și atât de frumoasă, a murit. Trebuie să mă conving cu ochii mei. Trebuie să văd ce a făcut Dumnezeu din această ființă pe care am iubit-o atâta, și poate că oroarea priveliștii va înlocui deznădejdea amintirii. O să vii cu mine, nu-i așa?... Bineînțeles, dacă acest lucru nu te plictisește prea mult...

— Ce a spus sora ei?

— Nimic. A părut foarte mirată de faptul că un străin vrea să cumpere un loc de veci și să-i facă Margueritei un mormânt; mi-a semnat numaidecât autorizația pe care i-o cerusem.

— Ascultă-mă, te rog, și pe mine, așteaptă mai întâi să te însănătoșești de-a binelea și apoi să faci strămutarea.

— Oh, mă voi ține tare, fii fără grijă! De altminteri, simt că am să înnebunesc dacă nu duc la capăt, cât mai repede, hotărârea pe care am luat-o și a cărei îndeplinire a devenit o necesitate a durerii mele. Jur că nu pot să mă liniștesc până n-o văd pe Marguerite. Poate că e din pricina febrei care mă arde, poate e urmarea insomniilor mele, sau vreo consecință a delirului; chiar de-o fi să intru în ordinul trapiștilor (Ordin religios înființat în 1140, care impune adepților săi restricții

severe – interzicerea cărnii și a peștelui, obligativitatea muncilor manuale, izolarea completă etc), ca domnul de Roncé, trebuie s-o privesc, și după aceea voi vedea eu ce-i de făcut.

— Pricep, i-am spus eu lui Armand, și sunt cu totul alături de dumneata. Pe Julie Duprat ai văzut-o?

— Oh, da, am văzut-o chiar în ziua în care am sosit!

— Ți-a dat hârtiile pe care le-a lăsat Marguerite pentru dumneata?

— Iată-le!

Armand scoase de sub pernă un sul mare, pe care-l puse apoi numaidecât la loc.

— Știu pe dinafară tot ce scrie în ele, îmi spuse el. De trei săptămâni le-am recitat de câte zece ori pe zi. Ai să le citești și dumneata, dar mai târziu, când voi fi mai calm și când am să pot să te fac să înțelegi cât suflet și câtă iubire dezvăluie această confesiune. Deocamdată, te-aș ruga să-mi faci un serviciu.

— Care?

— Te așteaptă jos o trăsură?

— Da!

— Atunci, vrei să iei pașaportul meu și să mergi să întrebi la poștă dacă sunt scrisori pentru mine? Tatăl și sora mea mi-au scris desigur la Paris, dar cum am plecat într-o atât de mare grabă, n-am mai avut timpul să mă interesez înainte de plecare. Când ai să te reîntorci, vom merge împreună să-l anunțăm pe comisarul de poliție despre ceremonia de mâine.

Armand îmi înmână pașaportul, așa că mă dusei în rue Jean-Jacques Rousseau.

Erau două scrisori pe numele Duval; le-am ridicat și m-am întors la Armand.

L-am găsit complet îmbrăcat și gata de plecare.

— Mulțumesc, îmi spuse el luând scrisorile. Da, adăugă după ce privi adresele, da, sunt de la tatăl meu și de la sora mea. Cu siguranță că n-au știut ce să creadă despre tăcerea mea.

Deschise scrisorile și le ghici mai degrabă decât le citi – fiecare se întindea pe câte patru pagini – căci după câteva clipe le împături și-mi spuse:

— Să plecăm, am să le răspund mâine.

Ne-am dus la comisarul de poliție. Armand îi remise procura surorii Margueritei.

Comisarul îi dădu în schimb o înștiințare către paznicul cimitirului; se înțelesesă ca strămutarea să aibă loc a doua zi dimineața, la orele 10; eu aveam să vin să-l iau cu o oră mai devreme, pentru ca apoi să ne ducem împreună la cimitir.

Eram curios și eu să asist la acest spectacol și mărturisesc că n-am închis ochii toată noaptea.

Dacă mie nu-mi dădeau pace gândurile, ce noapte fără de sfârșit trebuie să fi fost pentru Armand!

A doua zi, la orele 9, când am intrat la el, era îngrozitor de palid, dar părea calm.

A schițat un surâs și mi-a întins mâna.

Lumânările arseseră până la capăt, și înainte de a ieși, Armand luă cu el o scrisoare voluminoasă, adresată tatălui său, în care, fără îndoială, își destăinuisese gândurile ce-l stăpâniseră peste noapte.

O jumătate de oră mai târziu soseam la cimitirul Montmartre.

Comisarul ne aștepta.

Pornirăm încet către mormântul Margueritei. Comisarul pășea în frunte, Armand și cu mine îl urmam la câțiva pași.

Simțeam din când în când brațul prietenului meu tresărind convulsiv, ca și cum fiori de gheață i-ar fi străbătut brusc trupul. Mă uitam atunci la el; îmi înțelegea privirea și îmi surâdea, însă din clipa în care porniserăm la drum n-am schimbat nici o vorbă.

Cu puțin timp înainte de a ajunge la mormânt, Armand s-a oprit ca să-și șteargă fața acoperită de broboane mari de sudoare.

Am profitat de acest popas să răsuflu, deoarece și eu îmi simțeam inima ca strânsă într-o menghină.

De unde va fi venind dureroasa plăcere pe care o resimți la astfel de priveliști? Când am ajuns la mormânt, grădinarul scosese toate ghivecele cu flori, grilajul de fier fusese dat la o parte, și doi oameni săpau pământul.

Armand se sprijini de un copac, cu privirea ațintită spre mormânt.

Părea că toată viața i se concentrase în ochi.

Deodată se auzi scrâșnetul unei cazmale izbindu-se într-o piatră.

La acest zgomot, Armand se zvârli înapoi ca trăsnet de o descărcare electrică și-mi strânse brațul cu atâta putere, că mă duru.

Un gropar luă o lopată lată și goli încetul cu încetul groapa; când nu mai rămaseră decât pietrele cu care se acoperă coștiugul, le aruncă afară una câte una.

Nu-l scăpam din ochi pe Armand, deoarece în orice clipă mi-era teamă să nu fie zdrobit de impresiile prea puternice pe care se străduia să și le înăbușe; dar el privea mereu, cu ochii ficși și larg deschiși, ca într-un acces de nebunie, și doar un tremur ușor al obrazilor și al buzelor trăda că era pradă unei violente crize nervoase.

În ceea ce mă privește, nu pot să spun decât un lucru: regretam că venisem.

Sicriul fu complet descoperit, și comisarul spuse groparilor:

— Deschideți-l.

Oamenii se supuseră, ca și cum lucrul acesta ar fi fost cel mai simplu de pe lume.

Sicriul era din stejar; începură să deșurubeze capacul. Umezeala pământului ruginise șuruburile, așa că n-a fost lesne de deschis. Când îi scoaseră capacul răbufni un miros îngrozitor, deși înăuntru erau presărate plante aromatice.

— Oh, Doamne! Doamne! murmură Armand, și se făcu și mai palid.

Chiar și groparii se traseră înapoi.

Un giulgiu mare, alb, acoperea cadavrul, conturând câteva sinuozități. La unul din capete giulgiul era aproape complet ros, lăsând descoperit un picior al moartei.

Nu mai lipsea mult ca să leșin, și în momentele în care scriu aceste rânduri, amintirea scenei acesteia îmi apare din nou în toată cruda ei realitate.

— Să ne grăbim, spuse comisarul.

Atunci, unul dintre gropari întinse mâinile, începu să descoase giulgiul și apucându-l de unul din capete, descoperi brusc chipul Margueritei.

Era îngrozitor de privit, și e groaznic acum de descris.

Ochii nu mai erau decât două găuri, buzele dispăruseră, iar dinții, albi îi erau încleștați.

Părul lung, negru, fără luciu, era strâns pe tâmple și ascundea puțin scobiturile verzi ale obrazilor; și, totuși, în această figură recunoșteam chipul alb, trandafiriu și voios pe care îl văzusem de atâtea ori.

Armand, fără să-și poată lua privirea de pe chipul moartei, își dusese batista la gură și mușca din ea.

În ce mă privește, mi se părea că un cerc de fier îmi strângea capul, că o perdea mi se lasă peste ochi, iar urechile îmi vâjâiau îngrozitor; tot ce am putut să mai fac a fost să deschid o sticlură pe care o luasem pentru orice eventualitate cu mine și să respir cu nesaț sărurile pe care le conținea.

Ca prin ceață, l-am auzit pe comisar întrebându-l pe domnul Duval:

— O recunoașteți?

— Da, răspunse înăbușit tânărul.

— Atunci închideți sicriul la loc și transportați-l, zise comisarul.

Groparii traseră din nou giulgiul peste fața moartei, închiseră coșciugul, îl apucară fiecare de câte un cap și porniră spre locul ce le fusese arătat.

Armand nu se clinti din loc. Ochii îi erau pironiți pe groapa goală; era tot atât de palid ca și cadavrul pe care-l văzusem cu câteva clipe mai înainte... Ai fi zis că e o stană de piatră.

Am priceput ce avea să urmeze când durerea se va mai atenua, o dată cu dispariția groazniciei priveliști, când nu va mai fi împietrit de durere.

M-am apropiat de comisar.

— Prezența domnului, i-am spus arătând spre Armand, mai este necesară?

— Nu, mi-a răspuns el, și chiar vă sfătuiesc să-l duceți de aici. Pare bolnav.

— Să mergem, i-am spus atunci lui Armand, luându-l de braț.

— Ce? zise el, privindu-mă ca și cum nu m-ar fi recunoscut.

— S-a sfârșit, am adăugat, trebuie să vii, prietene, ești palid, ți-e frig, ai să te omori cu emoțiile astea.

— Ai dreptate, să mergem, răspunse ca un automat, dar fără să facă un pas.

L-am apucat atunci de braț și l-am luat cu mine. Se lăsa dus ca un copil, murmurând doar din timp în timp:

— Ochii... i-ai văzut ochii?

Și se uita îndărăt, ca și cum viziunea aceasta l-ar fi chemat înapoi.

Mersul îi devenise sacadat; înainta parcă numai în smucituri; dinții îi clănțăneau, mâinile îi erau de gheață, o violentă agitație nervoasă pusese stăpânire pe el.

Îi vorbeam, dar nu-mi răspundea.

Tot ce mai putea să facă era să se lase condus.

La poarta cimitirului găsirăm o trăsură. Era și timpul.

De-abia se așează pe pernă, că frigurile se întetiră și se declanșă o adevărată criză de nervi; doar teama de a nu mă înspăimânta îl făcea să șoptească, strângându-mi mâna:

— Nu e nimic, nu e nimic, aș vrea să plâng.

Îi vedeam pieptul dilatându-i-se, vedeam cum sângele îi năvălește în ochi, dar lacrimile îi secaseră.

I-am dat să respire flaconul cu săruri, de care mă folosisem și eu, iar când ajunserăm la el acasă, doar frigurile îl mai scuturau încă.

L-am culcat cu ajutorul feciorului, am pus să i se facă un foc bun în cameră și am alergat după doctorul meu, căruia i-am povestit tot ce se întâmplase.

A venit într-un suflet.

Fața lui Armand era roșie ca purpura, aiura și bolborosea cuvinte fără șir, printre care se auzea limpede doar numele Margueritei.

— Ce are? l-am întrebat pe doctor după ce l-a examinat.

— Are o febră cerebrală, nici mai mult, nici mai puțin, și asta este un mare noroc, fiindcă, să mă ierte Dumnezeu, altfel cred că și-ar fi pierdut mințile. Din fericire, boala trupeiască are să învingă boala sufletească, și într-o lună, poate că va fi scăpat și de una, și de alta.

VII

Bolile de felul celei de care suferea Armand au o parte bună: sau omoară dintr-o dată, sau trec foarte repede.

Cincisprezece zile după întâmplările pe care le-am povestit, Armand se afla în plină convalescență, iar între noi se legase o strânsă prietenie. Aproape că nu mă mișcasem de la căpătâiul lui tot timpul cât a fost bolnav.

Primăvara își adusese prinosul de flori, de frunze, de păsări, de cântece, iar ferestrele prietenului meu priveau cu voioșie spre grădina ale cărei mirese își făceau drum până la el.

Doctorul îi dăduse voie să se scoale din pat, așa că stăteam adeseori de vorbă lângă fereastra deschisă, când soarele e mai puternic, de la amiază până pe la ora două.

Mă feream cu grijă să aduc vorba despre Marguerite, temându-mă mereu ca numele ei să nu trezească vreo tristă amintire ce mocnea sub calmul aparent al bolnavului; însă, dimpotrivă, se părea că lui Armand îi face plăcere să vorbească despre ea, nu ca odinioară, cu ochii înotând în lacrimi, ci cu un surâs blând, care mă liniștea asupra stării sale sufletești.

Băgasem de seamă că, după ce fusese ultima oară la cimitir, după spectacolul zguduitor care-i dezlănțuise acea criză violentă, durerea morală părea să fi fost depășită de gravitatea bolii, iar moartea Margueritei n-o mai privea cu ochii trecutului. După certitudinea dobândită astfel, urmase un fel de consolare, și pentru a izgoni imaginea tragică ce-i apărea adeseori, se cufunda în amintirile fericite ale zilelor petrecute cu Marguerite și părea că nu vrea să-și mai amintească de nimic altceva.

Trupul îi era sleit de violența crizei și de vindecarea bolii, pentru a mai îngădui și spiritului o emoție puternică, iar bucuria universală din preajma lui Armand, iscată de venirea primăverii, îi ducea gândurile, fără voia lui, spre amintiri senine.

Tot timpul Armand refuzase, cu încăpățănare, să dea vreo veste familiei sale despre primejdia prin care trecea, iar când, în sfârșit, fu salvat, tatăl său încă nu aflase nimic despre boala prin care trecuse.

Într-o seară rămăseserăm la fereastră mai târziu ca de obicei; vremea fusese splendidă și soarele apunea într-o strălucitoare lumină de azur și de aur. Deși ne aflam la Paris, toată verdeța ce ne înconjură părea că ne izolează de restul lumii, și doar zgomotul vreunei trăsurii dacă ne tulbura din când în când convorbirea.

— Când am cunoscut-o pe Marguerite, era cam pe vremea asta, în seara unei zile la fel cu cea de azi, îmi spuse Armand, ascultându-și propriile sale gânduri, și nu ceea ce-i spuneam eu.

N-am răspuns nimic.

Atunci se întoarse spre mine și-mi spuse:

— Trebuie totuși să-ți împărtășesc povestea mea; poate ai să scrii vreo carte, căreia lumea nu-i va da crezare, dar care cred că va fi interesantă de așternut pe hârtie.

— Ai să-mi povestești totul mai târziu, dragă prietene, am spus eu; deocamdată nu ești încă destul de întremat.

— Seara este caldă, pieptul de pui l-am mâncat, îmi spuse el surâzând; nu mai am febră, n-avem nimic de făcut, așa că îți pot povesti totul acum.

— Dacă ții cu tot dinadinsul, te ascult.

— E o poveste cât se poate de simplă, adăugă el, și am să ți-o spun în ordinea întâmplărilor. Dacă ai de gând, mai târziu, s-o scrii, ești liber s-o povestești cum îți place.

Am redat întocmai ce mi-a spus, și doar pe ici, pe colo dacă am schimbat câteva cuvinte din această mișcătoare poveste.

— Da, reluă Armand, rezemându-și din nou capul de speteza fotoliului, da, era o seară întocmai ca aceasta. Îmi petrecusem ziua la țară, cu un prieten de-al meu, Gaston R... Seara ne-am înapoiat la Paris, și, neavând ce face, am intrat la „Théâtre des Variétés”.

Într-una din pauze am ieșit; tocmai atunci trecea pe coridor o femeie înaltă, pe care prietenul meu o salută.

— Pe cine ai salutată? l-am întrebat.

— Pe Marguerite Gautier, mi-a răspuns el.

— Mi se pare că e foarte schimbată, fiindcă n-am mai recunoscut-o, am spus eu cu o emoție pe care ai s-o înțelegi îndată.

— A fost bolnavă; biata fată, n-are s-o mai ducă mult.

Îmi amintesc aceste cuvinte ca și cum mi-ar fi fost spuse ieri.

Trebuie să-ți mărturisesc, dragă prietene, că de doi ani, această fată îmi provoca, de câte ori o întâlneam, o impresie neobișnuită.

Fără să știu de ce, mă făceam palid, iar inima începea să-mi bată nebunește. Unul dintre prietenii mei, care se ocupă cu științele oculte, ar numi ceea ce simțeam eu, „afinitatea fluide-lor”; cât despre mine, cred, pur și simplu, că mi-era hărăzit să mă îndrăgostesc de Marguerite și că presimțeam acest lucru.

Fapt este că îmi provoca o tulburare reală și că mai mulți prieteni de-ai mei s-au amuzat grozav văzând cine era persoana care îmi provoca o astfel de stare.

Am văzut-o pentru prima oară în Place de la Bourse, la Porte Susse. Dintr-o caleașcă descoperită, oprită acolo, coborâse o femeie îmbrăcată în alb. Un murmur de admirație în-tâmpinase intrarea ei în magazin. Cât despre mine, am rămas pironit locului din clipa în care a pășit înăuntru până în momentul în care a ieșit. Mă uitam în prăvălie, prin geamurile vitrinei, cum își alegea lucrurile pe care venise să le cumpere. Aș fi putut să intru, dar nu îndrăzneam. Nu știam cine este și-mi era teama să nu ghicească motivul intrării mele în magazin și să se supere. Totuși, nu credeam că-mi va fi dat s-o mai revăd.

Era îmbrăcată elegant; purta o rochie de muselină, toată numai volane, un șal indian, pătrat, cu colțurile brodate cu fir de aur și flori de mătase, o pălărie de pai de Italia și o singură brățară – un lanț gros de aur – care începuse să fie la modă în acel timp.

S-a urcat din nou în caleașcă și a plecat.

Unul dintre băieții din magazin rămăsese în pragul ușii, urmărind cu ochii caleașca elegantei cliente. M-am apropiat de el și l-am rugat să-mi spună cine era.

— Domnișoara Marguerite Gautier, îmi răspunse el.

N-am îndrăznit să-i cer adresa, așa că am plecat.

Amintirea acestei apariții, fiindcă era într-adevăr o apariție, nu mi-a ieșit din minte, ca multe altele; așa că am început s-o caut pretutindeni pe această femeie ca de nea, neasemuit de frumoasă.

Câteva zile mai târziu a avut loc un spectacol la „Opéra-Comique”. M-am dus și eu. Prima persoană pe care am zărit-o într-o lojă de rangul întâi a fost Marguerite Gautier.

Tânărul cu care eram a recunoscut-o și el; rostindu-i numele, îmi spuse:

— Privește, te rog, la fata aceea frumoasă!

Chiar în acel moment, Marguerite începu să privească cu binoclul spre locul unde ne aflam; zărindu-l pe prietenul meu, îi surâse și-i făcu semn să vină s-o viziteze în lojă.

— Mă duc să-i spun bună seara, îmi zise el, și mă reîntorc numaidecât.

Nu m-am putut stăpâni să nu-i spun i

— Ce fericit ești!

— Pentru ce?

— Pentru că o vei vedea pe această femeie.

— Nu cumva ești îndrăgostit de ea?

— Nu, am rostit repede, înroșindu-mă, fiindcă nici eu nu eram prea lămurit asupra sentimentelor mele, dar aș dori tare mult s-o cunosc.

— Vino cu mine, și am să i te prezint.

— Cere-i mai întâi permisiunea.

— Ei, la naiba, nu-i cazul să faci atâtea fasoane cu ea! Hai, vino...

Vorbele pe care mi le-a spus mă durură. Tremuram la gândul că am să mă conving că Marguerite nu merita sentimentele pe care i le nutream.

Există într-o carte a lui Alphonse Karr (*Alphonse-Jean-Baptiste Karr* (1808—1890), scriitor francez cunoscut prin spiritul și verva sa satirică), intitulată *Am Rauchen*, un bărbat care urmărește într-o seară o femeie elegantă și atât de frumoasă, încât se îndrăgostește de ea pe loc, cum o zărește. Ca să sărute mâna acestei femei, simte în el puterea de a încerca totul, voința de a cuceri totul, curajul de a face totul. Dar abia dacă îndrăznește să-i privească glezna cochetă ce rămâne puțin descoperită când își saltă ușor rochia, să nu se murdă-

rească. În timp ce el visează la tot ceea ce ar fi capabil să facă pentru a avea această femeie, ea îl oprește la un colț de stradă și îl întreabă dacă nu vrea să urce sus, la ea.

El întoarce capul, traversează strada și se înapoiază acasă, copleșit de tristețe.

Îmi reaminteam acest episod; aș fi fost gata să sufăr din pricina acestei femei, și mă temeam să nu mă accepte prea repede, să nu-mi acorde prea prompt o dragoste pe care aș fi dorit-o cu prețul unei îndelungi așteptări sau al unui mare sacrificiu. Așa suntem noi, bărbații; din fericire, imaginația dăruiește simțurilor această poezie, iar dorințele trupului acordă această îngăduință visărilor sufletului. În sfârșit, de mi s-ar fi spus: „O vei avea pe această femeie astă-seară, iar mâine vei fi ucis”, aș fi acceptat. Dacă mi s-ar fi spus: „Dă zece ludovici, și vei fi amantul ei”, n-aș fi primit și aș fi plâns ca un copil care vede năruindu-i-se, la deșteptare, castelul pe care și-l făurise peste noapte.

Voiam totuși s-o cunosc, era un mijloc, și, de altminteri, singurul, de a ști la ce mă puteam aștepta din partea ei.

I-am spus deci prietenului meu că țineam ca ea să-i acorde permisiunea de a-i fi prezentat, după care am început să dau târcoale pe culoar, spunându-mi că peste o clipă aveam să fiu în fața ei, iar eu nu știam încă ce atitudine să iau când ea o să mă privească.

Mă străduiam să-mi pregătesc în minte cuvintele pe care urma să i le spun.

Ce sublimă copilărie este și amorul!

O clipă mai târziu, prietenul meu cobora.

— Ne așteaptă, îmi spuse el.

— E singură? l-am întrebat.

— Cu o altă doamnă.

— Nu sunt și bărbați?

— Nu.

— Haidem!

Prietenul meu se îndreptă spre ieșirea din teatru.

— Stai! Nu pe acolo, i-am spus.

— Mergem să-i cumpărăm bomboane. M-a rugat să-i aduc o pungă...

Intrarăm într-o cofetărie din Passage de l'Opéra.

Aș fi vrut să cumpăr toată prăvălia, și stăteam în cumpănă ce să aleg, când prietenul meu ceru:

— O jumătate de kilogram de struguri glasați.

— Știi bine că-i plac?

— Niciodată nu mănâncă alte bomboane, ăsta-i doar un lucru știut. Ah, continuă el când ieșirăm, știi cărei femei urmează să te prezint? Să nu-ți închipui cumva că e vorba de vreo ducasă, ci pur și simplu de o femeie întreținută, întreținută în cel mai larg sens, dragul meu; prin urmare, să nu te jenezi, poți să-i spui tot ce-ți va trece prin cap.

— Bine, bine, am mormăit eu, ținându-mă după el și spunându-mi că probabil mă voi lecui de pasiunea mea.

În momentul în care am intrat în lojă, Marguerite râdea cu hohote.

Aș fi vrut să fie tristă.

Prietenul meu mă prezentă. Marguerite înclină ușor din cap și spuse:

— Și bomboanele mele?

— Iată-le!

În timp ce le lua, mă privi. Am lăsat ochii în jos și m-am înroșit.

Se aplecă la urechea vecinei și-i șopti câteva cuvinte, după care amândouă izbucniră apoi în râsete.

Fără nici o îndoială, eu eram cauza acestor râsete; acum mă aflam în și mai mare încurcătură. Aveam pe atunci ca amantă o mică burgheză foarte tandră și foarte sentimentală, dar iubirea și scrisorile sale melancolice mă făceau să pufnesc în răs. Am înțeles cât sânge rău trebuie să-i fi făcut, după simțămintele pe care le încercam eu acum, și vreme de cinci minute am iubit-o așa cum niciodată n-a mai fost iubită vreo femeie.

Marguerite își mânca boabele de strugure fără să se mai ocupe de mine.

Prietenul care mă introdusese n-a vrut să mă lase în această situație ridicolă.

— Marguerite, zise el, nu trebuie să te mire dacă domnul Duval nu-ți spune nimic. L-ai zăpăcit în așa hal, încât nu mai e în stare să scoată un singur cuvânt.

— Cred mai degrabă că domnul te-a însoțit aici fiindcă te plictiseai să vii singur.

— Dacă ar fi adevărat acest lucru, am spus la rândul meu, nu l-aș fi rugat pe Ernest să vă ceară permisiunea de a vă fi prezentat.

— N-a fost poate decât un mijloc de a mai amâna momentul fatal...

Oricât de puțin ai venit în contact cu fete de genul Margueritei, e cunoscută totuși plăcerea pe care o resimt ele să facă spirite gratuite și să ia peste picior persoanele pe care le văd pentru prima oară. Fără îndoială că acest lucru constituie o răzbunare pentru umilințele pe care adeseori sunt silite să le îndure din partea celor pe care-i văd în toate zilele.

De aceea, pentru ca să le poți da replica cuvenită, trebuie să ai o anumită obișnuință a lumii lor, pe care eu, din păcate, n-o aveam; apoi, imaginea pe care mi-o făurisem despre Marguerite a făcut ca felul ei de a glumi să mi se pară de-a dreptul exagerat. Nimic însă nu-mi era indiferent din partea acestei femei. De aceea m-am ridicat și i-am spus, cu o emoție în glas pe care mi-a fost cu neputință s-o ascund complet:

— Dacă gândești astfel despre mine, doamnă, nu-mi mai rămâne decât să vă cer iertare pentru indiscreția mea și să plec, asigurându-vă că nu se va mai repeta.

Cu acestea, am salutat și am ieșit.

De-abia am închis ușa, că am și auzit răsunând un al treilea hohot de râs. Tare-aș fi vrut să m-atingă cineva, cu cotul, în acel moment...

M-am întors înapoi în stal.

Se auzeau loviturile care anunțau ridicarea cortinei.

Ernest își reluu locul lângă mine.

— Cum te-ai purtat! îmi spuse el așezându-se. Fetele te socotesc nebun.

— Ce-a spus Marguerite după ce-am plecat?

— A râs, și m-a asigurat că în viața ei n-a mai văzut pe cineva atât de caraghios ca tine. Dar nu trebuie să te declari învins; nu trebuie să le faci fetelor de genul ăsta onoarea de a le lua în serios. Ele nu știu ce înseamnă eleganța și politețea; seamănă cu câinii când îi dai cu parfum. Își închipuie că miros urât și se duc repede să se tăvălească în noroi.

— La urma urmei, ce mă privește? am spus eu, încercând să iau un ton cât mai degajat. N-am s-o mai văd niciodată, și

dacă-mi plăcea înainte de-a o cunoaște, lucrurile s-au schimbat cu desăvârșire acum, când mi-am dat seama cu cine am de-a face...

— Aida, de! Nu m-ar mira să te văd într-o bună zi în loja ei și să aud spunându-se că te ruinezi pentru ea. De altfel, ai avea dreptate, e prost-crescută, adevărat, dar ce lovitură ai da să ai o amantă atât de frumoasă!

Din fericire, se ridică cortina, și prietenul meu tăcu. Să-ți spun ce se juca pe scenă, mi-ar fi cu neputință. Tot ceea ce îmi reamintesc este că din timp în timp îmi ridicam ochii spre loja pe care o părăsisem atât de brusc și unde vizitatorii se perindau într-una.

Totuși, eram departe de a nu mă mai gândi la Marguerite. Un alt sentiment începea să pună stăpânire pe mine. Mi se părea că trebuie, că sunt obligat să fac să se șteargă și insulta și rușinea mea; îmi spuneam că voi avea-o pe această față chiar de-ar trebui să-mi cheltuiesc toată averea, că voi avea de drept locul pe care îl abandonasem atât de repede.

Marguerite și prietena sa părăsiră loja mai înainte de terminarea spectacolului.

Fără să vreau, m-am ridicat și eu din fotoliu.

— Pleci? mă întrebă Ernest.

— Da.

— Pentru ce?

În acel moment Ernest observă că loja Margueritei era goală.

— Du-te, du-te, și reușită bună, sau, mai degrabă, o mai bună reușită.

Am ieșit.

Pe scară am auzit fâșâitul rochiilor și zgomotul câtorva voci. M-am tras la o parte și, fără ca să fiu zărit, le-am văzut pe cele două femei plecând însoțite de doi tineri.

În dreptul coloanelor de la intrarea în teatru le întâmpină un lacheu tinerel.

— Du-te de spune vizitiului să aștepte în față la „Café Anglais”, spuse Marguerite. Noi o să venim pe jos până acolo.

Câteva minute după aceea, tot învârtindu-mă înapoi și încolo pe bulevard, am zărit-o pe Marguerite la fereastra unuia din saloanele restaurantului. Stătea rezemată de balcon și rupea, una câte una, petalele unui buchet de camelii.

Unul dintre cei doi bărbați, aplecat peste umărul ei, îi vorbea pe șoptite.

Am intrat la „Maison-d’Or”, am luat loc într-unul din sa-loanele de la primul etaj, și de aci n-am mai pierdut o clipă din ochi fereastra despre care vorbeam.

La ora 1 noaptea, Marguerite, împreună cu cei trei pri-teni, s-au urcat în trăsură care-i aștepta afară.

Am luat și eu o gabrioleță și m-am ținut după ea.

Trăsura se opri în rue d’Antin nr. 9.

Marguerite coborî și intră singură în casă.

Era, fără îndoială, o întâmplare, dar această întâmplare mă făcu grozav de fericit.

Din ziua aceea am întâlmit-o deseori pe Marguerite, la spectacole, sau pe Champs-Élysées. Și întotdeauna aceeași veselie la ea, întotdeauna aceeași emoție la mine.

Trecură totuși cincisprezece zile fără s-o mai văd nicăieri.

Întâlnindu-l pe Gaston, m-am interesat despre ea.

— E tare bolnavă, biata fată, îmi răspunse el.

— Dar ce are?

— E bolnavă de piept, și cum a dus o viață care nu era me-nită s-o vindece, acum zace la pat și se stinge...

Ciudat mai este sufletul omului; am fost aproape bucuros din pricina bolii.

M-am dus zi de zi să aflu vești despre ea, fără să-mi las nu-mele sau cartea de vizită. Am aflat astfel despre convalescen-ța ei și despre plecarea la Bagnères.

Apoi, timpul începu să se scurgă, impresia puternică pe care mi-o făcuse păru să se șteargă încetul cu încetul din mintea mea. Am călătorit; relațiile, obiceiurile, diversele ac-tivități au luat locul acestor gânduri, iar când reflectam la această primă aventură, nu voiam să văd în ea decât una din acele pasiuni pe care le ai când ești foarte tânăr și de care râzi mai târziu.

De altminteri, n-ar fi fost un merit să birui aceste amintiri, deoarece o pierdusem din vedere pe Marguerite încă de la plecarea ei, și, după cum ți-am spus, când a trecut pe lângă mine, pe culoar, la „Théâtre des Variétés”, nici n-am mai re-cunoscut-o.

Purta voaletă, este adevărat, dar oricât de ascunsă i-ar fi fost fața, cu doi ani mai înainte, nici n-ar fi fost nevoie s-o văd pentru a o recunoaște: aș fi simțit că era ea.

Cu toate astea, când am știut că era ea, inima a început să-mi bată mai tare; iar cei doi ani care trecuseră fără s-o văd, ca și urmările pe care se părea că le avusese această despărțire, se risipiră în neant doar la simpla atingere a rochiei sale.

VIII

Deși, continuă Armand după o pauză, înțelegeam că eram încă îndrăgostit, mă simțeam mai puternic decât altădată, și la dorința de a o revedea pe Marguerite se mai adăuga și voința de a o face să simtă că acum îi eram superior.

Câte căi urmează și câte argumente găsește inima pentru a ajunge acolo unde vrea!

N-am putut să mai rămân mult timp pe culoare, așa că m-am întors să-mi ocup fotoliul, aruncând o privire rapidă în sală, ca s-o văd în ce lojă se află.

Stătea într-o lojă din avanscena parterului și era singură. Era schimbată, după cum am mai spus, nu-i mai regăseam pe buze surâsul indiferent. Suferise; suferea încă.

Deși ne aflam în aprilie, era îmbrăcată ca de iarnă, numai în catifele.

Mă uitam la ea atât de insistent, încât privirea mea îi atra-se privirile spre mine.

Mă examinează cu atenție câteva clipe, își duse binoclul la ochi, spre a mă vedea mai bine, și crezu, fără îndoială, că mă recunoaște, fără a putea spune cu siguranță cine eram, deoarece, când își luă binoclul de la ochi, un surâs, acel fermecător salut al femeilor, îi flutura pe buze, pentru a răspunde la salutul pe care avea aerul că îl așteaptă de la mine; dar nu i-am răspuns, vrând parcă să înregistrez o victorie asupra ei și să pară că eu am uitat-o, în timp ce ea își mai aduce aminte de mine.

Crezând că s-a înșelat, ea își întoarse capul în altă parte.

Se ridică cortina.

Am întâlnit-o de multe ori pe Marguerite la teatru, dar n-am văzut-o niciodată dând vreo atenție jocului de pe scenă.

Nici pe mine nu prea mă interesa spectacolul. Eram cu ochii numai la ea, dar străduindu-mă în același timp să nu bage de seamă acest lucru. Am văzut-o schimbând priviri cu o persoană care stătea în loja din fața ei; mi-am îndreptat ochii într-acolo și am văzut o femeie pe care o cunoșteam și cu care mă aflam în relații destul de prietenești.

Persoana era o fostă femeie întreținută, care încercase să facă teatru, nu reușise, și care, bazându-se pe relațiile sale cu eleganțele Parisului, se apucase de comerț și deschisese un salon de mode.

Am întrevăzut în ea un mijloc de a mă întâlni cu Marguerite și am profitat de un moment în care privea spre mine, pentru a o saluta din ochi, schițând și un gest ușor cu mâna.

Ceea ce prevăzusem se adevăra – mă pofti în loja ei.

Prudence Duvernoy era fericitul nume al modistei; era o femeie rotofeie, de vreo 40 de ani, una din acele femei față de care n-ai nevoie de prea mare diplomație ca să afli tot ceea ce vrei să știi, mai ales când ceea ce doream să știu era atât de simplu, ca și lucrul pe care voiam să i-l cer.

Am profitat de un moment în care și-a reluat conversația, prin semne, cu Marguerite și am întrebat-o:

— Cui îi faci semne?

— Margueritei Gautier.

— O cunoști?

— Da, sunt modista ei și e vecină cu mine.

— Locuiești, așadar, în rue d'Antin?

— La numărul 7. Fereastra camerei ei de toaletă dă spre camera mea.

— Se spune că-i o fată încântătoare.

— N-o cunoști?

— Nu, dar aș ține foarte mult s-o cunosc.

— Vrei să-i spun să vină în loja noastră?

— Nu, aș ține mai mult să mă prezinți la ea acasă.

— La ea acasă?

— Da.

— E mai greu.

— De ce?

— Pentru că este protejată unui duce bătrân și foarte gelos.

— Ce încântător sună „protejată”.

— Da, protejata, reluă Prudence. Bietul bătrân, cred că ar fi în mare încurcătură dacă ar fi vorba să-i fie amant.

Prudence începuse atunci să-mi povestească cum a făcut cunoștință Marguerite cu ducele la Bagnères.

— De aceea, va să zică, este singură aici, am continuat eu.

— Exact.

— Și cine are s-o conducă acasă?

— El.

— Va veni, prin urmare, s-o ia?

— Dintr-o clipă într-alta...

— Și pe dumneata cine te conduce acasă?

— Nimeni.

— Mă ofer eu.

— Dar bănuiesc că ești cu un prieten.

— Atunci ne oferim amândoi.

— Și cine e prietenul dumitale?

— Un băiat fermecător, tare spiritual, și care va fi încântat să te cunoască.

— Bine, ne-am înțeles! Plecăm toți patru după scena asta, fiindcă pe ultima o cunosc.

— Cu plăcere. Mă duc să-i spun și prietenului meu.

— Du-te... Stai! îmi spuse Prudence în momentul în care mă pregăteam să ies. Uite-l pe duce, intră chiar acum în loja Margueritei.

Am privit într-acolo.

Un om într-adevăr de 70 de ani tocmai se așezase în spațele fetei și îi întindea o pungă cu bomboane, din care ea se servi imediat; surâzând apoi, puse punga în fața ei și începuse să facă Prudencei niște semne care s-ar fi putut traduce astfel:

— Vrei să iei?

— Nu, răspunse Prudence.

Marguerite luă din nou punga și, întorcându-se, începuse să discute cu ducele.

Povestirea tuturor acestor amănunte pare o copilărie, dar tot ceea ce e legat de Marguerite îmi este încă atât de viu în minte, încât nu mă pot opri să nu le reamintesc astăzi.

Am coborât să-l anunț pe Gaston ceea ce aranjasem pentru noi amândoi.

A acceptat.

Ne-am părăsit locurile noastre de la parter pentru a ne duce în loja doamnei Duvernoy.

Dar abia deschisesem ușa, că a trebuit să ne oprim, ca să facem loc Margueritei și ducelui, care plecau.

Aș fi dat zece ani din viață ca să fiu în locul bătrânului.

Ajunși în bulevard, ducele o invită să se urce într-o gabrioletă înaltă, condusă de el însuși; curând se făcură nevăzuți, duși în trapul bătut a doi cai de o frumusețe rară.

Am intrat în loja Prudencei.

După terminarea spectacolului, ne-am urcat într-o trăsură modestă, care ne-a dus în rue d'Antin numărul 7. La poarta casei, Prudence ne-a invitat să ne urcăm la ea, ca să ne arate salonul de mode pe care-l ținea, de care părea să fie foarte mândră, și pe care nici unul din noi nu-l mai văzuse. Vă închipuiți cu ce grabă am acceptat invitația.

Mi se părea că mă apropiam încetul cu încetul de Marguerite. Numaidecât adusei vorba despre ea.

— Bătrânul duce se află la vecina dumitale? am întrebat-o pe Prudence.

— Nu; trebuie să fie singură.

— Dar se plictisește îngrozitor, spuse Gaston.

— Ne petrecem împreună aproape toate serile, iar când se întoarce acasă, mă cheamă la ea. Marguerite nu se culcă nici odată mai devreme de ora două noaptea. Nu poate să adoarmă înainte.

— De ce?

— Pentru că este bolnavă de piept și mai întotdeauna are febră.

— Marguerite nu are amanți? am întrebat-o eu.

— Niciodată n-am văzut ca cineva să fi rămas la ea după ce plec eu; dar nu garantez că nu vine nimeni când nu sunt eu la ea; adeseori, seara, îl întâlnesc acolo pe un anume conte de N., care crede că își netezește drumul făcându-i vizite la ora unsprezece noaptea și oferindu-i bijuterii cu duiumul; numai că ea, să nu-l vadă în ochi. Marguerite nu procedează bine, pentru că acest conte e un băiat foarte bogat. Degeaba îi tot bat eu capul: „Draga mea copilă, ăsta e omul care îți trebuie!” Ea, care, de altminteri, îmi urmează de obicei sfaturile, îmi întoarce spatele și îmi răspunde că prea-i dobitoc. O fi el dobitoc, sunt de acord; dar pentru ea ar însemna o situație,

în timp ce bătrânul duce poate să moară de pe o zi pe alta. Bătrânii sunt egoiști; familia îi reproșează neîncetat dragostea ce i-o poartă Margueritei: iată două motive pentru care n-o să-i lase nimic moștenire. Eu îi fac mereu morală, dar ea îmi răspunde că are destulă vreme să-l ia pe conte când o să moară ducele. Nu-i totdeauna prea amuzant, continuă Prudence, să trăiești cum trăiește Marguerite. Eu, să fiu în locul ei, cu mine n-ar merge și l-aș trimite iute-iute la plimbare pe moșulică ăsta. E tare searbăd, bătrânul; îi spune „fata mea”, are grijă de ea ca de un copil, se ține scai de capul ei. Sunt sigură că în acest moment vreunul dintre servitorii lui dă târcoale pe stradă, să vadă cine iese, și mai cu seamă cine intră.

— Vai! Sărmana Marguerite! spuse Gaston, așezându-se la pian și începând să cânte un vals. Nu știam toate astea. De altfel, de la o vreme încoace o vedeam eu că nu mai este la fel de voioasă ca mai înainte...

— Ssst! spuse Prudence, devenind atentă.

Gaston se opri din cântat.

— Cred că mă cheamă...

Am ascultat și noi.

Într-adevăr, o voce o striga pe Prudence.

— Gata, domnilor, vă rog să vă retrageți, ne spuse doamna Duvernoy.

— Aha! Așa înțelegi dumneata ospitalitatea? spuse Gaston râzând. O să plecăm când vom avea noi poftă.

— De ce să plecăm?

— Fiindcă mă duc la Marguerite.

— O să așteptăm aici...

— Asta nu se poate.

— Atunci mergem și noi cu dumneata.

— Asta se poate și mai puțin.

— De altminteri, eu o cunosc pe Marguerite, pot foarte bine să merg să-i fac o vizită.

— Dar Armand n-o cunoaște.

— Am să i-l prezint.

— Cu neputință.

Auzirăm din nou vocea Margueritei, care o chema într-una pe Prudence.

Prudence dete fuga în camera de toaletă. Eu și cu Gaston ne luarăm după ea. Prudence deschise fereastra.

Ne ascunserăm astfel încât să nu fim văzuți de afară.

— De zece minute te tot strig! spuse Marguerite de la fereastră, pe un ton aproape poruncitor.

— Ce dorești?

— Vreau să vii imediat la mine.

— De ce?

— Deoarece contele de N... e încă aici și mă plictisește de moarte.

— Nu pot să vin acum.

— Cine te împiedică?

— Am la mine doi tineri care nu vor să plece.

— Spune-le că trebuie să ieși...

— Le-am spus-o.

— Ei bine, lasă-i la dumneata; când or să te vadă ieșind, au să plece și ei.

— După ce-or întoarce casa cu susul în jos?

— Dar ce vor?

— Vor să te vadă.

— Cum îi cheamă?

— Pe unul îl cunoști, e domnul Gaston R...

— Ah, da, îl cunosc! Și celălalt?

— Domnul Armand Duval. Nu-l cunoști?

— Nu; adu-i totuși încoace; prefer pe oricine contelui. Vă aștept, veniți repede.

Marguerite închise fereastra ei, iar Prudence pe a sa.

Marguerite, care își reamintise o clipă de figura mea, nu-și aducea aminte de numele meu. Aș fi fost mai bucuros de o amintire chiar defavorabilă pentru mine decât de această uitare.

— Știam bine, spuse Gaston, că are să fie încântată să ne vadă.

— Încântată nu este cuvântul cel mai potrivit, răspunse Prudence, punându-și șalul și pălăria. Vă primește ca să-l facă pe conte să-și ia tălpășița. Dați-vă osteneala să fiți mai drăguți decât el, sau altminteri, cum o cunosc eu pe Marguerite, are să se supere rău pe mine.

Ne-am luat după Prudence, care se și afla pe scară.

Tremuram; mi se părea că această vizită avea să aibă o mare înrâurire asupra vieții mele.

Eram și mai emoționat încă decât în seara când îi fusesem prezentat în loja de la „Opéra-Comique”.

Ajungând în fața ușii apartamentului pe care îl cunoști, inima îmi bătea atât de puternic, încât îmi era cu neputință să-mi mai adun gândurile.

Câteva acorduri de pian răzbăteau până la noi.

Prudence sună.

Pianul încetă.

O femeie, care avea mai degrabă înfățișarea unei doamne de companie decât a unei cameriste, veni să ne deschidă.

Am pășit în salon, și din salon în budoar, care la acea dată arăta cum l-ai văzut mai târziu.

Un tânăr stătea rezemat de cămin. Marguerite, așezată la pian, lăsa să-i alerge degetele pe clape, începând mereu bucăți pe care nu le termina.

Întreaga scenă trăda plictiseala, izvorâtă la bărbat din situația penibilă în care îl puneau nulitatea sa, iar la femeie din pricina vizitei acestui sinistru personaj.

La vocea Prudencei, Marguerite se ridică de la pian; îndreptându-se spre noi, după ce schimbă mai întâi o privire de recunoștință cu doamna Duvernoy, ne spuse:

— Intrați, domnilor, și fiți bineveniți.

IX

— Bună seara, scumpul meu Gaston, spuse Marguerite prietenului meu, sunt foarte bucuroasă să te văd. De ce n-ai venit în loja mea, la „Variétés”?

— Mi-a fost teamă să nu deranjez.

— Prietenii nu deranjează niciodată, și Marguerite accentuă asupra cuvântului „prietenii”, ca și cum ar fi vrut să-i facă pe cei de față să înțeleagă că Gaston, cu toată primirea familiară de care se bucurase, nu era și nu fusese pentru ea niciodată altceva decât un prieten.

— Atunci, îmi permiți să ți-l prezint pe domnul Armand Duval.

— Dar am și încuviințat-o pe Prudence să facă acest lucru.

— De altminteri, doamnă, am spus eu înclinându-mă și reușind cu greu să scot niște sunete aproape de neînțeles, am mai avut onoarea să vă fiu prezentat.

Fermecătorii ochi ai Margueritei păreau că scrutează în noianul de amintiri, dar nu-și reaminti, sau păru că nu-și reamintește.

— Doamnă, am luat eu cuvântul din nou, vă sunt recunoscător că ați uitat această primă prezentare, deoarece am fost tare ridicol, și de bună seamă ca am apărut în ochii dumneavoastră ca un om foarte plicticos. Lucrurile s-au întâmpat acum doi ani, la „Opéra-Comique”; eram cu Ernest de X...

— Ah! Îmi aduc aminte! reluă Marguerite surâzând. Nu dumneavoastră ați fost ridicol, ci eu am fost răutăcioasă, cum de altfel mai sunt și acum câteodată, dar totuși mai puțin. M-ați iertat, domnule, nu-i așa?

Și îmi întinse mâna, pe care, plecându-mă, i-am sărutat-o.

— Este adevărat, reluă ea. Închipuiți-vă că m-am deprins cu un prost obicei: îmi place să-i pun în încurcătură pe oa-

menii pe care-i văd pentru prima oară. E curată neghiobie. Doctorul care mă îngrijește spune că asta se datorește faptului că sunt nervoasă și mereu suferindă: vă rog să-i dați crezare medicului.

— Dar păreți foarte sănătoasă.

— Oh, am fost tare bolnavă...

— Știu!

— Cine v-a spus?

— Toată lumea știe; am venit adeseori să aflu vești despre dumneavoastră și am aflat cu plăcere despre convalescența dumneavoastră.

— Nu mi s-a remis niciodată cartea dumneavoastră de vizită.

— Nu mi-am lăsat-o niciodată.

— Oare să fiți dumneavoastră tânărul acela care venea în fiecare zi să se intereseze despre mine cât am fost bolnavă și care n-a vrut niciodată să-și spună numele?

— Da, eu sunt.

— Atunci, sunteți mai mult decât indulgent, sunteți generos. Dumneavoastră, conte, n-ați fi făcut asta, adaugă ea, întorcându-se spre domnul de N..., după ce și-a aruncat asupra mea una din acele priviri prin care femeile își completează părerea despre un bărbat.

— Eu nu vă cunosc decât de două luni, replică contele.

— Și domnul, care nu mă cunoaște decât de cinci minute... Totdeauna spuneți prostii!

Femeile sunt fără milă cu oamenii la care nu țin.

Contele se înroși și îl văzui cum își mușcă buzele.

Mi-a fost milă de el, deoarece părea îndrăgostit ca și mine, iar sinceritatea crudă a Margueritei de bună seamă că îl făcuse tare nefericit, mai ales în prezența a doi străini.

— Când am intrat, cântați la pian, am spus eu pentru a schimba subiectul conversației. N-ați vrea să-mi faceți plăcerea să mă considerați ca pe o veche cunoștință și să continuați?

— Oh, zise ea lăsându-se pe canapea și făcându-ne semn să ne așezăm și noi, Gaston cunoaște bine calitatea muzicii mele! Este bună când sunt singură cu contele, dar n-aș vrea să vă fac să îndurați un asemenea supliciu.

— Îmi faceți mie aceasta favoare? replică domnul de N... cu un surâs pe care încercă să-l compună fin și ironic.

— Nu aveți ce să-mi reproșați; este singura favoare.

Era parcă hotărât ca bietul tânăr să n-apuče să spună o vorbă. Îndreptă spre Marguerite o privire cu adevărat implo-ratoare.

— Spune, te rog, Prudence, continuă ea, ai făcut ceea ce te-am rugat?

— Da.

— Bine, o să-mi povestești asta mai târziu. Avem de dis-cutat, să nu pleci până nu vorbim.

— Suntem, fără îndoială, indiscreți, am spus eu atunci, și acum, după ce noi, sau mai degrabă eu am avut prilejul unei a doua prezentări, spre a fi uitată prima, acum o să ne retra-gem, Gaston și cu mine.

— Nici vorbă de așa ceva! Cuvintele mele nu s-au referit la dumneavoastră. Din contra, țin ca dumneavoastră să ră-mâneți.

Contele își scoase ceasornicul foarte elegant.

— Este timpul să mă duc la club, spuse el.

Marguerite nu răspunse nimic.

Contele se depărtă de cămin și se îndreptă spre ea:

— Cu bine, doamnă.

Marguerite se ridică.

— Cu bine, dragă domnule conte. Ați și plecat?

— Da, mi-e teamă să nu vă plictisesc.

— Nu mă plictisiți astăzi mai mult decât în celelalte zile.

Când o să vă vedem din nou?

— Când o să-mi permiteți.

— Atunci, adio.

Fără pic de cruțare, trebuie să recunoașteți.

Din fericire, contele avea o foarte bună educație și un ca-racter excelent. Se mulțumi să sărute mâna pe care Marguerite i-o întinsese destul de nepăsător și să plece după ce ne-a adresat și nouă un salut.

În momentul în care ieșea pe ușă, aruncă o privire spre Prudence. Aceasta ridică din umeri cu un aer care voia să spu-nă: „Ce vreți? Eu am făcut tot ce-am putut.”

— Nanine! strigă Marguerite. Luminează drumul dom-nului conte.

Am auzit apoi cum se deschide ușa și se închide la loc.

— În sfârșit! exclamă Marguerite, apărând din nou. Iată-l plecat. Băiatul ăsta îmi calcă îngrozitor pe nervi.

— Scumpa mea copilă, spuse Prudence, cu adevărat, ești prea din cale-afară de rea cu el, care este atât de bun și de îndatoritor cu tine. Uite, chiar acum, pe cămin, ceasul pe care ți l-a dăruit, și care l-a costat, sunt sigură, cel puțin o mie de scuzi.

Doamna Duvernoy se apropie între timp de cămin, și începu să se joace cu bijuteria, de la care nu-și mai dezlipea privirile aprinse de lăcomie.

— Draga mea, spuse Marguerite, așezându-se la pian, dacă pun în cumpănă, pe de o parte, ceea ce-mi dă și, pe de altă parte, ceea ce-mi spune, găsesc că vizitele sale nu-l costă mare lucru.

— Bietul băiat, este așa de îndrăgostit de tine.

— Dacă ar trebui să-i ascult pe toți cei ce sunt îndrăgostiți de mine, nu mi-ar mai rămâne timp nici măcar să mănânc.

Marguerite își trecu degetele peste clapele pianului; apoi se întoarse către noi și spuse:

— Vreți să gustați ceva? Am o poftă strașnică de niște lichior.

— Mie mi-e poftă de o bucățică de pui, spuse Prudence. Ce-ar fi să mâncăm?

— De acord! Hai să mergem să luăm masa, spuse Gaston.

— Nu, o să mâncăm aici.

Marguerite sună. Apăru Nanine.

— Trimite să ne aducă de mâncare.

— Ce trebuie să comand?

— Ce vrei, numai repede de tot, cât mai repede!

Nanine ieși.

— Minunat! spuse Marguerite, sărind în sus de bucurie, ca un copil. Acum o să mâncăm. Ce plicticos mai e și imbecilul ăsta de conte.

Cu cât o priveam mai mult pe Marguerite, cu atât mă încânta mai tare. Era de o frumusețe răpitoare.

Chiar și slăbiciunea sa era pentru mine plină de farmec.

Eram într-o adevărată contemplație.

Ce se petrecea cu mine, mi-ar veni greu să explic. Eram plin de îngăduință față de viața sa, plin de admirație pentru frumusețea sa. Dezinteresarea de care dădea dovadă refu-

zând un bărbat tânăr, elegant și bogat, dispus să se ruineze de dragul ei, o scuza, în ochii mei, de toate greșelile trecute.

Un aer de candoare se deslușea în această femeie.

Vedeai că nu depășise încă virginitatea viciului. Mersul sigur, talia suplă, nările trandafirii și întredeschise, ochii mari, ușor cerniți, trădau una din acele naturi fierbinți, care răspândesc în jurul lor un parfum de voluptate, ca și acele sticlucțe din Orient, care, oricât de bine ar fi închise, lasă să răzbată din ele mireasma licorii.

În sfârșit, fie că era ceva firesc, fie că era ca o urmare a bolii sale, din timp în timp îi străluceau în ochi fulgere de dorințe. Împărtășirea acestor dorințe ar fi însemnat o adevărată deschidere a cerurilor pentru cel iubit. Dar cei care o iubiseră pe Marguerite nu se mai socoteau, iar cei pe care îi iubise ea nu se numărau încă.

Pe scurt, recunoșteai în această fată fecioara pe care o nimica toată o făcuse curtezană, și curtezana pe care o nimica toată ar fi făcut-o fecioara cea mai îndrăgostită și mai pură. Mai întâlneai la Marguerite mândrie și independență: două sentimente care, rănite, sunt în stare să genereze aceleași reacții ca și pudoarea. Rămăsesem mut, sufletul parcă mi se scursese cu totul în inimă, iar inima în ochi.

— Așadar, reluă ea deodată, dumneavoastră erați cel care venea să afle vești despre mine când eram bolnavă?

— Da!

— Să știți că este o faptă foarte frumoasă! Și cum aș putea să vă mulțumesc?

— Să-mi permiteți din când în când să vin să vă vizitez.

— Ori de câte ori doriți, între orele cinci și șase, și de la orele unsprezece până la miezul nopții. Știi ce, Gaston? Cântă-mi *Invitația la vals*.

— Pentru ce?

— Ca să-mi faci plăcere în primul rând, și apoi pentru că eu nu reușesc s-o cânt cum trebuie.

— Unde te încurci?

— La partea a treia, pasajul în diez.

Gaston se ridică, se așeză apoi la pian și începu minunata melodie a lui Weber; notele stăteau deschise pe pupitru.

Cu o mână rezemată de pian, Marguerite privea partitura, urmărind cu ochii fiecare notă pe care o acompania încetișor

din gură. Când Gaston ajunse la pasajul pe care i-l indicase, Marguerite începu să fredoneze, plimbându-și degetele pe capacul pianului:

— Re, mi, re, do, re, fa, mi, uite, aici nu merge. Ia-o de la început...

Gaston reîncepu; apoi Marguerite îi spuse:

— Acum lasă-mă și pe mine să încerc...

Marguerite se așeză în locul lui și începu să cânte, dar degetele sale îndărătnice se înșelau întotdeauna asupra vreuneia sau alteia din notele despre care am pomenit mai sus.

— Este de necrezut, exclamă Marguerite, răsfățându-se ca un copil, cum de nu reușesc să cânt acest pasaj! Mă credeți că rămân câteodată să repet până la două dimineața? Și când mă gândesc că acest imbecil de conte îl cântă fără note, și încă admirabil! Asta mă face, cred, să fiu așa de furioasă pe el.

Și Marguerite o luă de la capăt, dar mereu cu aceleași rezultate.

— Să se ducă la dracu și Weber, și muzica, și pianele! exclamă ea, aruncând partitura la capătul celălalt al camerei. Pricepeți că nu pot să execut opt diezi unul după altul?

Și Marguerite își încrucișă mâinile, privindu-ne și bătând din picior.

Sângele i se urcase în obraji, și o tuse ușoară îi întredeschise buzele.

— Haide, haide, rosti Prudence, care își scosese pălăria și-și netezea părul în fața oglinzii, te înfurii, și iarăși o să-ți fie rău; haidem să mâncăm, e un lucru mult mai înțelept; cât despre mine, mor pur și simplu de foame.

Marguerite sună din nou, apoi se așeză iarăși la pian și începu să cânte, cu jumătate de voce, un cântec decolat, fără să se încurce de loc la acompaniament.

Gaston cunoștea cântecul, așa că alcătuiră un fel de duet.

— Nu mai cântați cântece din astea fără perdea, mă adresați Margueritei familiar și pe un ton de rugămintă.

— Oh! Cât sunteți de cast! Îmi zise ea surâzând și îmi întinse mâna.

— Nu pentru mine, ci pentru dumneavoastră.

Marguerite făcu un gest care voia să spună: „Oh! E mult de când am terminat eu cu castitatea.”

În acel moment apărură Nanine.

— E gata masa? întrebă Marguerite.

— Da, doamnă, într-o clipă.

— Apropo, îmi spuse Prudence, dumneata n-ai vizitat apartamentul Margueritei. Vino să ți-l arăt. Îl știi, salonul era o adevărată minune.

Marguerite ne însoți câțiva pași, apoi îl chemă pe Gaston și trecu cu el în sufragerie să vadă dacă e gata masa.

— Ia te uită! spuse Prudence cu voce tare, privind o etajeră și luând de pe ea o figurină de Saxa. Nu ți-l știam pe prichindelul ăsta!

— Care?

— Ciobănașul care ține în mână o colivie cu o păsărică.

— Ia-l dacă-ți face plăcere.

— Ah! Dar n-aș vrei să te lipsești de el.

— Voiam să-l dau cameristei. Eu îl găsesc groaznic, dacă însă îți place, ia-l.

Prudence nu vedea decât darul, nu și chipul în care era făcut.

Își puse bibeloul deoparte și mă conduse în budoar; Prudence îmi arătă două miniaturi așezate față în față, apoi îmi spuse:

— Iată-l pe contele de G..., care a fost foarte îndrăgostit de Marguerite; el a lansat-o. Îl cunoști?

— Nu. Și ăstălalt? o întrebai, arătându-i cealaltă miniatură.

— E micul viconte de L... A fost nevoit să plece...

— Pentru ce?

— Pentru că era aproape ruinat. ăsta știu că o iubea pe Marguerite!

— Probabil că și ea îl iubea la fel de mult, nu?

— Este o fată atât de ciudată, că nu știi niciodată la ce te poți aștepta de la ea. În aceeași zi în care plecase viconte, Marguerite a fost văzută seara, ca de obicei, la spectacol, și totuși vărsase lacrimi destule în clipa despărțirii.

În acel moment apărură Nanine, care ne anunță că supeul era servit.

Când am intrat în sufragerie, Marguerite stătea rezemată de perete, iar Gaston îi strângea mâinile într-ale lui și-i vorbea în șoaptă.

— Ești nebun, îi răspundea Marguerite, știi foarte bine că nu te doresc. Când cunoști o femeie ca mine, nu aștepti să treacă doi ani ca să-i ceri să-ți devină amantă. Noi, femeile

astea, ori ne dăm imediat, ori niciodată. Poftiți la masă, domnilor.

Și desprinzându-se din mâinile lui Gaston, Marguerite îl așeză în dreapta sa, pe mine în stânga, apoi spuse Naninei:

— Înainte de a te așeza, spune la bucătărie să nu deschidă dacă are să sune cineva.

Această dispoziție era dată la ora 1 noaptea.

La masă s-a răs, s-a băut și s-a mâncat mult.

Numai după câteva clipe, și veselia ajunsese în toi; din când în când țâșneau, în aclamațiile entuziaste ale Naninei, Prudencei și Margueritei, cuvinte pe care o anumită lume le găsește pline de haz, dar care pătează întotdeauna buzele ce le rostesc. Gaston se distra în lege; era un băiat cu suflet bun, dar o cam luase încă din tinerețe pe căi greșite. Un moment, am vrut să mă amețesc și eu, să rămân insensibil cu sufletul și cu gândul la spectacolul ce se desfășura sub ochii mei și să-mi iau și eu partea mea din această veselie, care părea a fi unul din felurile ce se serveau la masă; dar încetul cu încetul m-am izolat de larmă, paharul mi-a rămas plin și am devenit aproape trist văzând-o pe frumoasa ființă de 20 de ani bând, vorbind ca un hamal și râzând cu atât mai zgomotos cu cât ceea ce se spunea era mai scandalos.

Totuși, această veselie, acest fel de a vorbi și de a bea, care la ceilalți invitați păreau a fi urmările desfrâului, ale unei sănătăți robuste sau ale obișnuinței, la Marguerite îmi apăreau ca o nevoie imperioasă de a se uita pe sine, ca un fel de friguri, ca o excitare a nervilor. La fiecare pahar de șampanie, obrazii i se acopereau de o roșeață aprinsă, ca atunci când ai febră, iar tușea, ușoară la începutul mesei, devenise, pe măsură ce trecea timpul, destul de puternică, silind-o să-și rezeme capul de speteaza scaunului și să-și apese tot mai des pieptul cu mâinile.

Sufeream nespus, gândindu-mă cât rău îi făceau acestei ființe plăpânde excesele sale zilnice.

În fine, lucrul pe care-l prevăzusem și de care mă temeam se întâmplă. Spre sfârșitul mesei, o apucă pe Marguerite un acces de tuse mai violent decât toate celelalte pe care le avusesese de când venisem. Mi se părea că simte o sfâșiere lăuntrică în tot pieptul. Biata fată se făcu purpurie și, cu ochii închiși de durere, își duse la gură șervetul, pe care apăruseră

câteva picături de sânge. Ridicându-se, Marguerite dete fuga în camera de toaletă.

— Dar ce are Marguerite? întrebă Gaston.

— A râs prea mult și scuipă sânge, spuse Prudence. Oh, n-o să fie nimic, asta i se întâmplă în fiecare zi! O să se întoarcă înapoi. S-o lăsăm singură, îi place mai mult așa.

Eu n-am putut să rezist și, spre marea uimire a Prudencei și a Naninei, care mă chemau înapoi, m-am dus după Marguerite.

X

Camera unde se refugiase nu era luminată decât de o singură lumânare, așezată pe o masă. Răsturnată pe o canapea, cu rochia desfăcută, Marguerite își ținea o mână pe inimă, iar cealaltă îi atârna pe podea. Pe masă se afla un lighean de argint, plin pe jumătate cu apă; apa era străbătută de firișoare de sânge, ca o marmoră.

Marguerite, foarte palidă și cu gura întredeschisă, încerca să-și vină în fire. Din când în când, pieptul i se umplea de un suspin adânc, care, o dată gonit, părea să o mai ușureze puțin, dându-i pentru câteva secunde impresia că se simte bine.

M-am apropiat fără ca ea să facă vreo mișcare; m-am așezat și i-am luat mâna care i se odihnea pe piept.

— Ah, dumneata erai? îmi spuse ea, schițând un surâs.

Probabil că aveam o figură grozav de tulburată, deoarece ea adăugă:

— Ești și dumneata bolnav?

— Nu; spune-mi, îți mai este rău?

— Foarte puțin, și își șterse cu batista lacrimile pe care tușea i le adusese în ochi. M-am obișnuit acum.

— Dumneata te sinucizi, doamnă, i-am spus eu atunci, cu o voce emoționată. Aș vrea să-ți fiu prieten, rudă, ca să te împiedic să-ți faci, cu bunăștiință, atâta rău.

— Ah, nu face să te alarmezi pentru asta... replică Marguerite pe un ton puțin amar. Privește și vezi dacă ceilalți se ocupă de mine: fiindcă ei știu bine că nu e nimic de făcut împotriva bolii de care sufăr.

Apoi se ridică, luă lumânarea, o puse pe cămin și se privi în oglindă.

— Cât de palidă sunt! exclamă ea, încheindu-și rochia și trecându-și degetele peste părul despletit. Eh! Să ne întoarcem la masă. Vii?

Eu însă stăteam jos și nu mă mișcăm.

Marguerite înțelese emoția pe care mi-o provocase această scenă, deoarece se apropie de mine și, întinzându-mi mâna, îmi spuse:

— Haide, vino.

I-am luat mâna și i-am dus-o la buze; fără să vreau, două lacrimi, multă vreme stăpânite, îi picurară pe mână.

— Ce-i asta?! Dar ce copil ești! spuse Marguerite, reșezându-se lângă mine. Uite că plângi! Dar ce ai?

— De bună seamă că-ți par tare caraghios, dar ce-am văzut mi-a făcut îngrozitor de rău.

— Ești tare bun! Ce vrei? Nu pot să dorm, trebuie să mă distrez și eu puțin. Și, la urma urmei, când e vorba de fete ușoare ca mine, una în plus sau în minus, ce contează? Doctorii îmi spun că sângele pe care îl scuip este din bronhii. Îmi iau aerul că-i cred – este tot ce pot să fac pentru ei.

— Te rog să mă asculți, Marguerite, i-am spus cu o intonație pe care n-am putut să o ascund. Nu știu ce înrâurire o să ai asupra vieții mele, dar ceea ce știu este că în acest moment nu există nimeni, nici chiar sora mea, la care să țin ca la dumneata. Și asta din prima clipă în care te-am văzut. În numele cerului, îngrijește-te și renunță la viața pe care o duci.

— Dacă m-aș îngriji, aș muri. Ceea ce mă susține este tocmai viața febrilă și intensă pe care o duc. Și apoi, doar femeile din lumea bună, care au familie și prieteni, au posibilitatea să se îngrijească; cât despre noi, din momentul în care nu mai putem măguli vanitatea amanților noștri, aceștia ne părăsesc, și seri nesfârșite urmează unor zile la fel de nesfârșite. Oh, le cunosc bine, am stat la pat două luni! După trei săptămâni, nimeni n-a mai venit să mă vadă.

— E adevărat că nu sunt pentru dumneata decât un străin, am continuat eu, dar dacă ai vrea, te-aș îngriji ca un frate, nu te-aș părăsi și te-aș vindeca. Iar când îți vei fi recăpătat forțele, n-ai decât să-ți reiei, dacă ai să vrei, viața pe care o duci acum; dar sunt convins că-ți va plăcea mai mult o viață liniștită, care te-ar face mai fericită și te-ar păstra frumoasă.

— Vorbești așa în astă seară pentru că atunci când bei, devii mărinimos, dar nu te cred capabil de răbdarea cu care te lauzi atâta.

— Dă-mi voie să-ți amintesc, Marguerite, că ai fost bolnavă vreme de două luni și că în tot acest răstimp n-a existat o singură zi în care să nu vin să mă interesez cum îți merge.

— Asta-i adevărat; dar de ce n-ai urcat niciodată la mine?

— Pentru că atunci nu te cunoșteam.

— Dar cine se sinchisește de o fată ca mine?

— Totdeauna trebuie să te arăți respectuos în fața unei femei; aceasta e cel puțin părerea mea.

— Așadar, m-ai îngriji?

— Da.

— Ai fi în stare să stai zi de zi lângă mine?

— Da.

— Chiar și noaptea?

— Atâta vreme cât nu te-aș plictisi.

— Și cum numești dumneata asta?

— Devotament.

— Și de unde vine acest devotament?

— Dintr-o simpatie irezistibilă pe care o am pentru dumneata.

— Așadar, ești îndrăgostit de mine? Spune-o numaidecât, e mult mai simplu...

— Se poate, dar dacă va trebui să ți-o spun vreodată, aș vrea să nu fie astăzi.

— Ai face mai bine să nu mi-o spui niciodată.

— Pentru ce?

— Pentru că din această mărturisire nu pot urma decât două lucruri.

— Care?

— Sau nu te voi accepta, și atunci ai să mă urăști, sau am să te accept, și atunci ai să ai o amantă tristă; o femeie nervoasă, bolnavă, posomorită sau de o veselie mai tristă decât cea mai adâncă mâhnire. O femeie care scuipă sânge și care cheltuiește o sută de mii de franci pe an este bună pentru un bogătaş bătrân ca ducele, dar este grozav de plictisitoare pentru un tânăr ca dumneata, și dovada e că toți tinerii amanți pe care i-am avut m-au părăsit foarte repede.

Nu răspundeam nimic: o ascultam. Această sinceritate care aducea aproape a spovedanie, această viață dureroasă întrezărită prin vâlul aurit care o acoperea, și de asprimea căreia biata fată se refugia în desfrâuri, beție și insomnie, toate acestea mă impresionau în așa măsură, încât nu găseam de spus nici un cuvânt potrivit.

— Haide, reluă Marguerite, am început să spunem copilării. Dă-mi brațul și să ne reîntoarcem în sufragerie. Nu trebuie să se știe de ce am zăbovit atâta aici.

— Poți să te întorci dacă ții, dar eu te rog să-mi îngădui să rămân aici.

— Pentru ce?

— Pentru că veselia dumitale îmi face prea mult rău.

— Ei bine, am să fiu tristă.

— Te rog, Marguerite, îngăduie-mi să-ți spun un lucru care fără îndoială că ți-a mai fost spus, iar obișnuința de a-l tot auzi te va împiedica poate să-i dai crezare. Totuși, este foarte adevărat, și nu ți-l voi mai repeta niciodată.

— Spune..., rosti ea cu acel surâs ce luminează fața mameilor tinere când își ascultă copilașul care le mărturisește vreo poză.

— Chiar din prima clipă în care te-am văzut, nu-mi dau seama nici cum, nici de ce, ai intrat în viața mea; în zadar am încercat să-ți gonesc imaginea din gândurile mele, întotdeauna a revenit; astăzi, când te-am reîntâlnit, după ce au trecut doi ani fără să te revăd, ai pus și mai mult stăpânire pe inima și pe mintea mea; în fine, acum, când am venit la tine, când te cunosc, când ți-am pătruns tainițele ciudate ale sufletului, nu mă mai pot lipsi de tine, și simt că aș înnebuni nu numai dacă nu m-ai iubi, dar chiar dacă nu mi-ai îngădui să te iubesc.

— Vai, sârmanul de tine, am să-ți repet ce spunea doamna D.... asta înseamnă că ești foarte bogat! Dar nu știi oare că eu cheltuiesc pe lună șase sau șapte mii de franci, și că aceste cheltuieli au devenit o necesitate a vieții pe care o duc? Nu știi, așadar, bietul meu prieten, că am să te duc la ruină repede de tot și că familia ta o să te pună sub interdicție, ca să te învețe minte să trăiești cu o creatură ca mine? Iubește-mă cât vrei, ca un bun prieten, dar numai așa! Vino să mă vezi, o să râdem, o să vorbim, dar să nu mă ridici în slava cerului, fiindcă nu prețuiesc mare lucru. Ai un suflet bun, ai nevoie să

fii iubit, ești prea tânăr și prea sensibil ca să trăiești în lumea noastră. Ia-ți o femeie măritată. Vezi că sunt o fată cumsecade și-ți vorbesc deschis...

— Dar ce-i asta? Ce dracu faceți voi acolo? strigă Prudence, pe care n-am auzit-o venind și care își făcu apariția în pragul camerei, cu părul cam răvășit și cu rochia descheiată.

Am recunoscut în această dezordine mâinile lui Gaston.

— Vorbim lucruri serioase, spuse Marguerite. Lasă-ne puțin, o să venim și noi imediat.

— Bine, bine, vorbiți, copii, spuse Prudence plecând și închizând ușa, ca pentru a mai accentua o dată tonul cu care pronunțase ultimele cuvinte.

— Așadar, ne-am înțeles, continuă Marguerite când rămaserăm singuri. Nu mă vei mai iubi.

— Am să plec.

— Chiar așa?

Mersesem prea departe ca să mai dau înapoi, și, de altminteri, fata aceasta mă tulburase cu totul. Acest amestec de veselie, de tristețe, de candoare, de prostituție, chiar și boala ei, care de bună seamă că îi sporea forța impresiilor, ca și sensibilitatea nervilor, totul mă făcea să înțeleg că dacă, de la bun început, nu reușeam să domin natura aceasta distrată și ușoară, ea era pierdută pentru mine.

— Ia te uită! Așadar, e serios ce spui! zise ea.

— Foarte serios.

— Dar de ce nu mi-ai spus toate astea mai repede?

— Când să ți le fi spus?

— A doua zi după ce mi-ai fost prezentat la „Opéra-Comique”.

— Cred că m-ai fi primit foarte prost dacă aș fi venit să te văd.

— Pentru ce?

— Pentru că în ajun fusesem tare stupid!

— Asta este adevărat. Dar totuși mă iubeai încă de pe atunci.

— Da.

— Ceea ce nu te-a împiedicat să te duci să te culci și să dormi foarte liniștit după spectacol. Cunoaștem noi ce înseamnă aceste amoruri grozave...

— Ei bine, te înșeli! Știi ce-am făcut în seara aceea, după spectacolul de la „Opéra-Comique”?

— Nu.

— Te-am așteptat la intrarea la „Café Anglais”. M-am luat după trăsura în care te-ai urcat, împreună cu cei trei prieteni, și când te-am văzut coborând singură și intrând în casă tot singură, am fost tare fericit.

Marguerite se porni pe râs.

— De ce râzi?

— Fără motiv.

— Spune-mi de ce-ai râs, te implor, sau am să cred că iar îți bați joc de mine.

— N-ai să te superi?

— Cu ce drept m-aș supăra?

— Ei bine, exista un motiv temeinic ca să intru singură.

— Care?

— Acela că mă aștepta cineva aici.

De mi-ar fi dat o lovitură de cuțit, și nu m-ar fi durut mai tare. M-am ridicat și, întinzându-i mâna, i-am spus:

— Adio!

— Eram convinsă că ai să te superi, spuse ea. Bărbații sunt stăpâniți de furia de a afla tot ceea ce poate să-i facă să sufere.

— Dar te asigur, am adăugat pe un ton rece, ca și cum aș fi vrut să dovedesc că mă lecuisem pe vecie de pasiunea mea, te asigur că nu sunt supărat. Era foarte firesc să te aștepte cineva, după cum este foarte firesc să mă retrag la orele trei dimineața.

— Ai și dumneata pe cineva care te așteaptă acasă?

— Nu, dar trebuie să plec.

— Adio, atunci.

— Mă gonești?

— Cătuși de puțin.

— De ce mă chinuiești?

— Cu ce te-am chinuit?

— Mi-ai spus că te aștepta cineva.

— Nu m-am putut stăpâni să nu râd la gândul că ai fost atât de fericit văzându-mă intrând singură în casă, când exista un motiv atât de temeinic pentru asta.

— Adeseori te bucuri nespun de o copilărie, și găsesc ca e o adevărată răutate să destrami o asemenea bucurie; pe

când lăsând-o să dăinuiască, îl faci și mai fericit pe cel ce se bucura de ea.

— Dar cu cine crezi că ai de-a face? Nu sunt nici fecioară, nici ducesă. Nu te cunosc decât de astăzi și nu am de ce să-ți dau socoteală de faptele mele. Admițând că-ți voi deveni într-o zi amantă, trebuie să fii bine lămurit că am avut alți amanți înaintea ta. Dacă ai și început să-mi faci scene da gelozie înainte, ce are să fie prin urmare după, dacă are să existe vreodată acest după! N-am mai văzut în viața mea un om ca tine!

— Pentru că nimeni nu te-a iubit așa cum te iubesc eu.

— Spune sincer, mă iubești, așadar, mult de tot?

— Atât cât este cu putință să iubești, așa cred...

— Și de când a început?

— Din ziua în care te-am văzut coborând din caleașca și intrând la Susse, acum trei ani.

— Știi că-i încântător? Ei bine! Ce trebuie să fac pentru a-mi arăta recunoștința față de această iubire înflăcărată?

— Să ții puțin la mine, am spus eu, iar inima îmi bătea în piept așa de tare, încât aproape că nu mai puteam scoate o vorbă, fiindcă mi se părea că Marguerite, cu toate surâsurile pe jumătate ironice cu care însoțise întreaga conversație, începuse și ea să-mi împărtășească tulburarea, și simțeam că mă apropii de clipele așteptate de atâta amar de vreme.

— Ei, bine, și ducele?

— Care duce?

— Bătrânul meu gelos.

— N-are să știe nimic.

— Și dacă o să afle?.

— Are să te ierte.

— A, nu! Are să mă părăsească, și ce-am să ajung atunci?

— Dar văd că te expui să fii părăsită pentru un altul.

— Cum ai aflat?

— Din dispoziția pe care ai dat-o să nu se deschidă nimă-nui în noaptea aceasta.

— Este adevărat, dar e vorba de un prieten serios.

— La care nu ții de loc, pentru că-l oprești să vină să te vadă la o asemenea oră.

— Nu ești de loc îndreptățit să-mi reproșezi acest lucru, pentru că l-am făcut ca să vă primesc, pe tine și pe prietenul tău.

Încetul cu încetul mă apropiasem de Marguerite; mi-am petrecut mâinile în jurul taliei sale și îi simțeam trupul suplu apăsându-mi ușor palmele.

— Dacă ai ști cât te iubesc..., am rostit eu încetișor.

— Adevărat de tot?

— Îți jur!

— Ei bine, dacă-mi promiți că ai să-mi îndeplinești toate dorințele fără să spui vreo vorbă, fără să-mi faci vreo observație, fără să mă descoși, poate că am să te iubesc.

— Tot ce ai să vrei!

— Dar țin să te previn, vreau să fiu liberă, să fac ce am poftă, fără să-ți dau cel mai mic amănunt asupra vieții mele... De multă vreme caut un amant tânăr, supus, îndrăgostit fără bănuieli, iubit fără drepturi. N-am reușit niciodată să-l găsesc. Bărbații, în loc să fie mulțumiți că li se acordă pentru vreme îndelungată ceea ce de-abia sperau să obțină o singură dată, cer socoteală amantei lor de prezent, de trecut și chiar de viitor. Pe măsură ce se obișnuiesc cu ea, vor s-o domine, și devin cu atât mai pretențioși cu cât li se dă tot ceea ce vor. Dacă mă hotărâsc să-mi iau acum un nou amant, vreau să aibă trei calități destul de rare: să fie încrezător, supus și discret.

— Ei bine, am să fiu exact așa cum ai să dorești!

— O să vedem.

— Și când o să vedem?

— Mai târziu.

— Pentru ce?

— Pentru că, spuse Marguerite desprinzându-se din brațele mele și luând dintr-un buchet mare de camelii roșii o camelie pe care mi-o prinse la butonieră, pentru că nu poți întotdeauna să aduci la îndeplinire un angajament în aceeași zi în care l-ai semnat.

Era ușor de înțeleș.

— Și când am să te revăd? am întrebat-o eu, strângând-o în brațe.

— Când această camelie își va schimba culoarea.

— Și când are să-și schimbe culoarea?

— Mâine, de la orele 11 noaptea până la miezul nopții. Ești mulțumit?

— Mă mai întrebi?

— Și nu sufla o vorbă nici prietenului tău, nici Prudencei, nimănui.

— Îți promit.

— Acum sărută-mă și să ne întoarcem în sufragerie.

Mi-a întins buzele, și-a netezit din nou părul, și am ieșit din cameră, ea cântând, iar eu pe jumătate nebun.

În salon s-a oprit și mi-a spus pe șoptite:

— Trebuie să ți se pară ciudat că las impresia că, sunt gata să te accept numaidecât. Știi care este motivul? Pentru că, urmă ea luându-mi mâna și punându-mi-o pe inimă, ale cărei palpații violente mă cutremurau, pentru că având de trăit mai puțin decât ceilalți, mi-am îngăduit să trăiesc mai repede.

— Nu-mi mai vorbi astfel, te implor.

— Oh, consolează-te! continuă ea râzând. Oricât de puțin timp aș mai avea de trăit, să fii sigur că tot am să trăiesc mai multă vreme decât ai să mă iubești.

După care începu din nou să cânte și păși în sufragerie.

— Unde este Nanine? întrebă ea văzându-i singuri pe Gaston și pe Prudence.

— Doarme în camera ta, tot așteptând să te duci la culcare, răspunse Prudence.

— Nenorocita! O omor! Haideți, domnilor, este timpul să vă retrageți.

Zece minute mai târziu, plecam împreună cu Gaston. Marguerite îmi strânse mâna la plecare și rămase cu Prudence.

— Ei bine, mă întrebă Gaston când ajunserăm afară, ce spui despre Marguerite?

— Este un înger, și sunt nebun după ea.

— Îmi închipuiam; i-ai spus-o?

— Da.

— Și ți-a promis că o să te creadă?

— Nu.

— Nu-i ca Prudence.

— Ea ți-a promis ceva?

— A făcut mai mult, scumpul meu! Nici n-ai crede! Se ține încă foarte bine grăsună asta de Duvernoy!

XI

Ajuns aici cu povestirea, Armand se opri.

— Ești așa de amabil să închizi fereastra? îmi spuse el. Începe să-mi fie frig. Între timp eu am să mă lungesc în pat.

Am închis fereastra. Armand, care era încă foarte slăbit, își scoase halatul și se culcă. Câteva momente își lăsă capul să se odihnească pe pernă, ca un om istovit de un drum lung sau chinuit de amintiri dureroase.

— Poate că ai vorbit prea mult, i-am spus eu. Nu vrei mai bine să plec și să te las să dormi? Ai să-mi povestești în altă zi sfârșitul.

— Te plictisește cumva?

— Dimpotrivă.

— Am să continuu atunci: dacă mă lași singur, n-am să pot dormi.

Când m-am înapoiat acasă, reluă Armand, fără a avea nevoie de vreo pauză ca să-și adune gândurile, atât de vii îi erau încă în minte toate aceste amănunte, nu m-am culcat; am început să reflectez asupra neașteptatelor întâmplări din ziua aceea. Întâlnirea, prezentarea, promisiunea făcută de Marguerite, totul se desfășurase atât de rapid, fusese atât de nesperat, încât aveam momente în care credeam că visez. Totuși, n-ar fi fost pentru prima oară când o fată ca Marguerite, căreia îi ceri azi să fie a ta, să-ți îndeplinească a doua zi rugămintea.

În zadar îmi treceau astfel de gânduri prin minte; prima impresie pe care mi-o făcuse viitoarea mea amantă fusese atât de puternică, încât dăinuia, la fel de vie. Nu voiam nici-decum să văd în ea o fată ușoară, asemenea celorlalte, și, stăpânit de vanitatea atât de caracteristică bărbaților, eram gata să cred că și ea nutrea față de mine, irezistibil, aceeași atracție pe care o resimțeam eu pentru ea.

Îmi amintii însă că era o fire plină de contraste și auzisem adeseori spunându-se despre Marguerite că-și vindea iubirea ca pe o marfă, când mai scump, când mai ieftin, după sezon.

Pe de altă parte, cum se putea împăca oare această faimă cu respingerea neîncetată a tânărului conte pe care-l întâlnisem la ea? O să-mi spuneți că nu-l găsea pe placul ei, și deoarrece ducele îi asigura un trai pe picior mare, dacă este vorba să-și ia un alt amant, desigur că prefera un bărbat care să-i și placă. De ce oare atunci nu-l voia pe Gaston, bărbat fermecător, spiritual, bogat, și părea să mă prefere pe mine, pe care mă găsisese atât de ridicol întâia oară?

Este adevărat că sunt mici întâmplări de moment care cântăresc mai mult decât dacă ai face cuiva curte un întreg an.

Dintre toți cei care ne găseam atunci la masă, numai pe mine m-a cuprins îngrijorarea când ea s-a sculat și a plecat. M-am dus după ea, am fost atât de mișcat încât nici nu mi-am mai putut ascunde emoția și am început să plâng, sărutându-i mâna. Această împrejurare, împreună cu vizitele mele zilnice, timp de două luni, cât fusese bolnavă, poate că au făcut-o să vadă în mine un om deosebit de toți cei pe care-i cunoscuse până atunci, și e posibil ca Marguerite să-și fi spus că putea lesne să facă pentru o iubire mărturisită în acest chip ceea ce mai făcuse de atâtea ori pentru alții, acest fapt nemaiprezentând pentru ea nici o însemnătate.

Toate aceste presupuneri, după cum vezi, păreau destul de adevărate; dar, oricare ar fi fost motivul consimțământului ei, un lucru era sigur, acela că Marguerite consimțise.

Cum eu eram îndrăgostit de Marguerite, și în curând urma să fie a mea, nu puteam să-i cer nimic mai mult. Totuși, repet, deși era o femeie întreținută, îmi făurisem despre această iubire, poate pentru a o idealiza, imaginea unei iubiri fără de speranță, și de aceea, cu cât se apropia mai mult clipa în care speranța mea s-ar fi înfăptuit, cu atât mă îndoiam mai mult.

N-am închis ochii toată noaptea.

Nu mă mai recunoșteam. Eram pe jumătate nebun. Aci nu mă mai găseam nici destul de frumos, nici destul de bogat, nici destul de elegant ca să am o asemenea femeie, aci mă simțeam plin de vanitate la ideea acestei posesiuni; apoi începeau să mă cuprindă temerile că Marguerite s-ar putea să

nu aibă față de mine decât un capriciu trecător, și, presimțind o adevărată nenorocire în eventualitatea unei rupturi rapide, îmi spuneam că aș proceda poate mai înțelept dacă nu m-aș duce în seara următoare la ea, dacă aș pleca, așternându-i într-o scrisoare temerile mele.

De la aceste gânduri treceam la speranțe nețarmurite, la o încredere fără margini. Îmi făuream pentru viitor visuri de-a dreptul himerice; îmi spuneam că Marguerite o să-mi datoreze vindecarea ei trupească și sufletească, năzuiam să-mi petrec toată viața alături de ea, și eram sigur că dragostea ei mă va face mai fericit decât cele mai neprihănite iubiri.

În sfârșit, n-aș putea să repet miile de gânduri care își făceau drum dinspre inimă către cap și care se topeau încetul cu încetul în somnul care mă cuprinsese spre ziuă.

Când m-am deșteptat, era 2 după-amiază. Vremea era minunată. Nu-mi amintesc ca viața să-mi mai fi părut vreodată atât de frumoasă și de desăvârșită. Amintirile din ajun îmi reapăreau în minte fără umbre, fără obstacole și însoțite de speranțele serii ce avea să urmeze. M-am îmbrăcat în grabă.

Eram mulțumit și mă simțeam în stare de cele mai mărețe fapte. Din timp în timp inima îmi tresălta în piept de bucurie și de dragoste. O înfrigurare dulce mă tulbura. Nu mă mai frământau toate acele motive care mă preocupaseră atât înainte de a așipi, nu vedeam acum decât rezultatul, nu mă mai gândeam decât la clipa în care aveam să o revăd pe Marguerite.

Mi-a fost cu neputință să mai rămân acasă. Încăperea mi se părea acum prea mică pentru a putea să cuprindă fericirea ce mă stăpânea; aveam nevoie de natura întreagă spre a-mi deschide inima.

Am ieșit.

Am trecut pe rue d'Antin. Cupeul Margueritei aștepta la poartă; mi-am îndreptat pașii spre Champs-Élysées. Îmi erau dragi toți oamenii pe care îi întâlneam.

Ce bun te face iubirea!

M-am tot plimbat timp de vreo oră, de la Caii din Marly (*Les Chevaux de Marly*: grup de statui de marmoră, sculptat de Guillaume Coustou, la Champs-Élysées) până în Place Ronde, și din Place Ronde până la Caii din Marly, când am văzut, de departe, trăsura Margueritei; n-am recunoscut-o, dar am simțit că era ea.

În momentul în care trăsura urma să cotească spre Champs-Élysée, Marguerite porunci vizitiului să oprească, și un tânăr înalt se desprinsese din mijlocul unui grup și veni în întâmpinarea ei.

Vorbiră câteva momente; după care tânărul își ajunse din urmă prietenii, caii porniră din nou, iar eu, apropiindu-mă de grup, am recunoscut în persoana care vorbise cu Marguerite pe acel conte de G... al cărui portret îl văzusem și pe care Prudence mi-l indicase drept omul căruia Marguerite îi datora situația sa.

Pentru el dăduse Marguerite dispoziție cameristei, în ajun, să nu deschidă; am presupus că Marguerite oprise trăsura spre a-i explica motivul și am sperat că totodată va avea să găsească vreun nou pretext pentru a nu-l primi nici în noaptea următoare.

Cum a trecut restul zilei, nu știu; am umblat, am fumat, am vorbit, dar la orele 10 seara nu-mi mai aduceam aminte nimic nici despre ceea ce am spus, nici despre cei pe care i-am întâlnit.

Tot ceea ce-mi mai amintesc este că m-am înapoiat acasă, că mi-am pierdut trei ore cu aranjarea toaletei și că m-am uitat de o sută de ori și la pendulă și la ceasornic, care, din nefericire, mergeau la fel.

Când a sunat de zece și jumătate, mi-am zis că era timpul să pornesc.

În acea vreme locuiam în rue de Provence; am ținut-o pe rue du Mont-Blanc, am traversat bulevardul, am luat-o pe rue Louis-le-Grand, pe rue de Port-Mahon și am ajuns în rue d'Antin. Am privit spre ferestrele Margueritei. Era lumină.

Am sunat.

L-am întrebat pe portar dacă domnișoara Gautier era acasă.

Mi-a răspuns că niciodată nu se înapoia acasă mai înainte de orele unsprezece sau unsprezece și un sfert.

M-am uitat la ceas.

Crezusem că am mers foarte încet; nu-mi trebuiseră însă decât cinci minute ca să ajung din rue de Provence până la Marguerite.

Am început atunci să mă plimb pe strada aceasta fără prăvălii și pustie la acea oră.

Cam după o jumătate de oră sosi și Marguerite. Coborî din cupeu privind în jur, ca și cum ar fi căutat pe cineva.

Trăsura porni din nou, la pas, grajdurile și remiza fiind în altă parte. În momentul în care Marguerite se pregătea să sune, m-am apropiat de ea și i-am spus:

— Bună seara...

— Ah! Dumneata erai? îmi spuse ea pe un ton care nu prea lăsa să se întrevadă plăcerea de a mă revedea.

— Nu mi-ai permis să te vizitez astăzi?

— Adevărat, uitasem.

Aceste cuvinte îmi dădeau peste cap toate reflecțiile pe care le făcusem dimineața, toate speranțele de peste zi. Totuși, începusem să mă obișnuiesc cu astfel de fasoane și n-am plecat, cum aș fi făcut, fără îndoială, altădată.

Intrarăm.

Nanine deschisese poarta mai dinainte.

— Prudence s-a înapoiat? întrebă Marguerite.

— Nu, doamnă.

— Du-te și spune ca de îndată ce sosește să vină aici. Mai înainte, însă, stinge lampa din salon, și dacă vine cineva, spune că nu m-am înapoiat și că nici nu mă voi înapoia.

Era vădit preocupată de un anume lucru și poate plictisită de vreun pisălog. Eu nu știam nici ce mină să iau și nici ce să spun. Marguerite se îndreptă spre camera de culcare; eu am rămas unde mă aflam.

— Vino, îmi spuse ea.

Își scoase pălăria, mantia de catifea și și le aruncă pe pat, apoi se lăsă într-un fotoliu larg, lângă focul pe care îl făcea până la începutul verii, și îmi spuse pe când se juca cu lanțul de la ceas:

— Ei, ce noutăți îmi aduci?

— Nimic, afară de faptul că am greșit venind înastă seară.

— Pentru ce?

— Pentru că pari supărată și fiindcă fără îndoială că te plictisesc.

— Nu mă plictisești; numai că sunt bolnavă, nu m-am simțit bine toată ziua, n-am dormit și am o durere de cap îngrozitoare.

— Vrei să mă retrag, ca să te poți culca?

— Oh, poți să rămâi. Dacă vreau să mă culc, am să mă culc foarte bine și cu tine de față.

În acel moment se auzi sunând.

— Cine a mai venit? exclamă ea, schițând un gest de enervare. Câteva clipe mai târziu se auzi sunând din nou.

— Nu e oare nimeni care să deschidă? Va trebui să-i deschid eu.

Într-adevăr, se sculă și-mi zise:

— Așteaptă-mă aici.

Marguerite străbătu apartamentul și o auzii deschizând ușa de la intrare. Am tras cu urechea.

Persoana căreia îi deschisese Marguerite se opri în sufragerie. După primele cuvinte am recunoscut vocea tânărului conte de N...

— Cum te mai simți în astă seară? Întrebă el.

— Rău, răspunse rece Marguerite.

— Te deranjez cumva?

— Poate.

— Ce primire! Ce ți-am făcut, scumpa mea Marguerite?

— Dragă prietene, nu mi-ai făcut nimic. Sunt bolnavă, trebuie să mă culc, așa că o să-mi faci plăcerea să pleci. Este insuportabil, nu pot să mă întorc seara acasă ca să nu te văd făcându-ți apariția după cinci minute. Ce poftești? Să fiu amanta dumitale? Ei bine! Ți-am spus până acum de o sută de ori că nu, că mă plictisești groaznic și că poți să te adresezi în altă parte. Ți-o repet astăzi pentru ultima oară: nu te vreau, e lucru stabilit. Acum, adio! Poftim, uite că vine Nanine; are să-ți lumineze calea. Bună seara.

Și fără să mai adauge un cuvânt, fără să asculte bâlbâielile tânărului, Marguerite se întoarse în camera ei, închizând ușa cu violență; aproape imediat intră și Nanine după ea.

— Ascultă, Nanine, zise Marguerite, ai să-i spui totdeauna imbecilului ăstuia că nu sunt acasă sau că nu vreau să-l primesc. A ajuns să-mi fie lehamite să tot văd bărbați care vin să-mi ceară același lucru, care mă plătesc și care își închipuie că asta-i totul. Dacă cele care o apucă pe drumul rușinoasei noastre meserii ar ști ce înseamnă asta, s-ar face mai degrabă cameriste. Dar nu, deșertăciunea de a avea rochii, trăsuri, diamante nu ne dă pace și ne atrage; dai crezare la tot ce ți se spune, deoarece prostituția își are legea ei, și

încetul cu încetul îți distrugi sufletul, trupul, frumusețea; lumea se ferește de tine ca de o fiară, ești disprețuită ca un paria, nu ești înconjurată decât de oameni care îți iau întotdeauna mai mult, decât îți dau, și într-o bună zi mori ca un câine, după ce-ai nenorocit pe alții și te-ai nenorocit și pe tine.

— Vă rog, doamnă, liniștiți-vă, spuse Nanine, sunteți enervată în astă seară.

— Și rochia asta, care mă supără atâta! continuă Marguerite, desfăcându-și copcile de la corsaj. Dă-mi un capot. Ei bine! Ce-i cu Prudence?

— Nu s-a întors încă acasă, dar i-am lăsat vorbă să vină la dumneavoastră de îndată ce se va înapoia.

— Uite încă una, continuă Marguerite scoțându-și rochia și punând pe ea un capot, uite încă una care mă nimerește întotdeauna când are nevoie de mine și care nu mi-ar face nici cel mai mic serviciu din simpla plăcere de a-l face. Știe bine că aștept un răspuns în seara asta, că sunt îngrijorată, și ea mai mult ca sigur că umblă aiurea, fără să-i pese de mine.

— Poate că a fost reținută de ceva.

— Adu-ne niște *punch*.

— Are să vă facă și mai rău, spuse Nanine.

— Cu atât mai bine! Adu-mi și câteva fructe, pateuri sau o aripă de pui, adu-mi ceva, că mor de foame.

Să-ți mai descriu impresia pe care mi-a făcut-o această scenă, ar fi inutil; o ghicești, nu-i așa?

— Ești invitatul meu la masă, îmi spuse ea; până atunci, ia și răsfoiește o carte, eu am să trec o clipă în camera de toaletă.

După ce aprinse lumânările unui candelabru, deschise o ușă ce se găsea la capătul patului și dispăru.

Rămas singur, am început să reflectez asupra vieții acestei fete, și un sentiment de milă se alătură dragostei ce i-o purtam.

Mă plimbam cu pași mari prin cameră, îngândurat, când își făcu apariția Prudence.

— Ia te uită, dumneata aici? mă întrebă ea. Unde este Marguerite?

— În camera de toaletă.

— Am s-o aștept. Zi așa, Marguerite te găsește încântător; știai asta?

— Nu.

— Ce, ea nu ți-a scăpat nici o vorbă?
— Nici una!
— Cum de ești aici?
— Am venit să-i fac o vizită.
— La miezul nopții?
— De ce nu?
— Pe cine vrei să duci?
— Pot să spun chiar că m-a primit foarte prost.
— Are să te primească mai bine acum.
— Crezi?
— Îi aduc o veste bună.
— N-are importanță. Așadar, Marguerite ți-a vorbit despre mine?

— Ieri seară, sau mai degrabă noaptea trecută, după ce ai plecat cu prietenul dumitale... apropo, ce mai face prietenul dumitale, Gaston R... dacă nu mă înșel, parcă așa-l cheamă?

— Da, așa se numește, i-am răspuns eu, fără să mă pot abține să nu surâd, amintindu-mi de confidențele pe care mi le făcuse Gaston și văzând că Prudence de-abia îi știa numele.

— E drăguț băiatul ăsta; cu ce se ocupă?

— Are douăzeci și cinci de mii de franci rentă.

— Ah! Serios? Ei bine, ca să revenim la ce discutăm, Marguerite m-a descusut în ce te privește; m-a întrebat cine ești, cu ce te ocupi, ce amante ai avut; în fine, tot ce se poate întreba despre un bărbat de vârsta dumitale. I-am spus tot ceea ce știam, am adăugat că ești un băiat încântător, și asta-i tot.

— Îți mulțumesc; spune-mi acum ce comision te-a rugat ieri să-i faci.

— Nici unul; spunea doar așa, ca să plece contele; în schimb m-a rugat să-i fac un comision astăzi, iar acum am venit să-i aduc răspunsul.

În această clipă Marguerite se reîntoarce din camera de toaletă, purtând pe cap o bonețică de noapte, foarte cochetă, cu multe panglicuțe galbene, numite, cu un termen tehnic, verzișoare.

Era încântătoare, nu altceva.

Își scosese ciorapii, și în picioarele goale avea niște papuci de satin; era preocupată să-și termine lustruitul unghiilor.

— În sfârșit! exclamă ea văzând-o pe Prudence. L-ai văzut pe duce?

— Bineînțeles!

— Și ce ți-a spus?

— Mi-a dat.

— Cât?

— Șase mii.

— Îi ai?

— Da.

— Părea supărat?

— Nu..

— Bietul om...

Cuvintele „bietul om” fură rostite pe un ton imposibil de reprodus. Marguerite luă cele șase bilete a o mie de franci.

— Era și timpul, zise ea. Draga mea Prudence, ai cumva nevoie de bani?

— Știi bine, fetița mea scumpă, că peste două zile ne aflăm în 15 ale lunii. Dacă ai putea să-mi împrumuți trei sau patru sute de franci, mi-ai face un serviciu.

— Trimite după ei mâine dimineață, acum este prea târziu ca să-i mai schimb.

— Să nu uiți.

— Fii liniștită. Iei masa cu noi?

— Nu, mă așteaptă Charles la mine.

— Va să zică, tot atât de îndrăgostită ești de el?

— Nebună, nu altceva, scumpa mea! Pe mâine. Adio Armand.

Doamna Duvernoy ieși.

Marguerite deschise un scrin și aruncă înăuntru biletele de bancă.

— Îmi dai voie să mă culc? spuse Marguerite surâzând, îndreptându-se spre pat.

— Nu numai că-ți dau voie, dar chiar te și rog.

Marguerite trase cuvertura de mătase la capătul patului și se culcă.

— Acum, rosti ea, vino să te așezi lângă mine și să stăm de vorbă.

Prudence avea dreptate: răspunsul pe care i-l adusese Margueritei o înveselise.

— Îmi ierți proasta dispoziție de astă-seară? îmi spuse ea luându-mi mâna.

- Sunt gata să-ți iert multe...
- Și mă iubești?
- Mi-e teamă să nu-mi pierd mințile.
- Cu tot caracterul meu urât?
- Cu tot.
- Îmi juri?
- Da, am rostit eu încetisor.

Nanine intră pe ușă în acel moment, aducând farfurii, friptură de pui rece, o sticlă cu vin de Bordeaux, fragi și două tacâmuri.

— Nu v-am mai pregătit *punch-ul*, spuse Nanine. Bordeaux-ul este mai indicat pentru dumneavoastră. Nu este așa, domnule?

— Desigur, răspunsei eu foarte emoționat încă de ultimele cuvinte ale Margueritei, iar ochii mi se pironiseră cu înfocare asupra făpturii ei.

— Bine, spuse ea. Pune totul pe măsuță și ad-o lângă pat; o să ne servim singuri. De trei nopți nu te-ai odihnit ca lumea, trebuie să pici de somn. Du-te de te culcă; nu mai am nevoie de nimic.

— Să încui poarta de două ori?

— Cred și eu! Și, mai ales, spune portarului să nu lase mâine pe nimeni înăuntru mai înainte de amiază.

XII

Pe la 5 dimineța, când zorile începuseră să răzbată printre perdele, Marguerite îmi spuse:

— Iartă-mă că te gonesc, dar trebuie. Ducele vine aici în toate diminețile; are să i se spună că dorm când o să-și facă apariția, și poate că va aștepta să mă trezesc.

I-am luat căpșorul în mâini, iar părul despletit parcă i se revărsa în râuri; i-am dat o ultimă sărutare, după care am întreat-o:

— Când te revăd?

— Ascultă, răspunse ea, ia cheia aurită de pe cămin și du-te de deschide ușa; adu-mi cheia și apoi pleacă. În cursul zilei ai să primești o scrisoare cu ce ai de făcut, și să știi că trebuie să mă ascuți orbește.

— Da, și dacă ți-aș cere încă de pe acum ceva?

— Ce anume?

— Să-mi lași această cheie.

— Lucrul pe care mi-l ceri nu l-am mai făcut niciodată pentru nimeni.

— Ei bine, fă-l pentru mine, fiindcă îți jur că eu nu te iubesc așa cum te iubeau ceilalți.

— Bine, păstrează-o; dar țin să te anunț că depinde de mine ca această cheie să nu-ți servească la nimic.

— De ce?

— Fiindcă sunt zăvoare și pe dinăuntru ușii.

— Ce rea ești!

— Am să pun să le scoată.

— Așadar, mă iubești un pic?

— Nu știu cum se face, dar mi se pare ca da. Acum du-te, pic de somn.

Am mai rămas câteva clipe înlănțuiți, și apoi am plecat.

Străzile erau pustii, marele oraș dormea încă, o dulce propețime se revărsa prin cartierele pe care vuietul oamenilor avea să le năpădească câteva ore mai târziu.

Mi se părea că orașul adormit este al meu; răscoleam în amintire numele acelora pe care îi invidiasem cândva pentru fericirea lor; și nu-mi aminteam măcar de unul singur fără să nu mă socotesc mai fericit decât el.

Să fii iubit de o fată castă, să fii primul care îi dezvălui straniul mister al dragostei, înseamnă, desigur, o mare fericire, dar este lucrul cel mai simplu de pe lume. Să pui stăpânire pe o inimă neobișnuită cu atacurile, înseamnă să intri într-un oraș deschis și fără pază. Educația, sentimentul îndatoririlor și familia sunt santinele foarte puternice, dar nu există mici o santinelă, oricât de vigilentă, pe care să n-o înșele o fată de 16 ani, căreia natura, prin glasul bărbatului iubit, îi dă primele povește ale dragostei, povește care sunt cu atât mai fierbinți cu cât par mai pure.

Cu cât fata este mai încrezătoare în existența binelui, cu atât mai ușor se lasă în voia, dacă nu a iubitului, cel puțin în voia dragostei, deoarece, lipsită de bănuieli, este fără de apărare, și să reușești să fii iubit de ea înseamnă un triumf pe care orice bărbat de 25 de ani îl poate obține oricând vrea. Lucrul acesta este foarte adevărat. De aceea vedeți cu câte măsuri de supraveghere și cu câte ziduri de apărare sunt înconjurate tinerele fete. Mănăstirile nu au însă ziduri destul de înalte, mamele zăvoare atât de solide, religia porunci îndeajuns de multe ca să închidă aceste fermecătoare pășărele în coliviile lor, peste care nu se ostenesc măcar să presare niște flori. Și cât de mult trebuie să dorească ele această lume care le este ascunsă, cât de ispititoare trebuie s-o socotească, cu ce nesaț vor fi ascultând de bună seamă primul glas, care, printre zăbrele, vine să le împărtășească secretele, și cum vor fi binecuvântând mâna care, cea dintâi, ridică un colț al vălului cel plin de mistere!

Dar să fii cu adevărat iubit de o curtezană, înseamnă o victorie cu mult mai grea. La ele trupul a tocit sufletul, simțurile au mistuit inima, desfrâul a făurit sentimentelor o adevărată platoșă. Vorbele care li se spun le cunosc pe dinafară, șiretlicurile pe care le folosesc bărbații le știu de mult, și-au vândut până și iubirea pe care le-o inspiră. Ele iubesc fiindcă as-

ta le e meseria, nu din elan. Sunt mai bine apărate de calculele lor decât este păzită o fecioară de către mamă-sa sau de zidurile mănăstirilor; din această pricină au inventat ele cuvântul *capriciu*, pentru aceste amoruri fără profit, pe care și le oferă din timp în timp ca odihnă, ca scuză sau drept consolare; se aseamănă cu cămătarii care juipoaie mii de oameni și care cred că și-au răscumpărat toate păcatele dacă împrumută o dată douăzeci de franci unui nenorocit muritor de foame, fără să-i mai ia dobânzi și fără să-i mai ceară chitanță.

Iar când Dumnezeu îngăduie unei curtezane iubirea adevărată, aceasta iubire, care apare la început ca o iertare, ajunge pentru ea, aproape totdeauna, o pedeapsă. Căci nu există iertare a păcatelor fără pedeapsă. Dacă o ființă care are să-și reproșeze întreg trecutul se simte deodată cuprinsă de o iubire adâncă, sinceră, de nepotolit, de care nu s-ar fi crezut în stare niciodată, și dacă ea își mărturisește această iubire, cât de mică se va simți în fața bărbatului iubit! Ce puternic se va simți el dispunând de nemilosul drept de a-i spune: „Nu dai mai mult din dragoste decât ai dat pentru bani!”

Și atunci ele nu știu ce dovezi să-i mai dea. Un copil, la câmp, povestește fabula, își găsise de joacă să tot strige: „Ajutor!” ca să-i păcălească pe cei din jur. Dar într-o bună zi a fost mâncat de un urs, fiindcă cei pe care îi înșelase de atâtea ori n-au mai vrut să dea crezare țipetelor sale, de data aceasta adevărate. La fel se întâmplă și cu aceste ființe nenorocite când iubesc cu adevărat. Au mințit de atâtea ori, încât nimeni nu vrea să le mai creadă, și în vârtoarea remușcărilor, sunt mistuite de iubirea lor.

De aici izvorăsc acele mari devotamente, acele izolări austere de care au dat dovadă câteva dintre ele.

Dar când bărbatul care trezește această dragoste izbăvitoare are sufletul destul de generos pentru a-i primi iubirea fără să-și mai amintească de trecut, când se lasă pradă acestei iubiri, când, în sfârșit, iubește tot atât de mult pe cât este iubit, acest om soarbe dintr-o dată toate emoțiile pământene, iar după această iubire, inima sa îi va fi ferecată pentru oricare altă dragoste.

Reflecțiile de mai sus nu le făceam în acea dimineață în care mă întorceam acasă. Ele n-ar fi putut să însemne decât o presimțire a ceea ce urma să mi se întâmple, și, cu toată iubi-

rea mea pentru Marguerite, nu întrezăream atare urmări. Astfel de gânduri îmi trec prin minte astăzi. Totul fiind sfârșit pentru totdeauna, aceste reflecții rezultă în mod firesc din ceea ce s-a întâmplat.

Dar să revenim la cea dintâi zi a legăturii noastre. Când m-am înapoiat acasă, mă aflu într-o stare de euforie nebună. Gândindu-mă că toate obstacolele ridicate de imaginația mea între Marguerite și mine dispăruseră, că Marguerite era a mea, că eram prezent în gândurile sale, că țineam în buzunar cheia de la apartamentul ei și aveam dreptul să mă servesc de această cheie, eram mulțumit de viață, mândru de mine, și-l veneram pe Dumnezeu, care îmi îngăduia toate acestea.

Într-o bună zi, un tânăr trece pe stradă, atinge cu cotul o femeie, se uită la ea, își întoarce capul și pleacă mai departe. Pe femeie n-o cunoaște; ea își are bucuriile, supărările, iubirile ei, în care el nu ocupă nici cel mai mic loc. El nu există pentru ea, și poate că dacă i s-ar adresa, ea și-ar bate joc de el, așa cum făcuse Marguerite cu mine. Săptămâni, luni, ani se scurg, și deodată, după ce fiecare și-a urmat destinul pe un drum diferit, logica hazardului îi pune față în față. Femeia devine amanta acestui bărbat și îl îndrăgește. Cum? Pentru ce? Cele două existențe nu mai alcătuiesc decât una; de-abia s-a înfiripat intimitatea dintre ei, și li se pare că a existat de la începutul începuturilor, și tot ceea ce s-a petrecut mai înainte se șterge din memoria celor doi amănți. Să recunoaștem că e ciudat.

În ceea ce mă privește, nu-mi mai aminteam cum trăisem până în ajun. Întreaga mea ființă tresălta de o bucurie fără margini la amintirea vorbelor pe care le rostisem noi în această primă noapte. Sau Marguerite era dibace în arta înșelătoriei, sau avea pentru mine una din acele pasiuni subite, care izbucnesc la prima sărutare și care mor câteodată tot atât de repede cum s-au și născut.

Cu cât reflectam mai mult la toate acestea, cu atât îmi spuneam că Marguerite nu avea nici un motiv să simuleze o dragoste pe care n-ar fi împărtășit-o, și îmi mai spuneam că femeile iubesc în două chipuri, care pot decurge unul dintr-altul: ele iubesc sau cu inima, sau cu simțurile. Adeseori o femeie își ia un amant pentru a asculta doar de porunca sim-

țurilor, și află, fără să se fi așteptat, taina dragostei imateriale, pentru ca apoi să nu mai existe pentru ea decât sufletul; adeseori, o fată tânără, necăutând în căsătorie decât unirea a două afecțiuni curate, află brusca revelare a dragostei fizice, viguroasă urmare a celor mai caste simțiri sufletești.

Am ațipit în noianul acestor gânduri. Am fost trezit din somn de primirea unei scrisori, trimisă de Marguerite, și care conținea următoarele cuvinte:

„Iată ce am hotărât: Astă-seară, la «Vaudeville». Vino în pauza a treia.

M. G.”

Am pus cu grijă biletul într-un sertar, ca să am oricând realitatea sub ochi, în cazul în care aș mai fi avut încă îndoieli, așa cum mi se întâmplase în unele clipe.

Marguerite nu-mi spunea să mă duc să o văd peste zi, și n-am îndrăznit să mă prezint la ea; dar simțeam o dorință atât de mare să o întâlnesc înainte de teatru, încât m-am dus la Champs-Élysées, unde, ca și în ajun, am văzut-o trecând și apoi coborând din trăsură.

La orele 7 mă aflam la „Vaudeville”.

Niciodată nu intrasem atât de devreme într-un teatru.

Una după alta, toate lojile se umplură. Una singură rămânea goală: cea din avanscena parterului.

La începutul actului al treilea am auzit deschizându-se și ușa acestei loji, de la care aproape că nu-mi mai desprinsesem privirile. Marguerite își făcu apariția.

Imediat veni în față, cercetă din ochi fotoliile de orchestră, mă zări și-mi mulțumi din privire.

Era minunat de frumoasă în seara aceea.

Să fi fost eu pricina acestei cochetării? Mă iubea ea oare așa de mult ca să se facă atât de frumoasă pentru mine, să mă simt eu fericit? Nu știam încă; dar dacă acesta îi fusese gândul, îi reușise pe deplin, deoarece, când apăru în lojă, toate capetele prinseră să se agite, de păreau niște valuri, iar actorul de pe scenă se uită el însuși la aceea care tulbura în așa chip întreaga sală doar prin simpla ei apariție.

Iar eu aveam cheia apartamentului acestei femei, și peste trei sau patru ore ea avea să fie din nou a mea!

Sunt aspru osândiți cei care se ruinează pentru actrițe și femei întreținute; ceea ce mă miră este faptul că nu comit pentru ele de douăzeci de ori mai multe nebunii. Trebuie să fi trăit, ca mine, în mijlocul acestei vieți, ca să știi ce însemnătate au micile vanități de fiecare zi pe care ele le oferă iubitelui lor. Aceste vanități sudează – spun astfel pentru că nu am găsit alt termen – sudează puternic în sufletul bărbatului dragostea ce o poartă femeii iubite.

Prudence luă apoi loc și ea în lojă, iar un bărbat, pe care l-am recunoscut a fi contele de G..., se așeză în spatele ei.

La vederea lui, un fior rece îmi trecu prin inimă.

Fără îndoială, Marguerite și-a dat seama de impresia pe care mi-o produsese prezența acestui bărbat în loja ei, deoa-rece îmi surâse din nou și, întorcându-se cu spatele la conte, păru că este foarte atentă la desfășurarea piesei. În cel de-al treilea antract, ea își întoarse capul și rosti câteva cuvinte; contele părăsi loja, iar Marguerite îmi făcu semn să vin să o vizitez.

— Bună seara, îmi spuse ea în clipa în care am intrat, și îmi întinse mâna.

— Bună seara, răspunsei eu, adresându-mă Margueritei și Prudencei.

— Ia loc.

— Dar iau locul cuiva. Domnul conte de G... nu se mai întoarce?

— Ba da. L-am trimis după bomboane, ca să putem vorbi singuri câteva clipe. Doamna Duyernoy cunoaște secretul.

— Da, copii, spuse ea, fiți fără grijă, n-am să scot o vorbă.

— Dar ce ai în astă seară? spuse Marguerite, apoi se ridică, veni spre partea mai puțin luminată a lojii și mă sărută pe frunte.

— Sunt puțin suferind.

— Trebuie să te duci să te culci, reluă ea cu acel aer ironic care se potrivea așa de bine capului ei fin și spiritual.

— Unde?

— La tine.

— Știi prea bine că n-aș putea să dorm.

— Atunci să nu vii să faci aici pe bosumflatul fiindcă ai văzut un bărbat în lojă la mine!

— Nu din cauza asta!

— Ba da, lasă, că pricep eu, dar să știi că n-ai dreptate; nici să nu mai discutăm despre asta. Ai să vii după spectacol la Prudence și ai să rămâi acolo până ce am să te chem. Ai înțeles?

— Da.

Puteam oare să nu o ascult?

— Mă iubești încă? reluă ea.

— Mă mai întrebi?

— Te-ai gândit la mine?

— Toată ziua.

— Știi că mi-e tare teamă că m-am îndrăgostit de tine? Întreab-o mai bine pe Prudence.

— Ah, răspunse rotofeia, e plictisitor la culme!

— Acum te rog să te întorci la locul tău, contele trebuia să se întoarcă și nu trebuie să te găsească aici.

— Pentru ce?

— Pentru că nu-ți va face plăcere să-l vezi.

— De ce nu mi-ai spus că dorești să vii în astă seară la „Vaudeville”? Aș fi putut să-ți ofer eu loja asta, tot atât de bine ca și el.

— Din nenorocire, mi-a adus biletul fără ca eu să i-l fi cerut, oferindu-se să mă însoțească. Știi foarte bine, nu puteam să-l refuz. Tot ceea ce puteam face era să-ți scriu unde mă duc, pentru ca să mă vezi și pentru că eu însămi simțeam plăcerea să te revăd cât mai curând; deoarece, însă, îmi mulțumesc în acest chip, am să trag învățăminte pentru viitor.

— Am greșit, iartă-mă.

— Perfect! Întoarce-te frumușel la locul tău, și mai ales nu mai face pe gelosul.

Mă sărută din nou, după care ieșii.

Pe culoar m-am întâlnit cu contele, care se înapoia.

M-am întors la fotoliul meu.

La urma urmei, prezența domnului de G... în loja Margueritei era cel mai firesc lucru. Fusese amantul ei, îi aducea o lojă, o întovărășea la spectacol, toate acestea erau foarte naturale, și din moment ce aveam ca amantă o fată ca Marguerite, hotărât că trebuia să-i accept obiceiurile.

Cu toate acestea, am fost foarte nefericit restul seriei, iar la plecare m-a cuprins o adâncă întristare când am văzut-o pe Marguerite, însoțită de Prudence și de conte, urcându-se în caleașca ce-i aștepta la poartă.

Și, totuși, un sfert de oră mai târziu mă aflam la Prudence.
Cam tot atunci ajunsese și ea.

XIII

— Ai sosit aproape la fel de repede ca și noi, îmi spuse Prudence.

— Da, am răspuns eu mașinal. Unde este Marguerite?

— La ea.

— Singură?

— Cu domnul de G...

Am început să mă plimb, cu pași mari, prin salon.

— Bine, dar ce ai?

— Vrei să sar în sus de bucurie că stau aici și aștept ca un caraghios ca domnul de G... să iasă de la Marguerite?

— Nici dumneata n-ai mai multă minte ca ceilalți. Înțelege că Marguerite nu poate să-l dea pe ușă afară pe conte. Domnul de G... a fost mult timp împreună cu ea, i-a dat totdeauna mulți bani, și-i mai dă încă. Marguerite cheltuiește mai mult de o sută de mii de franci pe an; are o groază de datorii. Ducele îi trimite ceea ce ea îi cere, dar Marguerite nu îndrăznește totdeauna să-i ceară atât cât are nevoie. Nu trebuie ca Marguerite să se certe cu contele, care înseamnă pentru ea cel puțin douăsprezece mii de franci pe an. Marguerite te iubește mult, scumpul meu prieten, dar legătura dumitale cu ea, atât în interesul ei, cât și al dumitale, nu trebuie să devină serioasă. Doar n-o să plătești dumneata luxul fetei ășteia cu cei șapte sau opt mii de franci pe care-i primești de acasă; banii ăștia nu i-ar ajunge nici pentru întreținerea trăsorii. Ia-o pe Marguerite drept cine este, o fată bună, spirituală și frumoasă; fii iubitul ei o lună, două, dăruiește-i flori, bomboane, și loji la teatru; dar nu-ți mai vâri nimic altceva în cap, și nu-i face scene de gelozie ridicolă. Știi bine cu cine ai de-a face; Marguerite nu este o virtute. Te place, o iubești, ce-ți mai pasă de rest? Ești tare nostim când faci pe susceptibilul! Ai

cea mai agreabilă metresă din Paris! Te primește într-un apartament magnific, este încărcată de diamante, n-are să te coste un ban, dacă vrei, și domnul nu este mulțumit. Ce dracu, prea pretinzi multe!

— Ai dreptate, dar anumite lucruri sunt mai puternice decât mine, gândul că acest om este amantul ei mă chinuiește îngrozitor.

— Mai întâi de toate, reluă Prudence, oare mai este el încă amantul ei? Este un om de care ea are nevoie, asta-i totul. De două zile încoace, Marguerite nu l-a mai primit; a venit azi dimineața, și ea n-a avut încotro, a trebuit să primească loja și să accepte să o însoțească la teatru. El a condus-o acasă, s-a urcat o clipă la ea și n-are să rămână, fiindcă aștepți aici. Toate astea sunt cât se poate de firești, mi se pare. De altminteri, văd că pe duce îl accepti...

— Da, dar acela este bătrân, și sunt convins că Marguerite nu este amanta lui. Apoi, poți adeseori să accepti o legătură și să nu accepti două. Ușurința asta aduce prea mult a calcul și-l apropie pe bărbatul care consimte la o asemenea treabă, chiar din dragoste, de cei care-și fac o meserie consimțind la astfel de lucruri și un profit din această meserie.

— Ah, scumpul meu, cât ești de înapoiat! Câți am văzut eu dintr-ăștia, și încă dintre cei mai nobili, dintre cei mai eleganți, dintre cei mai bogați, făcând ceea ce te sfătuiesc eu să faci, și asta fără eforturi, fără rușine, fără remușcări! Lucrul ăsta poți, de altfel, să-l vezi în toate zilele! Dar cum ai vrea oare să procedeze femeile întreținute din Paris ca să-și asigure banii pentru viața luxoasă pe care o duc dacă nu având trei sau patru amanți în același timp? Nu există avere, oricât de considerabilă ar fi, care să poată susține singură cheltuielile unei femei ca Marguerite. O avere cu un venit anual de cinci sute de mii de franci înseamnă o avere enormă în Franța; ei bine, scumpul meu prieten, un bărbat cu un venit de cinci sute de mii de franci n-ar scoate-o la capăt, și iată pentru ce: bărbatul cu un astfel de venit ține o casă pe picior mare, și apoi caii, servitorii, trăsurile, partidele de vânatoare, prietenii; adeseori este căsătorit, are copii, are cai de curse, joacă cărți, călătorește și mai știu eu ce! Toate aceste obiceiuri sunt atât de înrădăcinate, încât nu poate să renunțe la ele fără ca să treacă drept ruinat și fără ca să provoace scan-

dal. În concluzie, un om cu un venit de cinci sute de mii de franci pe an nu poate să dea unei femei mai mult de patruzeci sau cincizeci de mii de franci, și încă asta înseamnă mult. Ei bine, alte amoruri completează cheltuielile anuale ale femeii. Cu Marguerite treaba este încă mai ușoară; printr-o minune a cerului a căzut peste un bătrân bogat, cu zece milioane de franci, căruia i-au murit soția și fata, care nu mai are decât nepoți, bogați și ei, un bătrân care îi dă tot ce vrea, fără să-i ceară nimic în schimb; dar ea nu poate să-i ceară mai mult de șaptezeci de mii de franci pe an, și sunt sigură că dacă Marguerite i-ar cere mai mult, cu toată averea pe care o posedă și cu toată afecțiunea pe care i-o poartă, el ar refuza-o.

La Paris, toți acești tineri care au douăzeci sau treizeci de mii de livre venit, adică de-abia cu ce să trăiască în lumea pe care o frecventează, știu foarte bine, când sunt amanții unei femei ca Marguerite, că ea n-ar putea să-și plătească nici măcar apartamentul și servitorii cu ce capătă de la ei. Ei nu-i spun că știu toate acestea, au aerul că nu văd nimic, iar când se satură, își iau tălpășița. Dacă au vanitatea să facă singuri față la toate cheltuielile, se ruinează ca niște proști și apoi se duc să-și lase pielea în Africa, după ce-au lăsat la Paris datorii de o sută de mii de franci. Crezi că femeia le este recunoscătoare pentru asta? Cătuși de puțin. Dimpotrivă, ea va spune că și-a sacrificat situația și că în timp ce era cu el, păgubea. Ah! găsești rușinoase toate aceste amănunte, nu este așa? Dar sunt adevărate. Ești un băiat încântător, la care țin din toată inima, îți spun că trăiesc de douăzeci de ani printre femei întreținute, știu ce sunt și cât fac, și n-aș vrea să te văd luând în serios capriciul pe care l-a avut pentru dumneata o fată frumoasă. Apoi, în afară de asta, continuă Prudence, să admitem că Marguerite te iubește îndeajuns ca să renunțe la conte și la duce; în cazul în care acesta și-ar da seama de legătura voastră și i-ar spune să aleagă între dumneata și el, sacrificiul pe care l-ar face pentru dumneata ar fi enorm, ceea ce nu poate fi contestat. Ce sacrificiu la fel ai putea face dumneata pentru ea? Când ai să începi să te sature, când, în sfârșit, n-o să mai ai poftă de ea, ce ai să faci ca s-o despăgubești de tot ceea ce ai făcut-o să piardă? Nimic. Ai reușit s-o despartți de lumea în care se găseau norocul, viitorul ei, îți va

fi dăruit cei mai frumoși ani ai ei, iar peste ea se va așterne uitarea. Sau te vei purta ca un om de rând, și atunci, azvârlindu-i în față trecutul, ai să-i spui că, părăsind-o, nu faci decât să procedezi la fel cu ceilalți amanți, și ai lăsa-o pradă unei sărăcii sigure; sau te vei purta ca un om cinstit, și crezându-te obligat să o păstrezi lângă dumneata, te vei condamna dumneata însuși la o nenorocire de neînlăturat, întrucât această legătură, scuzabilă la un tânăr, nu mai este de iertat la un om matur. Ea îți va deveni o piedică în toate, nu-ți va îngădui nici înjghebarea unei familii, nici realizarea ambițiilor, care constituie pasiunile imediat următoare și cele din urmă ale bărbatului. Crede-mă, așadar, dragă prietene, este bine să prețuiești lucrurile la justa lor valoare, pe femei să le iei drept ce sunt, și să nu-i îngădui unei femei întreținute de a se socoti câtuși de puțin creditoarea dumitale.

Totul era înțelepțește judecat și trăda o logică de care n-aș fi crezut-o niciodată în stare pe Prudence. N-am găsit nimic ce să-i răspund, afară de faptul că avea dreptate; i-am întins mâna și i-am mulțumit pentru sfaturi.

— Haide, haide, îmi spuse ea, scoate-ți acum din cap toate teoriile astea uricioase și fii vesel; viața își are farmecul ei, scumpul meu, depinde numai cu ce ochi o privești. Dacă vrei, întrebă-l pe prietenul dumitale Gaston; cred că-i unul care înțelege dragostea la fel cum o înțeleg și eu. Dacă vrei să nu ajungi un tânăr nesărat, trebuie să te gândești doar la faptul că la doi pași de aici se află o fată frumoasă, care așteaptă cu nerăbdare să plece bărbatul ce se află la ea, care se gândește la dumneata, care ți-a rezervat noaptea și care sunt convinsă că te iubește. Acum vino la fereastră, alături de mine, și să privim cum pleacă contele, care n-o să întârzie prea mult și-o să ne lase nouă locul.

Prudence deschise o fereastră și ne rezemărăm unul de altul pe pervaz.

Ea privea la rarii trecători de pe stradă, iar eu visam.

Tot ceea ce-mi spusese îmi vuia în cap, și nu puteam să nu admit că avea dreptate, dar dragostea adevărată ce i-o purtam Margueritei greu se putea împăca cu aceste argumente. De aceea, din când în când scoteam niște suspine care o făceau pe Prudence să se întoarcă spre mine și să ridice din

umeri la fel ca un doctor care și-a pierdut orice speranță în vindecarea unui bolnav.

„Cât de bine ne dăm seama că viața este scurtă, îmi spuneam în sinea mea, după rapiditatea senzațiilor! De-abia de două zile o cunosc pe Marguerite, nu-mi este amantă decât de ieri, și mi-a și robit într-atât gândurile, inima, mi-a pătruns atât de mult în viață, încât vizita acestui conte de G... înseamnă pentru mine o nenorocire.”

În sfârșit, contele ieși, se urcă în trăsură ce-l aștepta și dispăru. Prudence închise fereastra.

În aceeași clipă Marguerite ne chemă.

— Veniți repede, se pune masa! spuse ea. Haideți să mâncăm.

Când am intrat la ea, Marguerite alergă spre mine, îmi sări de gât și mă sărută cu înfocare.

— Tot mai suntem supărați? mă întrebă ea.

— Nu, s-a terminat, răspunse Prudence. I-am făcut morală, și a promis că are să fie cuminte.

— Foarte bine!

Fără voia mea, mi-am aruncat ochii spre pat: nu era desfăcut; cât despre Marguerite, ea își și pusese un capot alb.

Ne-am așezat la masă.

Farmec, drăgălășenie, exuberanță, nimic nu-i lipsea Margueritei, și mă vedeam obligat, din timp în timp, să recunosc că nu aveam dreptul să-i cer altceva; ca mulți bărbați ar fi fost fericiți să fie în locul meu, și că, la fel cu păstorul lui Vergiliu, nu aveam decât să mă bucur de clipele de fericire pe care un zeu sau mai degrabă o zeiță mi le dăruia.

Am încercat să pun în practică teoriile Prudencei și să fiu la fel de vesel ca și ele; dar ceea ce la ea și la Marguerite era natural, pentru mine însemna efort, iar râsul nervos ce mă stăpânea și care a reușit să le înșele se înrudea mult cu plânsul.

În sfârșit, masa se termină și am rămas singur cu Marguerite. Așa cum era obișnuită, Marguerite se duse și se așeză pe covor, în fața căminului, de unde începu să privească, cu tristețe, flăcărilor.

Se gândea! La ce? Nu știu. O priveam cu dragoste și aproape cu groază, gândindu-mă la câte eram gata să sufăr pentru ea.

— Știi la ce mă gândeam?

— Nu.
— La combinația pe care am găsit-o.
— Și care este această combinație?
— Nu pot încă să ți-o destăinuiesc, dar pot să-ți spun la ce rezultat are să ducă. Rezultatul are să fie că de acum într-o lună am să fiu liberă, n-am să mai fiu datoare cu nimic nimănui și o să mergem să ne petrecem împreună vara la țară.
— Și nu poți să-mi spui prin ce mijloc?
— Nu, trebuie doar să mă iubești așa cum te iubesc eu, și totul are să reușească.
— Și tu singură ai găsit această combinație?
— Da.
— Și ai să o pui în aplicare tot singură?
— Eu singură am să îndur neplăcerile, îmi spuse Marguerite, cu un surâs pe care nu-l voi uita niciodată, dar amândoi vom împărți foloasele.

Nu m-am putut stăpâni să nu roșesc la auzul cuvântului *foloase*; mi-am reamintit de Manon Lescaut tocând cu Des Grieux banii domnului de B...

Ridicându-mă, am răspuns pe un ton ceva cam aspru:

— Ai să-mi îngădui, scumpa mea Marguerite, să nu împart beneficiile decât din afacerile pe care le plănuiesc singur și de care mă ocup singur.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că tare mă tem că domnul conte de G... este asociatul tău în această fericită combinație, de care nu vreau să aud nici în ceea ce privește obligațiile, nici beneficiile.

— Ești un copil. Credeam că mă iubești, dar m-am înșelat. E limpede.

După care, imediat, se sculă, deschise pianul și începu să cânte *Invitația la vals*, până la faimosul pasaj la care se poticnea întotdeauna.

Cânta *Invitația* din obișnuință, sau pentru a-mi reaminti ziua în care ne cunoscusem? Ce știi bine este că la auzul acestei melodii amintirile mă copleșiră și, apropiindu-mă de ea, î-am luat căpșorul între mâini și am sărutat-o.

— Mă ierți? am întrebat-o.

— Vezi bine, îmi răspunse ea, dar trebuie să observi că au trecut de-abia două zile, și s-a și ivit ocazia să te iert. Nu prea îți respecti de loc promisiunile de a-mi da ascultare deplină.

— Ce să fac, Marguerite, te iubesc prea mult și sunt gelos din pricina oricărui gând al tău. Ce mi-ai propus adineauri m-a făcut nebun de fericire, dar misterul în care învălui punerea în aplicare a acestor proiecte îmi strânge inima.

— Haide să judecăm puțin, continuă Marguerite, luându-mi mâinile și privindu-mă cu un surâs fermecător, la care-mi era cu neputință să rezist. Mă iubești, nu-i așa? și ai fi fericit să petreci trei sau patru luni la țară cu mine; și eu, de asemenea, aș fi fericită de această singurătate în doi, și nu numai că aș fi fericită, dar îmi este și necesară pentru sănătate. Nu pot să părăsesc Parisul pentru un răstimp atât de îndelungat fără să pun ordine în toate treburile mele, iar afacerile unei femei ca mine sunt totdeauna foarte încurcate; ei bine, am găsit mijlocul să le împac pe toate, treburile mele și dragostea ce o am pentru tine, da, pentru tine, nu râde – comit nebunia să te iubesc! – și iată că dânsul își dă niște aere grozave și îmi înșiră vorbe umflate. Copil, de trei ori copil, ține minte doar că te iubesc, și să nu-ți pese de nimic altceva. Ne-am înțeles, nu-i așa?

— Sunt de acord cu tot ceea ce vrei tu, știi prea bine!

— Atunci, până într-o lună, o să ne aflăm la țară, o să ne plimbăm pe malul apei și o să bem lapte. Ți se pare ciudat că îți vorbesc astfel, eu, Marguerite Gautier; și știi de ce, dragă prietene? Fiindcă viața la Paris, care pare să mă facă atât de fericită, când nu este mistuitoare, mă plictisește, și atunci năzuiesc pe neașteptate spre o existență mai calmă, care să-mi aducă aminte de copilărie. Nu există om care să nu fi avut copilărie, indiferent ce va fi devenit mai târziu. Oh, fii liniștit, n-am să-ți spun că sunt fiica unui colonel la pensie și că am fost crescută la „Saint-Denis”^[1]. Sunt o sărmană fată de la țară, care acum șase ani nici nu știa măcar să se iscălească. Te-ai liniștit, nu-i așa? De ce ești oare primul căruia mă adresez pentru a împărți cu el bucuria dorinței care m-a cuprins? Fără îndoială pentru că am simțit că mă iubești pentru mine

1 Mănăstiri lângă Paris, unde funcționa o școală pentru fiicele celor care erau decorați cu Legiunea de Onoare

și nu pentru tine, în timp ce ceilalți nu m-au iubit niciodată decât pentru ei. Am fost de multe ori la țară, dar niciodată așa cum aș fi vrut. Pe tine mă bizui ca să am și eu parte de aceste zile de fericire, nu fi deci rău și dăruiește-mi-le. Spune-ți așa: „Ea n-o să mai apuce să fie bătrână, și într-o zi am să mă căiesc că nu i-am ascultat prima rugămintă pe care mi-a făcut-o și care era atât de lesne de îndeplinit”.

Ce să răspunzi la asemenea cuvinte, mai ales că stăruia în mine amintirea primei nopți de dragoste, și eram în așteptarea celei de-a doua?

O oră după aceea, Marguerite se găsea în brațele mele, și chiar de mi-ar fi cerut să făptuiesc o crimă, aș fi ascultat-o.

La orele 6 dimineața am plecat, iar mai înainte de a ieși i-am spus:

— Pe astă-seară?

Marguerite m-a îmbrățișat mai puternic, dar nu mi-a răspuns.

Peste zi am primit o scrisoare care cuprindea rândurile de mai jos:

„Copilul meu scump, sunt puțin cam suferindă, și doctorul mi-a prescris odihnă. Am să mă culc devreme asta-seară, așa ca n-am să te văd. Dar, ca sa te despăgubesc, am să te aștept mâine la amiază.

Te iubesc.”

Primul gând ce mi-a apărut în minte a fost „Mă înșală!

O sudoare de gheață mi-a acoperit fruntea, fiindcă o iubeam prea mult pe această femeie pentru ca bănuiala să nu mă tulbure cumplit.

Și, totuși, cu Marguerite trebuia să mă aștept la astfel de fapte aproape în fiecare zi, iar lucrul acesta mi se întâmplase adeseori cu celelalte iubite, fără ca să mă preocupe peste măsură. De unde izvora, prin urmare, puterea pe care o exercita această femeie asupra vieții mele?

M-am gândit atunci, pentru că aveam cheia de la locuința ei, să mă duc să o văd. În acest chip aveam să aflu foarte repede adevărul, iar dacă găseam la ea un bărbat, aveam să-l pălmuiesc.

În așteptare, m-am dus la Champs-Élysées. Am rămas aici patru ore. Marguerite nu și-a făcut apariția.

Seara, am intrat prin toate teatrele unde avea obiceiul sa se ducă. Nu se afla nicăieri.

La orele 11 m-am îndreptat spre rue d'Antin.

Nici o lumină la ferestrele Margueritei. Am sunat totuși.

Portarul mă întrebă încotro mă duc.

— La domnișoara Gautier, i-am răspuns eu.

— Nu s-a înapoiat încă.

— Am să urc s-o aștept.

— Nu este nimeni la dânsa.

Fără îndoială că era vorba de un consemn peste care puteam trece, deoarece aveam cheia, dar m-am temut de vreun scandal ridicol și am plecat.

Numai că nu m-am înapoiat la mine, nu puteam să mă dezlipesc de acea stradă, și nu pierdeam din ochi casa Margueritei. Mi se părea că mai aveam încă ceva de aflat, sau cel puțin că bănuielile mele aveau să se adeverească.

Spre miezul nopții, un cupeu pe care îl cunoșteam foarte bine se opri în dreptul numărului 9.

Contele de G... coborî din el și intră în casă, după ce dădu mai întâi drumul trăsurii.

Am sperat, o clipă, că avea să i se spună și lui, ca și mie, că Marguerite nu este acasă și că am să-l văd ieșind; dar la orele 4 dimineața așteptam încă.

De trei săptămâni încoace am suferit cumplit, dar asta cred că nu-i nimic în comparație cu ce-am suferit în noaptea aceea.

XIV

Întors acasă, am început să plâng ca un copil. Nu există bărbat care să nu fi fost înșelat cel puțin o dată în viață și care să nu știe cât suferi din această pricină.

Sub imperiul hotărârilor luate în timpul febrei, hotărâri pe care crezi întotdeauna că ai tăria să le respecti, mi-am spus că trebuia să rup numaidecât cu această iubire și așteptam nerăbdător să se facă ziua, spre a-mi reține un bilet la diligență, ca să mă reîntorc lângă tatăl și sora mea, îndoită dragoste de care eram sigur și care nu avea să mă dezamăgească.

Totuși, nu voiam să plec fără ca Marguerite să știe bine pentru ce plecam. Doar un bărbat care nu mai simte nimic pentru iubita lui o părăsește fără să-i scrie.

Am făcut și refăcut în minte douăzeci de scrisori.

Avusesem de-a face cu o fată asemenea tuturor fetelor întreținute, o idealizasem mult prea mult, iar ea mă tratase ca pe-un școlar, folosindu-se, spre a mă înșela, de-un șiretlic de o simplitate insultătoare – totul era limpede. Amorul meu propriu, pus în joc, învinsese. Trebuia s-o părăsesc pe această femeie fără să-i dau satisfacția de a ști cât mă făcea să sufăr ruptura aceasta; și iată ce i-am scris, cu scrisul cel mai elegant, dar cu lacrimi de furie și de durere în ochi:

„Scumpa mea Marguerite,

Sper că indispoziția ta de ieri a fost trecătoare. Pe la 11 am trecut să mă interesez de starea ta, și mi s-a răspuns că nu te-ai întors. Domnul de G... a fost mai fericit decât mine, deoarece s-a prezentat câteva momente mai târziu, și la 4 dimineața se afla încă la tine.

Iartă-mi cele câteva ore plicticoase pe care te-am făcut să le înduri și fii convinsă că nu voi uita niciodată clipele fericite pe care ți le datorez.

Aș fi venit, desigur, astăzi să mă interesez de sănătatea ta, dar urmează să mă înapoiez la tatăl meu.

Adio, scumpa mea Marguerite, eu nu sunt nici destul de bogat ca să te iubesc așa cum aș vrea, nici îndeajuns de sărac ca să te iubesc așa cum ai vrea. Să uităm, deci, tu, un nume care de bună seamă ți-e aproape indiferent, iar eu, o fericire care îmi devine imposibilă.

Îți restituie cheia, de care nu m-am folosit niciodată și care ar putea să-ți fie utilă dacă ai să mai fii vreodată bolnavă așa cum ai fost ieri.”

După cum vezi, n-am avut puterea să termin scrisoarea fără o ironie impertinentă, ceea ce dovedea cât eram de îndrăgostit încă.

Am citit și recitat de zece ori scrisoarea, și gândul că are să-i facă rău Margueritei m-a liniștit puțin. Încercam să mă aventurez în descifrarea sentimentelor sale, și la 8, când își făcu apariția valetul meu, i-am înmănat scrisoarea, ca s-o ducă numaidecât la destinație.

— Va trebui să aștept răspuns? mă întrebă Joseph (pe valetul meu îl chema Joseph, ca pe toți valeții).

— În cazul în care ai să fii întrebat dacă aștepti răspuns, ai să spui că nu știi nimic și ai să aștepti.

Mă legam de speranța că Marguerite avea să-mi răspundă.

Biete și slabe ființe ce suntem!

Tot timpul cât Joseph a lipsit, am fost într-o agitație grozavă: aci, amintindu-mi cum mi se dăruise Marguerite, mă întrebam cu ce drept îi scriam o scrisoare impertinentă, când ea putea să-mi răspundă foarte bine că nu domnul de G... era acela care mă înșela, ci că eu îl înșelam pe domnul de G... (raționament care permite multor femei să aibă mai mulți amanți), aci, amintindu-mi de jurămintele acestei fete ușoare, voiam să mă conving că scrisoarea mea era încă prea blândă și că nu existau cuvinte îndeajuns de tari pentru a înfieră o femeie care își bătea joc de o dragoste atât de sinceră ca a mea. Mai apoi îmi spuneam că aș fi procedat mai bine dacă nu-i scriam, ci să mă fi dus la ea peste zi, și în acest chip aș fi putut să

mă bucur în voie de priveliștea lacrimilor ce le-ar fi vărsat din pricina mea.

În sfârșit, mă întrebam ce avea să-mi răspundă, gata fiind, chiar în acea clipă, sa înghit orice scuză mi-ar fi invocat.

Se întoarse și Joseph.

— Ei bine? l-am întrebat.

— Domnule, îmi răspunse el, doamna dormea încă, însă de îndată ce va suna, i se va înmâna scrisoarea, și dacă vă va da un răspuns, îl veți primi.

Ea dormea!

De douăzeci de ori am fost pe punctul de a trimite să iau înapoi scrisoarea, dar îmi ziceam mereu: „Poate că i-a și fost dată, și așa avea aerul că mă căiesc”.

Cu cât se apropia ora la care era de așteptat că-mi va răspunde, cu atât mai mult regretam faptul că i-am scris.

Bătu de orele 10, de 11, de amiază...

La amiază am fost pe punctul să mă duc la întâlnire, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. În sfârșit, nu știam ce să mai fac spre a scăpa din cercul de fier care mă strângea.

Am crezut atunci, împărtășind superstiția oamenilor ce sunt în așteptare, că dacă am să plec pentru puțin timp, la înapoiere am să găsesc răspunsul.

Răspunsurile așteptate cu mare nerăbdare îți sosesc totdeauna când nu ești acasă.

Am ieșit sub pretextul că mă duc să dejunez.

În loc să iau masa la „Café Foy”, în colțul bulevardului, cum făceam de obicei, am preferat să mănânc la Palais-Royal și să trec prin rue d’Antin. Ori de câte ori zăream de departe vreo femeie, credeam că o văd pe Nanine, care îmi aduce un răspuns. Am trecut prin rue d’Antin fără să zăresc măcar un comisionar. Ajuns la Palais-Royal, am intrat la „Véry”. Chelnerul mi-a servit ce-a vrut el. Mi-era absolut indiferent, fiindcă eu tot nu m-am atins de mâncare.

Fără voie, ochii mi se îndreptau mereu asupra pendulei.

M-am reîntors acasă, convins că aveam să găsesc o scrisoare de la Marguerite.

Portarul nu primise nimic. Mai trăgeam nădejde la valet. Însă el nu mai văzuse pe nimeni de la plecarea mea.

Dacă Marguerite ar fi găsit cu cale să-mi răspundă, ar fi făcut-o de mult.

Din clipa aceea am început să regret termenii în care îi scrisesem; ar fi trebuit să păstrez o tăcere absolută, ceea ce, fără îndoială, i-ar fi sporit neliniștea; Marguerite, văzând că nu vin la întâlnirea fixată, m-ar fi întrebat despre motivele care m-au făcut să lipsesc, și de-abia atunci ar fi trebuit să i le spun. În acest chip, ea n-ar fi putut face altceva decât să se dezvinovățească, iar ceea ce voiam ea era tocmai ta ea să se dezvinovățească. Simțeam de pe acum că, orice motive ar fi invocat, ar fi fost primite, că aș fi acceptat orice, numai s-o mai pot vedea.

Am ajuns să cred că avea să vină ea însăși la mine, dar orele treceau, și Marguerite nu sosea.

Hotărât lucru, Marguerite nu era ca toate celelalte femei, deoarece tare puține ar fi fost acelea care să nu răspundă ceva la primirea unei asemenea scrisori.

La 5 am dat fuga la Champs-Élysées.

„Dacă o întâlnesc, gândeam în sinea mea, am să-mi iau un aer indiferent și are să fie convinsă că nici nu mă mai gândesc la ea.”

La colțul dinspre rue Royale am văzut-o trecând în trăsură; întâlnirea a fost atât de neașteptată, încât am pălit. Nu știu dacă mi-a observat emoția, cât despre mine, eram atât de tulburat, încât n-am mai văzut altceva decât trăsura.

Nu mi-am continuat plimbarea la Champs-Élysées. Am privit afișele teatrelor, deoarece mai aveam încă o șansă s-o văd.

Avea loc o premieră la „Palais-Royal”. Fără îndoială că Marguerite avea să asiste și ea.

M-am înființat la teatru de la 7.

Toate lojile se umplură, dar Marguerite nu-și făcu apariția.

Am plecat atunci de la „Palais-Royal” și am intrat prin toate teatrele unde obișnuia să se ducă, la „Vaudeville”, la „Variétés”, la „Opéra-Comique”.

Nu era nicăieri.

Sau scrisoarea mea îi făcuse prea mult rău ca să se mai intereseze de spectacole, sau îi era teamă că o să se întâlnească cu mine, și voia să evite o explicație.

Gândurile astea mi le șoptea vanitatea, în timp ce mergeam pe bulevard. La un colț de stradă m-am întâlnit cu Gaston, care mă întrebă de unde veneam.

— De la „Palais-Royal”.

— Iar eu de la Operă, îmi spuse el; credeam că te voi întâlni și pe tine.

— Pentru ce?

— Pentru că Marguerite era și ea acolo.

— Ah! Era acolo?

— Da!

— Singură?

— Nu, cu una din prietenele ei.

— Și altcineva?

— Conte de G... a venit o clipă în loja ei; dar ea a plecat cu ducele. Credeam că o să te văd apărând dintr-o clipă într-alta. Alături de mine era un fotoliu care a rămas neocupat întreaga seară, și eram convins că a fost reținut de dumneata.

— Dar de ce aș merge și eu unde se duce Marguerite?

— Pentru că ești amantul ei, la naiba!

— Și cine ți-a spus asta?

— Prudence, pe care am întâlnit-o ieri. Te felicit, scumpul meu! Este o amantă frumoasă, pe care n-o are cine vrea. Păstrează-o, are să-ți facă cinste...

Această simplă reflecție a lui Gaston îmi arată cât erau de ridicole susceptibilitățile mele.

Dacă l-aș fi întâlnit în ajun și mi-ar fi vorbit astfel, cu siguranță că n-aș mai fi scris prosteasca scrisoare din dimineața aceea.

O clipă am fost pe punctul să mă duc la Prudence, s-o rog să-i spună Margueritei că voiam să-i vorbesc; dar mi-a fost teamă ca, vrând să se răzbune, să nu-mi trimită vorbă că nu mă poate primi, și atunci m-am înapoiat acasă după ce-am trecut prin rue d'Antin.

L-am întrebat din nou pe portar dacă nu avea vreo scrisoare pentru mine.

Nimic!

„Marguerite o fi voit să vadă ce am de gând să fac și dacă nu cumva retractez cele scrise astăzi, mi-am spus eu pe când mă culcam, dar văzând că eu nu-i scriu, are să-mi scrie ea mâine.”

Seara, mai ales, m-am căit de ceea ce făcusem. Eram singur acasă și nu puteam adormi, mistuit de neliniște și de ge-

lozie; dacă aş fi lăsat lucrurile să-şi urmeze calea lor firească, m-aş fi aflat acum lângă Marguerite, ascultându-i vorbele pline de vrajă, pe care le auzisem doar în două rânduri şi care, în singurătatea mea, parcă-mi sfredeleau urechile.

Îngrozitor în situația asta era faptul că rațiunea îmi spunea că greșisem; într-adevăr, totul îmi spunea că Marguerite mă iubește. Mai întâi, acel proiect de a petrece singură cu mine o vară la țară, apoi certitudinea că nimic n-o obliga să-mi fie amantă, deoarece averea mea nu i-ar fi ajuns pentru cât avea ea nevoie și nici măcar pentru a-și satisface unele capricii. Așadar, la ea n-a fost decât speranța că va găsi în mine o afecțiune sinceră, care să o poată odihni de iubirile mercenare în mijlocul cărora trăia, iar eu, chiar din cea de a doua zi, îi năruiam această speranță și îi răsplăteam cu o ironie impertinentă dragostea împărtășită timp de două nopți. Ceea ce făptuisem era deci mai mult decât ridicol, era nedelicat. O plătisem cel puțin pe această femeie, pentru a avea dreptul să-i judec purtarea, și retrăgându-mă chiar a doua zi, nu aveam oare aerul unui parazit al amorului, care se teme ca nu cumva să i se prezinte nota de plată? Cum adică! O cunoșteam pe Marguerite de treizeci și șase de ore; eram amantul ei de douăzeci și patru de ore, și făceam pe susceptibilul; iar în loc să mă consider fericit că fata mi se dădea și mie, eu voiam totul numai pentru mine singur. Voiam s-o silesc să rupă dintr-o dată legăturile trecutului, care însemnau pentru ea siguranța viitorului. Dar ce aveam să-i reproșez? Nimic! Îmi scrisese că este suferindă, când ar fi putut să-mi spună, fără milă, cu hidoasa sinceritate a anumitor femei, că urma să-și primească un amant; și în loc să dau crezare celor scrise, în loc să merg să mă plimb pe toate străzile din Paris, în afară de rue d'Antin, în loc să-mi petrec seara cu prietenii și să mă prezint a doua zi la ora indicată, făceam pe Othello, spionam, și socoteam că o pedepsesc dacă nu aveam s-o mai văd. Însă ea, dimpotrivă, fără îndoială că era încântată de această despărțire, cu siguranță că mă găsea un prost fără pereche, iar tăcerea ei nu însemna nici măcar ranchiună; de bună seamă că era dispreț.

Ar fi trebuit atunci să-i fac Margueritei un cadou, care să nu-i lase nici o îndoială asupra generozității mele și care mi-ar fi permis, tratând-o ca pe-o femeie întreținută, să mă soco-

tesc dezlegat de orice obligație față de ea; dar am socotit că prin cea mai neînsemnată aparență de târg aş fi jignit dacă nu dragostea ce-o avea ea față de mine, cel puțin dragostea pe care i-o purtam eu, și pentru că această dragoste era atât de pură încât nu admitea o împărțeață, n-ar fi putut răsplăti printr-un dar, oricât ar fi fost el de frumos, fericirea care-i fusese dăruită, oricât de scurtă va fi fost această fericire.

Iată ce mi-am repetat toată noaptea, iată gândurile pe care eram gata să mă duc în orice clipă să le mărturisesc Margueritei.

Când se iviră zorile, eram încă treaz, aveam febră și-mi era cu neputință să mă gândesc la altceva decât la Marguerite.

Înțelegi, desigur, că trebuia să iau o hotărâre decisivă și să termin sau cu această femeie sau cu scrupulele mele, cu condiția, bineînțeles, ca ea să consimtă să mă mai primească.

Dar, după cum știi, întotdeauna amâni o hotărâre decisivă; de aceea, nemaiputând să rămân acasă, neîndrăznind să mă duc la Marguerite, am încercat o cale spre a mă apropia de ea, procedeu pe care amorul meu propriu ar fi putut să-l pună pe socoteala întâmplării în cazul în care ar fi reușit.

Era 9; am dat fuga la Prudence, care m-a întrebat cărui fapt se datora această vizită matinală.

N-am îndrăznit să-i spun deschis ce mă aducea la ea. I-am răspuns că ieșisem dis-de-dimineată ca să rețin un loc la diligența de C..., unde locuia tatăl meu.

— Ești tare fericit că poți pleca din Paris pe o vreme așa de frumoasă, îmi spuse ea.

M-am uitat la Prudence, întrebându-mă dacă nu cumva își bate joc de mine.

Dar fața ei era serioasă.

— Ai să te duci să-ți iei rămas bun de la Marguerite? reluă ea cu aceeași seriozitate.

— Nu.

— Bine faci.

— Găsești...

— Firește. Deoarece ai rupt cu ea, la ce bun s-o revezi?

— Știi deci despre ruptura dintre noi?

— Marguerite mi-a arătat scrisoarea dumitale.

— Și ce ți-a spus?

— Mi-a spus: „Scumpa mea Prudence, protejatul tău nu-i de loc politicos: poți să gândești asemenea scrisori, dar nu să le scrii”.

— Și cu ce ton ți-a spus aceste vorbe?

— Râzând, și apoi a adăugat: „A luat de două ori masa la mine și nu mi-a făcut nici măcar o vizită de politețe”.

Acesta era, așadar, efectul pe care l-au avut scrisoarea și gelozia mea. M-am simțit cumplit de umilit în vanitatea iubirii mele.

— Și ce-a făcut Marguerite ieri seară?

— S-a dus la Operă.

— Știu. Și apoi?

— A luat masa la ea.

— Singură?

— Cu contele de G..., cred...

Așadar, ruptura mea nu schimbasesc nimic din obiceiurile Margueritei.

În astfel de împrejurări anumite persoane îți spun: „Trebuia nici să nu te mai gândești la femeia asta, care nu te iubea!”

— Sunt foarte bucuroși să aud că Marguerite nu este întristată din pricina mea, am continuat eu cu un surâs forțat.

— Și are perfectă dreptate. Dumneata ai făcut ceea ce trebuia să faci, ai fost mai înțelept decât ea, deoarece fata asta te iubea, nu vorbea decât de dumneata, și ar fi fost în stare de cine știe ce nebunie.

— Atunci, dacă mă iubește, de ce nu mi-a răspuns?

— Pentru că Marguerite a înțeles că face o greșală iubindu-te. Apoi, femeile îngăduie câteodată să le fie înșelată dragostea, dar nu permit niciodată să le fie rănit amorul propriu, și totdeauna rănești amorul propriu al unei femei când, după ce te-ai culcat cu ea de două ori, o părăsești, oricare ar fi motivele invocate pentru această ruptură. Eu o cunosc pe Marguerite – mai degrabă ar muri decât să-ți răspundă.

— Ce trebuie să fac atunci?

— Nimic. Ea are să te uite, dumneata ai s-o uiți, și nu veți avea nimic să vă reproșați unul altuia.

— Dar dacă i-aș scrie ca să-i cer iertare?

— Ferește-te de așa ceva, ar fi în stare să te ierte.

Cât pe-acum să sar de gâtul Prudencei de bucurie.

Un sfert de oră mai târziu, mă înapoiam la mine și îi scriam Margueritei:

„Cineva care se căiește pentru o scrisoare pe care a scris-o ieri, care va pleca mâine dacă nu-l ierți, ar dori să știe la ce oră va putea să-și aștearnă la picioarele tale toate părerile sale de rău.

Când te va găsi singură? Deoarece, după cum știi, mărturisirile trebuie făcute fără martori.”

Am împăturit această specie de madrigal în proză și l-am trimis prin Joseph, care i l-a înmânat personal Margueritei; Marguerite i-a comunicat că avea să-mi răspundă mai târziu.

N-am ieșit decât o clipă, ca să mă duc să iau masa; la 11 noaptea încă nu primisem nici un răspuns.

Atunci m-am hotărât să nu mai îndur mai departe și să plec chiar a doua zi.

Ca urmare a acestei hotărâri, convins că nu voi închide ochii o clipă dacă am să mă culc, am început să-mi fac bagajele.

XV

Trecuse aproape o oră de când tot împachetam împreună cu Joseph, în vederea plecării, când auzii sunând violent la poartă.

— Să mă duc să deschid? spuse Joseph.

— Deschide, i-am spus, întrebându-mă cine putea să vină la mine la o asemenea oră, nemaîndrăznind să sper că ar putea fi Marguerite.

— Domnule, îmi spuse Joseph reîntorcându-se, sunt două doamne...

— Noi suntem, Armand, îmi strigă o voce în care am recunoscut glasul Prudencei.

Am ieșit din cameră.

Prudence, în picioare, privea cele câteva lucruri mai interesante din salonul meu: Marguerite, așezată pe canapea, stătea gânditoare.

Când am intrat, m-am dus la Marguerite, am îngenuncheat la picioarele ei, i-am luat mâinile într-ale mele și, cu o nesfârșită emoție, am rostit:

— Iartă-mă!

Marguerite m-a sărutat pe frunte și mi-a spus:

— Este pentru a treia oară că te iert.

— Urma să plec mâine...

— Și întrucât vizita asta poate să-ți schimbe hotărârea? N-am venit să te împiedic să pleci din Paris. Am venit pentru că peste zi n-am avut timp să-ți răspund, și nu voiam să crezi că aș fi supărată pe tine. De altminteri, Prudence nu voia să vin, spunea că s-ar putea să te deranjez.

— Tu să mă deranjezi, tu, Marguerite?! Și în ce chip?

— Mai știi? Ai fi putut să ai o femeie la dumneata, răspunse Prudence, și n-ar fi fost de loc amuzant pentru ea să vadă venind alte două.

În timpul cât Prudence se amestecase în vorbă, Marguerite mă privea cu atenție.

— Scumpa mea Prudence, am răspuns eu, nu știi ce vorbești!

— E foarte drăguț apartamentul dumitale, replică Prudence. Poate fi văzută și camera de culcare?

— Da!

Prudence trecu în dormitor nu atât ca să-l viziteze, cât pentru a repara prostia pe care o spusese și ca să ne lase singuri, pe Marguerite și pe mine.

— Pentru ce-ai adus-o și pe Prudence? am întrebat.

— Pentru că se afla cu mine la spectacol și pentru că voiam, după ce voi pleca de aici, să am pe cineva care să mă însoțească.

— Dar nu eram eu oare?

— Da; dar în afară de faptul că nu voiam să te deranjez, eram sigură că o dată ajuns la poarta casei mele, vei voi să urci sus, și cum eu n-aș fi putut să-ți îndeplinesc această dorință, nu voiam să te despartți de mine reproșându-mi refuzul.

— Și pentru ce oare n-ai fi putut să mă primești?

— Pentru că sunt foarte supravegheată, iar cea mai mică bănuială ar putea să-mi facă cel mai mare rău.

— E într-adevăr asta singurul motiv?

— Dacă ar fi un altul, ți l-aș spune; noi nu mai suntem în situația de a avea secrete unul față de celălalt.

— Uite ce-i, Marguerite, nu vreau să apuc pe drumuri ocolite ca să ajung la ceea ce vreau să-ți spun. Sincer, mă iubești puțin?

— Mult.

— Atunci, de ce m-ai înșelat?

— Dragă prietene, dacă aș fi doamna ducesă cutare sau mai știi eu ce altceva, dacă aș avea două sute de mii de livre venit pe an, dacă ți-aș fi iubită și dacă aș mai avea un alt amant în afară de tine, atunci ai avea dreptul să mă întrebi pentru ce te înșel; dar eu nu sunt decât domnișoara Marguerite Gautier, am patruzeci de mii de franci datorii, nici o lețcaie

avere, și cheltuiesc o sută de mii de franci pe an, iar întrebarea ta devine de prisos și răspunsul meu inutil.

— Este adevărat, spusei eu, lăsându-mi capul pe genunchii Margueritei, dar eu te iubesc ca un nebun.

— Ei bine, dragă prietene, ar fi trebuit să mă iubești ceva mai puțin sau să mă înțelegi ceva mai bine. Scrisoarea ta m-a mâhnit foarte mult. Dacă aș fi fost liberă, mai întâi nu l-aș fi primit alaltăieri pe conte, sau dacă l-aș fi primit, aș fi venit să-ți cer scuzele pe care mi le pretindeai adineauri, și în viitor n-aș mai fi avut alt amant în afară de tine. Am crezut o clipă că aș putea să-mi dăruiesc această fericire timp de șase luni; n-ai vrut acest lucru; țineai să cunoști mijloacele. Eh, Doamne, mijloacele erau destul de ușor de ghicit! Era un sacrificiu mai mare decât crezi, pe care-l făceam recurgând la aceste mijloace. Aș fi putut să-ți spun: „Am nevoie de douăzeci de mii de franci”; erai îndrăgostit de mine, i-ai fi găsit, cu riscul de a mi-i reproșa mai târziu. Am preferat să nu-ți dau nimic; n-ai înțeles această delicatețe, deoarece este o delicatețe. Noi, femeile ca mine, când mai avem încă un dram de inimă, dăm cuvintelor și lucrurilor un sens mai larg și mai profund, necunoscut celorlalte femei; îți repet, așadar, că pentru Marguerite Gautier, mijlocul pe care-l găsisese de a-și plăti datoriile fără să-ți ceară banii necesari însemna o delicatețe de care ar fi trebuit să profiți fără să mai obiectezi nimic. Dacă m-ai fi cunoscut abia astăzi, ai fi fericit pentru tot ce ți-aș promite și n-ai mai întreba ce-am făcut alaltăieri. Suntem silite câte-odată să ne plătim bucuriile inimii cu prețul trupului nostru și suferim cu atât mai mult când, până la urmă, n-avem parte de această bucurie.

O ascultam și o priveam pe Marguerite cu admirație. Gândindu-mă că această minunată ființă, căreia altădată râvneam să-i sărut până și picioarele, îmi îngăduia să ocup un loc în gândurile sale, consimțea să-mi acorde un rol în viața ei, iar eu tot nu mă mulțumeam cu ceea ce-mi dăruia, mi-am pus întrebarea dacă dorințele bărbatului au oare vreo margine, deoarece – împlinite așa de repede cum fuseseră dorințele mele – năzuiesc mereu spre altceva.

— Este adevărat, reluă ea; noi, aceste creaturi ale hazardului, avem dorințe tare ciudate și iubiri de neînțeles. Ne dăruim când pentru un lucru, când pentru altul. Sunt bărbați

care se ruinează fără să obțină nimic de la noi, și sunt alții care ne au grație unui buchet de flori. Inima noastră are ca priciei; este singura sa distracție și unica ei scuză. M-am dăruit ție mai repede decât oricărui alt bărbat, îți jur! Și pentru ce? Fiindcă văzându-mă cum scuipe sânge, mi-ai luat mâna într-a ta, fiindcă ți-au dat lacrimile, fiindcă tu ești singura ființă omenească ce s-a îndurat să mă compătimească. Am să-ți mărturisesc un lucru caraghios: aveam odinioară un cățel care mă privea atât de trist când tușeam... A fost unica ființă pe care am iubit-o. Când a murit, am plâns mai mult decât la moartea mamei mele. Nu-i mai puțin adevărat că mama m-a bătut timp de doisprezece ani. Ei bine, te-am iubit numai-decât, tot atât de mult ca și pe cățelușul meu. Dacă bărbații ar ști ce se poate obține cu o lacrimă, ar fi mai iubiți, iar noi i-am ruina mai puțin. Scrisoarea ta te-a contrazis, mi-a dezvăluit ca nu erai dotat cu toate subtilitățile inimii, și te-a coborât mai mult decât orice altceva în dragostea pe care ți-o purtam. Trăda gelozie, este adevărat, dar o gelozie ironică și impertinentă. Eram copleșită de tristețe înainte de a primi scrisoarea; speram să te văd la amiază, să luăm masa împreună, să șterg, în sfârșit, din minte, prin prezența ta, un gând care mă obseda și pe care, înainte de a te cunoaște pe tine, îl suportam fără efort. Apoi, continuă Marguerite, tu erai singura ființă față de care am crezut imediat că pot să gândesc și să vorbesc liber. Toți cei care se învârtesc în jurul fetelor ca mine caută să le cântărească cele mai neînsemnate cuvinte, să tragă concluzii din faptele lor oricât de mărunte. Firește, noi nu avem prieteni. Avem amanți egoiști, care își cheltuiesc averile nu pentru noi, cum afirmă, ci pentru vanitatea lor. Pentru oamenii de teapa asta trebuie să fim vesele când ei sunt bine dispuși, înfloritoare de sănătate când au chef să luăm masa cu ei, să fim sceptice ca și ei. Nu ne este îngăduit să avem suflet, fiindcă riscăm să fim gonite și insultate și să nu mai avem nici o trecere. Noi nu ne mai aparținem. Nu mai suntem ființe, ci lucruri... Suntem cele dintâi în amorul lor propriu, cele de pe urmă în stima lor. Avem prietene, dar sunt prietene de felul Prudencei, femeii întreținute și ele pe vremuri, care au încă pofta de risipă, dar pe care vârsta nu le-o mai permite. Atunci devin prietenile noastre sau mai degrabă comesenele noastre. Prietenia lor merge

până la slugărnicie, niciodată însă până la dezinteresare. Niciodată n-au să-ți dea un sfat decât dacă le va aduce un profit. Puțin le pasă dacă avem zece amanți în plus, totul e să le iasă lor, din asta, rochii sau brățări, să se poată plimba din când în când în trăsura noastră, să vină la spectacole în lojile noastre. Ele se aleg cu buchetele de flori pe care le-am primit în ajun și ne cer să le împrumutăm șalurile. Nu ne fac niciodată vreun serviciu, oricât de mic ar fi, fără ca să le fi plătit îndoit decât ar merita. Ai văzut cu ochii tăi cum în seara când Prudence mi-a adus cei șase mii de franci, pe care o rugasem să-i ceară ducelui pentru mine, mi-a cerut cu împrumut cinci sute de franci; n-o să mi-i mai dea niciodată înapoi, sau o să mi-i plătească în pălării care n-au să iasă niciodată din cutiile lor. Prin urmare, noi, sau mai degrabă eu nu puteam spera decât într-o fericire, și anume – tristă, așa cum sunt câteodată, suferindă, așa cum sunt totdeauna – să găsesc un bărbat atât de deosebit ca să nu-mi ceară socoteală despre viața mea și care să-mi fie mai mult amantul sufletului decât al trupului. Pe acest om îl găsisem în persoana ducelui, dar ducele este bătrân, și bătrânețea nici nu te apără, nici nu te consolează. Crezusem că aş putea accepta viața pe care mi-o oferea; dar ce vrei? Muream de plictiseală, și dacă tot trebuie să mă prăpădesc, mai bine să mă arunc în para focului decât să mă asfixiez cu cărbuni. Atunci te-am întâlnit pe tine, tânăr, înflăcărat, fericit, și am încercat să fac din tine bărbatul pe care îl chemam în mijlocul zgomotoasei mele singurătăți. Ceea ce iubeam în tine nu era omul care erai, ci cel care trebuia să fie. Tu nu accepți acest rol, îl respingi ca nedemn de tine, ești un amant vulgar; fă ca ceilalți, plătește-mă, și să nu mai discutăm despre aceste lucruri.

Marguerite, obosită de lunga confesiune, se lăsă pe spețeaza canapelei și, spre a-și înăbuși un ușor acces de tuse, își duse batista la gură, acoperindu-și aproape fața.

— Iartă-mă, iartă-mă, murmurai eu, am înțeles de mult toate astea, dar voiam să le aud de la tine, Marguerita mea adorată. Să uităm totul și să nu ne amintim decât de un lucru: suntem unul al altuia, suntem tineri și ne iubim. Marguerite, fă din mine tot ce voiești, sunt sclavul tău, câinele tău; dar în numele cerului, rupe scrisoarea pe care ți-am scris-o și nu mă lăsa să plec mâine; altfel, simt ca aş muri.

Marguerite scoase scrisoarea din corsajul rochiei și, înmânându-mi-o, îmi spuse cu un surâs de o dulceață cu nepuțință de redat:

— Uite-o, ți-o adusesem.

Am rupt scrisoarea în zeci de bucățele și am sărutat cu lacrimi mâna ce mi-o întinsese.

În acea clipă Prudence își făcu din nou apariția.

— Ascultă, Prudence, știi ce-mi cere? spuse Marguerite.

— Îți cere iertare.

— Ai ghicit.

— Și îl ierți?

— Vezi bine că trebuie, dar mai vrea și altceva.

— Ce anume?

— Vrea să vină să ia masa cu noi.

— Și ești de acord?

— Tu ce crezi?

— Cred că sunteți doi copii, care nu aveți minte nici unul, nici celălalt. Dar mă gândesc de asemenea că mi-e grozav de foame, și cu cât o să cădeți mai degrabă la învoială, cu atât o să mâncăm mai repede.

— Haidem, spuse Marguerite, încăpem trei în caleașca mea. Uite, adăugă ea întorcându-se spre mine, Nanine o să fie culcată, ai să descui poarta, ia cheia mea, și încearcă să n-o mai pierzi.

Am îmbrățișat-o pe Marguerite de eram s-o înăbuș.

Chiar în acel moment intră Joseph.

— Domnule, îmi spuse el cu aerul unui om încântat de el, bagajele sunt gata.

— Complet?

— Da, domnule!

— Ei bine, despachetează totul; nu mai plec.

XVI

Aș fi putut să-ți povestesc în câteva fraze începuturile acestei legături, îmi spuse Armand, dar voiam să știi bine care au fost întâmplările prin care am ajuns să consimt la tot ceea ce voia Marguerite, iar Marguerite să nu mai poată trăi fără mine.

A doua zi, după seara în care venise la mine acasă, i-am trimis volumul *Manon Lescaut*.

Cu începere din acel moment, dat fiind că eu nu puteam schimba viața amantei mele, mi-am schimbat-o pe a mea. Voiam, mai înainte de orice, să nu las răgaz minții să reflecteze asupra rolului pe care îl acceptasem, deoarece, fără voie, o mare tristețe m-ar fi cuprins. De aceea, viața mea, de obicei atât de calmă, luă deodată un aspect zgomotos și dezordonat. Să nu credeți cumva că, oricât de dezinteresată ar fi, dragostea ce ți-o poartă o femeie întreținută nu te costă nimic. Nimic nu este mai scump decât miile de capricii, flori, loji la spectacole, mese, excursii la țară, pe care nu poți niciodată să i le refuzi.

După cum ți-am spus, eu nu aveam avere. Tatăl meu era și este încă percepător general la C... Se bucură de o frumoasă reputație de om cinstit, grație căreia a și găsit garanția ce trebuia depusă pentru a putea ocupa o asemenea funcție. Slujba îi aduce patruzeci de mii de franci pe an, și de zece ani de când ocupă această funcție, a restituit garanția și s-a străduit să pună deoparte banii pentru zestrea surorii mele. Tatăl meu este omul cel mai onorabil pe care îl poți întâlni. Mama mea, la moartea ei, a lăsat o rentă de șase mii de franci, pe care tatăl meu a împărțit-o între mine și sora mea în ziua în care a obținut slujba pe care o ceruse; mai târziu, când am împlinit 21 de ani, a adăugat la acest mic venit o rentă anu-

ală de cinci mii de franci, asigurându-mă că aş putea să trăiesc foarte mulţumit la Paris cu aceşti opt mii de franci dacă ţineam ca, pe lângă această rentă, să-mi mai creez o situaţie, fie în avocatură, fie ca medic. Am venit, prin urmare, la Paris, am urmat Facultatea de drept, m-am înscris ca avocat şi, ca mulţi alţi tineri, mi-am pus diploma în buzunar şi m-am lăsat un pic antrenat de viaţa trândavă a Parisului. Cheltuielile mele erau foarte modeste; numai că în opt luni cheltuiam venitul pe tot anul, iar cele patru luni de vară le petreceam la tatăl meu, ceea ce făcea în total douăsprezece mii de livre rentă, şi îmi creasem şi reputaţia de fiu iubitor. De altminteri, nu aveam o centimă datorii.

Aşa stăteau lucrurile când am cunoscută pe Marguerite.

Ai să înţelegi, deci, că, fără să vreau, am început să duc o viaţă mult mai largă. Marguerite era o natură foarte capricioasă şi făcea parte dintre acele femei care n-au privit niciodată ca o cheltuială serioasă miile de distracţii din care li se compune viaţa. Rezultatul a fost că, vrând să fie alături de mine cât mai multă vreme cu putinţă, îmi scria dimineaţa că are să ia cina cu mine, dar nu la ea acasă, ci la vreun local, fie din Paris, fie din împrejurimi. Mă duceam s-o iau, cinam, mergeam la vreun spectacol, adeseori ne mai duceam şi după spectacol la vreun restaurant, şi uite aşa cheltuiam într-o seară patru sau cinci ludovici, ceea ce însemna două mii cinci sute sau trei mii de franci pe lună, reducându-mi astfel anul la trei luni şi jumătate şi punându-mă în situaţia sau să fac datorii, sau să o părăsesc pe Marguerite.

Or, aş fi acceptat totul, în afară de această ultimă eventualitate.

Să mă ierţi dacă îţi dau toate aceste amănunte, dar ai să vezi că ele au fost cauza întâmplărilor ce aveau să urmeze. Ceea ce-ţi povestesc este o istorie adevărată, simplă, căreia îi las neatinsă întreaga naivitate a detaliilor şi toată simplitatea desfăşurărilor.

Am înţeles, aşadar, că nimic pe lume nu m-ar fi putut înrâuri să-mi uit iubita, şi ca atare trebuia să găsesc mijloacele necesare pentru a face faţă sumelor ce le cheltuiam cu ea.

Apoi, această dragoste mă răscolea şi mă tulbura în aşa măsură, încât toate clipele pe care le petreceam departe de Marguerite însemnau pentru mine ani; am resimţit atunci

nevoia să mistui aceste clipe în focul vreunei pasiuni, să le trăiesc atât de repede încât nici să nu-mi dau seama când au trecut.

Am început prin a împrumuta cinci sau șase mii de franci în contul micului meu capital, și m-am apucat să joc, deoarece, de când au fost desființate casele de joc, se joacă pretutindeni. Altădată, când intrai la „Frascati”, aveai șansa să dai lovitură și să te îmbogățești: se juca pe bani peșin, și dacă pierdeai, aveai cel puțin o consolare spunându-ți ca ai fi putut câștiga; pe când acum, cu excepția cercurilor, unde există încă o anumită severitate în privința plății, ai aproape certitudinea în clipa în care ai câștigat o sumă importantă că n-ai s-o mai primești niciodată. Vei înțelege lesne de ce.

Jocurile de noroc nu sunt practicate decât de tineri foarte strâmtorați și cărora le lipsește averea necesară pentru a face față vieții pe care o duc; prin urmare, se apucă de joc, și în mod firesc se ajunge la următoarea situație: în cazul când câștigă, cei ce pierd vor avea de plătit echipajele și amantele acestor domni, ceea ce este foarte dezagreabil. Se contractează datoriile, relațiile începute în jurul mesei verzi sfârșesc prin certuri, din care onoarea și viața ies întotdeauna un pic șifonate; iar când ești om cinstit, te vezi ruinat de niște tineri foarte cumsecade, care nu aveau alt cusur decât acela ca nu posedau un venit de două sute de mii de livre.

Nu este nevoie să-ți mai vorbesc despre cei care trișează la joc. Într-o bună zi afli despre plecarea lor forțată și despre condamnarea lor în lipsă.

M-am aruncat deci în această viață tumultuoasă, zgomoasă, vulcanică, ce mă înspăimânta altădată, când mă gândeam la ea, și care a devenit pentru mine completarea inevitabilă a dragostei pentru Marguerite. Ce voiai să fac?

Dacă nopțile pe care nu le petreceam în rue d'Antin le-aș fi petrecut singur la mine, ar fi însemnat să nu închid ochii o clipă. Gelozia m-ar fi ținut treaz și mi-ar fi pârjolit gândurile și sângele, în timp ce jocul îmi abătea pentru o clipă febra care mi-ar fi năpădit inima, îndreptând-o asupra unei pasiuni care-mi subjugă voința, dar numai până la ora când trebuia să mă duc în brațele iubitei mele. Atunci – și datorită acestui fapt îmi dădeam seama de furia dragostei mele – fie că pierdeam sau câștigam, părăseam neînduplecat jocul, com-

pățimindu-i pe cei care rămâneau, că nu-i așteaptă, ca pe mine, fericirea când vor părăsi masa de joc.

Pentru cea mai mare parte dintre ei jocul era o necesitate; pentru mine, un remediu.

Vindecat de Marguerite, aș fi fost vindecat și de joc.

De aceea, în mijlocul acestei agitații, îmi păstram o doză destul de mare de sânge rece; nu pierdeam decât ceea ce puteam plăti, și nu câștigam decât ceea ce aș fi putut pierde.

De altminteri, norocul mă favoriza. Nu făceam datorii și cheltuiam de trei ori mai mulți bani decât mai înainte, când nu jucam. Nu era ușor să rezisti la o viață care îmi îngăduia, fără să mă strâmtorez, să satisfac miile de capricii ale Margueritei. Iar ea mă iubea tot așa de mult, ba poate chiar mai mult.

După cum ți-am spus, am început prin a fi primit mai întâi doar de la miezul nopții până la 6 dimineața, apoi am fost admis din când în când în lojă, mai apoi Marguerite a ieșit uneori să cineze cu mine. Într-o dimineață am rămas până la 8, iar în altă zi s-a întâmplat să nu mai plec decât la amiază.

În așteptarea schimbării morale, se produsese la Marguerite o schimbare fizică. Mă ocupasem de vindecarea ei, iar biata fată, ghicind ce scop urmăream, se supunea, spre a-mi dovedi recunoștința sa. Reușisem, fără mari eforturi, să o dezbar aproape de vechile ei obiceiuri. Doctorul meu, pe care îl chemasem să o examineze, îmi spusese că numai repaosul și viața liniștită puteau să-i păstreze sănătatea, astfel încât ajunsesem să înlocuiesc supeurile de după spectacol și insomniile cu un regim igienic și un somn regulat.

Fără să-și dea seama, Marguerite începuse să se obișnuiască cu această nouă existență, resimțindu-i efectele binefăcătoare. Începuse chiar să-și petreacă unele seri la ea acasă, sau, dacă era vreme frumoasă, se înfășură într-un șal de cașmir, se acoperea cu un voal și ne duceam pe jos, ca doi copii, să colindăm, pe înserat, aleile întunecoase de pe Champs-Élysées. Marguerite se înapoia obosită, mânca ceva ușor și se culca, după ce făcea puțină muzică, sau după vreo lectură, lucru ce nu i se mai întâmplase niciodată. Accesele de tuse, care îmi sfâșiau inima ori de câte ori le auzeam, dispăruseră aproape cu totul.

La capătul a șase săptămâni, nu se mai punea problema contelui, definitiv sacrificat; numai ducele mă obliga încă să țin ascunsă legătura dintre mine și Marguerite, dar chiar și el a fost expediat adeseori pe când mă aflam la ea, sub pretext că doamna dormea și interzisesese să fie trezită din somn.

Din pricina obișnuinței și chiar a nevoii pe care o simțea Marguerite de a mă vedea mereu în preajma ei, am părăsit jocul de cărți exact în momentul în care l-ar fi părăsit și un jucător foarte priceput. În concluzie, ca urmare a câștigurilor realizate, mă aflam în posesia a vreo douăsprezece mii de franci, care îmi păreau un capital nepuizabil.

Între timp sosise vremea să mă înapoiez acasă la tatăl și la sora mea, dar eu nu mă urneam din Paris, drept care am început să primesc repetate scrisori, atât de la unul, cât și de la celălalt, în care mă rugau să vin neîntârziat.

La toate aceste rugăminți stăruitoare răspundeam cum mă pricepeam și eu mai bine, repetând mereu că eram sănătos și că nu aveam nevoie de bani, două lucruri care, socoteam eu, puteau să-l consoleze într-o oarecare măsură pe tatăl meu pentru amânarea vizitei mele anuale.

Într-o bună dimineață, Marguerite, trezită de razele unui soare strălucitor, sări jos din pat și mă întrebă dacă n-aș vrea să ne petrecem ziua la țară.

Am trimis vorbă Prudencei și am pornit toți trei, după ce mai întâi Marguerite a învățat-o pe Nanine să-i spună ducelui că, vrând să profite de o zi atât de frumoasă, plecase la țară cu doamna Duvernoy.

În afară de faptul că prezența prietenei sale era necesară pentru a-l liniști pe bătrânul duce, Prudence era una din acele femei care păreau făcute anume pentru aceste petreceri la țară.

Cu veselia sa nepuizabilă și cu veșnica sa poftă de mâncare, nu-i lăsa o clipă să se plictisească pe cei din jur, și se pricepea de minune să comande un meniu variat: ouă, cireșe, lapte, iepure, în sfârșit, tot ceea ce compune dejunul tradițional din împrejurimile Parisului.

Nu ne mai rămânea decât să ne decidem unde mergem.

Tot Prudence ne-a scos din încurcătură.

— Și vreți să mergeți undeva cu adevărat la țară? ne întrebă ea.

— Da.

— Ei bine, haidem la Bougival, la „Zori de zi”, la mama Arnould. Armand, du-te de închiriază o caleașcă.

O oră și jumătate mai târziu, iată-ne ajunși la mama Arnould.

Cunoști poate acest han, un fel de hotel peste săptămână, iar duminica cârciumă. Din grădina aflată cam la înălțimea unui etaj obișnuit, se deschide o priveliște magnifică. La stânga, apeductul de la Marly închide zarea; la dreapta, privirea se revarsă peste un infinit de coline; apa, aproape nemișcată în acest loc, se desfășoară ca o panglică lată, albă și unduioasă, între plaiurile Gabillons și insula Croissy, veșnic legănată de freamătul plopilor singuratici și de murmurul sălciilor. Departe, la orizont, scăldate în soare, se înalță căsuțe albe cu acoperișuri roșii, iar clădirile manufacturilor, care, văzute de departe, nu-și mai păstrează aspectul aspru și comercial, întregesc admirabil peisajul.

La depărtări se zărea Parisul, pierdut în ceață.

Cum ne spusese Prudence, eram cu adevărat la țară și, trebuie să mărturisesc, a fost și un adevărat dejun.

Nu spun toate acestea din recunoștință pentru fericirea pe care i-o datoram, dar Bougival, cu tot numele său îngrozitor, este unul din cele mai încântătoare colțuri de țară care se pot închipui.

Am călătorit mult, am văzut priveliști mai mărețe, dar nu mai încântătoare decât acest cătun, pitulat voios la picioarele colinei care îl străjuiește.

Mama Arnould se oferi să ne aranjeze o plimbare cu barca, ceea ce Marguerite și Prudence primară cu bucurie.

Totdeauna au fost puse în legătură natura, viața în aer liber cu dragostea, și bine s-a făcut: nimic nu dă un cadru mai frumos femeii pe care o iubești decât cerul albastru, miresele, florile, adierile vântului, singurătatea strălucitoare a câmpurilor sau a pădurilor. Oricât de mult ai iubi o femeie, oricâtă încredere ai avea în ea, oricare ar fi siguranța în viitor pe care ți-o dă trecutul ei, ești întotdeauna mai mult sau mai puțin gelos. Dacă ai fost îndrăgostit, cu adevărat îndrăgostit, desigur că ai resimțit aceasta nevoie de a izola de restul lumii ființa în a cărei inimă ai vrea să fii numai tu. Mi se pare că oricât ar fi de indiferentă la ceea ce o înconjoară,

femeia iubită își pierde din parfumul și din armonia ei în contact cu oamenii și cu lucrurile. În ce mă privește, simțeam aceasta mai bine decât oricare altul. Iubirea mea nu era o iubire asemenea celorlalte; eram îndrăgostit pe cât poate fi îndrăgostită orice ființă, însă de Marguerite Gautier, ceea ce însemna că la Paris, la tot pasul, mă puteam izbi de un bărbat care îi fusese amant, sau care putea să-i devină a doua zi. În timp ce la țară, în mijlocul unor oameni pe care nu-i mai văzusem niciodată și cărora puțin le păsa de noi, în sânul unei naturi minunat împodobite de primăvară – această reînviere de fiecare an – și izolată de vuietul orașului, puteam să-mi ascund dragostea și să iubesc fără rușine și fără teamă.

Puțin câte puțin, curtezana dispărea aici. Aveam lângă mine o femeie tânără, frumoasă, pe care o iubeam, de care eram iubit și care se numea Marguerite: trecutul nu mai avea contururi, iar viitorul îmi apărea fără pic de nori. Soarele îmi lumina iubita ca și cum și-ar fi aruncat razele asupra celei mai caste logodnice. Ne plimbam amândoi prin aceste încântătoare locuri, care păreau făcute anume pentru a-ți reaminti de versurile lui Lamartine sau de melodiile lui Scudo [2].

Marguerite purta o rochie albă și se rezema de brațul meu, repetându-mi seara, sub cerul înstelat, cuvintele dragi pe care mi le șoptise și în ajun, iar lumea își urma mai departe viața, fără să întineze, cu umbra ei, tabloul surâzător al tinereții și iubirii noastre.

Era un vis pe care mi-l dăruia, printre desigurii de frunze, soarele arzător al acestei zile, pe când, culcat în iarbă, pe insulița unde trăsesem, îmi lăsam gândurile, libere de toate legăturile omenești care le încătușau mai înainte, să alerge și să culeagă toate speranțele ce le ieșeau în cale.

Să mai adăugăm la acestea că, din locul în care mă aflam, vedeam pe mal o căsuță încântătoare, cu două caturi, cu un grilaj înemicerc, că printre zăbrele zăreai, în fața casei, o pajiște verde, deasă ca o catifea, iar în spatele casei, o pădurice plină de ascunzișuri tainice, unde în fiecare dimineață poteca croită în ajun nu se mai cunoștea sub covor mușchi.

2 Paul Scudo (1806—1864), muzicolog și compozitor francez, autorul câtorva apreciate studii de specialitate

Flori agățătoare ascundeau peronul casei, ce părea nelocuită, și o îmbrățișau până la primul etaj.

Tot privind întruna la această căsuță, am ajuns să mă conving că era a mea, într-atât de bine întruchipa visul ce-l trăiam.

O vedeam acolo pe Marguerite, împreună cu mine, ziua prin pădurea ce acoperea colina, seara așezați pe pajiște, și mă întrebam dacă vor fi fost vreodată creaturi pământene atât de fericite ca noi.

— Ce casă drăguță! îmi spuse Marguerite, care îmi urmărise privirea și poate și gândurile mele.

— Unde? întrebă Prudence.

— Colo, jos..., și Marguerite arătă cu degetul casa de care era vorba.

— Ah, încântătoare! replică Prudence. Îți place?

— Mult de tot.

— Ei bine, spune ducelui că-ți place; are s-o închirieze, sunt convinsă. Mă ocup eu de această chestiune, dacă vrei.

Marguerite se uită la mine, ca pentru a mă întreba ce gândesc despre această idee.

Întregul meu vis își luase zborul o dată cu ultimele cuvinte ale Prudencei și mă azvârlise atât de brutal, iarăși, în realitate, încât eram cu totul zăpăcit din pricina căderii.

— Într-adevăr, ideea este excelentă, m-am bălbâit eu, fără să-mi dau seama de ceea ce spuneam.

— Bine, am să aranjez acest lucru, spuse Marguerite, strângându-mi mâna și interpretându-mi cuvintele după dorința sa. Să mergem numaidecât să vedem dacă este de închiriat.

Casa era liberă, iar chiria era de două mii de franci.

— Ai să fii fericit aici? mă întrebă ea.

— În primul rând, nu știu dacă am să am dreptul să vin...

— Dar pentru cine crezi ca aș veni să mă îngrop în locurile astea, dacă nu pentru tine?

— Atunci, Marguerite, lasă-mă pe mine să plătesc chiria.

— Ești nebun? Nu numai c-ar fi inutil, dar ar fi și primejdios; știi bine că n-am dreptul să primesc decât de la un singur om, prin urmare nu te mai opune, copil ce ești, și nu mai spune nimic.

— Să știți, când am să am două zile libere, am să vin să le petrec la voi, spuse Prudence.

Am părăsit casa și ne-am reluat drumul, discutând întruna despre noua hotărâre. O țineam pe Marguerite strâns în brațe, și nu știu cum, coborând din trăsură, am și început să privesc propunerea amantei mele cu mai puține scrupule.

XVII

A doua zi, Marguerite mă rugă să plec mai vreme, deoarece ducele urma să vină dis-de-dimineată; îmi făgădui însă să-mi dea de veste de îndată ce acesta va pleca, spre a ne întâlni, ca de obicei.

Într-adevăr, peste zi am primit următorul bilet:

„Mă duc la Bougival cu ducele; fii astă-seară, la 8, la Prudence.”

La ora fixată Marguerite era înapoi și veni să mă întâlnească la doamna Duvernoy.

— Află că totul s-a aranjat, zise ea intrând.

— A închiriat casa? întrebă Prudence.

— Da; a consimțit numaidecât.

Nu-l cunoșteam pe duce, dar mi-era rușine că-l înșel, așa cum o făceam.

— Dar asta nu-i tot! reluă Marguerite.

— Ce mai e încă?

— M-am îngrijit și de locuința lui Armand.

— În aceeași casă? întrebă Prudence râzând.

— Nu, ci la „Zori de zi”, unde am luat dejunul ducele și cu mine. În timp ce admira priveliștea am întrebat-o pe mama Arnould – așa o cheamă, mama Arnould, nu-i așa? – dacă nu are vreun apartament potrivit. Mi-a răspuns că tocmai avea unul, cu salon, anticameră și cameră de culcare. E, cred, tot ce trebuie. Șaizeci de franci pe lună. Și mobilat în așa fel încât până și un ipohondru s-ar înveseli acolo. Am reținut apartamentul. Am procedat bine, nu-i așa?

De bucurie, am sărit de gâtul Margueritei.

— Are să fie minunat! continuă ca. Vei avea o cheie de la porțița din dos; ducelui i-am promis o cheie de la poarta

principală, pe care însă n-are s-o ia, fiindcă n-o să vină decât ziua, atunci când o să vină. Fie vorba între noi, cred că este încântat de capriciul meu, care mă îndepărtează pentru cât-va timp de Paris și care o să mai astupe puțin și gura familiei lui. Totuși, m-a întrebat cum este cu puțință că eu, care mă simt așa de bine la Paris, m-am hotărât să mă îngrop la țară; i-am răspuns că sunt suferindă și că mă duc să mă odihnesc. N-a prea dat el crezare spuselor mele. Bietul bătrân, este cumplit de bănuitor! O să luăm, prin urmare, scumpul meu Armand, toate precauțiile, fiindcă ducele are să pună pe cineva să mă supravegheze; și n-am nici un interes să rup relațiile cu el, fiindcă, pe lângă chiria casei, trebuie să-mi mai plătească și datoriile, care, din nenorocire, sunt destule. Ți convine situația asta?

— Da, răspunsei eu, silindu-mă să-mi înăbuș scrupulele, pe care mi le trezea din când în când acest fel de viață.

— Am vizitat casa cu de-amănuntul, o să ne simțim de minune. Ducele se va îngriji de tot. Ah, scumpul meu, adăugă ea zvăpăiată, sărutându-mă, nu poți să te plângi că ești nefericit când un milionar îți așterne în persoană patul!

— Și când o să te muți? întrebă Prudence.

— Cât mai repede cu puțință.

— Iei cu tine trăsura și caii?

— Iau cu mine toată casa. Cât am să lipsesc, ai să te ocupi tu de apartamentul meu.

Opt zile mai târziu, Marguerite intrase în posesia casei de la țară, iar eu eram instalat la „Zori de zi”.

A început atunci o viață despre care-mi vine foarte greu să vorbesc.

La început, când s-a instalat la Bougival, Marguerite n-a putut rupe complet cu vechile sale obiceiuri, și cum casa avea veșnic un aer de sărbătoare, toate prietenele ei veneau s-o vadă; timp de o lună n-a fost măcar o zi în care Marguerite să nu aibă opt sau zece persoane invitate la masă. Prudence, pe de altă parte, își aducea toate cunoștințele și le făcea onorurile de parcă i-ar fi aparținut ei casa.

Totul era plătit cu banii ducelui, cum cred că ușor îți poți închipui, și totuși se întâmpla din când în când ca Prudence să-mi ceară câte un bilet de o mie de franci, chipurile din partea Margueritei. Cum știi, câștigasem niște bani la joc;

m-am grăbit, prin urmare, să-i remit Prudencei banii pe care mi-i cerea pentru Marguerite și temându-mă să nu aibă nevoie de sume și mai mari, m-am dus la Paris să iau cu împrumut niște bani. Am împrumutat aceeași sumă ca și rândul trecut, sumă pe care o restituiseam foarte punctual.

Mă aflam, deci, din nou în fonduri, cu cei zece mii de franci, fără să mai pun la socoteală renta.

Totuși, plăcerea pe care o resimțea Marguerite primindu-și prietenele se mai potoli un pic din pricina cheltuielilor ivite și mai cu seamă fiindcă era nevoită uneori să-mi ceară bani mie. Ducele, care închiriasse casa spre a-i da posibilitatea Margueritei să se odihnească, nu-și mai făcu apariția, temându-se să nu dea ochii cu obișnuita societate veselă și numeroasă, de care se ferea. Și asta din ziua când, venind să cineze singur cu Marguerite, a picat în toiul unui dejun de cincisprezece persoane, care se lungise până la ora când sosise el să ia cina. Fără să bănuiască nimic, a deschis ușa sufrageriei, dar întâmpinat de un hohot general de râs, a fost obligat să se retragă brusc în fața veseliei obraznice a fetelor ce se aflau acolo.

Marguerite s-a ridicat de la masă, s-a dus după el în camera vecină și a încercat, pe cât i-a fost cu putință, să-l facă să uite aceasta întâmplare; dar bătrânul, rănit în amorul propriu, îi păstrase pică; i-a spus sărmanei fete, cu destulă cruzime, că se plictisise să tot plătească nebuniile unei femei care nu era în stare să-l facă respectat măcar la ea acasă, și a plecat foarte mâniat.

Din acea zi Marguerite n-a mai auzit nimic despre el. Zădarnic și-a expedit musafirii, zadarnic și-a schimbat obiceiurile, ducele n-a mai dat nici un semn de viață. Din toate astea, câștigasem eu, amanta aparținându-mi acum cu totul numai mie, iar visul mi se împlinise în sfârșit. Marguerite nu se mai putea lipsi de mine. Fără să se îngrijoreze de ce avea să urmeze, ca afișa în văzul lumii legătura dintre noi, iar eu ajunseseam să nu mai plec de la ea. Servitorii mă numeau „domnul” și mă considerau în mod oficial drept stăpânul lor.

În legătură cu noua situație, Prudence i-a făcut multe mus-trări Margueritei; dar Marguerite i-a răspuns că mă iubește, că nu mai poate trăi fără mine și că, orice s-ar întâmpla, nu avea de gând să renunțe la fericirea de a mă avea mereu

lângă ea, adăugând că toți cei cărora nu le convenea situația, erau liberi să nu mai vină.

Auzisem aceste lucruri într-o zi în care Prudence îi spusese Margueritei că vrea să-i comunice ceva foarte important și când, curios, ascultasem la ușa camerei unde se încinseseră.

Câtăva vreme după aceea, Prudence își făcu din nou apariția. Când a venit, eu mă afluam în fundul grădinii, așa că nu m-a văzut. Bănuiam, după felul în care i-a ieșit în întâmpinare Marguerite, că vor avea o conversație asemănătoare cu aceea pe care o surprinsesem mai demult, și voiam neapărat s-o aud și eu.

Cum cele două femei se închiseseră în budoar, am tras cu urechea.

— Ei bine? Întrebă Marguerite.

— Ei da! L-am văzut pe duce!

— Ce ți-a spus?

— Că îți iartă bucuros prima scenă, dar că a auzit că trăiești, în văzul lumii, cu domnul Armand Duval, și că aceasta nu ți-o mai iartă. „Marguerite să-l părăsească pe acest tânăr, mi-a spus ducele, și atunci îi voi da, ca și altădată, tot ce-o să vrea; dacă nu, va trebui să renunțe de a-mi mai cere ceva...”

— Și tu ce i-ai răspuns?

— Că am să-ți comunic hotărârea lui, făgăduindu-i totodată ca o să te sfătuiască de bine. Gândește-te, scumpa mea copilă, la situația pe care o pierzi și pe care Armand niciodată n-o să ți-o poată oferi. El te iubește din tot sufletul, dar nu este destul de bogat ca să-ți poată da tot ce ai nevoie, și va veni o zi în care va trebui să te părăsească, dar va fi probabil prea târziu, fiindcă ducele nu va mai voi să te ajute cu nimic. Vrei să vorbesc eu cu Armand?

Marguerite păru să reflecteze, deoarece nu răspundea. Inima îmi bătea cu putere în așteptarea răspunsului.

— Nu, relua ea, n-am să-l părăsesc pe Armand, și nici n-am să mă ascund ca să trăiesc cu el. Poate că este o nebunie ceea ce fac, dar îl iubesc, ce vrei? Și apoi, acum s-a obișnuit să mă iubească fără să mai întâlnească piedici; ar suferi prea mult dacă l-aș obliga să mă părăsească fie și numai pentru un ceas. De altminteri, n-o să mai trăiesc cine știe cât, ca să fiu obligată să satisfac toanele unui unchiaș, pe care doar

când îl văd, și simt că îmbătrânesc. N-are decât să-și păstreze banii și o să mă lipsesc de ei.

— Dar cum ai s-o scoți la capăt?

— Habar n-am!

Fără să mai aștept răspunsul Prudencei, am dat buzna pe ușă și m-am aruncat la picioarele Margueritei, acoperindu-i mâinile cu lacrimile care izvorau din bucuria de a fi iubit astfel.

— Viața mea îți aparține, Marguerite, tu nu mai ai nevoie de acest om; nu sunt oare eu aici? Te voi părăsi eu vreodată? Cum aş putea să-ți răsplătesc îndeajuns fericirea pe care mi-o dăruiești? Să înlăturăm toate piedicile, scumpa mea Marguerite, noi ne iubim! Ce ne mai interesează restul?

— Oh, da, te iubesc, scumpul meu Armand! murmură ea, înlănțuindu-mi gâtul cu brațele. Te iubesc așa cum n-aș fi crezut vreodată că pot iubi. Vom fi fericiți, o să trăim liniștiți, iar eu am să spun adio pe veci acestei vieți, de care roșesc acum. Iar tu niciodată n-ai să-mi reproșezi trecutul, nu-i așa?

Lacrimile mă împiedică să vorbesc.

N-am putut să-i răspund Margueritei decât strângând-o tare la piept.

— Așadar, spuse ea cu o voce gătită de emoție, întorcându-se către Prudence, ai să relatezi ducelui această scenă și ai să adaugi ca nu mai avem nevoie de el.

Din acea zi n-a mai venit niciodată vorba despre duce. Marguerite nu mai era ființa pe care o cunoscusem. Evita tot ceea ce ar fi putut să-mi reamintească viața în mijlocul căreia o întâlnisem. Niciodată vreo soție, niciodată vreo soră n-au avut pentru soțul sau pentru fratele ei dragostea și grija pe care le-a avut Marguerite pentru mine. Această natură plăpândă era receptivă la toate impresiile, cu inima deschisă tuturor sentimentelor. Marguerite rupsese cu prietenele, ca și cu obiceiurile ei, cu vechiul limbaj, ca și cu risipa de altădată.

Văzându-ne cum ieșim din vilă, ca să ne plimbăm cu barca drăguță pe care o cumpărasem, nimeni n-ar fi crezut vreodată că această femeie, îmbrăcată într-o rochie albă, pe cap cu o pălărie mare de pai și purtând pe braț o simplă pelerină de mătase, care s-o ferească de răcoarea apei, era una și

aceeași Marguerite Gautier care, cu patru luni în urmă, provoca atâta larmă cu luxul și cu scandalurile ei.

— Vai! Ne grăbeam într-adevăr să gustăm din fericire, ca și cum am fi ghicit că ea va fi de scurtă durată.

Trecuseră două luni de când nu mai puseserăm piciorul prin Paris. Nimeni nu venise să ne vadă, în afară de Prudence și de această Julie Duprat, de care ți-am mai vorbit, și căreia Marguerite avea să-i remită, mai târziu, emoționanta povestire pe care o am aici.

Petreceam zile întregi la picioarele iubitei mele. Deschideam larg ferestrele care dădeau în grădină și priveam cum vara se cobora voios peste florile pe care le deschidea năvalnic, sau, așezați la umbra arborilor, gustam alături această viață adevărată, pe care nici Marguerite, nici eu n-o înțeleseserăm până atunci.

Marguerite se minuna ca un copil de cele mai neînsemnate lucruri. Erau zile în care alerga prin grădină, ca o fetiță de 10 ani, după vreun fluture sau după vreo libelulă. Această curtezană, pentru care se cheltuiseră numai pe flori mai mulți bani decât i-ar fi trebuit unei familii ca să trăiască fericită, se așeza câteodată pe pajiște și privea o oră întreagă floarea modestă al cărei nume îl purta.

În aceasta vreme Marguerite a citit și recitit de nenumărate ori *Manon Lescaut*.

Am surprins-o de multe ori făcând observații pe marginea paginilor. Îmi spunea întotdeauna că o femeie care iubește nu poate să facă ceea ce făcea Manon.

De două sau de trei ori a primit scrisori de la duce. Ea îi recunoscuse scrisul și îmi dădu mie scrisorile, fără să le desfacă.

Unele pasaje din scrisori mă făceau să-mi dea lacrimile.

El crezuse că, închizându-și băierile pungii, o s-o readucă pe Marguerite la el; dar când s-a convins că acest mijloc era zadarnic, n-a mai putut rezista; i-a scris, cerându-i iarăși, ca odinioară, îngăduința de a veni din nou să o vadă, oricare ar fi fost condițiile puse de Marguerite

Citisem, așadar, aceste scrisori stăruitoare, care se repetau; le-am rupt, fără să-i spun Margueritei ce conțineau, ferindu-mă s-o sfătuiesc să-l revadă pe bătrân, deși un sentiment de milă pentru durerea bietului om m-ar fi îndemnat

poate s-o fac; dar mă temeam ca Marguerite să nu vadă în acest sfat – datorită căruia ducele și-ar fi reluat vechile vizite – dorința mea de a-l obliga să reia cheltuielile casei; mă temeam mai presus de orice ca Marguerite să nu creadă că fug de răspunderea de a avea grijă de ea, indiferent de situația în care ar fi împins-o dragostea ce mi-o purta.

Urmarea a fost ca ducele, neprimind nici un răspuns, a încetat să-i mai scrie, iar Marguerite și cu mine am rămas mai departe împreună, fără să ne pese de viitor.

XVIII

Să-ți dau amănunte despre noua noastră viață ar fi un lucru din cale-afară de greu. Viața aceasta era alcătuită dintr-o serie de copilării, încântătoare pentru noi, dar fără însemnătate pentru cei cărora li le-aș povesti. Știi, desigur, ce înseamnă să iubești o femeie, știi cât trec de ușor zilele, și cu câtă lenevie te lași în voia zilei de mâine. Cunoști, desigur, această uitare de tot și de toate, care izvorăște dintr-o iubire pătimasă, încrezătoare și împărțită. Orice ființă, alta decât femeia iubită, ți se pare inutilă pe lumea asta. Regreți că ai dăruit mai înainte și altor femei părțile din inima ta, și nu-ți închipui cum ai mai putea mângâia vreodată cu dragoste mâna altei femei în afară de aceea pe care o strângi acum în mâinile tale. Creierul nu acceptă nici o activitate, nici o amintire, nimic din ceea ce ar putea să-l abată de la unicul gând ce i se înfățișează neîncetat. În fiecare zi descoperi iubitei tale un farmec nou, o voluptate necunoscută până atunci.

Existența nu mai înseamnă decât împlinirea repetată a unei dorințe continue, inima nu mai este decât vestala chemată să întrețină focul sacru al dragostei.

Mergeam adeseori, când se cobora înserarea, să ne așezăm în păduricea care străjuia casa. Ascultam acolo armoniile vioase ale serii, gândindu-ne amândoi la clipa ce se apropia, care avea să ne arunce pe unul în brațele celuilalt până a doua zi. Alteori rămâneam culcați întreaga zi, nelăsând să pătrundă nici măcar razele soarelui în camera noastră. Perdelele erau bine trase, iar lumea dinafară își oprea o vreme pentru noi mersul. Doar Nanine avea dreptul să deschidă ușa, dar numai ca să ne aducă mâncare; chiar și mesele le luam fără să ne sculăm, întrerupte doar de neîncetate râsete și nebunii. Urma apoi un somn doar de câteva clipe, căci,

cufundându-ne în iubirea noastră, eram ca doi înotători îndărătnici, care nu ies la suprafață decât pentru a-și reîmprospăta forțele.

Am surprins totuși unele momente de tristețe și câteodată chiar lacrimi în ochii Margueritei. Întrebată care e pricina acestei întristări neașteptate, mi-a răspuns:

— Iubirea noastră nu este o iubire obișnuită, scumpul meu Armand. Tu mă iubești ca și cum n-aș mai fi aparținut niciodată altuia, și tremur ca nu cumva mai târziu, căindu-te de dragostea ta și considerând o crimă trecutul meu, să nu mă silești să mă arunc iarăși în viața din mijlocul căreia m-ai scos. Gândește-te că acum, când am gustat dintr-o viață nouă, aș muri dacă m-aș reîntoarce la cealaltă. Spune-mi, așadar, că n-ai să mă părăsești niciodată!

— Ți-o jur!

După ce am pronunțat aceste cuvinte, Marguerite m-a privit ca și cum ar fi vrut să citească în ochii mei dacă jurământul pe care-l rostisem era sincer, apoi s-a aruncat în brațele mele și, ascunzându-și capul la pieptul meu, mi-a spus:

— Tu nu știi cât te iubesc!

Într-o seară stăteam rezemați unul de altul pe pervazul ferestrei, uitându-ne la luna care se ridica alene din culcușul ei de nori și ascultând foșnetul viu al arborilor bătuți de vânt; ne țineam de mână, iar de aproape un sfert de ceas nu mai scosesem nici o vorbă; deodată Marguerite îmi spuse:

— Se apropie iarna, vrei să plecăm?

— Încotro?

— În Italia.

— Prin urmare, te plictisești?

— Mă tem de iarnă, mi-e teamă mai cu seamă de reîntoarcerea noastră la Paris.

— De ce?

— Din pricina multor lucruri... Și reluă brusc, fără să-mi spună motivele temerilor sale: Vrei să plecăm? Am să vând tot ce am; vom merge să trăim acolo, n-o să mai rămână în mine nici urmă din ceea ce am fost și nimeni n-are să știe cine sunt. Vrei?

— Să plecăm dacă îți face ție plăcere, Marguerite; haide să facem o călătorie, i-am spus eu, dar nu văd necesitatea să vinzi lucruri pe care ai fi fericită să le regăsești la întoarcere!

N-am atâta avere ca să primesc un asemenea sacrificiu, dar am îndeajuns ca să putem călători confortabil timp de cinci sau șase luni, dacă lucrul acesta te distrează cât de puțin.

— De fapt, nu, continuă ea plecând de la fereastră și ducându-se să se așeze pe canapea, în întunericul camerei. La ce bun să mergem și să cheltuim banii acolo? Cheltuiești și așa destui bani cu mine aici!

— Tu-mi reproșezi acest lucru, Marguerite? Nu-i prea frumos din partea ta.

— Iartă-mă, dragă prietene, spuse ca, întinzându-mi mâna. Furtuna care se apropie mă face foarte nervoasă; nu spun ceea ce vreau să spun...

Și după ce m-a îmbrățișat, a căzut într-o lungă visare.

Scene asemănătoare, a căror cauză n-o cunoșteam, s-au petrecut în mai multe rânduri; surprindeam totuși la Marguerite un sentiment de îngrijorare pentru viitor. Nu se putea îndoii de dragostea ce i-o purtam, fiindcă pe zi ce trecea iubirea mea devenea mai puternică; o vedeam totuși adeseori abătută, motivându-și aceasta tristețe prin starea șubredă a sănătății sale.

Temându-mă să nu se plictisească din pricina unei vieți prea monotone, i-am propus să se înapoieze la Paris, dar Marguerite respingea mereu această propunere și mă asigura că nicăieri n-ar putea fi mai fericită decât era la țară.

Prudence nu mai venea decât rareori, dar în schimb trimitea scrisori, pe care niciodată nu am cerut să le văd, deși, de fiecare dată, lectura lor o cufunda pe Marguerite într-o stare de adâncă preocupare.

Într-o zi Marguerite rămase în camera ei. Am intrat. Scria.

— Cui scrii? am întrebat-o.

— Prudencei. Vrei să-ți citesc ce-i scriu?

Aveam oroare de tot ceea ce ar fi putut să semene a bănuială; i-am răspuns, prin urmare, că nu mă interesa să știu ce-i scria, și totuși eram convins că această scrisoare mi-ar fi dat posibilitatea să aflu adevărata cauză a tristeții Margueritei.

A doua zi era o vreme splendidă. Marguerite îmi propuse să facem o plimbare cu barca și să vizităm insula Croissy. Părea foarte veselă; ne-am întors pe la 5.

— A venit doamna Duvernoy, spuse Nanine când intrăm în casă.

— Și a și plecat? întrebă Marguerite.

— Da, cu trăsura dumneavoastră; mi-a spus că așa v-ați înțeles.

— Foarte bine, spuse cu vioiciune Marguerite. Să ni se servească masa.

Două zile mai târziu, sosi o scrisoare de la Prudence, și timp de cincisprezece zile Marguerite păru ca a rupt cu misterioasele ei melancolii, din pricina cărora nu mai contenea să-mi ceară iertare de când ele dispăruseră.

Totuși, trăsura nu se mai întorcea.

— Dar de ce Prudence nu-ți trimite înapoi cupeul? am întrebat-o într-o zi pe Marguerite.

— Unul dintre cai este bolnav, și trebuie făcute și unele reparații la cupeu. Este mai bine ca lucrurile astea să fie făcute acum, când suntem încă aici, unde nu avem nevoie de trăsură, decât să așteptăm să ne întoarcem la Paris.

Prudence veni să ne vadă, câteva zile mai târziu, și îmi întări cele spuse de Marguerite.

Amândouă se plimbară singure prin grădină, iar când le-am reîntâlnit mai târziu, schimbară subiectul discuției.

Seara, când să plece, Prudence se plânse că-i este răcoare și o rugă pe Marguerite să-i împrumute un șal de cașmir.

Se scurse astfel o lună, timp în care Marguerite a fost mai voioasă și mai drăgăstoasă ca niciodată.

Totuși, cupeul nu se înapoiase și nici șalul nu fusese restituit; toate acestea mă intrigau, și cum știam în ce sertar își ținea Marguerite scrisorile primite de la Prudence, am profitat de o clipă când Marguerite se afla în grădină, am dat fuga la sertar și am încercat să-l deschid; dar a fost zadarnic, deoarece era încuiat cu grijă.

Am răscolit atunci sertarele unde se aflau de obicei bijuteriile și diamantele. Sertarele astea se deschiseră fără nici o rezistență, dar cutiuțele dispăruseră, cu conținut cu tot, bineînțeles.

O teamă sfâșietoare îmi strânse inima.

M-aș fi dus la Marguerite să mă lămurească asupra acestor dispariții, dar cu siguranță că nu mi-ar fi spus nimic.

— Draga mea Marguerite, i-am zis eu, vin să-ți cer permisiunea să mă reped până la Paris. La mine acasă nimeni nu

știe unde mă găsesc, și trebuie să fi sosit scrisori de la tatăl meu; fără îndoială că-i neliniștit; trebuie să-i răspund.

— Du-te, dragul meu prieten, dar să te înapoiezi devreme.

Am pornit.

Am alergat imediat la Prudence.

— Haide, i-am spus eu fără altă introducere, răspunde-mi sincer, unde sunt caii Margueritei?

— Vânduți.

— Cașmirul?

— Vândut.

— Diamantele?

— Amanetate.

— Și cine a vândut și amanetat aceste lucruri?

— Eu!

— Pentru ce nu m-ai înștiințat despre toate acestea?

— Pentru că m-a oprit Marguerite.

— Și pentru ce nu mi-ai cerut mie bani?

— Pentru că nu voia ea.

— Și la ce-au folosit acești bani?

— La plăți.

— Are, prin urmare, atât de multe datorii?

— Încă treizeci de mii de franci, sau pe aproape. Ah, dragul meu, degeaba ți-am tot spus! N-ai vrut să mă crezi. Ei bine, acuma te-ai convins. Tapișorul față de care garantase ducele a fost dat pe ușă afară când s-a prezentat la duce, care i-a și scris a doua zi că nu mai este dispus să facă nimic pentru domnișoara Gautier. Omul a vrut să fie plătit, i s-au dat ceva bani drept aconto, care sunt cele câteva mii de franci pe care ți le-am cerut; apoi, suflete miloase l-au înștiințat că datornica lui, părăsită de către duce, trăiește cu un băiat fără avere; ceilalți creditori, preveniți și ei, la fel, și-au cerut banii și au făcut popririi; Marguerite a vrut să vândă tot, dar nu mai are timp, și, de altminteri, m-aș fi opus eu. Trebuia neapărat să plătească, și ca să nu-ți ceară bani, și-a vândut caii, șalurile și și-a amanetat bijuteriile. Vrei chitanțele cumpărătorilor și recipisele de la „Muntele de pictate”?

Și Prudence, deschizând un sertar, îmi arată hârtiile.

— Ah, voi credeți – continuă ea cu insistența femeii care are dreptul să spună: „Aveam dreptate!” – ah, voi credeți că era de-ajuns să vă iubiți și să vă duceți să trăiți la țară o viață

pastorală și diafană?! Nu, prietene, nu! Alături de viața sufletească se află și cea materială, și sentimentele cele mai curate sunt prinse bine de pământ, cu fire ridicole, este adevărat, dar de fier, pe care nu-i chiar așa de ușor să le rupi. Dacă Marguerite nu te-a înșelat până acum de douăzeci de ori, aceasta se datorește faptului că este o ființă cu totul deosebită. Eu nu socot un păcat faptul că am sfătuit-o să te înșele, fiindcă mi-era milă văzând-o cum își vindea lucrurile. Dar ea n-a vrut! Mi-a răspuns că te iubește și că nu te-ar înșela pentru nimic în lume. Toate acestea sunt foarte frumoase, foarte poetice, dar nu cu acest gen de monedă se plătesc creditorii, iar astăzi ca nu mai poate să iasă la liman fără treizeci de mii de franci, ți-o repet încă o dată.

— Bine, am să-i dau eu această sumă.

— Ai să te împrumuți?

— Doamne! Da!

— Mare ispravă ai să faci! Ai să te cerți cu tatăl dumitale și ai să-ți secătuiști resursele, că nu se găsesc așa treizeci de mii de franci, de azi pe mâine. Crede-mă, scumpul meu Armand, eu le cunosc mai bine pe femei decât le cunoști dumneata; să nu faci nebunia asta, de care ai să te căiești într-o bună zi. Fii cu scaun la cap. Eu nu-ți spun s-o părăsești pe Marguerite, dar trăiește cu ea cum trăiai la începutul verii. Las-o pe ea să găsească mijloacele prin care să iasă din încurcătură. Ducele, încetul cu încetul, are să se întoarcă la ea. Conte de N..., dacă ea o să-l accepte, chiar ieri îmi spunea, are să-i plătească toate datoriile și are să-i dea patru sau cinci mii de franci pe lună. Poate nu știi că are două sute de mii de livre rentă. Ar fi o situație pentru ea, în timp ce dumneata va trebui oricum s-o părăsești; nu aștepta pentru acest pas să te ruinezi mai întâi, cu atât mai mult cu cât acest conte de N... este un imbecil, și nimic nu te-ar împiedica să fii amantul Margueritei. Are să plângă ea un pic la început, dar are să se obișnuiască cu această idee și are să-ți mulțumească într-o zi pentru ceea ce ai făcut. N-ai decât să presupui că Marguerite este măritată și ca-l înșeli pe bărbatu-său, asta-i tot... Eu ți-am mai spus o dată lucrurile astea; numai că pe vremea aceea nu însemnau decât un sfat, pe când astăzi ele înseamnă aproape o necesitate.

Prudence avea, din păcate, dreptate.

— Asta-i situația, continuă ea, punând la loc hârtiile pe care mi le arătase. Femeile întreținute prevăd întotdeauna că au să fie iubite, dar niciodată că vor iubi și ele, altminteri ar pune bani deoparte, și la treizeci de ani ele și-ar putea plăti luxul de a avea un amant pe nimica toată. Dacă aș fi știut eu altădată ce știu acum! În fine, nu spune nimic Margueritei și adu-o înapoi la Paris. Ai petrecut patru sau cinci luni singur cu ea, e foarte bine; închide ochii, atâț ți se cere. După cincisprezece zile, o să pună mâna pe contele de N..., are să facă economii în iarna asta, iar în vara viitoare o luați de la început. Uite așa se procedează, scumpul meu!

Prudence părea încântată de sfaturile ei, pe care le-am respins cu indignare.

Nu numai că dragostea și demnitatea mea nu mi-ar fi permis să mă port astfel, dar, în afară de asta, eram absolut convins că, așa cum mă iubea acum Marguerite, mai degrabă ar fi murit decât să accepte o împărțeață.

— Am glumit destul, i-am spus Prudencei. În concluzie, de câți bani are nevoie Marguerite?

— Ți-am spus, de treizeci de mii de franci...

— Și când îi trebuie această sumă?

— Înainte de două luni.

— Are s-o aibă.

Prudence ridică din umeri.

— Am să-i dau banii, am continuat eu, dar vei jura că n-ai să-i spui Margueritei că eu ți i-am dat.

— Fii liniștit.

— Și dacă îți mai trimite altceva să vinzi sau să amanezezi, dă-mi numaidecât de știre.

— Nu e nici un pericol, nu mai are nimic de vândut...

Am trecut apoi pe la mine, să văd dacă îmi sosiseră scrisori de la tatăl meu.

Mă așteptau patru...

XIX

În primele trei scrisori tatăl meu se arăta nemulțumit din pricina tăcerii mele și mă întreba care este motivul; în ultima mă lăsa să întrevăd că fusese informat despre schimbarea ivită în viața mea și îmi vestea apropiata sa sosire.

Am avut întotdeauna un mare respect și o sincera afecțiune față de tatăl meu. I-am răspuns, prin urmare, că tăcerea mea se datorește faptului că fusesem plecat într-o scurtă călătorie și că îl rugam să mă înștiințeze despre ziua sosirii, pentru a-i putea ieși în întâmpinare.

I-am dat apoi valetului adresa mea de la țară, cerându-i să-mi aducă neîntârziat tot ce va purta ștampila orașului C..., după care am plecat de îndată spre Bougival.

Marguerite mă aștepta în poarta grădinii.

Privirea sa exprima îngrijorare. Îmi sări de gât și nu se putu stăpâni să mă întrebe:

— Ai văzut-o pe Prudence?

— Nu!

— Ai stat cam mulțisor la Paris!

— Am găsit scrisori de la tatăl meu, la care a trebuit să răspund.

Doar câteva clipe după aceea, intră pe ușă Nanine, gâfâind. Marguerite se ridică și se duse să vorbească cu ea în șoaptă.

După ce Nanine plecă, Marguerite se așeză din nou lângă mine și, luându-mi mâna, îmi spuse:

— Pentru ce m-ai înșelat? Te-ai dus la Prudence.

— Cine ți-a spus?

— Nanine.

— Și de unde știe ea?

— Te-a urmărit.

— Ai pus-o, aşadar, sa mă urmărească?

— Da. M-am gândit că trebuia să fie vorba de un motiv puternic care să te facă să pleci la Paris pe tine, care nu m-ai părăsit de patru luni încoace. Mă temeam să nu ți se fi întâmplat vreo nenorocire, sau să nu te duci poate să vezi o altă femeie.

— Copil ce ești!

— Acum m-am liniștit, știu ce-ai făcut, dar nu știu încă ce-ai vorbit.

I-am arătat Margueritei scrisorile primite de la tatăl meu.

— Nu asta te-am întrebat; ceea ce mă interesează e să știu de ce te-ai dus la Prudence.

— S-o văd.

— Minți, scumpul meu.

— Ei bine, m-am dus s-o întreb dacă îi merge mai bine calului și dacă ea mai are nevoie de șalul și de bijuteriile tale.

Marguerite se roși, dar nu-mi răspunse.

— Și, am continuat eu, am aflat ce s-a întâmplat și cu caii, și cu șalul, și cu diamantele.

— Și ești supărat pe mine?

— Sunt supărat că nu te-ai gândit să-mi ceri mie banii de care aveai nevoie.

— Într-o legătură ca a noastră, dacă femeia mai are încă puțină demnitate, trebuie să-și impună orice sacrificiu cu puțință decât să ceară bani amantului, întinându-și iubirea cu lucruri meschine. Tu mă iubești, sunt convinsă de acest lucru, dar nu știi cât de fragil este firul de care atârnă dragostea pentru ființe ca mine. Cine știe? Poate că într-un moment de plictiseală sau de strâmtorare, ai fi putut vedea în legătura noastră un calcul făcut cu dibăcie. Prudence este o flecară. Ce nevoie aveam cu oare de acești cai? Vânzându-i, am realizat o economie; pot foarte bine să mă lipsesc de ei, și nici nu mai cheltuiesc un ban pentru ei; numai tu să mă iubești, asta este tot ce-ți cer, iar tu ai să mă iubești tot atât de mult și fără cai, și fără șaluri, și fără diamante... Nu-i așa?

Toate acestea erau spuse pe un ton atât de natural, încât ascultând-o îmi dăduseră lacrimile.

— Dar, draga mea Marguerite, răspunsei eu, luându-i mâinile și strângându-i-le cu dragoste, știai bine că într-o zi am

să aflu de acest sacrificiu, iar în ziua în care am să aflu, nu-l voi accepta.

— Și de ce?

— Deoarece, copila mea scumpă, nu înțeleg ca iubirea pe care mi-o porți să te lipsească nici măcar de o bijuterie. Nu vreau nici eu ca, într-o clipă de plictiseală sau de strâmtorare, să-ți poată trece prin minte gândul că dacă ai fi fost iubita altui bărbat, acele clipe n-ar fi existat. Nu vreau să te căiești, nici chiar un moment, că ai trăit cu mine. Am să-ți înapoiez în câteva zile echipajul, diamantele, șalurile. Îți sunt la fel de necesare ca și aerul, și poate să-ți pară caraghios, dar eu te iubesc mai mult strălucitoare și elegantă decât simplă și modestă.

— Înseamnă că nu mă iubești.

— Vorbești prostii.

— Dacă m-ai iubi, m-ai lăsa să te iubesc așa cum înțeleg eu; dar tu, dimpotrivă, continui să vezi în mine doar o femeie pentru care luxul este absolut necesar și pe care te crezi mereu obligat s-o plătești. Ți-e rușine să accepți dovezile dragostei mele. Fără să-ți dai seama, te gândești să mă părăsești într-o bună zi și ții să te pui la adăpost de orice bănuială. Ai dreptate, draga prietene, dar mă așteptam la mai mult de la tine.

Și Marguerite dădu să se ridice; reținând-o, i-am spus:

— Vreau să fii fericită și să n-ai nimic ce-mi reproșa, asta-i totul.

— Și ne vom despărți!

— Pentru ce, Marguerite? Cine poate să ne despartă? am strigat eu.

— Tu, care nu vrei să mă lași să înțeleg situația în care te afli și care ai vanitatea să mi-o menții pe a mea; tu, care, înțreținându-mă mai departe în luxul de odinioară, vrei să păstrezi distanța morală care ne separă; tu, în sfârșit, care nu-mi crezi iubirea destul de dezinteresată ca să împarți cu mine avutul tău, cu care am putea trăi fericiți împreună, și preferi să te ruinezi, sclav al unei prejudecăți ridicole. Crezi tu oare că pot pune trăsura și bijuteriile alături de dragostea ta? Crezi că fericirea înseamnă pentru mine vanitățile deșarte cu care te mulțumești când nu ții la nimic, dar care ți se par atât de meschine când iubești? Ai să-mi plătești datoriile, ai să-ți

prăpădești averea și, în sfârșit, ai să mă întreții! Cât timp o să dureze toate astea? Două sau trei luni, dar atunci are să fie prea târziu ca să mai poți duce viața pe care ți-o propun, fiindcă ar trebui să primești totul de la mine, ceea ce un om de onoare nu poate să facă. În timp ce acum tu ai opt sau zece mii de franci venit, cu care putem trăi. Am să vând lucrurile ce-mi prisosesc, și cu ce scot de pe urma lor voi avea un venit de două mii de livre pe an. O să închiriem un apartament mic și drăguț, unde o să locuim noi doi. Vara o să mergem la țară, dar n-o să stăm într-o casă mare ca asta, ci într-o căsuță bună pentru noi amândoi. Tu n-ai să dai socoteală la nimeni, eu sunt liberă, suntem tineri; în numele cerului, Armand, nu mă azvârli iarăși în viața pe care am fost nevoită să o duc altădată!

Nu puteam să răspund nimic, lacrimi de recunoștință și de iubire îmi scăldau ochii, și mă aruncau în brațele Margueritei.

— Voiam să aranjez totul, reluă ea, fără să-ți spun nimica, să-mi plătesc toate datoriile și să-mi pregătesc noul apartament. În luna octombrie ne-am fi întors la Paris, și te-aș fi lămurit atunci; dar din moment ce Prudence ți-a povestit totul, trebuie să-ți dai consimțământul înainte, și nu după. Mă iubești îndeajuns ca să faci acest lucru?

Era cu neputință să rezisti la atâta devotament. I-am sărutat Margueritei mâinile cu nespusă căldură și i-am spus:

— Am să fac tot ceea ce vei voi!

M-am învoit, prin urmare, la ceea ce decisese Marguerite.

Într-o clipită Marguerite deveni de o veselie nebună, dansa, cânta, se bucura grozav de simplitatea noului ei apartament, ba mai mult, începu să se consulte cu mine despre cartierul unde aveam să locuim și despre felul în care ne vom aranja apartamentul.

O vedeam fericită și mândră de această hotărâre, care părea că avea să ne apropie definitiv unul de altul.

De aceea, n-am vrut să rămân mai prejos decât ea,

Mi-am hotărât soarta într-o clipă. Mi-am socotit averea și m-am decis să-i cedez Margueritei renta pe care o aveam de la mama, dar care mi s-a părut tare neîndestulătoare pentru a răsplăti sacrificiul pe care îl acceptam.

Îmi rămâneau cei cinci mii de franci pe care îi primeam de la tatăl meu; orice s-ar mai fi întâmplat, acest venit anual mi-ar fi ajuns ca să mă descurc.

Nu i-am spus nimic Margueritei despre ceea ce hotărâsem, convins fiind că ar fi refuzat această donație.

Renta de care vorbeam provenea de la o ipotecă în valoare de șaizeci de mii de franci asupra unei case pe care nici măcar nu o văzusem vreodată. Tot ceea ce știam era că la sfârșitul fiecărui trimestru notarul tatălui meu, vechi prieten al familiei noastre, îmi înmâna șapte sute cincizeci de franci doar pe baza simplei mele chitanțe.

În ziua în care Marguerite și cu mine ne-am înapoiat la Paris, ca să ne căutăm casă, m-am dus la notarul meu și l-am întrebat cum trebuia să procedez ca să transfer renta pe numele altei persoane.

Îndatoritorul meu notar mă crezu ruinat și mă întrebă care era cauza acestei hotărâri. Or, cum mai devreme sau mai târziu tot trebuia să-i spun cui făceam donația, am preferat să-i povestesc numaidecât cum stăteau exact lucrurile.

Nu mi-a făcut nici una dintre obiecțiile pe care situația sa de notar și de amic al familiei l-ar fi îndreptățit să le facă și m-a asigurat că are să aranjeze lucrurile cât mai bine cu putință.

I-am recomandat, natural, cea mai mare discreție față de tatăl meu și m-am dus să o reîntâlnesc pe Marguerite, care mă aștepta la Julie Duprat; preferase să tragă la ca, ca să nu mai asculte predica Prudencei.

Am pornit apoi să căutăm locuință. Pe cele pe care am apucat să le vedem, Marguerite le găsea prea scumpe, iar eu, prea simple. Totuși, până în cele din urmă am căzut amândoi de acord și ne-am decis asupra unui mic pavilion, izolat de corpul principal, într-unul din cartierele cele mai liniștite ale Parisului.

În spatele pavilionului se întindea o grădină fermecătoare, care ținea de casă. Zidurile ce înconjurau grădina erau destul de înalte pentru a ne despărți de vecini și destul de scunde pentru a nu ne stânjeni perspectiva.

Era mai bine decât sperasem.

În timp ce mă duceam la vechea locuință, să liberez apartamentul, Marguerite s-a dus la un misit, care, după cum

spunea ea, mai aranjase înainte pentru una dintre prietenele ci ceea ce voia să-i ceară ca acum.

Hotărâsem să ne reîntâlnim în rue de Provence, Marguerite se reîntoarse încântată. Misiul îi promisese să-i plătească toate datoriile, să-i dea chitanță la mână și să-i mai dea și douăzeci de mii de franci în schimbul mobilelor.

Am văzut, după suma la care s-a ridicat vânzarea lucrurilor, că preacinstitul personaj ar fi câștigat mai mult de treizeci de mii de franci de pe urma clientei sale.

Foarte voioși, am luat înapoi drumul spre Bougival, împărțându-ne fără încetare unul altuia proiectele de viitor, pe care, datorită nepăsării și mai cu seamă mării noastre iubiri, îl vedeam în culorile cele mai trandafirii.

Opt zile mai târziu, pe când ne aflam la dejun, Nanine intră și mă anunță că valetul meu dorea să-mi vorbească.

I-am spus să-l poftească înăuntru.

— Domnule, îmi spuse el, tatăl dumneavoastră a sosit la Paris și vă roagă să veniți numaidecât acasă la dumneavoastră, unde vă așteaptă. Această știre era lucrul cel mai simplu din lume, și totuși, când am aflat-o, Marguerite și cu mine ne-am privit lung unul pe altul.

Am presimțit că ne paște o nenorocire.

Și deși ea nu-mi destăinuise nimic despre impresia pe care i-o făcuseră aceste vorbe, i-am luat mâna și i-am spus:

— Nu-ți fie teamă.

— Întoarce-te cât poți mai repede, murmură Marguerite îmbrățișându-mă. Te voi aștepta la fereastră.

L-am trimis pe Joseph să-i dea de știre tatălui meu că aveam să vin.

Într-adevăr, două ore mai târziu mă aflam în rue de Provence.

XX

Tatăl meu se afla în salon, îmbrăcat într-un halat de casă, și scria.

Am înțeles numai decît, după felul în care și-a ridicat ochii spre mine cînd am intrat, că era vorba de lucruri grave.

L-am întîmpinat, totuși, ca și cum n-aș fi citit nimic pe figura lui și l-am îmbrățișat.

— Cînd ai sosit, tată?

— Ieri seară.

— Ai tras la mine, ca de obicei?

— Da.

— Îmi pare tare rău că nu m-ai găsit acasă, spre a te primi.

Mă așteptam să văd explodînd încă de la aceste cuvinte morala pe care mi-o promitea figura sa rece; dar nu-mi răs-punse nimic, împături și lipi scrisoarea pe care o terminase de scris și i-o înmîină lui Joseph, ca să o ducă la poștă.

Cînd rămaserăm singuri, tatăl meu se ridică și, sprijinin-du-se de cămin, îmi spuse:

— Scumpul meu Armand, avem de vorbit lucruri serioase.

— Te ascult, tată.

— Îmi promiți că ai să fii sincer?

— Acesta mi-e obiceiul.

— Este adevărat că trăiești cu o femeie numită Marguerite Gautier?

— Da.

— Știi cine a fost femeia asta?

— O femeie întretinută.

— Pentru ea ai uitat oare anul acesta să vii să ne vezi, pe sora ta și pe mine?

— Da, tată, recunosc.

— Prin urmare, o iubești pe această femeie?...

— Vezi bine, tată, deoarece m-a făcut să nu-mi respect o îndatorire sfântă, lucru pentru care îți cer astăzi smerit iertare.

Tatăl meu nu se aștepta, fără îndoială, la răspunsuri atât de categorice, deoarece păru să reflecteze un moment, după care continuă:

— Ai înțeles, desigur, că nu vei putea să trăiești așa mereu.

— Mi-era teamă că ai să mă întrebi acest lucru, tată, dar nu înțeleg de ce.

— Dar ar fi trebuit totuși să înțelegi, continuă tatăl meu pe un ton ceva mai aspru, că nu voi îngădui eu acest lucru!

— Mi-am spus că atâta timp cât nu voi făptui nimic care să fie împotriva respectului pe care-l datorez numelui dumitale și cinstei tradiționale a familiei, voi putea trăi așa cum trăiesc, ceea ce m-a liniștit puțin asupra temerilor pe care le aveam.

Pasiunile te întăresc împotriva sentimentelor. Eram gata pentru orice luptă, chiar împotriva tatălui meu, pentru a o păstra pe Marguerite.

— Atunci, să știi că a sosit momentul să trăiești altfel.

— Eh! Pentru ce, tată?

— Pentru că te afli pe punctul de a săvârși lucruri care știrbesc respectul pe care crezi că-l porți familiei tale.

— Aceste cuvinte nu-s prea lămurite pentru mine!

— Am să ți le lămuresc eu. Că ai o amantă, e foarte bine; că o plătești așa cum un bărbat din lumea bună trebuie să plătească dragostea unei femei întreținute, e cum nu se poate mai bine; dar ca să uiți, din pricina ei, îndatoririle cele mai sfinte, ca să îngădui ca ecoul vieții tale scandaloase să răzbată până în colțul de provincie unde trăiesc eu și să arunce umbra unei pete pe numele onorabil pe care ți l-am dat, iată ceea ce nu poate să se întâmple, iată ceea ce nu se va întâmpla.

— Îngăduie-mi, tată, să-ți spun că cei care ți-au vorbit pe socoteala mea au fost prost informați. Sunt iubitul domnișoarei Gautier, trăiesc cu ea, este lucrul cel mai simplu din lume. Nu dau domnișoarei Gautier numele pe care l-am moștenit de la dumneata. Cheltuiesc cu ea ceea ce îmi îngăduie mijloacele mele să cheltuiesc, n-am făcut nici o datorie și nu m-am găsit, în sfârșit, în nici una din acele situații care să

îndreptățească pe un tată să spună fiului său ceea ce mi-ai spus adineauri.

— Un tată este întotdeauna îndreptățit să-și readucă fiul pe calea cea bună. N-ai făptuit încă nimic rău, dar o să vină vremea când ai s-o faci.

— Tată!

— Domnule, cunosc viața mai bine decât dumneata. Nu există sentimente cu totul pure decât la femei cu totul caste. Orice Manon poate crea un Des Grieux, dar timpurile și obiceiurile s-au schimbat. Ar fi zadarnic dacă lumea ar îmbătrâni fără să se îndrepte. Ai să-ți părăsești prietena!

— Sunt mâhnit că nu-ți pot da ascultare, tată, dar acest lucru este cu neputință.

— Am să te silesc.

— Din nenorocire, tată, nu mai există insule ca Sfânta Margareta, unde să fie trimise curtezanele, și chiar de-ar fi să mai existe încă, aş urma-o chiar și acolo pe domnișoara Gautier, dacă ai izbuti să fie trimisă pe o astfel de insulă. Ce vrei? Poate că greșesc, dar nu pot fi fericit decât dacă rămân mai departe iubitul acestei femei.

— Haide, Armand, deschide-ți ochii, ascultă-l pe tatăl tău, care te-a iubit întotdeauna și care nu-ți vrea decât fericirea. Îți face oare cinste să trăiești ca soț și soție cu o femeie pe care a avut-o toată lumea?

— Ce-mi mai pasă, tată, de ce-a fost dacă nu o va mai avea nimeni de aici încolo? Ce mă mai privește, din moment ce această fată mă iubește și a devenit alta grație dragostei ce mi-o poartă și grație dragostei ce i-o port eu? În sfârșit, ce mă mai interesează ce-a fost dacă a apucat-o pe calea cea bună?

— Eh! Crezi, prin urmare, domnule, că menirea unui om de onoare este de a aduce femeile ușoare pe calea cea bună? Crezi, așadar, că Dumnezeu a dat vieții acest țel grotesc, și că inima nu trebuie să aibă și un alt elan? Care o să fie urmarea acestei vindecări miraculoase, și ce-ai să gândești despre vorbele pe care le rostești astăzi când ai să ai patruzeci de ani? Ai să râzi de iubirea ta, dacă îți va mai fi îngăduit să râzi și dacă nu va fi lăsat urme prea adânci în trecutul tău. Ce-ai fi oare în clipa aceasta dacă tatăl dumitale ar fi avut ideile pe care le ai dumneata și s-ar fi lăsat pradă tuturor acestor toa-

ne amoroase, în loc să-și fi clădit o viață temeinică, bazată pe onoare și lealitate? Chibzuiește bine, Armand, și nu mai spune asemenea prostii. Haide, părăsește această femeie, te imploră tatăl tău!

N-am răspuns nimic.

— Armand, continuă tatăl meu, în numele sfintei tale mame, crede-mă, renunță la această viață, pe care ai s-o uiți mai repede decât îți închipui, și de care te țin înlănțuit niște principii – imposibile. Ai douăzeci și patru de ani, gândește-te la viitor. N-ai s-o iubești veșnic pe această femeie, care nici ea nu te va iubi mereu. Amândoi credeți că țineți mai mult unul la altul decât țineți în realitate. Îți închizi drumurile spre orice carieră. Un pas mai mult, și n-ai să mai poți părăsi drumul pe care ai apucat, iar remușcărilor tinereții au să te urmărească toată viața. Pleacă de lângă ea, vino să petreci o lună sau două lângă sora ta. Odihna și dragostea curată a familiei te vor tămădui repede de aceste friguri ale iubirii, fiindcă altceva nu sunt. În acest timp, iubita ta are să se consoleze, își va lua un alt amant, și când ai să vezi pentru cine erai să te certți cu tatăl tău, din pricina cui era să-ți pierzi dragostea lui, ai să recunoști că bine am făcut venind la tine să-ți vorbesc și ai să mă binecuvântezi. Așadar, pleci, nu-i așa, Armand?

Simțeam că tatăl meu avea dreptate în privința tuturor femeilor, dar eram convins că în ceea ce o privea pe Marguerite, nu avea dreptate. Totuși, tonul cu care rostise ultimele cuvinte era atât de blând, atât de rugător, încât nu îndrăzneau să-i răspund.

— Ei bine? întrebă el cu o voce plină de emoție.

— Ei bine, tată, nu pot să-ți promit nimic, am rostit eu în cele din urmă. Ceea ce îmi ceri este peste puterile mele. Crede-mă, am continuat eu văzându-l cum face o mișcare de nerăbdare, dumneata exagerezi consecințele acestei legături. Marguerite nu este femeia pe care o crezi. Această iubire, departe de a mă arunca pe o cale greșită, este în stare, dimpotrivă, să cultive în mine cele mai cinstite sentimente. Iubirea adevărată te face întotdeauna mai bun, oricare ar fi femeia care o inspiră. Dacă ai cunoaște-o pe Marguerite, ai înțelege că nu mă expun la nimic. Este tot atât de nobilă ca și cele mai nobile femei. Dar pe cât sunt de lacome celelalte, pe atât este ea de dezinteresată.

— Ceea ce nu o împiedică, totuși, să-ți accepte întreaga ta avere, întrucât cei șazeci de mii de franci pe care îi ai de la mama ta, și pe care i-i dai, reprezintă, ține bine minte ceea ce îți spun, singura ta avere.

Tatăl meu păstrase probabil această perorație, ca și amenințarea, pentru a-mi da lovitura de grație.

Eram însă mai puternic în fața amenințărilor sale decât în fața rugămintilor.

— Cine ți-a spus că va trebui să-i cedez această sumă? reluă eu.

— Notarul meu. Ar fi putut oare un om cinstit să facă un asemenea act fără să mă prevină? Ei bine, am venit la Paris ca să te împiedic să te ruinezi pentru o stricăță. Mama ta ți-a lăsat la moartea ei să ai cu ce trăi în mod onorabil, și nu ca să faci pe generosul cu amantele tale.

— Îți jur, tată, Marguerite nu știa nimic despre această donație.

— Atunci pentru ce-o făceai?

— Pentru că Marguerite, această femeie pe care o calomniezi și pe care vrei s-o părăsesc, își sacrifică tot ce are ca să trăiască împreună cu mine.

— Și dumneata accepți acest sacrificiu? Dar ce fel de om ești, domnule, ca să permiți unei oarecare domnișoare Marguerite să-ți facă vreun sacrificiu? Gata, asta le întrece pe toate! Ai s-o părăsești pe această femeie. Adineauri te rugam, acum îți ordon; nu vreau asemenea murdării în familia mea. Fă-ți bagajele și pregătește-te să mă urmezi!

— Iartă-mă, tată, am rostit eu atunci, dar n-am să plec.

— De ce?

— Pentru că am împlinit vârsta la care nu mai ascuți de un ordin.

La acest răspuns, tatăl meu păli.

— Bine, domnule, reluă el. Știu ce-mi rămâne de făcut.

Sună.

Joseph își făcu apariția.

— Să mi se ducă cuierul la „Hotel de Paris”, se adresă el valetului.

Și imediat trecu în camera sa, spre a se îmbrăca.

Când se reîntoarse, i-am ieșit înainte.

— Îmi promiți, tată, i-am spus eu, că n-ai să faci nimic care ar putea să-i pricinuiască Margueritei vreo neplăcere?

Tatăl meu se opri, mă privi cu dispreț și se mulțumi să-mi răspundă:

— Cred că ești nebun!

După care ieși, închizând cu violență așa în urma lui.

Am coborât și eu, am luat o gabrioletă și am pornit spre Bougival.

Marguerite mă aștepta la fereastră.

XXI

— În sfârșit! strigă ea, sărindu-mi de gât. Iată-te! Cât ești de palid!

I-am povestit atunci scena petrecută între mine și tatăl meu.

— Ah, Doamne, presimțeam asta! rosti ea. Când a venit Joseph să ne anunțe sosirea tatălui tău, am tresărit ca la vestea unei nenorociri. Bietul meu prieten! Eu îți pricinuiesc toate necazurile acestea. Poate că ai face mai bine să mă părăsești decât să te cerți cu tatăl tău. Și, totuși, eu nu i-am făcut nimic! Noi trăim foarte liniștiți, o să trăim încă și mai liniștiți. Știe bine că trebuie să ai o amantă, și ar trebui să fie bucuros că eu sunt aceea, deoarece te iubesc și nu râvnesc la mai mult decât ți-o îngăduie situația ta. I-ai spus ce planuri am făcut pentru viitor?

— Da, și lucrul acesta l-a iritat cel mai mult, deoarece a văzut în această hotărâre dovada iubirii ce ne-o purtăm unul altuia.

— Ce este de făcut atunci?

— Să rămânem împreună, scumpa mea Marguerite, și să lăsăm să treacă această furtună.

— Va trece oare?

— Trebuie să treacă.

— Dar tatăl tău are să se oprească oare aici?

— Dar ce vrei să faci?

— Ce pot să știu eu? Tot ce este în stare să facă un tată pentru ca să-i dea ascultare copilul lui. Îți va reaminti despre viața mea trecută și îmi va face poate onoarea să inventeze vreo nouă istorie ca să mă părăsești.

— Tu știi prea bine cât te iubesc.

— Da, dar știi, de asemenea, că mai curând sau mai târziu trebuie să-ți ascuți tatăl, și tu vei sfârși poate prin a te lăsa convins.

— Nu, Marguerite, eu am să-l conving pe el. De bună seamă că bârfelile câtorva prieteni ai lui i-au provocat mânia asta grozavă; el este însă bun și drept, și are să-și schimbe prima impresie. Și apoi, la urma urmei, puțin îmi pasă!

— Nu spune asta, Armand; aș prefera orice altceva decât să se creadă că te-am pus rău cu familia ta; lasă să treacă ziua de astăzi, și mâine reîntoarce-te la Paris. Tatăl tău va fi reflectat și el la rândul lui, cum ai făcut și tu, și poate că o să vă înțelegeți mai bine. Nu-i jigni principiile, ia aerul că-i faci concesii și dă-i impresia că nu ții atât de mult la mine, și el o să lase lucrurile în starea în care sunt. Să ai speranță, dragul meu prieten, și să fii pe deplin convins de un lucru: orice s-ar întâmpla, Marguerite a ta nu te va părăsi.

— Mi-o juri?

— Mai este oare nevoie să ți-o jur?

Cât este de dulce să te lași convins de glasul iubit! Ne-am petrecut întreaga zi, Marguerite și cu mine, depănându-ne iarăși planurile de viitor, ca și cum am fi simțit nevoia de a le aduce cât mai grabnic la îndeplinire. Amândoi ne așteptam în fiecare clipă la vreun alt eveniment, dar, din fericire, ziua se scurse fără să mai aducă nimic nou.

A doua zi am plecat la 10 și am ajuns la hotel pe la 12.

Tatăl meu ieșise între timp în oraș.

M-am repezit la mine acasă, sperând că poate se dusese într-acolo. Nu venise. Am trecut pe la notarul meu. Nimeni!

M-am reîntors la hotel și am așteptat până la 6. Domnul Duval încă nu se întorsese.

Am luat drumul înapoi spre Bougival.

Am găsit-o pe Marguerite nu ca în ajun, așteptându-mă la fereastră, ci așezată în fața căminului, în care ardea focul din pricina vremii reci care se lăsase.

Era tare cufundată în gânduri, astfel încât am putut să mă apropiu de fotoliul ei fără să mă audă și fără să se întoarcă. Când i-am atins fruntea cu buzele, a tresărit, ca și când această sărutare ar fi trezit-o brusc.

— M-ai speriat, îmi spuse ea. Și tatăl tău?

— Nu l-am văzut. Nu știu ce poate să însemne asta. Nu l-am găsit nici la el, nici în vreunul din locurile unde ar ii putut să fie.

— Atunci o să-l cauți mâine din nou.

— Aș prefera să aștept până mă va chema el. Am făcut, cred, tot ceea ce trebuia să fac.

— Nu, dragul meu, nu este nicidecum de-ajuns, trebuie să te duci din nou la tatăl tău chiar mâine.

— Pentru ce chiar mâine, de ce nu într-o altă zi?

— Pentru că, spuse Marguerite, care mi se păru că roșește puțin la întrebarea pusă, pentru că va fi mai evidentă insistența ta, iar iertarea noastră va urma în acest chip mai repede.

Tot restul zilei Marguerite a fost preocupată, distrată, tristă. Eram nevoit să-i repet de două ori ceea ce-i spuneam până când să-mi răspundă. Marguerite pune starea ei de surescitare pe seama temerilor ce le avea pentru viitor, în urma celor întâmplare de două zile încoace.

Mi-am petrecut noaptea încercând s-o liniștesc; a doua zi ea insistă s-o pornesc la drum, mânată de o îngrijorare pe care nu mi-o puteam explica.

Întocmai ca și în ajun, tatăl meu era absent; însă, la plecare, îmi lăsase scrisoarea următoare:

„Dacă revii să mă vezi astăzi, așteaptă-mă până la 4; dacă nu m-am întors până la 4, vino mâine seară să iei masa cu mine: trebuie să-ți vorbesc.”

Am așteptat până la ora indicată. Tatăl meu nu reapăru; am plecat.

Dacă în ajun o găsisem pe Marguerite tristă, de astă dată am găsit-o cuprinsă de friguri și agitată. Când m-a văzut intrând, s-a aruncat de gâtul meu și mi-a plâns îndelung în brațe.

Am întrebat-o ce înseamnă durerea aceasta neașteptată, a cărei înțețire continuă mă îngrijora profund. Nu mi-a dat un răspuns precis, pretextând tot ceea ce poate să pretexteze o femeie când nu vrea să spună adevărul.

Când s-a mai liniștit puțin, i-am povestit rezultatele călătoriei mele; i-am arătat apoi scrisoarea ce mi-o lăsase tatăl meu și am făcut reflecția că o puteam socoti drept un semn bun.

La vederea scrisorii și auzindu-mi cuvintele, lacrimile i se întetiră atât de mult, încât am chemat-o pe Nanine, și temându-mă de o criză de nervi, am culcat-o în pat pe biata fată, care plângea în hohote, fără să scoată măcar o silabă, ținându-mi mâinile într-ale ei și sărutându-le neconținut.

Am întrebat-o pe Nanine dacă în timpul cât am lipsit, stăpâna sa nu primise cumva vreo scrisoare sau vreo vizită care ar fi putut să explice starea în care o găseam; Nanine îmi răspunse că nu venise nimeni și nici nu se primise vreo scrisoare.

Cu toate acestea, se petrecuse ceva din ajun, și cu atât mai îngrijorător cu cât Marguerite îmi ascundea acest lucru.

Spre seară păru ceva mai calmă; însă după ce m-a rugat să mă așez pe pat, la picioarele ei, mi-a reîntărit, de nenumărate ori, credința în dragostea ce mi-o purta. Apoi îmi surâse, dar cu efort, căci, fără să vrea, ochii i se acopereau mereu de lacrimi.

Am întrebuințat toate mijloacele ca s-o fac să-mi mărturisească adevărata pricină a profundeii sale tristeți, dar Marguerite se încăpățâna să vină cu aceleași pretexte vagi pe care le-am pomenit mai înainte.

Într-un târziu reuși să adoarmă în brațele mele, dar somnul îi era dintre acelea care mai mult zdrobesc trupul decât îl odihnesc; din timp în timp scotea câte un țipăt, se trezea brusc, și după ce se convingea că mă găseam într-adevăr lângă ea, mă puneă să jur că o voi iubi veșnic.

Nu înțelegeam nimic din toate aceste torente de durere, care o ținură până spre dimineață. În zori Marguerite căzu într-un fel de somnolență. Nu închisese ochii de două nopți.

Odihna nu i-a fost prea lungă.

Cam pe la 11, Marguerite se trezi și, văzându-mă și pe mine treaz, aruncă o privire în jur și strigă speriată:

— Ai și plecat?

— Nu, i-am răspuns eu, luându-i mâinile, dar am vrut să te las să dormi. Este încă devreme.

— La ce oră pleci la Paris?

— La patru.

— Așa de repede? Până atunci ai să rămâi cu mine, nu-i așa?

— Bineînțeles, ca de obicei.

— Ce fericire! Mergem să mâncăm? reluă ea cu un aer distrat.

— Dacă vrei...

— Și pe urmă ai să mă îmbrățișezi mult, mult, până în clipa plecării?

— Da, și am să mă întorc cât mai repede cu putință.

— Ai să te întorci? rosti ea, privindu-mă cu niște ochi rătăciți.

— Bineînțeles!

— Desigur, ai să te reîntorci deseară, și eu te voi aștepta ca de obicei, și mă vei iubi, și vom fi fericiți, așa cum suntem de când ne cunoaștem.

Toate aceste cuvinte rostite pe un ton atât de sacadat păreau să ascundă același șir neîntrerupt de gânduri dure-roase, încât tremuram de frică, în fiecare clipă, să n-o văd căzând în delir.

— Ascultă, Marguerite, i-am spus eu, tu ești bolnavă, nu pot să plec și să te las astfel. Am să scriu tatălui meu să nu mă mai aștepte.

— Nu, nu! strigă ea brusc. Să nu faci asta. Tatăl tău m-ar acuza, pe lângă altele, că te împiedic să te duci la el când vrea să te vadă; nu, nu, trebuie să te duci la el, trebuie! De altminteri, nu sunt bolnavă, mă simt minunat. Am avut un vis urât, și nu mă trezisem bine, asta-i tot.

Din acest moment, Marguerite încercă să pară mai veselă. Nici nu mai plânse.

Când sosi ora la care trebuia să plec, am îmbrățișat-o și apoi am întrebat-o dacă n-ar vrea să mă întovărășească până la gară: nădăjduiam că plimbarea o va mai distra puțin, iar aerul are să-i facă bine. Țineam, mai cu seamă, să rămân cât mai mult timp cu puțință alături de ea.

Marguerite acceptă, își luă o mantilă pe ea și mă întovărăși împreună cu Nanine, ca să nu se întoarcă singură.

De douăzeci de ori am fost pe punctul de a nu mai pleca. Dar speranța de a mă reîntoarce curând și teama de a nu-l supăra din nou pe tata mă întăriră în hotărâre, și până în cele din urmă mă urcai în tren.

— Pe deseară, i-am spus Margueritei în clipa despărțirii.

Nu mi-a răspuns.

S-a mai întâmplat o dată ca Marguerite să nu-mi răspundă exact la aceleași cuvinte, și contele de G..., îți amintești, pe-

trecuse noaptea la ea; dar aceste timpuri erau atât de îndepărtate, încât mi se păreau șterse din memorie, și dacă mă temeam de ceva, în nici un caz nu-mi era teamă că Marguerite ar putea să mă înșele.

Cum am sosit la Paris, am dat fuga la Prudence, s-o rog să vină să-i țină de urât Margueritei; speram că verva și veselia ei o vor distra.

Am intrat fără să mă anunț și am găsit-o pe Prudence făcându-și toaleta.

— Ah! exclamă ea pe un ton neliniștit. Marguerite e cu dumneata?

— Nu!

— Cum se simte?

— E suferindă.

— Prin urmare, n-o sa vină?

— Trebuia să vină?

Doamna Duvernoy se roși și îmi răspunse, puțin încurcată:

— Voiam să spun... deoarece ai venit la Paris, n-o să vină și ea să vă întâlnească aici?

— Nu.

M-am uitat la Prudence; și-a plecat ochii, iar pe figura ei mi s-a părut că citesc teama ca nu cumva vizita mea să se prelungească prea mult.

— Veneam chiar să te rog, scumpa mea Prudence, dacă n-ai altceva de făcut, să te duci s-o vezi pe Marguerite în astă-seară; ai să-i ții de urât și poți să rămâi peste noapte la ea. Niciodată n-am mai văzut-o în starea în care se afla astăzi, și tremur de teamă sa nu se îmbolnăvească.

— Iau masa în oraș, îmi răspunse Prudence, așa că n-am s-o pot vedea astă-seară pe Marguerite; am s-o văd în schimb mâine.

Mi-am luat ziua bună de la doamna Duvernoy, care mi s-a părut la fel de preocupată ca și Marguerite, și am pornit spre tatăl meu, care, când m-a văzut, mi-a aruncat o privire scrutătoare. Apoi mi-a întins mâna.

— Cele două vizite ale tale mi-au făcut plăcere, Armand, îmi spuse el, și m-au făcut să sper că vei fi reflectat la cele discutate, după cum și eu, la rândul meu, am reflectat...

— Pot să-mi îngădui, tată, să te întreb, care este rezultatul reflecțiilor dumitale?

— Rezultatul la care am ajuns, prietene, este că am exagerat importanța informațiilor primite și mi-am permis să fiu mai puțin sever cu tine.

— Ce spui, tată?! am strigat eu, plin de bucurie.

— Spun, scumpul meu copil, că trebuie ca orice tânăr să-și aibă o iubită, iar după noile informații, prefer să te știu amantul domnișoarei Gautier decât al alteia.

— Ce minunat ești, tată! Cât mă faci de fericit!

Mai vorbirăm astfel câțva timp și apoi ne așezarăm la masă. Tot timpul cât a durat cina tata a fost încântător.

Ardeam de nerăbdare să mă reîntorc la Bougival, să-i povestesc Margueritei fericita întorsătură. În fiecare clipă priveam la pendulă.

— Te uiți într-una la ceas, îmi spuse tata, ești nerăbdător să mă părăsești. Oh! Voi, tinerii! Jertfiți, așadar, întotdeauna iubirile sincere pentru iubirile îndoielnice?

— Nu spune asta, tată! Marguerite mă iubește, sunt convins.

Tatăl meu nu-mi răspunse; nu avea aerul nici să se îndoiască, nici să-mi dea crezare.

A insistat mult de tot să rămân cu el toată seara și să nu mă întorc decât a doua zi; dar i-am spus că Marguerite nu se simțea prea bine și i-am cerut permisiunea să mă întorc la ea devreme, promițându-i să revin a doua zi.

Era o vreme foarte frumoasă; tata a ținut să mă întovărășească până la gară. Niciodată nu fusesem atât de fericit. Viitorul îmi apărea acum așa cum îl întrevăzusem eu mai înainte.

Îl iubeam pe tatăl meu mai mult decât îl iubisem vreodată.

În momentul plecării, a mai insistat pentru ultima oară să rămân; am refuzat.

— Prin urmare, o iubești mult de tot? mă întrebă el.

— Ca un nebun!

— Du-te atunci! și își trecu mâna peste frunte, ca și cum ar fi vrut să gonească un gând, apoi deschise gura, parcă pentru a-mi spune ceva; dar s-a mulțumit să-mi strângă mâna și, părăsindu-mă brusc, strigă: Pe mâine, prin urmare!

XXII

Aveam impresia ca trenul stă pe loc.

Am ajuns la Bougival la 11.

În casă nu era lumină la nici o fereastră; am sunat, dar nu mi-a răspuns nimeni.

Pentru prima dată mi se întâmpla așa ceva. În sfârșit, apăru grădinarul. Am intrat.

Nanine îmi ieși în cale cu o lampă. M-am îndreptat spre camera Margueritei.

— Unde este doamna?

— Doamna a plecat la Paris, îmi răspunse Nanine.

— La Paris?

— Da, domnule.

— Când?

— O oră după ce ați plecat dumneavoastră.

— Nu ți-a lăsat nimic pentru mine?

— Nimic.

Nanine ieși.

„Marguerite o fi avut bănuieli, mi-am zis eu, și s-o fi dus la Paris să se convingă dacă nu cumva vizita pe care am făgăduit s-o fac tatii nu era doar un pretext pentru a avea o zi de libertate. Sau poate i-o fi scris Prudence despre vreo afacere importantă”, mi-am spus eu când am rămas singur; o văzusem însă pe Prudence la sosire și nu mi-a spus nimic din care să presupun că i-ar fi scris Margueritei.

Deodată mi-am amintit de întrebarea pe care mi-o pusese doamna Duvernoy: „Prin urmare, n-o să vină azi?” când îmi spusese că Marguerite era bolnavă. Mi-am reamintit totodată și de aerul încurcat al Prudencei când am privit-o după ce rostise cuvintele acelea, ce păreau că trădează o întâlnire aranjată dinainte. La aceste amintiri se mai adăuga și ima-

ginea lacrimilor de pe obrajii Margueritei, pe care primirea călduroasă a tatii mă făcuse să le mai uit.

Din clipa aceea, toate întâmplările de peste zi se adunară în jurul primei mele bănuieli și mi-o întăriră în așa măsură, încât totul, până și clemența tatălui meu, mi-o confirma.

Marguerite aproape că mă obligase să mă duc la Paris; calmul ei fusese desigur simulat atunci când i-am propus să rămân lângă ea. Căzusem cumva într-o cursă? Mă înșela oare Marguerite? Socotise că se va înapoia destul de devreme pentru ca lipsa ei să treacă neobservată, dar hazardul o făcuse să întârzie? Pentru ce nu spusese nimic Naninei, sau de ce nu mi-a lăsat câteva rânduri? Ce însemnau lacrimile ei, ce însemna această absență, ce era cu misterul în care pluteam?

Iată ce fel de întrebări îmi puneam îngrozit, în mijlocul camerei goale, cu ochii ațintiți asupra pendulei, care, arătând miezul nopții, voia parca să mă convingă că era prea târziu să mai sper că iubita mi se va reîntoarce.

Și, totuși, după hotărârile pe care le luasem împreună, după acel sacrificiu oferit de ea și acceptat de mine, mai era oare posibil să mă înșele? Nu! Am încercat să înlătur primele mele presupuneri.

Biata fată, o fi găsit vreun cumpărător pentru mobile și s-o fi dus la Paris să încheie târgul. N-o fi vrut să mă prevină; deși acceptasem această vânzare, absolut necesară fericirii noastre, ea știa că acest lucru îmi era totuși din cale-afară de neplăcut, așa ca s-o fi temut, probabil, să-mi vorbească despre astfel de treburi ca să nu-mi rănească amorul propriu și susceptibilitatea. Mai mult ca sigur că nu se va întoarce decât după ce-și va fi isprăvit cu totul treburile. Sigur că în acest scop o aștepta și Prudence, care s-a trădat fără să vrea față de mine. Mai mult ca sigur că Prudence n-a putut încheia târgul astăzi, așa că o fi rămas peste noapte la ea, sau cine știe, poate să sosească dintr-un moment într-altul, cu atât mai mult cu cât bănuie în ce stare de neliniște mă aflu și n-o să aibă inima să mă lase să mă frământ atât.

Dar atunci, pentru ce acele lacrimi? Probabil pentru că nu se putuse hotărî, cu toată dragostea pe care mi-o purta, să-și abandoneze luxul în mijlocul căruia trăise până atunci și care o făcuse atât de fericită și de invidiată.

Îi iertam, cu dragă inimă, Margueritei toate aceste regrete. O așteptam cu nerăbdare, ca să-i spun, copleșind-o de sărutări, că ghicisem cauza misterioasei sale absențe.

Între timp se făcuse noapte, târziu, și Marguerite nu mai venea.

Îngrijorarea mea creștea din ce în ce, strângându-mi mintea și inima ca într-o menghină. Poate că i se întâmplase ceva! Poate că era rănită, bolnavă, moartă! Poate că nu peste mult timp cineva va veni să-mi aducă la cunoștință cine știe ce accident tragic! S-ar putea ca zorii zilei să mă găsească zbatându-mă în aceeași nesiguranță, chinuit de aceleași temeri!

Nici nu-mi trecea prin minte că în timp ce eu o așteptam, copleșit de toate spaimile pe care mi le pricinuia absența ei, Marguerite m-ar fi putut înșela. Trebuia să existe o cauză independentă de voința ei care o ținea departe de mine, și cu cât mă gândeam mai mult la acest lucru, cu atât eram mai convins că această cauză nu putea fi decât vreo nenorocire. O, vanitate bărbătească, în cât de felurite chipuri te poți înfățișa!

Bătu ora 1. M-am gândit să mai aștept un ceas, iar dacă la 2 Marguerite nu va fi sosit încă, s-o pornesc spre Paris.

În așteptare, căutai o carte, fiindcă n-aveam curajul nici să mai gândesc.

Manon Lescaut stătea deschisă pe masă. Mi se păru că pe alocuri paginile erau ude de lacrimi. După ce-am răsfoit cartea, am închis-o; prin vălul îndoielilor ce mă stăpâneau, personajele îmi păreau lipsite de sens.

Timpul înainta mult prea încet. Cerul era acoperit de nori. O ploaie de toamnă biciuia geamurile. Patul gol mi se părea că ia uneori înfățișarea unui mormânt. Mi se făcu frică.

Am deschis ușa. Am ascultat, dar n-am auzit nimic altceva decât vuietul vântului care gonea printre arbori. Nici o trăsură nu trecea pe drum. În clopotnița bisericii ceasul bătu trist unu și jumătate.

Tremuram de frică să nu bată cineva la ușă. Căci la acest ceas târziu din noapte, și pe o vreme atât de mohorâtă, doar vestea unei nenorociri putea să mai ajungă.

Bătu și ora 2. Mai așteptai puțin. Singură pendula tulbura liniștea cu zgomotul ei monoton și cadențat.

În sfârșit, părăsii încăperea, în care până și acela mai mici obiecte căpătaseră acel aer plin de tristețe pe care îl ia tot ce înconjoară neliniștea unui suflet stingher.

În camera de alături am găsit-o pe Nanine, care adormise cu lucrul în mână. Trezită de zgomotul ușii, —m-a întrebând dacă i se întorsese stăpâna.

— Nu, dar dacă se întoarce, să-i spui că n-am mai putut să îndur neliniștea și că am plecat ia Paris.

— La ora asta?

— Da.

— Dar cum? N-o să găsiți trăsură.

— Am să merg pe jos.

— Dar plouă.

— Ce are a face?

— Doamna are să se întoarcă, sau dacă nu se întoarce, aveți timp destul să vă duceți și dimineața, pe lumină, ca să vedeți ce anume a reținut-o. Altfel, o să vă omoare bandiții pe drum.

— Nu-i nici o primejdie, scumpa mea Nanine. Pe mâine!

Devotata Nanine se duse să-mi caute pelerina, mi-o aruncă pe umeri și se oferă s-o scoale pe mama Arnould, ca s-o întrebe dacă nu era cu puțință să capăt o trăsură; dar m-am opus, fiind convins că aş fi pierdut cu această încercare, poate infructuoasă, mai mult timp decât mi-ar fi trebuit ca să fac jumătate din drum.

Și apoi aveam nevoie de aer, de o oboseală fizică spre a-mi mai potoli starea de surescitare în care mă găseam.

Am băgat în buzunar cheia de la apartamentul din rue d'Antin, mi-am luat rămas bun de la Nanine, care m-a condus până la poartă, și am pornit spre Paris.

La început am alergat, dar cum pământul era proaspăt udat de ploaie, obosii de două ori mai repede. După o jumătate de oră de alergat, lac de sudoare, a trebuit să mă opresc. Mi-am mai tras sufletul și am pornit mai departe. Noaptea era atât de întunecoasă încât mă temeam la tot pasul să nu mă izbesc pe drum de arborii iviți atât de neașteptat în fața ochilor, încât îmi păreau niște fantome uriașe care se năpusteau spre mine.

Am întâlnit pe drum vreo două camioane cu mărfuri, pe care le-am lăsat curând în urmă.

O caleașcă gonea în trap întins spre Bougival. În clipa în care a trecut pe lângă mine, m-am gândit că Marguerite ar putea fi înăuntru.

M-am oprit și am început să strig: „Marguerite! Marguerite!”

Dar nimeni nu mi-a răspuns, și caleașca și-a continuat drumul. Am privit-o cum se îndepărta și-am pornit-o apoi din nou la drum.

Mi-au trebuit două ore ca să ajung la bariera Etoile.

Vederea Parisului mi-a redat forțele și am parcurs alergând lunga alee pe care o străbătusem de atâtea ori.

În noaptea aceea nu se vedea pe ea țipenie de om.

Ai fi zis că-i locul de promenadă al unui oraș mort.

Începuse să mijească de zi.

Când am sosit în rue d'Antin, marele oraș tocmai începuse să se trezească, înainte de a se deștepta cu totul.

În clipa în care am pătruns în casa Margueritei, la biserica Saint-Roch bătea de ora 5.

Mi-am spus în grabă numele portarului, căruia îi dădusem destule piese de douăzeci de franci ca să știe că aveam dreptul să vin la 5 dimineața la domnișoara Gautier.

Am trecut deci mai departe, fără nici o piedică.

Aș fi putut să-l întreb dacă Marguerite era acasă; s-ar fi putut însă să-mi răspundă negativ, și eu preferam să mai plutesc în îndoială încă două minute în plus, deoarece îndoindu-mă, mai speram încă.

Am ascultat la ușa, încercând să surprind vreun zgomot, vreo mișcare.

Nimic. Liniștea de la țară se întindea parcă până aici.

Am deschis ușa și am intrat.

Toate draperiile de la ferestre erau trase.

Le-am dat la o parte pe cele din sufragerie și m-am îndreptat apoi spre dormitor, împingând cu putere ușa.

M-am repezit la șnurul draperiilor și am tras violent de el.

Draperiile se deteră în lături; o lumină palidă pătrunse în încăpere; am alergat spre pat. Era gol!

Am deschis ușile unele după altele, am inspectat toate camerele.

Nimeni.

Simțeam că-mi pierd mințile, nu altceva.

Am trecut în camera de toaletă, am deschis fereastra și am strigat-o pe Prudence de mai multe ori.

Dar nimeni nu deschise fereastra la doamna Duvernoy.

Atunci am coborât la portar, pe care l-am întrebat dacă domnișoara Gautier venise acasă în cursul zilei.

— A fost, îmi răspunse portarul, împreună cu doamna Duvernoy.

— Și n-a lăsat nici o vorbă pentru mine?

— Nici una!

— Știi cumva ce au mai făcut după aceea?

— Ș-au urcat într-o trăsură.

— Ce fel de trăsură?

— Un cupeu particular.

Ce însemnau oare toate acestea?

Am sunat la poarta vecină.

— Unde vă duceți, domnule? mă întrebă portarul după ce mi-a deschis.

— La doamna Duvernoy.

— Nu s-a înapoiat.

— Ești sigur?

— Da, domnule; iată aici o scrisoare care a fost adusă ieri seară pentru dânsa și pe care încă nu i-am dat-o.

Și portarul îmi arată o scrisoare pe care îmi aruncaii fără voie ochii.

Recunoscând scrisul Margueritei, am luat scrisoarea.

Adresa suna astfel:

Doamnei Duvernoy, pentru a fi înmânată domnului Duval.

— Această scrisoare este pentru mine, i-am spus portarului, și i-am arătat adresa.

— Dumneavoastră sunteți domnul Duval? mă întrebă el.

— Da!

— Ah, vă recunosc! Veneți deseori pe la doamna Duvernoy.

Ajuns în stradă, am rupt plicul.

De mi-ar fi căzut un trăznet la picioare, n-aș fi fost mai îngrozit decât la citirea acestei scrisori:

„În momentul în care vei citi această scrisoare, Armand, eu voi fi amanta unui alt bărbat. Prin urmare, totul s-a sfârșit între noi.

Întoarce-te lângă tatăl tău, dragă prietene, du-te să-ți rezezi sora, tânăra neprihănită ce nu cunoaște nici una din nenorocirile noastre, și alături de care ai să uiți foarte repede de suferința pe care ți-a pricinuit-o această fată pierdută, numită Marguerite Gautier, pe care ai binevoit s-o iubești o clipă și căreia i-ai dăruit singurele momente fericite dintr-o viață care, așa cum speră ea, nu va mai dura mult de aici înainte.”

Când am citit ultimul cuvânt, am crezut că am să-mi pierd mințile.

O clipă mi-a fost chiar teamă cu adevărat că am să mă prăbușesc pe caldarâmul străzii. Un nor mi se lăsase pe ochi, iar sângele îmi zvâcnea cu putere la tâmple.

În sfârșit, mi-am mai revenit, am privit în jur, foarte mirat, văzând cum viața celorlalți își urmează cursul, fără să le pese de nenorocirea mea.

Nu eram destul de puternic spre a putea suporta singur lovitura pe care mi-o dăduse Marguerite.

Mi-am amintit atunci că tatăl meu se afla în același oraș cu mine, că în zece minute puteam fi lângă el și că oricare ar fi fost cauza durerii mele, desigur el avea să mi-o împărtășească.

Am alergat ca un nebun, ca un hoț, până la „Hôtel de Paris”; la apartamentul tatii, cheia era în ușă. Am intrat.

Citea.

După cât de puțin mirat s-a arătat văzându-mă, ai fi spus că mă aștepta.

M-am aruncat în brațele lui fără să-i spun un cuvânt, i-am dat să citească scrisoarea Margueritei, și căzând apoi în genunchi la picioarele patului său, am plâns cu lacrimi fierbinți.

XXIII

Când viața își reluă cursul, nu puteam crede că ziua care începea avea să fie pentru mine altfel decât cele de mai înainte. Erau clipe în care îmi închipuiam că o împrejurare oarecare, pe care nu mi-o aminteam, mă făcuse să-mi petrec noaptea departe de Marguerite, dar, dacă m-aș înapoia la Bougival, aș găsi-o neliniștită, așa cum fusesem și eu neliniștit, întrebându-mă ce anume mă reținuse atâta vreme departe de ea.

Când te-ai deprins în viață cu un obicei, așa cum mă deprinsesem eu cu această dragoste, îți pare cu neputință să renunți la el fără să sfârâmi în același timp toate celelalte resorturi ale vieții.

Eram silit, așadar, să recitesc, din când în când, scrisoarea Margueritei, ca să mă conving de-a binelea că nu visasem.

Trupul meu, cedând sub lovitura morală, era incapabil să facă cea mai mică mișcare. Zbuciumul, marșul nocturn, vestea primită în zori mă epuizaseră. Tatăl meu profită de faptul că eram zdrobit sufletește și sleit fizicește și-mi ceru să-i promit formal că am să plec cu el.

I-am făgăduit tot ce-a vrut. Eram incapabil să susțin vreo discuție și aveam nevoie, după tot ce se întâmplase, de o afecțiune reală, care să mă ajute să trăiesc.

Eram foarte bucuros că tatăl meu se străduia să mă consoleze în nenorocire.

Tot ceea ce-mi amintesc este că în acea zi, cam pe la 5, m-am urcat alături de el într-o diligență. Fără să-mi spună nimic, dăduse dispoziții să mi se pregătească cuferele și să fie legate la spatele diligenței, alături de ale sale.

Mi-am dat seama de ce se întâmplă cu mine doar când am văzut dispărând orașul, și când singurătatea drumului îmi reaminti de golul din inimă.

Atunci mă podidiră din nou lacrimile.

Tata, înțelegând că vorbele, chiar venite de la el, n-ar fi putut să mă consoleze, mă lăsă să plâng fără să-mi spună un cuvânt, mulțumindu-se să-mi strângă uneori mâna, ca pentru a-mi reaminti că aveam alături un prieten.

Noaptea am închis ochii doar câteva clipe. Am visat-o pe Marguerite.

M-am trezit deodată, speriat, neînțelegând pentru ce mă găseam într-o diligență.

Apoi mi-am amintit și, trist, mi-am lăsat capul să-mi cadă pe piept.

Nu îndrăzneau să vorbesc cu tata de teamă să nu-l aud spunându-mi:

„Vezi câtă dreptate aveam când nu mă încredeam în dragostea acestei femei?”

Dar el n-a abuzat de acest succes, așa că iată-ne sosiți în orașul G... fără să-mi fi spus altceva decât cuvinte cu totul străine de întâmplarea care mă determinase să plec.

În clipa în care mi-am îmbrățișat sora, mi-au venit în min-te cuvintele din scrisoarea Margueritei privitoare la ea; dar am înțeles îndată că, oricât de bună ar fi sora mea cu mine, nu mă va putea face să-mi uit iubita.

Cum tocmai se deschisese sezonul de vânatoare, tatăl meu se gândi că așa ceva ar putea să mă distreze. Începu deci să organizeze partide de vânatoare împreună cu vecinii și prietenii. Luam parte la ele fără silă, dar și fără entuziasm, cu acea apatie care, de la plecare, îmi caracteriza toate acțiunile.

Vânam cu gonaci. Mi se desemna un loc. Puneam pușca descărcată alături de mine și visam.

Priveam cum trec norii. Îmi lăsam gândurile să rătăcească peste câmpiile solitare, și din timp în timp mă auzeam strigat de vreun vânător, care îmi arăta un iepure la zece pași de mine.

Nici unul din aceste amănunte nu-i scăpară tatălui meu, care nu se lăsa înșelat de calmul meu exterior. Înțelegea bine că, oricât de abătut aș fi fost, inima mea avea să aibă într-o zi o răbufnire teribilă, poate chiar primejdioasă; de aceea, fe-

rindu-se să pară că mă consolează, făcea tot ce-i stătea în putință ca să mă distreze.

Sora mea, firește, nu știa nimic din cele întâmplate și nu-și putea explica de ce eu, așa de vesel altădată, devenisem deodată atât de dus pe gânduri și de trist.

Uneori, cufundat în mâhnirea mea, eram surprins de privirea îngrijorată a tatii; îi luam atunci mâna într-a mea, ca pentru a-i cere discret iertare de tot răul pe care i-l făceam, fără voie.

S-a scurs astfel o lună de zile, dar după aceasta lună n-am mai putut să îndur să fiu departe de Marguerite.

Amintirea ei mă urmărea fără încetare. O iubisem prea mult și o mai iubeam încă nebunește pe această femeie pentru ca să-mi poată deveni deodată indiferentă. Trebuia sau s-o iubesc, sau s-o urăsc. Trebuia mai ales, indiferent ce sentimente aș fi nutrit pentru ea, s-o văd, și asta numaidecât.

Această dorință, o dată încolțită în minte, mi se fixă cu toată puterea asupra voinței, care în cele din urmă reapăru în trupul meu de multă vreme inert.

Simțeam nevoia s-o văd pe Marguerite nu în viitor, nu peste o lună, nu peste o săptămână, ci chiar a doua zi; așa că m-am dus la tatăl meu să-l anunț că plec la Paris după niște treburi, dar că aveam să mă întorc repede înapoi.

Fără îndoială că a ghicit motivul pentru care plecam, deoarece a stăruit multă vreme să rămân; văzându-mă însă în ce stare de surescitare mă aflam, și-a dat seama că nesatisfacerea acestei dorințe ar putea să aibă pentru mine urmări fatale, așa încât m-a îmbrățișat și m-a rugat, aproape cu lacrimi în ochi, să mă întorc cât mai neîntârziat.

N-am închis ochii până la Paris.

Ce aveam să fac o dată ajuns acolo? Nu știam; dar mai înainte de orice trebuia să mă interesez de Marguerite.

M-am dus acasă să-mi schimb hainele, și cum era un timp foarte frumos și încă destul de devreme, am pornit spre Champs-Élysées.

După vreo jumătate de oră am zărit, de departe, trăsura Margueritei, între rond și Place de la Concorde.

Își răscumpăraseră caii; trăsura era la fel ca odinioară, însă Marguerite nu se afla înăuntru.

Aruncându-mi ochii în jur, o văzui pe Marguerite plimbându-se pe jos, însoțită de o femeie pe care n-o văzusem niciodată.

Trecând pe lângă mine, a devenit albă la față, și un surâs nervos i-a crispat buzele. Cât despre mine, inima îmi bătea cu putere, gata să-mi spargă pieptul; dar am reușit să-mi iau o expresie nepăsătoare și am salutat-o cu răceală pe fosta mea amantă, care se îndreptă imediat spre trăsură, unde se urcă împreună cu prietena ei.

O cunoșteam bine pe Marguerite. Întâlnirea neașteptată cu mine de bună seamă că o tulburase profund. Fără îndoială că aflase de plecarea mea, care o liniștise asupra urmărilor rupturii dintre noi; dar văzând că m-am reîntors și găsindu-se față în față cu mine, palid cum eram, înțelesese că reîntoarcerea mea avea un scop, întrebându-se desigur ce putea să urmeze.

Dacă aș fi regăsit-o pe Marguerite nenorocită, dacă, spre a mă răzbuna pe ea, i-aș fi putut sări în ajutor, poate că aș fi iertat-o, și cu siguranță că nu m-aș mai fi gândit să-i fac vreun rău; dar o vedeam fericită, cel puțin în aparență; un altul îi oferise acum luxul pe care eu nu fusesem în stare să i-l asigur; ruptura noastră, pornită de la ea, îmbrăca prin urmare caracterul celui mai josnic interes; eram umilit în amorul meu propriu, cât și în dragostea mea, trebuia neapărat să-mi plătească pentru tot ceea ce suferisem.

Faptele acestei femei nu mă puteau lăsa nepăsător; prin urmare, ceea ce de bună seama avea să-a facă cel mai mult rău era indiferența mea; trebuia deci să mă prefac indiferent nu numai față de ea, ci și față de toți ceilalți.

Am încercat să iau o figură surâzătoare și am pornit-o spre Prudence.

Camerista se duse să mă anunțe și mă lăsă să aștept câteva clipe în salon.

În sfârșit, doamna Duvernoy apăru și mă pofti în budoarul ei; în momentul în care luam loc, am auzii deschizându-se ușa de la salon și un pas ușor făcu să scârțâie parchetul, apoi ușa de la vestibul fu închisă cu violență.

— Te deranjez? am întreat-o pe Prudence.

— De loc. Marguerite a fost și ea aici. Când a auzit că ai venit să mă vezi, a fugit; ea e persoana care a plecat adineauri.

— Așadar, am ajuns acum s-o sperii?

— Nu, dar se teme că ți-ar fi neplăcut s-o revezi.

— De ce? am întreat eu, făcând eforturi să respir normal, deoarece emoția mă sugruma. Biata fată, m-a părăsit ca să-și recapete trăsura, mobilele și diamantele, a procedat bine și nu trebuie să-i port pică din această pricină. Am întâlnit-o astăzi, am continuat eu nepăsător.

— Unde? se interesă Prudence, care mă privea întrebându-se parcă dacă acest om era cu adevărat unul și același cu cel pe care îl știuse odinioară atât de îndrăgostit.

— Pe Champs-Élysées; era împreună cu o altă femeie, foarte frumoasă. Cine-i femeia aceea?

— Cum arată?

— O blondă subțirică, cu bucle lungi, ochi albaștri, foarte elegantă.

— Ah, asta-i Olympe! Într-adevăr, e o fată foarte frumoasă.

— Cu cine trăiește?

— Cu nimeni și cu toată lumea.

— Și unde locuiește?

— Rue Tronchet, numărul... Aa, așa, vrei să-i faci curte?

— Nu se știe ce se poate întâmpla!

— Și Marguerite?

— Dacă ți-aș spune că nu mă mai gândesc de loc la ea, ar însemna să mint; dar fac parte dintre oamenii pentru care contează foarte mult modul în care te desparti de cineva. Or, Marguerite m-a expedit într-un chip atât de nesocotit, încât m-am considerat un neghiob de a fi fost așa de îndrăgostit de ea, fiindcă într-adevăr am fost foarte îndrăgostit de această fată.

Îți imaginezi pe ce ton m-am silit să rostesc aceste cuvinte: sudoarea îmi șiroia pe frunte.

— Nu mai vorbi așa, ea te-a iubit mult de tot, și te iubește și acum; dovadă ca după ce te-a întâlnit astăzi, a venit numaidecât să-mi spună. Când a sosit la mine, tremura toată, gata să i se facă rău.

— Ei bine, și ce ți-a spus?

— Mi-a spus: „Cu siguranță că are sa vină să te vadă”, și m-a rugat să te implor s-o ierți.

— Am iertat-o, poți să-i spui asta. E o femeie de treabă, dar o femeie ușoară; trebuia să mă aștept la ceea ce mi-a fă-

cut. Îi sunt chiar recunoscător pentru hotărârea luată, fiindcă mă întreb astăzi unde ne-ar fi dus ideea mea de a nu mă mai despărți de ea. Ar fi fost desigur o nebunie.

— Marguerite are să fie foarte mulțumită aflând că te-ai resemnat și ai înțeles situația grea în care se afla. Sosise momentul să te părăsească, dragul meu. Nemernicul acela de misit căruia Marguerite îi propusese să-i vândă toate mobilele s-a dus pe la creditorii ei ca să-i întrebe cât le datorează; creditorii, sperându-se că nu vor fi plătiți, au scos totul la mezat în două zile.

— Și acum au fost achitate datoriile?

— Aproape.

— Și cine a scos banii?

— Conte de N... Ah, scumpul meu, există oameni născuți anume pentru așa ceva! Pe scurt, i-a dat douăzeci de mii de franci, dar și-a atins scopul urmărit. Știe foarte bine că Marguerite nu ține la el, ceea ce nu-l împiedică să fie foarte drăguț cu ea. Ai văzut, i-a răscumpărat caii, i-a scos bijuteriile de la „Muntele de pietate” și îi dă atâția bani cât îi dădea și ducele; dacă s-ar hotărî să ducă o viață mai liniștită, omul ăsta ar rămâne multă vreme cu ea.

— Și-acum ea ce face? Stă numai la Paris?

— Marguerite n-a mai vrut să se mai ducă la Bougival de când ai plecat. M-am dus eu după lucrurile ei și chiar după ale dumatiale, din care am făcut un pachet, pe care poți să-l ridici de aici. Sunt toate lucrurile, afară de un mic portofel, cu inițialele dumatiale, la care Marguerite ține foarte mult. Dacă vrei neapărat, am să i-l cer înapoi.

— Să-l păstreze, am îngăimat eu, simțind cum mi se umezeau ochii la amintirea satului unde fusesem atât de fericit și la gândul că Marguerite ținea să aibă un lucru de-al meu, care să-i reamintească de mine.

Dacă Marguerite ar fi intrat pe ușă în acel moment, toate hotărârile mele de răzbunare s-ar fi risipit și m-aș fi aruncat la picioarele ei.

— De altminteri, reluă Prudence, n-am văzut-o niciodată în starea de acum: nu mai doarme aproape de loc, aleargă de la un bal la altul, supează la restaurante, ba chiar se îmbată. Nu de mult, după un supeu, a stat opt zile în pat; iar când

doctorul i-a permis să se scoale, a luat-o de la capăt, cu riscul de a se prăpădi. Ai să te duci s-o vezi?

— La ce bun? Am venit să te văd pe dumneata, pentru că ai fost totdeauna foarte binevoitoare față de mine și pentru că te-am cunoscut mai înainte de a o cunoaște pe Marguerite. Dumitale îți datorez faptul că am fost amantul Margueritei, după cum dumitale îți datorez și faptul că nu mai sunt, nu-i așa?

— De! Am făcut tot ce mi-a stat în putință ca să te părăsescă, și cred că mai târziu n-ai să-mi porți pică clin această pricină.

— Îți păstrez o îndoită recunoștință, am adăugat eu, ridicându-mă să plec, pentru că resimțeam un adevărat dezgust față de femeia asta când o vedeam cum ia în serios tot ceea ce-i spuneam.

— Pleci?

— Da.

Aflasem destul.

— Când te mai văd?

— În curând. La revedere.

— La revedere.

Prudence mă conduse până la ușă; m-am înapoiat acasă cu lacrimi de furie în ochi și cu inima însetată de răzbunare.

Așadar, Marguerite era indiscutabil o stricată, la fel cu celelalte; așadar, cu toată dragostea profundă pe care o avea pentru mine, nu reușise să-și învingă dorința de a-și relua viața de orgii, nu putuse lupta împotriva nevoii de a avea o trăsură și de a se destrăbăla.

Toate acestea mi le spuneam în chinul insomniilor; căci dacă aș fi judecat cu răceala pe care o afectam, aș fi înțeles că existența aceasta zgomotoasă a Margueritei era de fapt un mijloc de a-și înăbuși gândurile ce o obsedau, amintirile pe care nu și le putea goni din minte.

Din nefericire, o răutate pătimasă pusese stăpânire pe mine, și nu mă mai preocupa decât mijlocul de a-i produce cât mai multă suferință.

Oh, cât sunt de mici și de josnici bărbații când le este rănită vreuna din meschinele lor pasiuni!

Această Olympe cu care o văzusem, dacă nu-i era chiar prietenă Margueritei, era în orice caz cunoștința cu care se vedea cel mai des după ce se reîntorsese la Paris. Ea urma să

dea un bal, și cum presupuneam că Marguerite avea să vină și ea, m-am străduit să obțin o invitație, și am izbutit.

Când am sosit, copleșit de dureroasele mele emoții, balul era în toi. Se dansa, se vorbea tare, aproape că se striga; în timpul unui cadril, am zărit-o pe Marguerite dansând cu contele de N..., care, foarte mândru de a se arăta alături de ea, părea că spune lumii întregi: „Această femeie îmi aparține!”

M-am dus și m-am rezemat de cămin chiar în fața Margueritei și am început s-o privesc cum dansează. De-abia m-a zărit, și s-a și tulburat. M-am uitat la ea și am salutat-o distrat, cu privirea și cu un gest al mâinii.

Când m-am gândit că după bal avea să plece nu cu mine, ci cu acest imbecil bogat, și când mi-am închipuit ce avea de sigur să urmeze după ce se vor întoarce la ea acasă, sângele mi s-a suit în obraji și am simțit brusc nevoia să le tulbur amorul.

După contradans, m-am dus s-o salut pe stăpâna casei, care etala în fața invitaților niște umeri splendizi și jumătatea unor sâni amători.

Fata era frumoasă, iar în ceea ce privea trupul, mai frumoasă chiar decât Marguerite. Acest lucru l-am înțeles și mai bine după anumite priviri pe care Marguerite i le arunca Olympiei în timp ce-i vorbeam. Bărbatul care ar fi fost amantul acestei femei putea fi tot atât de mândru pe cât era și domnul de N..., iar ea era destul de frumoasă ca să inspire o pasiune la fel cu cea pe care mi-o inspirase Marguerite.

În acea vreme Olympe n-avea nici o legătură. N-ar fi fost greu să devin amantul ei. Totul era să arunci banii în dreapta și în stânga, ca să fii remarcat.

Hotărârea mea fu luată. Femeia aceasta avea să-mi fie amantă.

Am început să-mi joc rolul de adorator dansând cu Olympe.

O jumătate de oră mai târziu, Marguerite, palidă ca o moartă, își punea blana și părăsea balul.

XXIV

Înseamnă și aceasta ceva, dar nu era de-ajuns. Îmi dădeam seama de puterea pe care o exercitam asupra acestei femei și de faptul că abuzam de ea în mod laș.

Când mă gândesc că acum e moartă, mă întreb dacă Dumnezeu îmi va ierta vreodată tot răul pe care i l-am făcut.

După supeu, care a fost foarte zgomotos, începu jocul de cărți.

M-am așezat alături de Olympe: și am pontat cu atâta îndrăzneală, încât era exclus ca ea să nu observe. Într-o clipă, am câștigat o sută cincizeci sau două sute de ludovici, pe care i-am etalat în fața mea și asupra căroră Olympe pironise niște priviri aprinse.

Eram singurul pe care jocul nu-l absorbise complet și care se ocupa de Olympe. Tot restul nopții am câștigat și i-am dat bani ca să poată juca, deoarece pierduse tot ce avusese în fața ei pe masă, ba chiar mai mult ca sigur că și ce avusese în casă.

La 5 dimineața jocul se sparse și invitații plecară.

Câștigasem trei sute de ludovici.

Toți jucătorii ajunseseră la ușă, numai eu rămăsesem în urmă, fără să observe cineva, deoarece nu eram prieten cu nici unul dintre ei.

Olympe tocmai se pregătea să-mi lumineze scara, urmând să cobor și eu, când deodată, întorcându-mă spre ea, i-am spus:

— Trebuie să vă vorbesc.

— Mâine, îmi spuse ea.

— Nu, acum!

— Ce aveți să-mi spuneți?

— Veți vedea.

Și am intrat din nou în apartament.

— Ai pierdut, i-am spus eu.

— Da...

— Toți banii pe care îi aveai?

Ea ezită să răspundă.

— Fii sinceră.

— Ei bine, da!

— Am câștigat trei sute de ludovici, iată-i, dacă accepți să rămân peste noapte aici.

Și, în același timp, am aruncat aurul pe masă.

— Și pentru ce această propunere?

— Pentru că te iubesc, la naiba!

— Nu, ci pentru că ești îndrăgostit de Marguerite și pentru că vrei să te răzbuni pe ea, devenind amantul meu. Pe o femeie ca mine nu poți s-o înșeli, așa ușor, scumpul meu; din nefericire, sunt încă prea tânără și prea frumoasă ca să accept rolul pe care mi-l propui.

— Așadar, refuzi?

— Da!

— Preferi să mă iubești pe degeaba? Asta n-aș primi eu. Gândește-te puțin, scumpa mea Olympe; dacă ți-aș fi trimis o persoană oarecare spre a-ți înmâna aceste trei sute de ludovici din partea mea, în condițiile despre care ți-am vorbit, ai fi acceptat. Am preferat să tratez direct. Acceptă, fără să mai cercetezi motivele care mă determină să procedez astfel. Spune-ți că ești frumoasă și că nu-i de mirare să fiu îndrăgostit de tine.

Marguerite era, ca și Olympe, o fată întreținută, și totuși n-aș fi îndrăznit niciodată să-i spun, de la prima vedere, ceea ce-i spuseseam Olympei. Și asta fiindcă pe Marguerite o iubeam, fiindcă ghicisem în ea simțăminte ce lipseau celeilalte, și chiar în momentul în care îi propuneam Olympei acest târg, în ciuda deosebitei sale frumuseți, nu simțeam pentru ea decât dezgust.

Bineînțeles că Olympe sfârși prin a accepta, iar la amiază, când am plecat, devenisem amantul ei; dar îi părăseam patul fără să duc cu mine amintirea mângâierilor și a șoaptelor cu care se crezuse obligată să mă copleșească în schimbul celor șase mii de franci pe care i-i lăsasem.

Și totuși erau bărbați care se ruinaseră pentru această femeie.

Începând din aceeași zi, am supus-o pe Marguerite unor persecuții cumplite, ceas de ceas, clipă de clipă. Olympe și cu Marguerite încetară să se mai vadă, și e lesne de înțeles pentru care motiv. I-am dăruit noii mele amante o caleașcă, bijuterii, am jucat, am făcut, în fine, toate nebuniile care se cădea să le facă un bărbat îndrăgostit de o femeie ca Olympe. Zvonul despre noua mea pasiune se răspândi cât ai bate din palme.

Însăși Prudence se lăsă înșelată, ajungând să creadă că o uitasem cu totul pe Marguerite. Aceasta, fie că ghicise motivul care mă făcea să mă port astfel, fie că se înșela o dată cu ceilalți, dar răspundea cu o rară demnitate la jignirile pe care i le aduceam zi de zi. Părea însă că suferă cumplit, deoarece, pretutindeni unde o întâlneam, o vedeam din ce în ce mai palidă, din ce în ce mai tristă. Dragostea pe care i-o nutream, exaltată în așa măsură încât părea că se transformase în ură, se desfăta la priveliștea acestor dureri de zi de zi. De mai multe ori, în împrejurări în care am fost de o cruzime infamă, Marguerite a ridicat spre mine niște priviri atât de rugătoare, încât am roșit din pricina rolului pe care îl jucam, și eram gata să-i cer iertare.

Dar aceste păreri de rău țineau exact cât lumina fulgerului, iar Olympe, căreia nu-i mai rămăsese nici cea mai mică umbră de amor propriu și care înțelesese că, făcându-i rău Margueritei, avea să obțină de la mine tot ce voia, mă ațâța fără încetare împotriva ei și o insulta ori de câte ori găsea prilejul, cu acea persistentă lașitate a femeii care se simte susținută de un bărbat.

Marguerite ajunsese să nu mai meargă nici la baluri, nici la spectacole, de teamă să nu ne întâlnească pe Olympe și pe mine. Și atunci scrisorile anonime au luat locul obrăznicilor fățișe, și câte lucruri rușinoase nu mi-am îndemnat amanta să povestească despre Marguerite; ba mai mult, le povesteam chiar eu însumi.

Trebuie să fi fost într-adevăr nebun ca să ajung atât de departe. Eram ca un om care, îmbătat cu vin prost, cade într-una din acele exaltări în care mâna este în stare să făptuiască o crimă, fără ca mintea să aibă nici cel mai mic amestec. În tot acest tumult, înduram totuși cele mai cumplite chinuri. Calmul fără indignare, demnitatea fără dispreț cu

care Marguerite răspundea tuturor atacurilor, și care mi-o făceau, de fapt, superioară, mă îndârjeau și mai mult împotriva ei.

Într-o seară, Olympe s-a dus nu știu bine unde și s-a întâlnit cu Marguerite, care de data aceasta a învățat-o minte pe netrebnica ce-o insulta, dar în așa fel încât Olympe a fost nevoită să dea bir cu fugiții. Olympe se întoarse tremurând de furie, iar Marguerite a fost dusă acasă leșinată.

Povestindu-mi ce se petrecuse, Olympe, convinsă că Marguerite voise să se răzbune fiindcă îmi era amantă, mi-a cerut să-i scriu de îndată câteva rânduri, în care să-i cer s-o respecte pe femeia pe care o iubeam.

Nu-i nevoie să mai spun că am acceptat pe loc acest lucru și că i-am scris Margueritei tot ce mi-a trecut prin minte mai jignitor, mai rușinos și mai crud, iar scrisoarea i-am trimis-o chiar în aceeași zi.

De data aceasta lovitura era prea brutală pentru ca nenocita s-o suporte fără să mai spună nimic.

Bănuiam că voi primi un răspuns, și de aceea m-am hotărât să rămân acasă toată ziua.

Cam pe la orele 2 cineva sună, și o văzui pe Prudence intrând.

Am întrebat-o cu aerul cel mai indiferent din lume căruia fapt îi datoram vizita; dar în ziua aceea doamnei Duvernoy nu-i ardea de glume, și cu un ton grozav de emoționat îmi spuse că de la reîntoarcerea mea, adică de vreo trei săptămâni încoace, n-am scăpat nici un prilej ca să nu-mi bat joc de Marguerite; mi-a mai spus ca Marguerite era bolnavă, iar că scena din ajun și mai ales scrisoarea primită în dimineața aceea o făcuseră să cadă la pat.

Pe scurt, fără să-mi facă reproșuri, Marguerite o trimitea să-mi ceară îndurare, spunându-mi că nu mai avea nici forța morală, nici forța fizică să rabde chinurile la care o supuneam.

— Dacă domnișoara Gautier m-a părăsit, era în dreptul ei s-o facă, îi spusei Prudencei, dar ca să insulte o femeie pe care o iubesc, pe motiv că această femeie îmi este amantă, lucrul acesta nu-l voi îngădui niciodată.

— Dragul meu, îmi spuse Prudence, dumneata ești sub influența unei stricate fără inimă și fără minte; ești îndrăgostit

de ea, este adevărat, dar ăsta nu-i un motiv ca să torturezi o femeie care nu se poate apăra.

— Domnișoara Gautier să-mi trimită pe contele de N... al dumneaei, și atunci partida va fi egală.

— Știi prea bine că ea nu va face acest lucru. Așadar, dragă Armand, las-o în pace; dac-ai vedea-o, ți-ar fi rușine de modul în care te porți cu ea. E palidă, tușește mereu, n-o s-o mai ducă mult... Și Prudence îmi întinse mâna adăugând: Vino s-o vezi, vizita dumitale are să-i facă mare plăcere.

— N-am nici o poftă să-l întâlnesc acolo pe domnul de N...

— Domnul de N... nu vine niciodată la ea. Nu poate să-l sufere.

— Dacă Marguerite ține să mă vadă, știe unde stau, să vină; eu nu voi mai pune niciodată piciorul în rue d'Antin.

— Și ai s-o primești bine?

— Fără îndoiala că da.

— Ei bine, sunt sigură că are să vină.

— Să vină.

— Ieși în oraș azi?

— Am să fiu acasă toată seara.

— Mă duc să-i spun.

Prudence plecă.

Nici măcar nu i-am scris Olympei să nu mă mai aștepte. De altfel, nu prea mă sinchiseam eu de femeia asta. De-abia dacă petreceam la ea o noapte pe săptămână. Cred, de altfel, că se consola cu un actor de la nu știu ce teatru de pe boulevard.

Am ieșit să iau masa și m-am întors aproape imediat. Am poruncit să se facă focul în toate sobele și i-am spus lui Joseph că în seara aceea era liber.

Mi-ar fi greu să-ți redau stările sufletești atât de deosebite pe care le-am trăit în intervalul acelei ore de așteptare; când însă, pe la ceasurile 9, am auzit sunând, m-a cuprins o asemenea emoție, încât, ducându-mă să deschid ușa, am fost nevoit să mă sprijin de pereți ca să nu cad.

Din fericire, anticamera nu era prea bine luminată, așa că emoția întipărită pe figura mea era greu de observat.

Marguerite păși înăuntru.

Era îmbrăcată toată în negru, iar fața îi era acoperită de o voaletă. Abia dacă i-am recunoscut chipul sub dantelă.

Marguerite trecu în salon și își ridică voaleta.

Era albă ca marmora.

— Iată-mă, Armand, rosti ea. Ai dorit să mă vezi, am venit.

Și lăsându-și capul între mâini, izbucni în plâns.

M-am apropiat de ea.

— Ce ai? i-am spus eu cu o voce sugrumată.

Marguerite îmi strânse mâna fără să-mi răspundă, deoa-rece lacrimile îi înecau încă glasul. Dar câteva clipe mai târ-ziu, după ce se mai calmă puțin, îmi spuse:

— Mi-ai făcut tare mult rău, Armand, fără ca eu să-ți fi făcut nimic.

— Nimic? am replicat eu cu un surâs amar.

— Nimic altceva decât ce m-au silit împrejurările să fac.

— Nu știu dacă ai încercat sau vei încerca vreodată în via-ță ceea ce am simțit eu privind-o pe Marguerite.

Ultima dată când venise la mine, se așezase tot pe locul unde sta și acum; numai că de atunci ea fusese amanta altu-ia; alte sărutări decât ale mele îi atinseseră buzele, după care gura mea tânjea atâta, și totuși simțeam că o iubesc pe aceas-tă femeie tot atât, ba poate chiar mai mult decât o iubisem vreodată.

Cu toate acestea, îmi venea foarte greu să deschid discuția despre motivul care o aducea la mine. Marguerite a înțeles fără îndoială acest lucru, deoarece îmi spuse:

— Am venit să te plictisesc, Armand, deoarece am să-ți cer două lucruri: iertare pentru ceea ce i-am spus ieri domnișoa-rei Olympe și îndurare pentru ceea ce ești poate gata să-mi mai faci. Cu bună-știre sau nu, de când te-ai reîntors, mi-ai făcut atâta rău, încât n-aș mai fi în stare să suport de aci înainte nici un sfert din emoțiile pe care le-am suportat până azi-dimineață. Are să-ți fie milă de mine, nu-i așa? Și ai să înțelegi că pentru un om de suflet există preocupări mai no-bile decât să se răzbune pe o femeie bolnavă și tristă ca mi-ne. Uite, ia-mi mâna. Mă scutură frigurile; m-am sculat din pat ca să vin să-ți cer nu prietenia, ci indiferența ta.

Într-adevăr, mâna Margueritei ardea; biata femeie tremu-ra sub veșmântu-i de catifea.

Am împins lângă focul din cămin fotoliul în care stătea.

— Crezi că eu n-am suferit în noaptea aceea în care, după ce te-am așteptat la Bougival, am pornit să te caut la Paris, unde n-am găsit decât scrisoarea ta, care a fost gata să mă scoată din minți? Cum ai putut să mă înșeli, Marguerite, pe mine, care te iubeam atât?

— Să nu vorbim de asta, Armand, nu pentru asta am venit. Am vrut să te văd cu alți ochi decât ca pe un dușman, asta-i tot, și am vrut să-ți mai strâng o dată mâna. Ai o amantă tânără, frumoasă, pe care se spune că o iubești: fii fericit cu ea și uită-mă pe mine.

— Și tu, tu ești fericită, nu-i așa?

— Am eu oare înfățișarea unei femei fericite, Armand? Nu-ți bate joc de durerea mea, tu, care cunoști mai bine decât oricine pricina durerii mele și știi cât e ea de profundă.

— Nu depindea decât de tine ca să nu mai fii niciodată nefericită, dacă ești într-adevăr așa cum spui.

— Nu, dragul meu, împrejurările au fost mai puternice decât voința mea. Am ascultat nu de instinctele mele de cocotă, cum s-ar părea că vrei să spui, ci de o necesitate imperioasă și de motive pe care ai să le afli într-o zi și care te vor face să mă ierți.

— Pentru ce nu-mi spui acum care sunt aceste motive?

— Pentru că ele n-ar restabili o apropiere imposibilă între noi și pentru că te-ar îndepărta poate de unele ființe de care nu trebuie să te îndepărtezi.

— Și cine sunt aceste ființe?

— Nu pot să-ți spun.

— Atunci, minți.

Marguerite se ridică și se îndreptă spre ușă.

Nu puteam să asist la această durere mută și totodată grăitoare fără să fiu profund mișcat când o comparăm, în minte, pe această femeie palidă și înlăcrimată cu fata nebunatică ce-și bătuse joc de mine la „Opéra-Comique”.

— Nu te las să pleci, am rostit eu, așezându-mă în fața ușii.

— Pentru ce?

— Pentru că te iubesc încă, cu toate câte mi-ai făcut, și vreau să rămâi aici, la mine.

— Ca să mă gonești mâine, nu-i așa? Nu, e cu neputință! Destinele noastre s-au despărțit, să nu încercăm să le unim

din nou; ai să ajungi să mă disprețuiești, poate, în timp ce acum nu poți decât să mă urăști.

— Nu, Marguerite! am strigat eu, simțind cum mi se redeşteaptă întreaga dragoste și toate dorințele în prezența acestei femei. Nu, am să uit totul, și vom fi fericiți, așa cum ne făgăduisem că vom fi.

Marguerite dădu din cap în semn de îndoială și spuse:

— Nu sunt eu oare sclava ta, câinele tău? Fă din mine ce vrei, ia-mă, sunt a ta.

Și scoțându-și mantoul și pălăria, le azvârli pe canapea, după care începu să-și descheie grăbită corsajul rochiei, deoarece, datorită unei reacții atât de frecvente în boala ei, sângele îi năvălea de la inimă spre cap și o înăbușea.

Urmă o tuse seacă și răgușită.

— Trimite vorbă vizitiului meu, rosti ea apoi, să ducă trăsura acasă.

Am coborât eu însumi să-i dau aceasta poruncă.

Când m-am întors, Marguerite era întinsă în fața focului, iar dinții îi clănțăneau de frig.

Am luat-o în brațe, am dezbrăcat-o fără ca ea să facă vreo mișcare, și, înghețată cum era, am dus-o în patul meu.

M-am așezat apoi alături și am încercat s-o încălzesc cu mângâierile mele. Marguerite nu scotea o vorbă, însă îmi surâdea.

Oh, a fost o noapte stranie! Toată viața Margueritei părea că se concentrase în sărutările cu care mă acoperea, și eu simțeam c-o iubesc atât, încât, în mijlocul pasiunii dezlănțuite a dragostei ei înfierbântate, mă întrebam dacă nu cumva o voi ucide, pentru ca niciodată să nu mai fie a altuia.

După o lună numai de dragoste ca aceasta, împărtășită și de trup și de inimă, nu mai ești decât un cadavru.

Zorii zilei ne găsiră treji pe amândoi.

Marguerite era albă ca varul. Nu rostea nici un cuvânt. Lacrimi mari și grele îi curgeau din când în când din ochi și se opreau pe obraji, strălucitoare ca niște diamante. Brațele sale, lipsite de vlagă, se deschideau din timp în timp spre a mă cuprinde, și cădeau apoi fără putere pe pat. O clipă am crezut că aș putea uita tot ceea ce se petrecuse după plecarea mea din Bougival și i-am spus Margueritei:

— Vrei să plecăm, să părăsim Parisul?

— Nu, nu, îmi spuse ea aproape înspăimântată, am fi prea nenorociți, eu n-aș mai putea contribui la fericirea ta, dar atâta timp cât îmi va mai rămâne un strop de viață în mine, voi fi sclava capriciilor tale. La orice oră din zi sau din noapte mă vei voi, vino, voi fi a ta; dar nu-ți mai lega viitorul de al meu, ai fi din cale-afară de nenorocit și m-ai face și pe mine la fel de nenorocită. Voi mai fi o bucată de vreme femeie frumoasă, așa că profită de asta, dar nu-mi cere altceva.

Când a plecat, m-am înspăimântat de singurătatea în care mă lăsase. Două ore după plecarea ei, mă aflu încă așezat pe patul pe care îl părăsise, privind pernele ce-i mai păstrau urmele trupului și întrebându-mă ce se va alege de mine, sfâșiat cumplit între dragoste și gelozie. La 5, fără să știu bine ce aveam să fac, mi-am îndreptat pașii spre rue d'Antin.

Mi-a deschis Nanine.

— Doamna nu poate să vă primească, îmi spuse ea încurcată.

— De ce?

— Deoarece domnul conte de N... este înăuntru și fiindcă mi-a poruncit să nu las pe nimeni să intre.

— Adevărat, bâiguie eu, uitasem.

M-am reîntors acasă ca un om beat și știi ce am făcut în acele câteva momente de delir al geloziei, suficiente pentru a comite o faptă rușinoasă ca aceea pe care am comis-o? Știi ce am făcut? Mi-am spus că această femeie își bate joc de mine și mi-o înfățișam în cea mai netulburată intimitate cu contele, repetându-i aceleași cuvinte pe care mi le șoptise și mie în noaptea care trecuse; și atunci, luând o hârtie de cinci sute de franci, i-am trimis-o, însoțită de următoarele cuvinte:

„Ai plecat atât de repede azi de dimineața, încât am uitat să te plătesc.

Iată prețul nopții tale.”

Apoi, după ce am expediat scrisoarea, am plecat de acasă, ca și când aș fi vrut să fug de remușcarea ce m-a cuprins imediat din pricina infamiei pe care o făptuisem.

M-am dus la Olympe, pe care am găsit-o probându-și niște rochii și care, după ce-am rămas singuri, a început să-mi cânte niște cântece obscene ca să mă distreze.

Olympe întruchipa foarte bine tipul curtezanei fără rușine, fără inimă și fără minte, cel puțin după părerea mea, căci, cine știe, poate că pentru un alt bărbat întruchipa același vis pe care îl întruchipa Marguerite pentru mine.

Mi-a cerut bani, și după ce i-am dat, m-am întors acasă.

Marguerite nu-mi răspunsese nimic.

Cred că nu-i nevoie să-ți spun în ce stare de agitație am fost toată ziua următoare.

La șase și jumătate, un comisionar îmi aduse un plic în care se aflau scrisoarea mea și biletul de cinci sute de franci, fără nici un cuvânt în plus.

— Cine ți-a dat plicul? l-am întrebat pe comisionar.

— O doamnă care pleca, împreună cu camerista ei, cu diligența de Boulogne și care mi-a spus să nu-l duc decât după ce va porni diligența.

Am alergat la Marguerite într-un suflet.

— Doamna a plecat în Anglia astăzi la șase, îmi răspunse portarul.

Nimic nu mă mai reținea la Paris, nici ură, nici iubire. Tot acest zbucium mă epuizase. Unul dintre prietenii mei urma să pornească într-o călătorie în Orient; m-am dus să-i spun tatălui meu că doream să plec cu el; tata mi-a dat câteva poște și recomandații, iar opt sau zece zile mai târziu mă îmbarcam la Marsilia.

La Alexandria am aflat de la un atașat de ambasadă, care o vizita uneori pe Marguerite, că biata fată e grav bolnavă.

I-am scris atunci o scrisoare, la care am primit răspuns la Toulon și al cărui cuprins îl cunoști.

Am pornit numaidecât spre Paris și știi ce-a urmat, Nu-ți mai rămâne acum decât să citești cele câteva foi pe care mi le-a înmănat Julie Duprat și care reprezintă completarea absolut necesară a celor ce ți-am povestit.

XXV

Obosit de lunga lui istorisire, adeseori întreruptă de lacrimi, Armand, după ce mi-a dat paginile scrise de mâna Margueritei, își duse mâinile la frunte și închise ochii, fie ca să se gândească, fie ca să încerce sa adoarmă.

Câteva clipe mai târziu, o respirație ceva mai iute îmi arăta că Armand adormise, dar era un somn dintr-acelea nespuse de agitate, căruia cel mai neînsemnat zgomot îi pune capăt.

Iată rândurile pe care le-am citit și pe care le transcriu fără să adaug sau să șterg măcar o silabă.

„Astăzi este 15 decembrie. Sunt suferindă de trei sau patru zile. Dimineața am rămas în pat; timpul e mohorât, sunt tristă; nimeni nu se află lângă mine; mă gândesc la tine, Armand. Și tu unde ești oare în clipele în care eu aștern aceste rânduri? Departe de Paris, tare departe, mi s-a spus, și poate că ai și uitat-o pe Marguerite. În sfârșit; îți doresc să fii fericit, Armand, căci ție îți datorez singurele clipe de bucurie din viața mea.

N-am putut să rezist dorinței de a-ți explica purtarea mea și ți-am scris o scrisoare; dar scrisă de o ființă ca mine, o asemenea scrisoare ar putea fi privită ca o minciună, afară numai dacă moartea n-o va sfîinți prin pecetea ei și dacă în loc să fie o scrisoare, nu va fi cumva o spovedanie.

Sunt bolnavă; pot să mor de pe urma acestei boli, deoarece am avut întotdeauna presimțirea că voi muri tânără. Mama a murit și ea tot de piept, și felul în care am trăit până acum n-a putut decât să-mi înrăutățească boala, singura moștenire pe care mi-a lăsat-o; însă nu vreau să mor înainte de a te fi lămurit în privința mea, dacă totuși, când ai să te întorci, are să-ți mai pese cumva de sărmana fată pe care o iubeai înainte de plecare.

Iată ce conținea scrisoarea pe care voi fi fericită s-o rescriu numai ca să-ți fac dovada nevinovăției mele.

Îți reamintești, Armand, cât de mult ne-a surprins, la Bougival, sosirea tatălui tău; îți amintești de groaza pe care mi-a provocat-o, fără să vreau, venirea lui, de scena care a avut loc între tine și el și pe care mi-ai povestit-o în seara aceea.

A doua zi, în timp ce te aflai la Paris și îți așteptai tatăl, care nu se mai întorcea, s-a prezentat la mine o persoană, care mi-a remis o scrisoare din partea domnului Duval.

În scrisoarea pe care o alătur la cea pe care ți-o scriu acum eram rugată, în termenii cei mai gravi, să te îndepărtez a doua zi din Bougival, sub un pretext oarecare, și să-l primesc pe tatăl tău; dorea să-mi vorbească, și îmi recomanda, mai cu seamă, să nu-ți pomenesc nimic despre demersul lui.

Știi cu câtă insistență te-am sfătuit, când te-ai întors, să te duci din nou la Paris a doua zi.

Plecaseși de o oră, când a sosit tatăl tău. Te scutesc să-ți mai spun ce impresie mi-a făcut înfățișarea sa severă. Tatăl tău era pătruns de vechile teorii, după care orice curtezană este o ființă fără inimă, fără rațiune, un fel de mașină care înghite aur, totdeauna gata, ca și mașinile, să zdrobească mâna care îi întinde ceva și să sfâșie fără milă, fără alegere, pe acela care o îngrijește și o face să funcționeze.

Tatăl tău îmi trimisese un bilet foarte cuviincios, rugându-mă să consimt a-l primi. La început mi-a vorbit cu atâta dispreț, pe un ton atât de necuviincios și chiar amenințător, încât m-a silit să-i atrag atenția ca mă aflam la mine acasă și că nu aveam să-i dau socoteală de viața mea decât din pricina sincerei afecțiuni pe care o nutream fiului său.

Domnul Duval s-a liniștit puțin, dar a început totuși să-mi spună că nu mai putea suporta ca fiul său să se ruineze din cauza mea; că eram frumoasă, este adevărat, dar oricât de frumoasă aș fi fost, nu trebuia să mă slujesc de frumusețea mea ca să distrug viitorul unui tânăr prin cheltuieli ca acelea pe care le făceam.

La toate astea nu exista decât un răspuns de dat, nu-i așa? Acela de a-i dovedi că de când eram iubită ta, n-am precupețit nici un sacrificiu spre a-ți rămâne credincioasă, fără ca să-ți cer mai mulți bani decât ai fi putut să-mi dai. I-am arătat recipisele de la «Muntele de pietate», chitanțele de la persoanele

căroră le vândusem obiectele pe care nu putusem să le amane-
tez, i-am împărtășit tatălui tău hotărârea de a-mi vinde toate
mobilele spre a-mi plăti datoriile și spre a trăi alături de tine,
fără ca să-ți fiu o povară. I-am vorbit de fericirea noastră, de
revelația pe care am avut-o, grație ție, că pot duce o viață mai
liniștită și mai fericită. În cele din urmă, tatăl tău și-a dat sea-
ma de adevăr și mi-a întins mâna, cerându-mi iertare pentru
modul în care se prezentase la început.

Apoi mi-a spus:

— Atunci, doamnă, nu prin muștrări și amenințări, ci prin
rugăminți am să încerc să obțin de la dumneata un sacrificiu
și mai mare decât toate acelea pe care le-ai făcut până acum
pentru fiul meu.

Am început să tremur la această introducere. Tatăl tău s-a
apropiat de mine, mi-a luat mâinile într-ale sale și a continuat
pe un ton afectuos:

— Copila mea, nu-mi lua în nume de rău ceea ce am de
gând să-ți spun; înțelege numai că viața cere uneori jertfe du-
reroase, căroră trebuie să li te supui. Ești bună, și sufletul du-
mitale a dat dovadă de o generozitate necunoscută multor al-
tor femei, care poate că te desconsideră, dar nu prețuiesc cât
dumneata. Gândește-te însă că pe lângă iubită mai există și
familia; că în afară de dragoste sunt și datoriile; că după vârsta
pasiunilor urmează vârsta la care bărbatul, pentru a fi res-
pectat, trebuie să aibă o poziție socială bine consolidată. Fiul
meu nu are avere, și totuși este gata să-ți cedeze moștenirea
primită de la mama sa. Dacă ar accepta sacrificiul pe care ești
gata să-l faci, ar fi de datoria și de demnitatea lui să-ți facă în
schimb această donație, care te-ar pune pentru totdeauna la
adăpost de vremuri grele. Dar acest sacrificiu Armand nu-l
poate accepta, deoarece lumea care nu te cunoaște ar pune la
baza unui asemenea consimțământ un motiv necinstit, care nu
trebuie să întineze numele pe care îl purtăm. Lumea nu se va
întreba dacă Armand te iubește, dacă îl iubești, dacă această
dragoste împărtășită este pentru el o fericire și pentru dum-
neata o reabilitare; toți n-ar vedea decât un singur lucru, anu-
me că Armand Duval a admis ca o femeie întreținută – să mă
ierți, copila mea, pentru tot ceea ce sunt nevoit să-ți spun – să
vândă pentru el tot ceea ce avea. Apoi, fii sigură de aceasta, ar
sosi și ziua reproșurilor și a regretelor pentru dumneata, la fel

ca și pentru familia lui, și veți avea de purtat amândoi un lanț pe care nu-l veți mai putea sfărâma. Ce-o să faceți atunci? Tinerețea dumitale va fi pierdută, viitorul fiului meu distrus; iar eu, tatăl său, n-aș avea decât de la unul din copii răsplata pe care o așteptam de la amândoi. Dumneata ești tânără, ești frumoasă, viața are să te consoleze; ai un suflet nobil, și amintirea unei fapte frumoase îți va răscumpăra multe din trecutul dumitale. De șase luni încoace, de când te cunoaște, Armand m-a uitat. De patru ori i-am scris, fără să se gândească o dată să-mi răspundă. Aș fi putut să și mor, fără ca el să știe! Oricare ar fi hotărârea dumitale de a trăi altfel decât ai trăit până acum, Armand, care te iubește, nu va consimți să duci viața izolată la care te-ar condamna modesta sa situație și care nu-i făcută pentru frumusețea dumitale. Cine știe de ce-ar fi în stare atunci! A jucat, știu; fără să-mi fi spus nimic, știu și asta; dar într-o clipă de beție el ar fi putut să piardă o parte din ceea ce adun, de ani și ani de zile, pentru zestrea fetei mele, pentru el și pentru liniștea bătrânețelor mele. Ceea ce nu s-a întâmplat încă se mai poate întâmpla. În afară de asta, ești oare sigură că viața pe care o părăsești, de dragul lui, n-ar putea să te atragă din nou? Ești sigură oare, dumneata, care îl iubești, că n-ai să mai iubești pe un altul? În sfârșit, crezi că n-ai să suferi din pricina piedicilor pe care legătura voastră le va pune în viața iubitului dumitale și pe care, cine știe, nu-l vei mai putea consola dacă, o dată cu vârsta, ambiția de a reuși în viață va lua locul viselor de iubire? Gândește-te la toate acestea, doamnă; dumneata ții la Armand, dovedește-o prin singurul mijloc ce-ți rămâne spre a i-o proba încă o dată: jertfindu-ți iubirea pentru viitorul lui. Nu s-a întâmplat încă nici o nenorocire, e adevărat, dar are să se întâmple, și poate și mai mare decât toate acelea pe care le prevăd. Armand poate deveni gelos pe un bărbat care te-a iubit; poate să-l provoace la duel, poate să se bată, în fine, poate să fie ucis, și gândește-te cât vei avea de suferit atunci în fața acestui tată, care îți va cere socoteală pentru viața fiului său. În sfârșit, copila mea, află întregul adevăr, deoarece nu-ți spuseseam totul până acum. Află, prin urmare, ce m-a adus la Paris. Am o fiică, după cum ți-am spus, tânără, frumoasă, curată ca un înger. E îndrăgostită și, întocmai ca și dumneata, și-a făurit și ea din această iubire visul vieții ei. I-am scris toate acestea lui Armand,

dar, preocupat cu totul de dumneata, nu mi-a răspuns nimic. Ei bine, fiica mea urmează să se mărite. Se căsătorește cu bărbatul pe care-l iubește, intră într-o familie onorabilă, care vrea ca și în familia mea totul să fie onorabil. Familia celui care trebuie să-mi devină ginere a aflat în ce chip își petrece viața Armand la Paris și mi-a declarat că-și ia cuvântul înapoi dacă Armand mai continuă acest fel de viață. Soarta unei copile care nu ți-a făcut nici un rău și care e îndreptățită să aibă încredere în viitor se află în mâinile dumitale. Ai oare dreptul, te simți oare în stare să-i distrugi acest viitor? În numele iubirii dumitale și al pocăinței dumitale, Marguerite, dăruiește-mi fericirea copilei mele.

Plângeam pe tăcute, dragul meu, auzind aceste lucruri, care adeseori îmi trecuseră și mie prin minte, și care, rostite de tatăl tău, dobândeau acum o realitate și mai gravă. Îmi spuneam în gând tot ceea ce tatăl tău nu îndrăzneam să-mi spună, și ceea ce-i plutise pe buze desigur, de douăzeci de ori: că, la urma urmei, eu nu eram decât o femeie întreținută, și orice argument aș fi invocat în sprijinul legăturii noastre, s-ar fi zis că-l invoc din calcul; că trecutul meu nu-mi dădea nici un fel de drept să visez la un asemenea viitor, și că îmi asumam răspunderi pentru care obiceiurile și reputația mea nu prezentau nici o garanție. Apoi, te iubeam, Armand. Tonul părintesc cu care îmi vorbea domnul Duval, sentimentele pure pe care le redeștepta în mine, stima pe care aveam s-o dobândesc în ochii acestui bătrân cinstit, stima ta, pe care eram convinsă că o voi căpăta mai târziu, toate acestea îmi trezeau în suflet gânduri nobile, care mă înălțau în propriii mei ochi, dând glas unor orgolii pioase, necunoscute mie până atunci. Când mă gândeam că într-o zi acest bătrân, care mă implora pentru viitorul fiului său, avea să-i spună fiicei sale ca în rugile ei să rostească și numele meu, al unei prietene misterioase, mă transfiguram și eram mândră de mine.

Exaltarea momentului exagera poate realitatea acestor simțăminte, dar acestea erau, dragă prietene, stările sufletești prin care treceam, iar sentimentele noi pe care le încercam mă făceau surdă la sfaturile pe care mi le dădeau amintirile zilelor fericite petrecute cu tine.

— Bine, domnule, i-am spus eu tatălui tău, ștergându-mi lacrimile. Credeți că-l iubesc pe fiul dumneavoastră?

— *Da, zise domnul Duval.*

— *Că este vorba de o iubire dezinteresată?*

— *Da.*

— *Credeți că-mi făurisem din această iubire speranța, visul și iertarea vieții mele?*

— *Sunt pe deplin convins.*

— *Bine, domnule, sărutați-mă o singură dată așa cum v-ați săruta propria fiică, și vă jur că această sărutare, singura cu adevărat castă pe care am pripit-o până acum, îmi va da puteri să rezist împotriva iubirii mele, și în mai puțin de opt zile fiul dumneavoastră se va întoarce la familia sa, poate nefericit pentru câțeva vreme, dar vindecat pentru totdeauna.*

— *Ești o ființă nobilă, mi-a răspuns tatăl tău, sărutându-mă pe frunte, și încerci să făptuiești un lucru pentru care Dumnezeu te va răsplăti; dar mă tem foarte mult că nu ai să obții nimic de la fiul meu.*

— *Oh, fiți liniștit, domnule, are să mă urască! Trebuia să existe între noi un obstacol de netrecut, atât pentru unul, cât și pentru celălalt.*

I-am scris Prudencei ca acceptam propunerile domnului conte de N... și că o rugam să-i transmită că aveam să iau masa împreună cu ea și cu el.

Am lipit plicul și, fără să-i spun ce conținea scrisoarea, l-am rugat pe tatăl tău ca la sosirea în Paris s-o trimită la destinație.

M-a întrebat totuși ce cuprindea scrisoarea.

— *Fericirea fiului dumneavoastră, i-am răspuns eu.*

Tatăl tău m-a sărutat pentru ultima dată. Am simțit pe frunte picurându-mi două lacrimi de recunoștință, care mi-au părut ca un botez ce venea să-mi spele păcatele de odinioară, iar în clipa în care tocmai consimțisem să fiu a altui bărbat, radiam de mândrie gândindu-mă ce răscumpăram prin această nouă greșală.

Era foarte firesc, Armand: mi-ai spus doar că tatăl tău era omul cel mai cinstit pe care puteai să-l întâlnești.

Domnul Duval s-a urcat în trăsură și a plecat.

Totuși, eu nu eram decât o femeie, și când te-am revăzut, nu m-am putut opri să nu izbucnesc în plâns, dar m-am ținut tare.

Am făcut oare bine ce-am făcut? Iată ce mă întreb astăzi, când, doborâtă de boală, am căzut la patul pe care nu-l voi

mai părăsi poate decât moartă. Ai fost martor la tot ceea ce am îndurat pe măsură ce se apropia clipa inevitabilei noastre despărțiri; tatăl tău nu se mai afla acolo spre a mă încuraja și a existat o clipă în care am fost gata să-ți mărturisesc totul, într-atât eram de înspăimântată la gândul că aveai să mă urăști și să mă disprețuiești.

Află, Armand, un lucru căruia poate că ai să-i dai crezare: l-am rugat pe Dumnezeu să mă întărească, iar dovadă că el mi-a primit jertfa e că mi-a dat această forță pe care i-o imploram.

La masa ce-a urmat mai târziu, am avut iarăși nevoie de ajutor, deoarece gândindu-mă la ceea ce aveam de făcut, din nou m-am temut să nu mă părăsească curajul.

Cine ar fi putut să-mi spună mie, Margueritei Gautier, că am să sufăr atât de mult doar la gândul că voi avea un nou amant?

Am băut ca să uit, și când m-am deșteptat a doua zi, mă aflam în patul contelui.

Iată adevărul și numai adevărul, dragul meu, judecă-mă și iartă-mă, așa cum ți-am iertat și eu tot răul pe care mi l-ai făcut de atunci încoace.”

XXVI

„Știi la fel de bine ca și mine ce-a urmat după acea noapte fatală, dar ceea ce nu știi, ceea ce nu poți să bănuiești este cât am suferit eu după despărțirea noastră.

Aflasem că tatăl tău te luase cu el, dar mă îndoiam că ai să poți trăi mult timp departe de mine, așa că în ziua în care te-am întâlnit pe Champs- Elysées, am fost, e adevărat, grozav de emoționată, dar nu mirată.

Atunci a început șirul acelor zile care-mi aduceau fiecare o nouă insultă din partea ta, insulte pe care le primeam aproape cu bucurie, deoarece, în afară de faptul că dovedeau că încă mă mai iubeai, mi se părea că, cu cât mă vei persecuta mai mult, cu atât voi crește în ochii tăi în ziua în care vei ști tot adevărul.

Să nu te mire, Armand, că înduram cu bucurie acest martiriu. Dragostea ce mi-ai purtat-o mi-a deschis inima pentru cele mai nobile avânturi.

Totuși, n-am fost dintru început atât de tare.

Între împlinirea sacrificiului făcut pentru tine reîntoarcerea ta s-a scurs un timp destul de lung, timp în care m-am văzut silită să recurg la felurite mijloace ca să nu-mi pierd mințile, și ca să uit ororile vieții în care mă aruncam din nou. Prudence ți-a spus, nu-i așa? că eram nelipsită de la toate petrecerile, de la toate balurile, de la toate orgiile?

S-ar fi zis că nutream speranța să mă omor repede, grație atâtor excese, și cred că această speranță nu va întârzia să se realizeze. În chip firesc, starea sănătății mele se înrăutăți din ce în ce mai mult, și în ziua în care am trimis-o pe doamna Duvernoy să te roage să mă cruți, eram la capătul puterilor, trupește și sufletește.

N-am să-ți reamintesc, Armand, în ce chip ai răsplătit ultima mărturie de dragoste pe care ți-am dat-o și cu ce grozavă jignire ai izgonit din Paris pe femeia care, aproape pe moarte, nu putuse rezista la chemarea ta când i-ai cerut o noapte de iubire, și care, ca o nesocotită, a crezut, o clipă, că ar putea lega iar firul trecutului cu cel al prezentului. Aveai dreptul să faci ceea ce ai făcut, Armand: nu mi s-au plătit întotdeauna atât de scump nopțile!

Am părăsit atunci totul! Olympe m-a înlocuit pe lângă domnul de N... și mi s-a spus că și-a luat sarcina să-i aducă la cunoștință motivul plecării mele. Conte de G... se afla la Londra. Face parte dintre acei bărbați care, neacordând dragostei cu femeii ca mine decât exact atâta importanță câtă trebuie pentru ca amorul să constituie o distracție agreabilă, rămân prietenii femeilor pe care le-au avut și nu cunosc ura pentru că n-au știut niciodată ce este gelozia; el este, în sfârșit, unul dintre acei mari seniori care nu ne deschid decât o parte a inimii lor, dar care ne deschid cu amândouă mâinile băierile pungii lor. La el m-am gândit numaidecât. M-am dus să-l întâlnesc. M-a primit minunat, dar cum avea acolo o amantă ce făcea parte din lumea bună, s-a temut să nu se compromită arătându-se în compania mea. M-a prezentat prietenilor, care m-au invitat seara la o masă, după care unul dintre ei m-a luat cu el.

Ce voiai să fac, dragul meu?

Să mă omor? Ar fi însemnat să-ți împovărez cu remușcări inutile viața, care trebuie să-ți fie fericită; apoi, la ce bun să mă mai omor, când sunt atât de aproape de moarte?

Devenisem un trup fără suflet, un obiect lipsit de cugetare; am dus câțva timp această viață de automat, apoi m-am reîntors la Paris și m-am interesat de tine; am aflat că plecaseși într-o lungă călătorie. Nu mai era nimic care să mă susțină. Viața îmi deveni la fel de goală ca în urmă cu doi ani, înainte de a te cunoaște pe tine. Am încercat să-l recâștig pe duce, dar prea îl rănisem, iar bătrânii n-au răbdare, pentru că își dau seama, fără îndoială, că nu sunt nemuritori. Boala mă măcina din zi în zi tot mai mult, eram palidă, tristă, devenisem încă și mai slabă. Bărbații care cumpără amorul examinează marfa înainte de a încheia târgul. Se găseau la Paris atâtea femei mai sănătoase, mai voinice decât mine; am început deci să fiu dată uitării. Astea s-au întâmplat până mai ieri. Acum sunt bolnavă

de-a binelea. I-am scris ducelui, cerându-i câțiva bani, deoarece nu mai am de loc, iar creditorii au revenit și îmi prezintă notele cu o îndârjire lipsită de orice milă. Are să-mi răspundă oare ducele? De ce nu ești la Paris, Armand! Tu ai veni să mă vezi, și vizitele tale mi-ar aduce multă alinare.

20 decembrie

Afară este o vreme îngrozitoare, ninge, sunt singură în casă. De trei zile încoace am o asemenea febră, încât n-am fost în stare să-ți scriu nici un singur rând. Nimic nou, dragul meu; în fiecare zi trag nădejdi deșarte că voi primi o scrisoare de la tine, dar scrisoarea nu mai sosește, și fără îndoială că nu va mai sosi niciodată. Numai bărbații au puterea să nu ierte. Ducele nu mi-a răspuns nimic.

Prudence și-a reînceput drumurile la «Muntele de pietate».

Scuip într-una sânge. Oh, ți-ar face atât de rău dacă m-ai vedea! Cât de fericit ești că te afli sub un cer cald și că nu te apasă pe piept, ca pe mine, grozăvia unei ierni, cu zăpezi și ghețuri. Astăzi m-am ridicat puțin din pat și am privit dinapoia perdelelor de la fereastră cum Parisul își duce înaintea viața, de care cred că cu m-am despărțit pentru totdeauna. Am văzut trecând pe stradă câteva chipuri cunoscute, grăbite, vesele, fără griji. Nimeni nu și-a ridicat privirile spre fereastra mea. Totuși, câțiva tineri au venit să se intereseze de soarta mea și și-au lăsat numele. Altădată, când am mai fost bolnavă, tu, care nu mă cunoșteai, de care mi-am bătut joc când te-am văzut pentru prima oară, veneai în fiecare dimineață ca să afli cum mă mai simt. Iată-mă din nou bolnavă. Am petrecut împreună șase luni. Ți-am purtat o dragoste nemărginită, atât cât poate să cuprindă și să dăruiască inima unei femei, iar tu ești departe, și mă urăști, și nu-mi trimiți nici o vorbă de alinare.

Sunt convinsă că doar întâmplarea face să fiu acum părăsită, altminteri, dacă te-ai afla la Paris, n-ai mai pleca nici o clipă de la căpătâiul meu, din camera mea.

25 decembrie

Doctorul îmi interzice să mai scriu în fiecare zi. Într-adevăr, cortegiul de amintiri ce mi se perindă prin fața ochilor îmi

sporește febra; ieri, însă, am primit o scrisoare care mi-a făcut bine, mai mult prin sentimentele pe care le exprima decât prin ajutorul material pe care mi-l aducea. Așadar, astăzi mă simt în stare să-ți scriu. Scrisoarea era de la tatăl tău, și iată ce cuprindea:

«Doamnă,

Am aflat chiar acum că sunteți bolnavă. Dacă aș fi la Paris, aș veni eu însumi să mă interesez de starea dumneavoastră, iar dacă fiul meu s-ar găsi lângă mine, l-aș trimite pe el; dar eu nu pot să plec din orașul în care mă aflu și Armand se găsește la șase sau șapte sute de leghe de aici; îngăduiți-mi, așadar, doamnă, să vă mărturisesc cât sunt de mâhnit din pricina acestei boli și să-mi exprim cele mai sincere urări pentru grabnica dumneavoastră însănătoșire.

Unul dintre bunii mei prieteni, domnul H..., are să vină la dumneavoastră; vă rog să-l primiți. Este însărcinat din partea mea cu o misiune al cărei rezultat îl aștept cu nerăbdare.

Vă rog să primiți, doamnă, asigurarea sentimentelor mele cele mai deosebite.»

Acesta era cuprinsul scrisorii pe care o promisem. Tatăl tău are un suflet nobil, să-l iubești, dragul meu, fiindcă sunt puțini oameni pe lume care merită să fie iubiți ca el. Biletul acesta, semnat de el, mi-a făcut mai bine decât toate rețetele reputatului meu medic.

Azi-dimineața s-a prezentat domnul H... Părea foarte încurcat din pricina delicatei misiuni pe care i-o încredințase domnul Duval. Venea pur și simplu să-mi aducă o mie de scuzi din partea tatălui tău. Mai întâi am vrut să-i refuz, dar domnul H... mi-a spus că acest refuz l-ar ofensa pe domnul Duval, care îl autorizase să-mi dea mai întâi această sumă, urmând ca apoi să-mi remită tot ceea ce îmi va mai trebui. Am acceptat acest serviciu, care, venind din partea tatălui tău, nu poate fi luat drept o pomană. Dacă atunci când ai să te întorci n-ai să mă mai găsești în viață, arată-i tatălui tău ceea ce am scris despre el și spune-i că pe când așternea aceste rânduri, sărmana fată căreia avusese bunăvoința să i le scrie vărsa lacrimi de recunoștință și se ruga lui Dumnezeu pentru el.

4 ianuarie

Am trecut prin niște zile nespuse de dureroase. Nu știam că trupul te poate face să suferi atât. Oh, trecutul meu îl plătesc îndoit astăzi!

M-au vegheat noapte de noapte. Nu mai puteam să respir. Delirul și tusea își împărțeau ce mai rămăsese din biata mea viață.

Sufrageria îmi este plină de bomboane, de tot felul de daruri pe care mi le-au adus prietenii. Fără îndoială că printre acești oameni se găsesc și unii care speră că mai târziu am să le fiu amantă. Dacă ar vedea în ce stare m-a adus boala, ar fugi înspăimântați.

Prudence împarte daruri de Anul nou din cadourile primite de mine.

Afară a început să înghețe, și doctorul mi-a spus că aș putea să ies din casă peste câteva zile dacă are să continue să fie timp frumos.

8 ianuarie

Am ieșit ieri în trăsură. Era un timp splendid. Champs-Elysées foia de lume. Ai fi putut spune că era primul surâs al primăverii. Totul în jurul meu avea un aer de sărbătoare. Niciodată până ieri n-am bănuțit că o rază de soare poate ascunde atâta bucurie, dulceață, mângâiere.

Mi-am întâlnit aproape toți cunoscuții, mereu veseli, veșnic preocupați de plăcerile lor. Câți fericiți care nici nu-și dau seama de acest lucru! Am văzut-o pe Olympe trecând într-o caleașcă elegantă, pe care i-a dat-o domnul de N... A încercat să-mi arunce insulte din privire. Ea nici nu știe cât de departe sunt eu acum de toate vanitățile astea. Un tânăr cumsecade, pe care îl cunosc de multă vreme, m-a întrebat dacă n-aș vrea să iau masa cu el și cu unul dintre prietenii lui, care, spunea el, dorește foarte mult să mă cunoască.

Am surâs trist și i-am întins mâna, arzând de febră.

N-am văzut niciodată o figură mai mirată.

M-am reîntors la 4 și am mâncat cu destulă poftă.

Plimbarea mi-a făcut bine.

Dacă m-aș vindeca!

Cum de se redeșteaptă setea de a trăi – în fața spectacolului vieții și al fericirii altora – la cei care abia în ajun, în singurătatea sufletului lor și în întunecimea camerei lor de suferință, își doreau cât mai neîntârziat sfârșitul?

10 ianuarie

Speranța de însănătoșire n-a fost decât un vis. Iată-mă din nou zăcând la pat, cu trupul acoperit de plasturi care mă ard. Mai du-te de oferă cuiva corpul acesta, atât de scump plătit altă dată, și ai să vezi cât îți mai dă pe el astăzi!

Trebuie să fi făcut tare mult rău înainte de a ne naște, sau de bună seamă că ne vom bucura de o imensă fericire după moarte, pentru ca Dumnezeu să poată îngădui să înduri în această viață toate chinurile ispășirii și toate durerile suferinței.

12 ianuarie

Sufăr îngrozitor...

Contele de N... mi-a trimis ieri bani; nu i-am primit. Nu vreau nimic de la omul acesta. Din pricina lui nu ești acum lângă mine.

Oh, frumoasele noastre zile din Bougival, unde sunteți?

Dacă mai ies vie din această încăpere, am să fac un pelerinaj acolo, la casa unde am locuit împreună... dar n-am să mai ies decât moartă.

Cine știe dacă am să pot să-ți mai scriu mâine?

25 ianuarie

S-au scurs unsprezece nopți de când n-am închis ochii, de când mă înăbuș și de când cred, în fiecare clipă, că-mi dau sfârșitul. Doctorul a dat dispoziție să nu mai fiu lăsată să iau pana în mână. Julie Duprat, care veghează la căpătâiul meu, mi-a îngăduit să-ți mai scriu aceste câteva rânduri. N-ai să te mai întorci oare înainte ca eu să închid ochii pentru totdeauna? Oare s-a sfârșit totul între noi pentru vecie? Mi se

pare că dacă ai veni, m-aș vindeca. Dar la ce bun să mă vindec?

28 ianuarie

Azi-dimineața am fost trezită de o mare zarvă. Julie, care dormea în camera mea, s-a dus repede în sufragerie. Am auzit voci de bărbați împotriva cărora vocea ei lupta în zadar. S-a întors plângând.

Veniseră să pună sechestru. I-am spus Juliei să-i lase să facă ceea ce ei numesc justiție. Portărelul a intrat în cameră la mine, fără să-și ia pălăria de pe cap. A deschis toate sertarele, a înregistrat tot ce a văzut și a avut aerul că nu observă că o muribundă zace în patul pe care, din fericire, mila legii mi-l mai lăsa.

Plecând, a binevoit să-mi spună că pot să fac contestație în termen de două zile, dar a lăsat un paznic! Ce-o să se mai întâmple cu mine? Dumnezeu! Scena aceasta mi-a înrăutățit și mai mult boala. Prudence voia să se ducă să ceară bani de la prietenul tatălui tău, dar n-am lăsat-o.

Azi-dimineață am primit scrisoarea ta. Câtă nevoie aveam de ea! Răspunsul meu are să-ți mai sosească la timp? Ai să mă mai vezi oare? Iată o zi fericită, care mă face să le uit pe toate celelalte ce s-au scurs de șase săptămâni încoace. Mi se pare că-mi merge mai bine, cu tot sentimentul de tristețe care mă copleșește și sub impresia căruia ți-am răspuns.

La urma urmei, nu trebuie să fii totdeauna nenorocit.

Când mă gândesc că s-ar putea întâmpla să nu mor și să te întorci, să văd din nou primăvara, să mă iubești iarăși și să reîncepem viața noastră de anul trecut!

Nebună ce sunt! Abia dacă mai pot să țin în mână pana cu care îți mărturisesc acest vis nesăbuit al inimii mele.

Orice s-ar întâmpla, te-am iubit atâta, Armand, că aș fi fost de multă vreme moartă dacă nu m-ar fi întărit amintirea acestei iubiri și umbra speranței de a te mai vedea lângă mine!

4 februarie

Contele de G... s-a reîntors. Amanta l-a înșelat. E foarte trist, căci o iubea mult. A venit să-mi povestească toate amănuntele. Bietul tânăr, stă destul de prost cu banii, ceea ce nu l-a împiedicat, însă, să-mi plătească portărelul și să mă scape de paznic.

I-am vorbit despre tine, Armand, iar el mi-a promis că are să-ți vorbească despre mine. Uitam în acele clipe că fusesem amanta lui, și se străduia și el, de asemenea, să mă facă să uit acest lucru! Are un suflet cu totul deosebit.

Ducele a trimis ieri pe cineva să se intereseze cum îmi merge, iar azi-dimineață a venit să mă viziteze. Nu știu ce-l mai ține în viață pe bătrânul acesta. A rămas trei ore lângă mine și nu mi-a spus nici douăzeci de vorbe. Când m-a văzut atât de palidă, două lacrimi mari i s-au prelins din ochi. Fără îndoială că plângea amintindu-și de moartea fiicei sale. Era ca și când o vedea murind a doua oară. Spinarea îi este încovoiată, capul plecat, buzele îi atârnă, privirea îi este stinsă. Vârsta și durerea îi apasă, cu îndoita lor povară, trupul sleit. Nu mi-a făcut nici o muștrare. S-ar fi putut chiar spune că se bucura în sinea lui de ravagiile pe care le făcuse boala în trupul meu. Părea mândru că el se ține pe picioare, pe când eu, încă tânără, eram zdrobită de suferință.

Vremea rea s-a întors. Nimeni nu vine să mă vadă. Julie veghează la căpătâiul meu mai mult decât îi îngăduie puterile. Prudence, căreia nu mai pot să-i dau atâția bani ca altădată, a început să găsească tot felul de pretexte ca să nu se mai arate.

Acum, când sunt pe pragul morții, în ciuda celor ce-mi spun medicii – acum văd mai mulți doctori la căpătâi, ceea ce dovedește că boala progresează – aproape că regret că l-am ascultat pe tatăl tău; dacă aș fi știut că nu-ți răpesc decât un an din viață, n-aș fi putut rezista dorinței de a petrece acest an cu tine, și acum cel puțin aș muri strângând mâna unui prieten. Adevărat este însă că dacă am fi trăit împreună acest an, eu n-aș fi murit atât de curând.

Facă-se voia Domnului!

5 februarie

Oh! vino, Armand, vino, sufăr îngrozitor, am să mor, Dumnezeu! Eram atât de tristă ieri, încât am vrut să plec de acasă, să-mi petrec undeva seara care se anunța la fel de nesfârșită ca și cea din ajun. Ducele fusese de dimineață la mine. Mi se pare că vederea acestui bătrân, uitat de moarte, mă face să mă apropii mai repede de clipa din urmă.

Cu toată febra puternică ce mă dogorea, am rugat să fiu îmbrăcată și condusă la «Vaudeville». Julie mi-a dat cu roșu pe obraji, altminteri aș fi arătat ca un cadavru. M-am dus în loja unde ți-am dat prima întâlnire; tot timpul mi-am ațintit ochii asupra fotoliului în care stăteai tu în seara aceea și care era ocupat ieri de un bădăran ce râdea zgomotos la toate ineptiile spuse de actori. M-au adus acasă pe jumătate moartă. Toată noaptea am tușit și am scuipat sânge. Astăzi nu mai pot vorbi, de-abia dacă mai sunt în stare să-mi mișc brațele. Doamne, Doamne, mi se apropie ultimele clipe! Mă așteptam să mor, dar nu pot să mă obișnuiesc cu ideea că aș putea să sufăr mai mult decât sufăr acum, și dacă...”

Începând de la acest cuvânt, cele câteva litere pe care Marguerite mai încercase să le aștearnă erau cu neputință de deslușit; mai departe scrisese Julie Duprat.

18 februarie

„Domnule Armand,

Din ziua în care Marguerite a ținut să meargă la teatru, starea ei s-a înrăutățit din ce în ce mai mult. Și-a pierdut cu totul graiul, apoi n-a mai putut să-și miște nici mâinile, nici picioarele. Este cu neputință de spus ceea ce suferă sărmana noastră prietenă. Eu nu sunt obișnuită cu acest fel de emoții, și o duc numai într-o spaimă.

Cât de mult aș vrea să fiți lângă noi! Aproape tot timpul aiurează, dar fie că delirează, fie că este lucidă, când mai poate să scoată un cuvânt, numai numele dumneavoastră îl pronunță.

Doctorul mi-a spus că nu mai are mult de trăit. De când este atât de grav bolnavă, ducele n-a mai venit pe aici.

I-a spus doctorului că priveliștea aceasta tragică îl răscolește peste măsură.

Doamna Duvernoy nu se poartă de loc frumos. Femeia aceasta, care spera să stoarcă cât mai mulți bani de la Marguerite și pe spinarea căreia trăia aproape tot timpul, a contractat tot felul de angajamente pe care nu poate să le respecte. Văzând că vecina sa nu-i mai este utilă la nimic, nici măcar nu mai vine să o vadă. Toată lumea o părăsește. Domnul de G..., hărțuit pentru datorii, a fost silit să plece din nou la Londra. Înainte de a pleca, ne-a trimis ceva bani; a făcut tot ceea ce a putut, dar iarăși ni s-a pus sechestru, și creditorii nu așteaptă decât să moară Marguerite ca să scoată totul în vânzare.

Am vrut să-mi dau ultimele mele economii ca să împiedic toate sechestrurile astea, dar portărelul mi-a spus că ar fi un lucru zadarnic, întrucât mai erau și alte hotărâri judecătorești pe care trebuia să le execute. Deoarece Marguerite tot se va prăpădi, mai bine să abandoneze totul decât să salveze ceva pentru familia pe care ea n-a vrut s-o vadă niciodată, fiindcă această familie n-a iubit-o câtuși de puțin. Nu vă puteți închipui în mijlocul cărei sărăcii aurite se stinge biata fată. Ieri n-am avut nici un ban. Tacâmuri, bijuterii, șaluri, toate sunt amanetate, iar restul a fost vândut sau este sechestrat. Marguerite își dă seama de ceea ce se petrece în jurul ei, și o chinuiește și trupul, și mintea, și inima.

Lacrimi mari îi șiroiesc pe obraji așa de slăbiți și de palizi, încât dacă ați vedea-o, nici n-ați mai recunoaște chipul aceleia pe care ați iubit-o atât de mult. Marguerite m-a pus să-i făgăduiesc că am să vă scriu eu când n-are s-o mai poată face ea, și acum vă scriu în fața ei. Își îndreaptă ochii spre mine, dar nu mă vede; vălurile negre ale morții au și început să-i întunece privirea; totuși mai surâde, și sunt convinsă că toate gândurile ei sunt îndreptate către dumneavoastră, că inima îi mai bate doar pentru dumneavoastră.

De fiecare dată când se deschide ușa, ochii i se luminează și crede mereu că ați sosit; când vede însă că s-a înșelat, nu mai citești pe figura ei decât durere adâncă, o sudoare rece îi acoperă fața și obraji îi devin purpurii.

19 februarie, miezul nopții

Ce tristă a fost ziua de astăzi, sărmane domnule Armand! Azi de dimineață Marguerite se sufoca, doctorul i-a luat sânge, iar vocea i-a revenit un pic. Doctorul a sfătuit-o apoi să cheme un preot. Marguerite a spus că primește, așa că s-a dus chiar el să aducă un preot de la biserica Saint-Roch.

Între timp, Marguerite m-a chemat lângă patul ei, m-a rugat să deschid șifonierul, și arătându-mi o bonetă și o cămașă lungă numai în dantele, mi-a spus cu o voce stinsă:

— După ce am să mă spovedesc, am să mor și atunci să mă îmbraci cu lucrurile astea; e cochetăria unei muribunde.

Apoi m-a îmbrățișat plângând și a adăugat:

— Pot să vorbesc, dar mă înăbuș prea tare ori de câte ori deschid gura; mă înăbuș! Aer!

Am izbucnit în lacrimi, am deschis fereastra, și peste câteva clipe a sosit și preotul.

M-am dus să-l întâmpin.

Când a aflat la cine se găsea, părea că se teme că va fi prost primit.

— Intrați fără sfială, părinte, i-am spus eu.

A rămas puțină vreme în camera bolnavei; pe când ieșea, mi-a spus:

— A trăit ca o păcătoasă, dar va muri ca o creștină.

S-a întors puțin mai târziu, însoțit de un copil din cor, ce ducea un crucifix, și de un paracliser, ce mergea înaintea lor, sunând dintr-un clopoțel, vestind astfel ca Dumnezeu se pogora la cea care avea să moară.

Au intrat toți trei în această cameră de culcare, în care altădată răsunaseră atâtea vorbe ciudate, dar care acum devenise un lăcaș sfânt.

Am căzut în genunchi. Nu știu câtă vreme are să-mi rămână întipărită în minte impresia pe care mi-a făcut-o priveliștea la care am fost martoră, dar până la ceasul din urmă, nu cred să mai existe pe lume vreun lucru care să mă impresioneze mai mult. Preotul mirui cu uleiuri sfințite picioarele, mâinile și fruntea ființei ce se stingea, rosti o scurtă rugăciune, și Marguerite era acum gata să se înalțe spre ceruri, unde fără îndoială că va merge dacă Dumnezeu va fi văzut toate câte le-a îndurat în viața, ca și sfințenia morții sale.

Din acea clipă Marguerite n-a mai rostit nici un cuvânt și n-a mai făcut vreo mișcare. De douăzeci de ori aș fi crezut-o moartă dacă nu i-aș fi auzit răsuflarea zbuciumată.

20 februarie, orele 5 seara

Totul s-a sfârșit.

Marguerite a intrat în agonie astă-noapte pe la 2. Nu cred să fi fost martir care să fi suferit asemenea torturi, judecând după țipetele pe care le scotea. De două sau de trei ori s-a ridicat în capul oaselor, ca și cum ar fi vrut să apuce din nou cu mâinile viața care i se înălța spre Domnul.

La fel, de două sau de trei ori v-a șoptit numele, apoi totul s-a acoperit de tăcere și a căzut înapoi, sleită, pe pernă. Lacrimi tăcute au început să-i curgă din ochi și s-a stins.

Atunci m-am apropiat de ea, am strigat-o, și cum nu mi-a mai răspuns, i-am închis ochii și am sărutat-o pe frunte.

Sărmană, scumpă Marguerite, în acea clipă aș fi vrut să fiu o sfântă, pentru ca această sărutare să-ți fie o cheazăie înaintea lui Dumnezeu.

După aceea am îmbrăcat-o așa cum mă rugase, m-am dus să caut un preot la Saint-Roch, am aprins două lumânări pentru sufletul ei și m-am rugat la biserică vreme de un ceas.

Banii pe care îi aveam de la ea i-am dat la săraci.

Nu mă pricep prea bine în cele ale religiei, dar mă gândesc că bunul Dumnezeu are să știe că lacrimile mele erau adevărate, ruga fierbinte, milostenia sinceră, și are să aibă milă de aceea care, moartă atât de tânără și frumoasă, nu m-a avut decât pe mine ca să-i închid ochii și s-o îngrop.

22 februarie

Astăzi a avut loc înmormântarea. Multe dintre prietenele Margueritei au venit la biserică. Câteva plângeau sincer. Când a pornit convoiul spre cimitirul Montmartre, numai doi bărbați urmau dricul: contele de G..., care se înapoiase special de la Londra, și ducele, care mergea susținut de doi valeți.

Vă scriu toate aceste amănunte de la ea de acasă, printre lacrimile ce mă podidesc mereu și în fața lămpii care arde trist lângă o cină de care nu mă ating, cum cred că lesne vă închi-

puiți, dar pe care Nanine mi-a adus-o, deoarece n-am luat nimic în gură de mai bine de douăzeci și patru de ore.

Știu că n-am să pot păstra multă vreme aceste jalnice amintiri, întrucât existența mea nu-mi aparține mai mult decât îi aparține Margueritei viața ei, și de aceea vă scriu toate aceste amănunte chiar aici, în locul unde s-au petrecut, de teamă ca nu cumva, scurgându-se un timp mai îndelungat între săvârșirea lor și întoarcerea dumneavoastră, să nu vi le mai pot împărtăși în toata trista lor exactitate.”

XXVII

— Ai citit totul? mă întrebă Armand când am terminat lectura manuscrisului.

— Înțeleg, dragă prietene, cât trebuie să fi suferii dacă tot ceea ce am citit este adevărat.

— Tatăl meu mi-a confirmat totul într-o scrisoare. Am mai vorbit încă o bucată de vreme despre tristul destin al cărui ultim act se încheiase, și m-am înapoiat la mine, să mă odihnesc puțin.

Armand, tot trist, dar oarecum mai ușurat după destăinuirile făcute, s-a restabilit repede și ne-am dus împreună să facem câte o vizită Prudencei și Juliei Duprat.

Prudence fusese declarată insolubilă. Ne-a spus că din pricina Margueritei; că i-a împrumutat mulți bani în timpul bolii, pentru care a semnat polițe pe care mai târziu nu le-a mai putut achita, iar Marguerite a murit fără să-i restituie banii sau să-i dea chitanțe.

Cu ajutorul acestei născociri, pe care doamna Duvernoy o povestea peste tot, în gura mare, ca să explice astfel încurcăturile urâte în care intrase, a reușit să scoată o hârtie de o mie de franci de la Armand, care nu credea o iotă din cele auzite, dar care s-a prefăcut că-i dă crezare, într-atât respecta tot ce o înconjurase pe iubita sa.

Ne-am dus apoi la Julie Duprat. Ne-a povestit tristele întâmplări la care fusese martoră, vărsând lacrimi sincere la amintirea prietenei sale.

În sfârșit, ne-am dus la mormântul Margueritei, pe care se iviseră cele dintâi frunze în lumina primelor raze ale soarelui de aprilie.

Lui Armand îi mai rămăsese o singură îndatorire de împlinit: să se ducă să-l vadă și pe tatăl său. A ținut să-l întovărășesc și aici.

Am sosit în orașul C..., unde l-am văzut pe domnul Duval, așa cum mi-l închipuiam după portretul pe care mi-l făcuse fiul său: înalt, demn, binevoitor. L-a întâmpinat pe Armand cu lacrimi de bucurie și mi-a strâns mâna afectuos. Mi-am dat numaidecât seama ca simțămintele părințești le copleșeau pe toate celelalte în inima domnului Duval.

Fiica sa, Blanche, avea o limpezime a ochilor și a privirii, o seninătate a gurii care mărturiseau că în sufletul ei nu sălășluiesc decât gânduri pioase, iar buzele ei nu rostesc decât cuvinte curate. Surâdea suav, bucurându-se de reîntoarcerea fratelui ei, neștiind, casta fecioară, că departe de ea o curtezană își sacrificase fericirea doar la simpla invocare a numelui ei.

Am rămas câțva timp în mijlocul acestei familii fericite, ale cărei gânduri se îndreptau toate către cel ce se înapoiase cu sufletul vindecat.

M-am reîntors apoi la Paris, unde am scris această istorisire, așa cum îmi fusese povestită. Ea nu are decât un merit, care îi va fi poate contestat: acela de a fi adevărată.

Nu trag concluzia din această istorisire că toate ființele de felul Margueritei sunt în stare să facă ceea ce a făcut ea; departe de mine acest gând, dar știu că una dintre ele a încercat o dragoste adevărată în viață, din pricina căreia a suferit și din pricina căreia a murit. Am povestit cititorului ceea ce am aflat. Era pentru mine o datorie.

Nu sunt apostolul viciului, dar mă voi face ecoul nenorocirii nobile oriunde o voi auzi pocăindu-se.

Povestea Margueritei, repet, este o excepție; dacă ar fi fost ceva obișnuit, nici n-ar fi meritat osteneala de a fi scrisă.

